

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**AİLEDE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ MEŞRU GÖRME,
CİNSİYETÇİLİK, ÖZNEL İYİ OLUŞ: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ
ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mahmut BIZANCIR

TOKAT

Haziran, 2014

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**AİLEDE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ MEŞRU GÖRME,
CİNSİYETÇİLİK, ÖZNEL İYİ OLUŞ: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ
ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mahmut BIZANCIR

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Rukiye ŞAHİN

TOKAT

Haziran, 2014

ETİK SÖZLEŞME

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgi toplama ve raporlaştırma sürecinin Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna, genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirildiğini; bu tez çalışmasını “intihali engelleme” programı ile taradığımı, bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder, sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

Tarih: 05/06/2014

Tezi hazırlayan Öğrencinin

Adı Soyadı

Mahmut BIZANCIR

**AİLEDE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ MEŞRU GÖRME,
CİNSİYETÇİLİK, ÖZNEL İYİ OLUŞ: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ
ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 05/06/2014

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan : Doç. Dr. Recep KOÇAK

Üye : Yrd. Doç. Dr. Rukiye ŞAHİN

Üye : Yrd. Doç. Dr. İsa TAK

İmzası

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 28/05/2014 tarih ve 19/04 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Doç. Dr. Recep KOÇAK

TEŞEKKÜR

Olumlu eleştiri ve tavsiyeleriyle her görüşmemizde beni cesaretlendiren, bana olan inancını her defasında hatırlatarak beni motive eden, araştırmamın tamamlanmasında büyük katkı sağlayan değerli tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Rukiye ŞAHİN'e katkılarından dolayı teşekkür ediyorum. Tez jürisinde bulunarak çalışmamı inceleyen, önerileriyle araştırmamın son şeklini vermemde yardımcı olan Doç. Dr. Recep KOÇAK ve Yrd. Doç. Dr. İsa TAK'a teşekkür ediyorum.

Yaşamım boyunca desteklerini her an yanımda hissettiğim, benim için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan, her başım sıkıştığında hayır dualarıyla önümü aydınlatan canım annem Beyhan BIZANCIR ve babam Cemalettin BIZANCIR'a, her fırsatta beni yüreklendiren, bana destek olan küçük ailemizin büyük yürekli iki delikanlısı kardeşlerim Burak BIZANCIR ve Onur BIZANCIR'a teşekkürü bir borç bilirim.

Tanıştığımız günden itibaren tebessümü ile dünyamı renklendiren, büyük bir sabırla uzun süren çalışmalarına katlanarak kocaman yüreğiyle bana her an destek olan hayat arkadaşım, eşim Zeynep BIZANCIR'a teşekkür ediyorum.

Eğitimime devam etmem konusunda beni teşvik eden ve her aradığımda önerileriyle bana yol gösterici olan kadim dostum Enver EKİNCİ'ye ve aynı kaderi paylaştığım güzel kardeşim, motivasyon kaynağım Ahmet AYDEMİR'e teşekkür ediyorum.

Son olarak büyük bir istek ve azimle başladığım yüksek lisans serüvenim her ne kadar çeşitli sebeplerle sekteye uğramış olsa da bitirebilmenin hazzını yaşamamda emeği bulunan burada ismini anmadığım tüm herkese sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Mahmut BIZANCIR

Haziran, 2014

ÖZET

AİLEDE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ MEŞRU GÖRME, CİNSİYETÇİLİK, ÖZNEL İYİ OLUŞ: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

BIZANCIR, Mahmut

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Rukiye ŞAHİN

Haziran 2014, xvi + 163 sayfa

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme, cinsiyetçilik ve öznel iyi oluş düzeylerinin maruz kalınan negatif ayrımcılık, yapılan negatif ayrımcılık, cinsiyet ve politik görüşlerine göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesidir.

Araştırmanın evreni, Türkiye’de 2012 yılında öğrenim görmekte olan tüm üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu ise, orta Karadeniz bölgesinde yer alan bir üniversite yerleşkesinde 3 fakültede (Eğitim Fakültesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi) öğrenim gören 606, 1. 2. 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

Araştırmada, kişisel bilgi formunun yanı sıra; öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerini belirlemek amacıyla “Pozitif ve Negatif Duygu Durum Ölçeği” ve “Yaşam doyumu Ölçeği”, cinsiyetçi tutumlarını ölçmek amacıyla “Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği”, kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla “Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Ölçeği”, son olarak uzman görüşü alınarak geliştirilmiş öğrencilerin pozitif-negatif ayrımcılığa maruz kalma-maruz bırakma durumları ve derecelerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen anket soruları kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise Independent-Samples T Testi, One Way Anova ve Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı yöntemlerinden yararlanılmıştır.

Elde edilen bulgulara göre üniversite öğrencilerinin “Öznel iyi oluş” düzeyleri, cinsiyetlerine ve politik görüşlerine göre anlamlı derecede farklılık göstermemekte iken negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumuna ve negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre anlamlı derecede farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. Aynı zamanda üniversite öğrencilerinin “Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme”

düzeyleri arasında cinsiyet, politik görüş, negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumuna ve negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Ayrıca üniversite öğrencilerinin cinsiyetçi tutumlarının cinsiyet, politik görüş, negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumuna ve negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur.

Son olarak öznel iyi oluş, ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ve cinsiyetçilik arasındaki ilişkinin ortaya konması amacıyla yapılan Pearson Momentler Korelasyon Analizi sonucuna göre; öznel iyi oluş ile cinsiyetçilik ve ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme arasında negatif yönde, cinsiyetçilik ve ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Boyutlar arasındaki en güçlü ilişki ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanları ile öznel iyi oluş arasındaki negatif ilişkidir. En düşük ilişki ise öznel iyi oluş ve korumacı cinsiyetçilik arasındaki negatif ilişkidir.

Anahtar Kelimeler: Negatif Ayrımcılık, Cinsiyetçilik, Kadına Yönelik Şiddet, İyi Oluş.

ABSTRACT**JUSTIFICATION OF DOMESTIC VIOLENCE AGAINST WOMEN, SEXISM
AND SUBJECTIVE WELL-BEING: A SURVEY ON UNIVERSITY STUDENTS****BIZANCIR, Mahmut****Master Thesis, Institute of Education Sciences****Thesis Advisor: Assist. Prof. Dr. Rukiye ŞAHİN****June 2014, xvi + 163 page**

The study aims to examine undergraduate students' justification of violence against women in the family, sexism and level of well-being based on experienced negative discrimination, imposed negative discrimination, gender and political views and to determine whether their views become different or not.

The sampling consists of all university students in 2012, in Turkey. The working group of the study includes 606 students from all grades in three faculties (Educational Sciences, Science-Literature and Economic and Administrative Sciences) situated in a university campus in the Middle of Black Sea Region.

In this study, a personal information report was used to obtain necessary characteristics of the sample. "Positive and Negative Emotions Scale" was used to determine the level of subjective well-being of the participants and "A Scale for Satisfaction With Life" was used as well. In order to measure the sexist attitudes of the participants, "A Scale for Ambivalent Sexism" was used. To determine the attitudes towards violence against women, "Justification of Violence Against Women Scale" was used. Lastly, to determine the extent of participants' positive-negative discrimination experience and exposure to discrimination an author-developed questionnaire based on experts' views was administered. Independent-Samples t Test, One-way ANOVA and Pearson's Moments Multiplication Correlation Coefficients were used in data analysis.

The findings suggested that the undergraduate students didn't have a significant difference with their level of subjective well-being, gender and political views while there is a significant difference in terms of negative gender discrimination experience and imposing negative gender discrimination. Moreover, there were significant differences between the undergraduate students' level of justification of domestic violence in terms of their gender, political views, negative gender discrimination

experience and imposing negative gender discrimination. It was also found out that the undergraduate students' sexist attitudes differences in relation to gender, political views, negative gender discrimination experience and imposing gender discrimination.

Pearson moments correlations analysis carried out to determine the relationship between subjective well-being, justification of violence against women in the family and sexism revealed that subjective well-being, sexism and justification of violence against women in the family had significant negative correlations between them and significant positive correlations between sexism and justification of violence against women in the family. The most powerful correlation between all these dimensions was the negative between subjective well-being and total score of justification of violence against women in the family. The weakest correlation was the negative one between subjective well-being and benevolent sexism.

Keywords: Negative Discrimination, Sexism, Violence Against Women, Subjective Well-Being.

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZLEŞME.....	ii
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	iii
<i>TEŞEKKÜR</i>	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
BÖLÜM-I.....	1
GİRİŞ	1
Problem Durumu.....	6
Araştırmanın Alt Problemleri.....	6
Araştırmanın Amacı.....	7
Araştırmanın Önemi.....	7
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	9
Tanımlar.....	9
BÖLÜM-II	11
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	11
ŞİDDET	11
Şiddetin Tanımı.....	11
Şiddetin Sınıflandırılması	13
Saldırganlık ve Şiddet İlişkisi	16
Saldırganlığı Açıklayan Kuramlar	17
Psikanalitik Kuram.....	17
Biyolojik Temelli Kuram.....	19
Engellenme-Saldırganlık (Dürtü) Kuramı.....	20
Sosyal Öğrenme Kuramı.....	21
Kadına Yönelik Şiddet.....	23
Kadına Yönelik Şiddetin Tanımı	24

Kadına Yönelik Şiddet Türleri	25
Fiziksel Şiddet.....	25
Psikolojik Şiddet	26
Cinsel Şiddet	27
Ekonomik Şiddet.....	28
Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Araştırmalar	29
AYRIMCILIK	33
Ayrımcılık Türleri	36
Doğrudan Ayrımcılık	37
Dolaylı Ayrımcılık	38
Pozitif Ayrımcılık	40
Negatif Ayrımcılık	41
Cinsiyet Ayrımcılığı.....	41
Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik	44
Cinsiyetçilikle İlgili Yapılan Araştırmalar	46
ÖZNEL İYİ OLUŞ	50
Öznel İyi Olma Kuramları	54
Ereksel (Telic) Kuramlar.....	54
Etkinlik Kuramı.....	56
Tavandan Tabana (Top-down) ve Tabandan Tavana (Bottom-up) Kuramları	57
Yargı Kuramı	58
Öznel İyi Oluşu Etkileyen Etmenler	60
Cinsiyet	60
Yaş	61
Kişilik.....	62
Yaşam olayları	63
Aile ve Evlilik	64
Öznel İyi Oluşla İlgili Yapılan Araştırmalar	64
BÖLÜM III	71

YÖNTEM.....	71
Araştırma Modeli	71
Evren ve Çalışma Grubu	71
Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri	71
Veri Toplama Süreci	76
Ölçme Araçları	76
Kişisel Bilgi Formu	77
Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Ölçeği	77
Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇDCÖ).....	78
Öznel İyi Oluş İle İlgili Ölçekler	80
Pozitif Negatif Duygu Durum Ölçeği	80
Yaşam Doyumu Ölçeği	81
Cinsiyet Ayrımcılığı Soru Maddeleri.....	82
Verilerin Çözömlenmesi	84
BÖLÜM IV	86
BULGULAR.....	86
Üniversite öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri ve alt boyut puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?.....	86
Üniversite öğrencilerinin çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?	87
Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ve alt boyut puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?	88
Üniversite öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ve alt boyut puanları politik görüşlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?	89
Üniversite öğrencilerinin çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları politik görüşlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?	90
Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş ve alt boyut puanları politik görüşlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?	92
Cinsiyet ayrımcılığı soru maddelerine verilen cevapların frekans ve yüzdeleri	94
Cinsiyetlerinden dolayı negatif ayrımcılığına maruz kalıp-kalmama durumuna göre üniversite öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri farklılaşmakta mıdır?.....	95

Cinsiyetlerinden dolayı negatif ayrımcılığa maruz kalıp-kalmama durumuna göre üniversite öğrencilerinin çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları farklılaşmakta mıdır?	96
Cinsiyetlerinden dolayı negatif ayrımcılığa maruz kalıp-kalmama durumuna göre üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri farklılaşmakta mıdır?.....	97
Üniversite öğrencilerinin erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri farklılaşmakta mıdır?.....	99
Üniversite öğrencilerinin erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları farklılaşmakta mıdır?.....	100
Üniversite öğrencilerinin erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre öznel iyi oluş ve alt boyut puanları farklılaşmakta mıdır?	102
Üniversite öğrencilerinin kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ve alt boyut puanları farklılaşmakta mıdır?.....	103
Üniversite öğrencilerinin kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları farklılaşmakta mıdır?.....	105
Üniversite öğrencilerinin kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre öznel iyi oluş ve alt boyut puanları farklılaşmakta mıdır?	106
Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ve alt boyut puanları ile öznel iyi oluş ve alt boyut puanları arasında bir ilişki var mıdır?	108
Öznel iyi oluş ve alt boyut puanları ile çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?	110
Çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları ile ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ve alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?.....	111
BÖLÜM V	113
TARTIŞMA	113
Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeylerine ilişkin bulgulara yönelik yorum.....	113
Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre cinsiyetçi tutumlarına ilişkin bulgulara yönelik yorum.	114
Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre öznel iyi oluş düzeylerine ilişkin bulgulara yönelik yorum.	116
Üniversite öğrencilerinin politik görüşlerine göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeylerine ilişkin bulgulara yönelik yorum.....	117

Üniversite öğrencilerinin politik görüşlerine göre cinsiyetçi tutumlarına ilişkin bulgulara yönelik yorum.	119
Üniversite öğrencilerinin politik görüşlerine göre öznel iyi oluş düzeylerine ilişkin bulgulara yönelik yorum.	120
Üniversite öğrencilerinin negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumuna göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeylerine ilişkin bulgulara yönelik yorum.	120
Üniversite öğrencilerinin negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumuna göre çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanlarına ilişkin bulgulara yönelik yorum.	121
Üniversite öğrencilerinin negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumuna göre öznel iyi oluş puanlarına ilişkin bulgulara yönelik yorum.	122
Üniversite öğrencilerinin erkeklere ve kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre öznel iyi oluş, ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ve cinsiyetçilik puanlarına ilişkin bulgulara yönelik yorum.	123
Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri ve cinsiyetçi tutumları arasındaki ilişkiye yönelik bulgulara ilişkin yorum.	126
Üniversite öğrencilerinin cinsiyetçi tutumları ile ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgulara ilişkin yorum.	127
BÖLÜM VI.....	130
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	130
Sonuç.....	130
Öneriler	132
Uygulayıcılara Yönelik Öneriler.....	132
KAYNAKÇA.....	135
EKLER.....	153
EK-1. Kişisel Bilgi Formu	153
EK-2. Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Ölçeği.....	155
EK-3. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği.....	157
EK-4. Pozitif-Negatif Duygu Durum Ölçeği	159
EK-5. Yaşam Doyumu Ölçeği	160
EK-6. Cinsiyet Ayrımcılığı Soru Maddeleri	161
ÖZGEÇMİŞ	163

TABLOLAR LİSTESİ

<i>Tablo-3.1. Araştırmaya katılan öğrencilerin fakültelerine göre dağılımları. ....</i>	71
<i>Tablo-3.2. Araştırmaya katılan öğrencilerin bölümlere göre dağılımları. ....</i>	72
<i>Tablo-3.3. Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre dağılımları. ....</i>	72
<i>Tablo-3.4 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları. ....</i>	73
<i>Tablo-3.5 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaşlarına Göre Dağılımları. ....</i>	73
<i>Tablo-3.6 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Dağılımları. ....</i>	73
<i>Tablo-3.7 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Anne Eğitim Durumları.....</i>	74
<i>Tablo-3.8 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Baba Eğitim Durumları. ....</i>	74
<i>Tablo-3.9 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Aile Gelir Durumları.....</i>	75
<i>Tablo-3.10 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Politik Görüşlerine Göre Dağılımları.....</i>	75
<i>Tablo-4.1.Cinsiyetlerine Göre Üniversite Öğrencilerinin Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Puanları ve Alt Boyut Puanları T Testi Sonuçları. ....</i>	86
<i>Tablo-4.2.Cinsiyet Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ve Alt Boyut Puanları T Testi Sonuçları. ....</i>	87
<i>Tablo-4.3 Cinsiyet Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ve Alt Boyut Puanları T Testi Sonuçları. ....</i>	88
<i>Tablo-4.4. Politik Görüşlerine Göre Üniversite Öğrencilerinin Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme ve Alt Boyut Puanları One-Way Anova Testi Sonuçları. ....</i>	89
<i>Tablo-4.5.Politik Görüşe Göre Üniversite Öğrencilerinin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ve Alt Boyut Puanları One-Way Anova Testi sonuçları .....</i>	91
<i>Tablo-4.6. Politik Görüşlerine Göre Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş ve Alt Boyut Puanları One-Way Anova Testi Sonuçları.....</i>	93
<i>Tablo-4.7. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Son Kısımında Yer Alan Cinsiyet Ayrımcılığına İlişkin Verilen Cevapların Frekans ve Yüzdelerine Ait Veri Tablosu. ....</i>	94
<i>Tablo-4.8.Negatif Cinsiyet Ayrımcılığına Maruz Kalıp Kalmama Durumuna Göre Üniversite Öğrencilerinin Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin T Testi Sonuçları. ....</i>	95
<i>Tablo-4.9. Negatif Cinsiyet Ayrımcılığına Maruz Kalıp Kalmama Durumuna Göre Üniversite Öğrencilerinin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ve Alt Boyutlarına İlişkin T Testi Sonuçları....</i>	97

<i>Tablo-4.10. Negatif Cinsiyet Ayrımcılığına Maruz Kalıp Kalmama Durumuna Göre Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ve Alt Boyut Puanlarına İlişkin T Testi Sonuçları.</i>	98
<i>Tablo-4.11. Erkeklerle Yönelik Negatif Cinsiyet Ayrımcılığı Yapıp Yapmadıklarına Göre Üniversite Öğrencilerinin Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin T Testi Sonuçları.</i>	99
<i>Tablo-4.12. Erkeklerle Yönelik Negatif Cinsiyet Ayrımcılığı Yapıp Yapmadıklarına Göre Üniversite Öğrencilerinin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ve Alt Boyutlarına İlişkin T Testi Sonuçları.</i>	101
<i>Tablo-4.13. Erkeklerle Yönelik Negatif Cinsiyet Ayrımcılığı Yapıp Yapmadıklarına Göre Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ve Alt Boyut Puanları T Testi Sonuçları.</i>	102
<i>Tablo-4.14. Kadınlara Yönelik Negatif Cinsiyet Ayrımcılığı Yapıp Yapmadıklarına Göre Üniversite Öğrencilerinin Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin T Testi Sonuçları.</i>	104
<i>Tablo-4.15. Kadınlara Yönelik Negatif Cinsiyet Ayrımcılığı Yapıp Yapmadıklarına Göre Üniversite Öğrencilerinin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ve Alt Boyutlarına İlişkin T Testi Sonuçları.</i>	105
<i>Tablo-4.16. Kadınlara Yönelik Negatif Cinsiyet Ayrımcılığı Yapıp Yapmadıklarına Göre Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ve Alt Boyut Puanları T Testi Sonuçları.</i>	107
<i>Tablo-4.17. Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Ölçeği Ve Alt Boyut Puanları İle Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarına İlişkin Pearsan Korelasyon Analizi Sonuçları.</i>	109
<i>Tablo-4.18. Öznel İyi Oluş Ve Alt Boyut Puanları İle Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ve Alt Boyut Puanlarına İlişkin Pearsan Korelasyon Analizi Sonuçları.</i>	110
<i>Tablo-4.19. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ve Alt Boyut Puanları İle Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Puanları ve Alt Boyut Puanlarına İlişkin Pearsan Korelasyon Analizi Sonuçları.</i>	112

KISALTMALAR LİSTESİ

AIHS	:Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
ÇDCÖ	:Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
EEOC	: Equal Employment Opportunity Commission
GSMH	: Gayri Safi Millî Hâsıla
ILO	: International Labour Organisation
KSGM	:Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCBAAKB	:Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TNSA	: Türkiye Nüfus Araştırması
TUIK	:Türkiye İstatistik Kurumu
UN	: United Nations
WHO	: World Health Organization

BÖLÜM-I

GİRİŞ

Şiddet, fiziksel güç veya tehdit unsurunun kasıtlı bir biçimde başkasına uygulanması sonucunda hedef alınan birey ya da bireylerde ölüm, yaralanma ve psikolojik anlamda zarar görmeyle sonuçlanma olasılığı bulunan durum olarak tanımlanmaktadır (World Health Organization - WHO, 2002). Tanımdan da anlaşılacağı üzere şiddet bireyin bütün yaşamını alt üst eden bir unsur olarak varlığını sürdürmektedir.

Diğer taraftan şiddet her toplumda ve her dönemde var olmuş ve varoluşunu devam ettireceğine dair belirtileri hemen her gün gözlemlenebilen sosyal bir olgudur. Bu nedenle yaşamın içerisinde kendisine var olabilme zemini bulan şiddetle baş edebilme, modern insan açısından da önemini korumaktadır. Nitekim bu sosyal olguyla baş etmede şiddeti modern topluma ait olmayan, geçmiş yaşamın kötü bir mirası şeklinde değerlendiren yaklaşıma göre modernlikle şiddet birbirine karşıt olgular olarak ele alınmış ve şiddetin modernleşmeye bağlı olarak azalacağı öngörülmüştür (Imbusch, 2000). Ancak bu sosyal olguyla baş etmede insanın uygarlaşmasının ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak oluşan yeni bakış açılarının yeterli olacağı, şiddetin yerini barışın ve hoşgörünün alacağı öngörülürü 21.yy da gerek televizyon ekranlarına yansıyan şiddet haberleri gerekse ülkelerin dış politikalarındaki uygulamış oldukları saldırgan tutumlar ve modernlik maskesi takılmış sömürge arayışları bu kehanetin tutmadığını açık bir şekilde göstermektedir (Balcıoğlu, 2001). Bu bağlamda insan yaşamının her alanında kendisine yer bulan bir noktaya ulaşan şiddetin; teknolojik ilerlemeler, ekonomik gelişmişlik düzeyi ve öğrenim seviyesine bakılmaksızın mekânsal anlamda sınır tanımayan bir biçimde tüm dünyada son derece yaygın olarak görülen önemli bir sorun haline geldiği söylenebilir.

Şüphesiz ülkemiz açısından da temel sorun alanlarından biri haline gelen şiddet, gerek üçüncü sayfa haberlerinde, gerekse görsel medya aracılığı ile şiddetin medyatik yüzü olarak ortaya çıkmakta ve varlığını hissettirmektedir. Ayrıca kitle iletişim araçları bir taraftan heyecan verici ve dikkat çekici olayları sunmaya çalışırken, diğer taraftan şiddet ile ilgili her türden haberi farklı şekillerde kullanarak şiddetin bütün biçimleriyle bireylerin tanışmalarına neden olmaktadır (Michaud, 1991). Nitekim bu durumun bir

sonucu olarak; her gün ekranlardan oturma odalarına kadar sıçrayan bu seçkisiz haberler aracılığı ile bunalan seyirci, zamanla bu şiddet gösterisine alışmakta, en ağır şiddet gösterilerine dahi soğukkanlı bir şekilde tepki verebilmekte ve şiddet olaylarını kanıksamakta, hatta zamanla bir adım öteye sıçrayıp “daha fazla şiddet” çağrısını isteyen bir durumda kendisini bulabilmektedir (Dündar, 1996). İzleyici ve dinleyiciler her gün maruz kaldıkları görüntüler nedeniyle şiddet olaylarını büyük ölçüde olağanlaşmış ve yumuşamış olarak algılar duruma gelmektedirler (Michaud, 1991). Bir bakıma şiddeti meşru görmeye başlamaktadırlar. Bu ürkütücü durum şiddet üzerine yapılacak çalışmaların önemini daha da artırmaktadır.

Diğer taraftan şiddet her ne kadar yaşamın birçok alanında kendisini gösterse de en önemli sorunları yaşattığı yer şüphesiz aile kurumudur ve aile kurumu içerisinde de bu şiddetin büyük mağduru kadınlardır (Şenol ve Yıldız, 2013). Kadınlara uygulanan şiddet dünya genelinde artan şiddet unsurlarıyla bağlantılı bir şekilde artış göstermekte ve hemen her ülkede farklı oranlarda olsa da kadınların şiddete maruz kaldıkları görülmektedir (Korur, 2003).

2004 yılı Uluslararası Af Örgütü'nün kadına yönelik şiddet verilerine göre; her üç kadından bir tanesi yaşamları süresince en az bir defa fiziksel anlamda şiddete maruz kalarak dayak yemiş, farklı bir biçimde tacize maruz bırakılmış ya da seks yapmaya zorlanmıştır (Birleşmiş Milletler”United Nations”-UN, 2004). Ayrıca bu durum Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) 2002 yılında yayınladığı raporda benzer bir tespitle; şiddetin en yaygın şekliyle evde kendisini gösterdiği ve kadına yönelik olduğu tespiti üzerinde durulmaktadır. Raporda ayrıca kadına yönelik şiddet; cinsiyet temelinde ortaya çıkan bir olgu biçiminde değerlendirilmekte ve kadının incinmesine neden olan, farklı biçimlerde (fiziksel, cinsel, ruhsal) ortaya çıkarak kadına zarar veren, toplumsal yaşam alanı içerisinde veya özel yaşam alanında kadına baskı yapılması, özgürlüğünün keyfi olarak engellenmesi, kısıtlanması ve yok edilmesine neden olan her türlü davranış şeklinde tanımlanmaktadır.

Ayrıca bir tür insan hakları ihlali olan kadına yönelik şiddet, dünya genelinde çok yaygın bir biçimde karşılaşılmakta fakat buna rağmen az bilinmektedir (Terry, 2004). Bu nedenle kadına uygulanan şiddet kadının enerjisini her geçen dakika tüketmekte, gerek fiziksel gerekse ruhsal sağlığını tehlikeye sokmakta ve öz saygısını yok eden bir sağlık problemine dönüşmektedir (Erdem ve Muslu, 2002).

Bu durumun şüphesiz en acı tarafı kadınların yaşadıkları şiddet olaylarına eşleri, erkek arkadaşları veya diğer aile bireyleri tarafından maruz bırakılmalarıdır (Taşkın, 2004). Bu durumun temel nedeni; kültürel normlarla birlikte oluşan toplumsal cinsiyet kalıbı içerisinde kadın-erkek arasındaki ilişki, erkeklerin kadınlar üzerinde kontrol ve güce sahip oldukları imajını oluşturmakta ve kadınların sorumsuzluk, saygısızlık gibi davranışları sonucunda erkeğin kadına yönelik şiddet uygulanmasını haklı kılmaktadır (Türmen, 2003). Bir anlamda kadına uygulanan şiddet kültürel normlarla koruma altına alınarak erkekler ve kadınlar tarafından meşru görülmektedir. Nitekim yapılan bir araştırma sonucuna göre araştırmaya katılan kadınların % 38.7'si şiddeti kabullendiklerine yönelik kullandıkları ifadeler (TCBAAKB, 1995) bu durumun kanıtı olarak sunulabilir. Bu kabullenmenin bir sonucu olarak devamlılığını sağlayan aile içi şiddet; mağdurlar, ailenin diğer fertleri ve bu şiddete tanık olan çocuklar üzerinde ciddi fiziksel, ruhsal ve sosyal sorunlara yol açmasının yanı sıra; gelecek kuşakları da derinden etkilemekte ve toplumdaki diğer eşitsizlikleri güçlendirmektedir (UN, 2006).

Kadına yönelik şiddet; yaşam döngüsü içinde sahip olunacak çocuğun cinsiyetinin erkek olması yönündeki yapılan psikolojik baskı ve ısrar, kız çocuklarının istismar edilmesi, dövülmesi, başlık parası karşılığında değersizleştirilmesi, namus adına işlenen cinayetler, flört şiddeti, evlilikte maruz kalınan örselenme, ekonomik ve psikolojik anlamda uygulanan baskı, çeşitli ortamlarda uygulanan taciz, fahişelik yapması için zorlama, tecavüz, kadın ticareti ve kadın cinayetleri gibi çok farklı şekillerde kendisini göstermektedir (Akın ve Subaşı, 2003).

Mor Çatı Vakfı'na 1990-1996 yılları arasında başvuran kadınların maruz kaldıkları şiddet yaşantılarına ilişkin paylaşımlarında; kadınların evlendikleri ilk günlerden itibaren şiddete maruz kalmaya başladıkları görülmektedir (%53.7), kadınlar çoğunlukla kocalarından şiddet görmeye birlikte (%75.4) tüm şiddet türlerine bir arada da maruz kalabildikleri görülmüştür. Kadınlar ilk sırada karı-koca ilişkilerinin bozukluğu nedeni ile erkek tarafından şiddete maruz kalmakta iken (%25.8), ikinci sırada ise erkeğe tanınan haklar nedeniyle şiddete maruz kaldıklarını belirtmektedirler (%17.7). Benzer bir biçimde binlerce yıl öncesinin verilerine dayalı olarak yapılan araştırmalarda da kadınların erkekler tarafından şiddete maruz kaldıkları düşüncesine varılmaktadır. Nitekim, arkeologlar kadınlara ait mumyaların kemik kırıklarının erkeklere ait mumyaların kemik yapısındaki kırıklardan yüzdesel anlamda daha fazla

olduğu yönündeki bulgularını kadının bireysel anlamda yaşadığı şiddet olaylarının bir sonucu olarak açıklamaları (Erbek ve ark., 2004) bu düşüncenin kanıtı olarak sunulmaktadır.

Günümüz insanı açısından diğer önemli nokta ise ayrımcılıktır. Ayrımcılık kavram olarak belli insan gruplarına yönelik farklı davranılma eylemini bilinçli bir şekilde gerçekleştirmeyi amaçlayan bir düşüncenin benimsenmesi olarak ifade edilmektedir (Keleş, 1980). Sosyal hayatta var olabilme çabası içerisindeki insan, belli bir öz yakalama gayreti ve yakaladığı fırsatlardan oluşan durumu koruma adına her türlü yolu denerken, şiddetin öteki adı olarak kavramsallaştırılabilecek ayrımcılığı özcü varoluş kavgasında davranışlarının meşrulaştırıcısı olarak kullanma gayretine girebilir (Çotuksöken, 2009). Öyle ki ayrımcı davranışlarının birçoğunun farkına varmayan insan şiddet eylemini haklılaştırma sürecinde iyiyi amaçladığını bile düşünebilir. Erşen (2008) şiddet ve ayrımcılık arasındaki yakınlık konusunda yukarıdaki düşünceleri destekler nitelikteki değerlendirmesinde, şiddeti; ötekinin yıkımı olarak tanımlamaktadır. Ayrıca kişinin kendine bir öz bulma gayreti beraberinde özne ve öteki arasındaki ilişkiyi belirlemede, öznenin çevresindekileri ötekileştirmesi ayrımcılık, ötekileştirilenlerin aynılaştırma çabası ya da görmezden gelinmesi ise şiddet olarak ortaya çıkmaktadır (Erşen, 2008). Bir anlamda birbirini besleyen bir nitelikte varlıklarını sürdürdükleri söylenebilir.

Şüphesiz ayrımcılık konusunda en büyük mağduriyeti yaşayan kesimlerden biri de kadınlardır. Türkiye toplumsal yaşam biçimi bağlamında değerlendirildiğinde, batılı ülkelere nazaran erkek egemen ideolojinin kültürel yaşamda belirgin bir etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür (Karakuş, 2006). Diğer bir anlatımla cinsiyetçi normların yaşam biçimini belirlemede etkin olduğu söylenebilir. Bu tür bir toplumsal yapıda kadın olmak ise yaşamın her alanında erkeğe göre tanımlanmak, erkeğe özgü sayılan davranışlarda bulunmamak, duygu ve düşüncelerini erkeğe göre belirlemek gibi bir anlamlar taşır (Helvacıoğlu, 1996). Yani edilgen, akılcı davranmasına engel olacak boyutta duygusal, cesaretsiz ve var olabilmesi için ailesinin sınırları içinde yaşamaya mahkûm olmuş bir varlıktır kadın (Helvacıoğlu, 1996). Bu nedenle cinsiyetçi ideoloji, kadının insan olmaktan kaynaklanan haklarına ulaşmasında çeşitli mağduriyetler yaşamasına neden olmaktadır. Yaşanan bu mağduriyetlerin ortaya çıktığı alanlar ise beş başlık altında şu şekilde sıralanabilir (Ata, 2010);

- I- Eğitim hakkından yararlanmada cinsiyete dayalı ayrımcılık
- II- Sağlık hakkından yararlanmada cinsiyete dayalı ayrımcılık
- III- Çalışma yaşamında cinsiyete dayalı ayrımcılık
- IV- Siyasal haklardan yararlanmada cinsiyete dayalı ayrımcılık
- V- Medeni haklardan yararlanmada cinsiyete dayalı ayrımcılık

Her bir ayrımcılık maddesi incelendiğinde dezavantajlı grubun kadınlar olduğu bariz bir şekilde kendisini göstermektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TUIK) 2008 yılına ait verilerine göre 6 yaş üstü 64 milyon 241 bin 226 kişilik nüfusu oluşturan bireylerin %7.68'i (4 milyon 930 bin 12) okuma yazma bilmemektedir ve okuma yazma bilmeyenlerin büyük çoğunluğunu ise %79.98'ini kadınlar oluşturmaktadır. Bu veriler kadınların eğitim anlamında yaşadıkları ayrımcılığın örneği olarak gösterilebilir.

Diğer taraftan kadınlar sadece eğitim konusunda değil, yukarıda verilen sınıflamayla bağdaşır şekilde sağlıklarıyla ilgili konularda da ayrımcılığın mağduru durumundadırlar. Örneğin; kadınlar, kendi cinsel yaşamları ve çocuk sahibi olma hakkında sınırlı güçleri nedeniyle karar alma süreçlerindeki etkisiz konumlarına bağlı çoklu gebelikler ve gebelik öncesi/sonrası yetersiz beslenme nedeniyle, sağlık alanında cinsiyet temelinde ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar (Yıldız, 2003).

Kadınların çalışma yaşamları ise görünmezlik olgusundan söz edilen çalışma alanları üzerine inşa edilmiş durumdadır. Kadın çalışma alanları geçimlilik üretimi olarak adlandırılan; bahçe sebzeçiliği ve tarımından elde edilen gıda üretimi, ev için üretim ve gönüllü çalışma alanları, ev kadınlığı ve annelik kapsamında harcanan emek şeklinde sıralanabilir. Bu faaliyetler ekonomiye katkıda bulunan kategoriler olarak görülmemektedir. Oysa birçok ülkede yapılan araştırmalar büyük çoğunlukla kadınlar tarafından yapılan bu tür çalışmaların ekonomiye katkısının Gayri Safi Millî Hâsıla'nın (GSMH) 1/3 ile 1/2 sine ulaştığını göstermektedir (Devlet Planlama Teşkilatı-DPT, 2001). Birleşmiş Milletler İstatistiklerine göre bugün dünya üretiminin %70.9'u kadınlar tarafından gerçekleştirilmekte, buna karşılık toplam ücretlerin % 30'u kadınların eline geçmekte ve dünyadaki malların sadece % 2'sinin sahibi kadınlar olarak görülmektedir (Gürgün, 1998).

Tüm bu bilgiler doğrultusunda günlük yaşamı tehdit eden şiddet olayları ve insan olmaktan kaynaklanan tabi hakların elde edilmesini engelleyen ayrımcılık

konusunda yeni araştırmaların yapılmasının ne kadar gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim değişen yaşam biçimine bağlı olarak farklılaşan şiddet eylemleri, cinsiyetçi ideolojiler ve ayrımcı davranışlar yeni baş etme yöntemlerini zorunlu kılmaktadır. Bu baş etme yöntemleri ise maruz bırakan ve maruz kalan açısından durumun tespit edilmesi ile mümkün olacaktır. şiddete maruz kalan, ayrımcılığa uğrayan kişinin neler hissettiği ne kadar önemli ise bu durumu ona yaşatan insanların neler hissettikleri de o kadar önemlidir. Çünkü olaylara maruz kalan açısından bakmak sonucu görebilmeyi sağlarken, maruz bırakan açısından değerlendirmek ise nedenlerin de görülmesine olanak sağlayacaktır.

Problem Durumu

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme, cinsiyetçilik ve öznel iyi oluş düzeylerinin maruz kalınan negatif ayrımcılık, yapılan negatif ayrımcılık, cinsiyet ve politik görüşlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Ayrıca, araştırmanın belirlenen amaçları doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

Araştırmanın Alt Problemleri

1. Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre;
  - a. Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme durumları,
  - b. Cinsiyetçi tutumları,
  - c. Öznel iyi oluş düzeyleri farklılaşmakta mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin politik görüşlerine göre;
  - a. Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme durumları,
  - b. Cinsiyetçi tutumları,
  - c. Öznel iyi oluş düzeyleri farklılaşmakta mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin negatif ayrımcılığa maruz kalıp kalmamalarına göre;
  - a. Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme durumları,
  - b. Cinsiyetçi tutumları,
  - c. Öznel iyi oluş düzeyleri farklılaşmakta mıdır?
4. Üniversite öğrencilerinin negatif ayrımcılık yapıp yapmamalarına göre;
  - a. Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme durumları,
  - b. Cinsiyetçi tutumları,

c. Öznel iyi oluş düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

5. Üniversite öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme durumları, cinsiyetçi tutumları ve öznel iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; üniversite öğrencilerinin, ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme, cinsiyetçilik ve öznel iyi oluş düzeylerinin maruz kalınan negatif ayrımcılık, yapılan negatif ayrımcılık, cinsiyet ve politik görüşlerine göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesidir.

Araştırmanın Önemi

Son günlerde ülkemizde gerek görsel gerekse yazılı basında geniş yer bulan toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olayları durumun ne denli ürkütücü boyutlara ulaştığının göstergesi olarak kabul edilebilir. Maalesef kadınlar ve kız çocukları gerek toplumsal yaşam alanları olan sokakta, okul içinde, iş yaşamında gerekse bireysel yaşamını sürdürdüğü aile içinde şiddetin tüm türlerine maruz kalmaktadırlar. Yaşanan şiddet olaylarının kız çocuklarının eğitim görememesinden, toplumsal yaşamda kadınların etkin ve üretken bir pozisyon alamamalarına, zorla yapılan evliliklere, sakatlanmalardan ölümlere kadar çok kapsamlı sonuçları olmaktadır. Ayrıca bu şiddetin ürkütücü olan tarafı, kadına çoğunlukla tanıdığı kişiler “baba, ağabey, erkek kardeş, dayı, enişte gibi erkek akrabalar ile evlilik içinde, evlilik öncesi flört döneminde sevgili ve akrabalar” tarafından yöneltilmesidir (Koç ve Kaya, 2006). Aynı zamanda toplumdaki şiddet olaylarının büyük çoğunluğu gizli kaldığı için dayak, cinsel şiddet, psikolojik istismar gibi sorunlar çok kolay tespit edilememektedir (Aktaş, 2006). Bu nedenle daha az görülebilen bir nitelik kazanan kadına yönelik şiddet, ülkemizde ve dünyada yaşayan milyonlarca kadının bireysel haklarını ve ruhsal sağlığını olumsuz etkilemektedir (Bora ve Üstün, 2005).

Öyle ki ülke genelinde Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) ile Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsünün 2008 yılında yapmış olduğu araştırmada kadınların %39’u yaşamlarının herhangi döneminde fiziksel şiddete maruz bırakıldıklarını aktarırken en fazla maruz kaldıkları şiddet biçiminin “tokat atma ya da bir şey fırlatma” olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda kadınların %44’ü yaşamının

herhangi bir döneminde duygusal anlamda istismara uğradıklarını, en fazla karşılaştıkları duygusal istismar biçiminin ise %37 ile eş veya birlikte olunan kişinin küfredmesi veya hakaretine maruz kalmaları olduğunu aktarmışlardır.

Benzer bir araştırma sonucu ise Ankara ilinde 1178 kadın üzerine yapılan aile içi şiddet araştırmasında ortaya çıkmıştır. Bu araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların %77.9'u hayatlarında herhangi bir şiddet türüne maruz kaldıklarını belirtirken, katılımcılar arasında en yaygın olarak görülen şiddet türü %60.4 ile ekonomik şiddettir. Bunu ikinci sırada %39.7 ile psikolojik şiddet, üçüncü sırada %31.3 ile cinsel şiddet ve son olarak dördüncü sırada %29.9 ile fiziksel şiddet takip etmektedir (Akar ve diğ., 2010).

BM'de (UN Women, 2011) 86 ülke kadınları üzerinde yapılan araştırma verilerine göre ise: Kadınların büyük bir çoğunluğu (%70) fiziksel şiddetin mağduru olmakta veya cinsel şiddete maruz kalmaktadırlar, 15-44 yaş grubu kadınlarına yöneltilen şiddet sonucunda meydana gelen ölüm ve sakatlanma olayları trafik kazaları, kanser, bulaşıcı hastalıklar ve savaşların tamamının neden olduğu sakatlanma ve ölüm olaylarından daha fazladır.

Mevcut durum bu noktada iken kadın ve şiddet konusuna farklı bakış açıları üretmek, konuyu daha geniş bir perspektifte ele almak önemli görülmektedir. Kadınlar ve erkekler aile içinde kadına yönelik şiddete ilişkin ne düşünmektedirler? Politik tutum ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme noktasında bireyin algısını ne derecede etkilemektedir? En önemlisi ailede kadına yönelik şiddeti meşru gören kişi neler hissetmektedir, kendisiyle ve yaşamla ilgili algısı nedir? Sorularına araştırma kapsamında cevap aranarak soruna farklı bir açıdan bakılmasını sağlamak ve tartışmak amaçlanmıştır.

Diğer bir önemli nokta ise son günlerde yine gündemde önemli bir yer tutan ayrımcılık konusudur. İnsanların çevresini yeniden kategorize etme gayretinin olumsuz bir sonucu şeklinde kendisini gösteren ayrımcılık, kişilerin potansiyelleri ve yetenekleriyle ilgisi olmayan özellikleri doğrultusunda farklı muamelelere maruz kalmaları şeklinde tanımlanmaktadır (Turpçu, 2004). Tanımda vurgulanan olumsuzluk, bireyi sahip olduğu bir özelliğinden dolayı diğerine göre daha olumsuz bir noktaya getirmek olarak ele alınmaktadır. Nitekim bu durum istem dışı bilişsel süreçlerin kontrolünde kişinin farklılığından dolayı ayrımcılığa maruz kalmamak için kendisi

olmaktan kaçınmasına ve benzeme gayreti içerisinde girmesine neden olabilmektedir (Şahin, 2012). Bu açıdan ayrımcılıkla mücadele konusunda ayrımcılığa maruz kalan ve maruz bırakan bireyin yaşadıkları duygular önem arz etmektedir.

Bu nedenle araştırma kapsamında cinsiyete dayalı ayrımcılık yaptığını rapor eden ve bu tür ayrımcılığa maruz kaldığını ifade eden bireylerin, ailede kadına yönelik şiddeti meşru göme düzeylerinin, öznel iyi oluş düzeylerinin ve cinsiyetçi tutumlarının farklılaşıp farklılaşmadığı irdelenerek mevcut durumun saptanması planlanmaktadır. Ayrıca kişi hak ve fırsat eşitliğinin bulunmadığı bir durumda ne hisseder? Kişisel hak ve özgürlükleri sadece cinsiyetinden dolayı kısıtlandığında yaşamı, yaşamdan aldığı doyum nasıl etkilenmektedir? Cinsiyetçi tutuma sahip olmak ve cinsiyet ayrımcılığı davranışı arasında bir ilişki var mıdır? Cinsiyet ayrımcılığına maruz kalan kişiler ailede kadına yönelik şiddeti nasıl değerlendirmektedirler? Sorularına da cevap aranacak ve ayrımcılığa maruz kalmanın kişinin yaşamındaki etkileri değerlendirilmeye çalışılırken benzer sorular ayrımcılığa maruz bırakan bireyler açısından da irdelenerek iki yönlü bir bakış açısı ile bulgular tartışılacaktır. Bu doğrultuda alanda çalışanlara hem problem çözücü hem de önleyici çalışmalar açısından her iki grubun yaşadıkları duygular ayrıştırılarak yeni bilgiler sunulacaktır. Ayrımcılığa maruz kalan kişilerin daha iyi anlaşılması sağlanırken, ayrımcılık yapan kişilerin de içinde bulunduğu duygu durumu tartışılarak ayrımcılığın önlenmesi çalışmalarına katkı sunulması hedeflenmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada değişkenlere ilişkin bulgular araştırmada kullanılan “Pozitif Negatif Duygu Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği, Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Ölçeği, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve Ayrımcılıkla ilgili araştırmacı tarafından geliştirilen 12 maddelik anket maddelerinin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

Tanımlar

Kadına yönelik şiddet

“İster kamusal ister özel hayatta olsun tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dâhil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi anlamına gelir” (Un, 1993).

Cinsiyetçilik

“Toplumsal cinsiyetçilik, erkek egemen toplumda kadın cinsiyetine ilişkin olumsuz tutumların varlığı ve bu tutumların davranışlarla hayata ayrımcılık olarak yansımaları ile kadının sosyal, kültürel, politik ve ekonomik alanlarda erkeğe göre düşük konumlarda tutulmasını içeren bir kavramdır” (Sakallı-Uğurlu, 2002, s.48).

Ayrımcılık

“Ayrımcılık, bir devletin ya da toplumun bazı üyelerinin, ötekilere sağlanan belli hak ve/veya ayrıcalıklardan yoksun bırakılmasıdır” (Ataöv, 1996, s.1).

Öznel iyi oluş

Öznel iyi oluş insanların yaşamlarını nasıl değerlendirdiğinin bilimsel adıdır (Diener, 2007). Kişinin o andaki yaşadığı duygu durumu ile ilişkili olarak ne kadar mutlu olduğu, ne kadar az olumsuz duyguya, ne kadar çok olumlu duyguya sahip olduğu ve yaşamından ne kadar doyum aldığı ile ilgili yaptığı bilişsel değerlendirmelerdir (Diener, Oishi, ve Lucas, 2003).

Politik görüş

“Siyasi bakış açısı” (Göze, 1995, s.41).

BÖLÜM-II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın konusunu oluşturan şiddet, kadına yönelik şiddet, cinsiyet ayrımcılığı ve öznel iyi oluş konusunda kuramsal bilgilere yer verilmiş olup ayrıca konuyla ilgili yerli ve yabancı araştırmalar aktarılmıştır.

ŞİDDET

Şiddetin Tanımı

Şiddet kavramının etimolojik köken açısından 15.yüzyılda dini temelli metinler aracılığı ile Arapçadan Osmanlıcaya, Osmanlıcadan ise Türkçeye geçtiği düşünülmekte olup, 1.Yüzyıldan itibaren hem çeşitlenerek hem de kullanımı yaygınlaşarak sertlik, fazlalık ve katılık anlamlarında kullanıldığı görülmektedir (Ünsal, 1996). Oxford sözlüğünün (bt) dijital ortamdaki basımında; kişinin incinmesi amacıyla fiziksel güç barındıran davranışlar kullanarak, hasar vermek ya da bir şeyin yaşamına son vermek şeklinde tanımlanan (bt., 10.10.2013, <http://www.oxforddictionaries.com>) kavramın farklı dillerdeki kullanım şekilleri ise birbirine benzerlik göstermektedir. Örneğin Latince “güç”, “sert”, “acımasız kişilik”, anlamlarına gelen şiddet kelimesinin eylem hali “kurallara karşı gelmek, kıymet bilmemek” şeklindedir; Fransızca da “bir kişiye güç kullanarak ya da zorla istemediği bir şey yapmak anlamında kullanılan kelime dilimizde; duyguları belirtirken aşırıya gitme anlamı taşımaktadır (Ünsal,1996).

Gözlemlenen biçimiyle ise şiddet dünya üzerinde geniş bir etki alanına sahiptir. Ve ne yazık ki bu durum insanlık için gün geçtikçe daha ürkütücü bir hal almaktadır. Bu nedenle birçok araştırma konusuna kaynaklık eden şiddet olgusu araştırmacılar tarafından farklı biçimlerde değerlendirilmiş ve tanımlanmıştır. Bu tanımlar incelendiğinde görülebileceği gibi şiddet kavramı çeşitli kültürel etkilerin ışığında anlamı genişleyerek her ne kadar kullanım şekilleri arasında olumlu anlamları olsa da her zaman olumsuz çağrışımlı bir nitelik kazanmıştır (Ünsal, 1996).

Köknel (2000), şiddeti en genel anlamı ile duyguların aşırılığı ve bir vakıanın yoğunluğuna bağlı sert, kaba davranış olarak açıklamaktadır. Aynı zamanda şiddet genellikle kendisini diğer kavramlardan ayırt eden iki ayırt edici anlamıyla zorlamak ve yok etmek araçlarıyla ifade edilmektedir (Michaud, 1991). Diğer taraftan özel anlamda

şiddet ise; saldırganlığı, fiziksel gücün kötüye kullanılmasını ve saldırganca davranışları; yakıp yıkan, yok eden ve bireyle birlikte çevresine de zarar veren etkinlikleri içermektedir (Köknel, 2000).

Bu etkinlikler “kanunlara uymayarak, incitici sözler kullanmak, onurunu zedelemek, huzur ve sükûnet ortamını sonlandırmak, kişinin hak ve hukukunu çiğnemek, örselemek, canını yakmak için kaba kuvvet kullanmak, yok edici aşırı davranışlar sergilemek, aşırı derecede kızgınlık ve öfke ifadeleri kullanmak şeklinde somutlaştırılan davranışlar olarak ortaya çıkabilmektedir (Erten ve Ardalı, 1996). Tepe’ye (2009) göre bu haliyle basit olarak günlük rutin yaşamın içerisinde kendisini gösterebileceği gibi, yoğun olarak işkence olaylarında, katliam, terör ve savaşlarda bulunarak; egemenlik kurma, tahakküm elde etme, otorite sağlama ve iktidarı sağlamlaştırma için kullanılan bir araç olarak ta kendisini gösterebilmektedir.

Bireyin gerek bedensel bütünlüğüne zarar veren gerekse ruhsal durumunu tahrip eden, bireyin yaralanmasına ve hatta sakat kalmasına neden olan bu olgu toplu veya bireysel davranışlar şeklinde kendisini gösterebilmektedir (Aktaş, 2008). Benzer bir tanımda Keane (1998) şiddeti bir kişinin ya da bir topluluğun diğer bir insanın bedenine yönelik fiziksel güç kullanımı olarak tanımlamaktadır. Her iki tanımın vurguladığı ana unsur şiddetin karşı tarafa doğru gerçekleştirilen bir eylem olduğu noktasıdır. Ancak şiddet sadece dışa dönük bir davranış şeklinde değil, kişinin kendi bedensel bütünlüğüne yönlendirmiş olduğu bir biçimde intihar ya da gönüllü olarak yaşamına son vermenin bir yöntemi olan ötenazi şeklinde de kendisini gösterebilmektedir (Keane, 1998).

Şiddet tanımlarındaki diğer bir önemli nokta eylemin bilinçlilik unsurunu barındırıyor olmasıdır (Delice, 2009). Yapılan davranışın yanlışlığı, yapılmaması gerekeni içinde barındırarak eylemin istenmeyen bir durum olduğu hususudur (Tepe, 2009). Nitekim karşılıklı ilişkiler bağlamında, taraflardan birisi veya her ikisinin doğrudan veya dolaylı olarak diğerlerinin bedensel bütünlüğüne veya ruhsal bütünlüğüne düzeyi ne olursa olsun zarar vermesi şeklinde kendisini gösterir (Michaud, 1991). Ayrıca içinde fazlaca keyfilik ögesi barındırdığı için şiddet eylemi ortaya çıktıktan sonra kişinin denetimi aşar ve kişinin kontrol edemeyeceği bir biçime dönüşür (Arendt, 2006).

Bu şekliyle öznenen nesneye negatif yönlü bir akış şeklinde ortaya çıkan şiddet eylemi üç ögeyi; “özne, öznenin gerçekleştirdiği araçlı eylem, ötekileştirdiği özne” içerisinde barındırarak kişinin eylemini bilinçli olarak tasarlamasına olanak sunar (Delice, 2009). Nitekim bu tip içgüdüsel dürtülerden kaynaklanan saldırgan davranışlar insana özgü olup; uyumlu, kollayan, koruyan davranış türleri dışında öğrenilir ve kuşaktan kuşağa aktarılarak insanlığın devamlılığında kendisine yer bulup, sürüp gider (Köknel, 2000). Bu açıdan şiddet her toplumda var olmuş ve var olacak sosyal bir olgudur (Balcıoğlu, 2001). Geçmiş yıllara bakıldığında şiddet eylemlerinin nüfus artışına benzer bir biçimde artması, bu sayısal artışın yanında muhtevanın da genişleyerek şiddet uygulama yaşının düşmesi, şiddete maruz kalanların oranlarının artması; insanın değişimine bağlı olarak gerçekleşen şiddetin niceliğinin ve niteliğinin aynı toplumdaki farklılaşma sürecini göstermektedir (Balcıoğlu, 2001)

Şiddetin Sınıflandırılması

Şiddetin farklı bilim dalları tarafından incelenmesi şiddet eylemlerinin farklı şekillerde sınıflandırılmasına neden olmuştur. Bu sınıflandırmaların bazıları şu şekilde özetlenebilir:

Dünya Sağlık Örgütü (2002), şiddet davranışını hazırlamış olduğu raporda şu şekilde sınıflandırmıştır.

a. Kendine yöneltilmiş şiddet: Kendi bedenine zarar verme ve intihar şeklinde iki gruba ayrılmaktadır.

b. Kişiler arası şiddet: İki kategoride incelenebilir.

İlki yakınında bulunan ve aile içindeki kişilerle ilişkili çoğu zaman evde yaşanan şiddet; ikincisi ise çevrede tanınan ya da yabancı kişilerden gelen şiddettir. Bu şiddetin içeriği fiziksel, cinsel ve psikolojik olabilir.

c. Kolektif şiddet: Kendi içinde ekonomik, politik ve sosyal olmak üzere üç başlık altında toplanabilir. Organize olmuş topluluklarca gerçekleştirilen nefret suçları, terör saldırıları, suç örgütü niteliğindeki gruplarca gerçekleştirilen şiddettir ve belirli bir sosyal amaç etrafında oluşturulan şiddet türüdür.

Aksoy ve Odabaşı (2006) Dünya Sağlık Örgütünün sınıflandırmasından farklı olarak şiddeti şu şekilde kategorize etmektedir.

1. Failin tipine göre: Bireysel şiddet-Kolektif şiddet
2. Etkenlerine göre: Namus cinayetleri, kan davaları vb.

3. Suça yönelik olup olmamasına göre:
  - a. Suç sayılmayan şiddet: Trafikte yaşanan kazalar, eğitim eksikliği, adam kayırma, çevrenin belirli şekillerde tahrip edilmesi vb.
  - b. Suç sayılan şiddet: Adam öldürme, gasp, ırza geçme.
4. Kapsamına göre:
  - a. Dar anlamda: Bireyin gerek fiziksel gerek ruhsal sağlığına yönelik sert ve kişiye acı veren davranışlardır. Fiziksel anlamda zarar verme, tecavüz etme, zorla istemediği bir eşyasına el koyma gibi bir diğerine yönelik olabileceği gibi intihar etme şeklinde kişinin kendisine dönük eylemleri de bu kapsamda değerlendirilebilir.
  - b. Geniş anlamda şiddet ise: Kişinin benliği üzerindeki meydana getirdiği tahrip doğrudan belirlenemeyen, ancak dolaylı olarak çeşitli şekillerde hissedilen baskılardır. Ekonomik anlamda yoksun bırakma, işsizlik sorunu, alım gücünün zayıflığı, sağlıksız koşullarda yaşam mücadelesi gibi.

Balcıoğlu (2001) ise şiddeti; zaman ve mekân farkı gözetmeksizin her toplumda ve geçmişte var olduğu gibi günümüzde de varlığını sürdüren hatta gelecekte de var olmaya devam edecek bir sosyal olgu olarak ele alır; duygusal, sözel, fiziksel, cinsel, siyasal şiddet olarak 5 grupta inceleyerek şiddetin ortaya çıkmasında etkili olan duyguları şu şekilde sıralamaktadır:

1. Yetersiz eğitim	6. İlaç kullanımı
2. Açgözlü olma	7. Öfke veya intikam duyguları
3. Maddi sorunlar, yoksulluk	8. Arkadaş çevresinin baskısı
4. İşsizlik	9. Çevresel şartların kötü olması
5. Zihinsel özürlü olmak	10. Parçalanmış aile yapısı

Ünsal (1996, s.35), “Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi” adlı yazısında şiddeti genel iki başlık altında detaylı bir biçimde aşağıdaki şekilde sınıflandırmıştır;

Günümüz devletinde şiddet suçu kabul edilen	Birey ve toplum için tehdit oluşturan ancak henüz şiddet sayılmayan
I-ÖZEL ŞİDDET	
<p><u>Cürümsel Şiddet</u> Ölümcül: Cinayet, suikast, zehirlenme, idam vb.</p> <p>Bedensel: İsteyerek darp ve yaralama</p> <p>Cinsel: Irza geçme (ama aynı anda yol açtığı hem bedensel hem de psikolojik yıkımı unutmamalıdır)</p>	<p>Trafik korsanlığı(sarhoş, kasıtlı kural ihlali)</p> <p>Mala zarar (sindirmek korkutmak amacıyla)</p>
<p><u>Cürümsel Olmayan Şiddet</u> İntihar (intihar ve intihar teşebbüsü) Kaza (trafik kazası dahil, ama kişiden kaynaklanan bir kasıt yok)</p>	
II- KOLEKTİF ŞİDDET	
<p><u>Grup Şiddeti</u> -Grubun bireylere karşı şiddeti: (Terör, medya terörü) -Grubun kendi içine şiddeti: (Aşiret kavgası, toplu intihar, örgüt kavgası) -Grubun karşı gruba şiddeti: (Kan davası, aşiretler arası savaş, stadyum ya da taraftar kavgası, mafyalar arası hesaplaşma, karşıt gruplar arasında terör, grev, ırk ayrımı) -Grubun iktidara karşı şiddeti: (Terör- siyasal ya da mafya terörü, başkaldırı, sokak çatışması, iç savaş, genel grev, gerilla savaşı, ihtilal)</p>	
<p><u>Devlet şiddeti</u> İktidarın birey ve gruplara karşı şiddeti. -Devlet terörü: İnsan hakları ihlalleri, baskı, tek yanlı propaganda, soykırım, ırk ayrımı. -Endüstriyel şiddet: İş kazalarının sıklığı, çalışma koşullarının sağlıksızlığı, yetersiz sağlık ve güvenlik koşulları, aşırı gürültü tehlikeli işyeri-atom santrali, vb.</p>	<p>Kronik enflasyon, pahalılık, işsizlik.</p> <p>Doğanın, tarihsel çevrenin tahribi, sağlıksız kentleşme.</p>
<p><u>Uluslararası Şiddet</u> En son kerte de şiddet (Savaş)</p>	<p>Ulusların gücünün diğerleri üzerinde şiddete dönüşmesi, ham madde kaynaklarının denetimi, dış ticaret hadlerinde aşırı dengesizlik, askeri müdahale ve geçici işgal (ABD ve Granada).</p>

Saldırganlık ve Şiddet İlişkisi

Bir kavram olarak şiddet açıklanırken karşılaşılan farklı kavramlar şiddetin daha geniş bir perspektifte değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Hiç şüphesiz bu farklı kavramların en önemlisi ve şiddeti tanımlamada belirleyici unsur olan “saldırganlık” kavramıdır. Bu iki kavram kimi zaman birbirlerinin yerine kullanılsalar da birbirinden bağımsız olarak ele alınması gereken ancak birbirinden tamamen bağımsız olmayan kavramlardır.

Saldırganlık, birey olabilme potansiyelinin en önemli özelliği olan kişiliğin şekillenmesi için zorunlu bir süreç, canlının beşeri ve sosyal ortamda kendisine yer bulabilmesi için bir istidat şeklinde tanımlanmaktadır (Dönmezer, 1996). Aynı zamanda rekabet etme, düşmanlık besleme, engellenme, korku gibi çeşitli kaynaklardan beslenen ve zarar vermeyi, hırpalamayı, onu engellemeyi veya bir başka şekliyle kendisini koruma altına almayı hedef edinen fiziksel, sözel, ya da sembolik her türlü davranış da saldırganlık olarak ele alınmaktadır (Budak, 2000).

Ayrıca saldırganlık, yok edici, zararlı bir davranış şeklidir ve bu tür davranışların duygusal düzeyinde, nefret, öfke ve şiddet gibi duygular bulunmaktadır (Köknel, 1994). Bu noktada önemli olan husus davranışın zarar verme amacı taşıyor olmasıdır; böyle bir amaç taşımadığında ise saldırgan bir davranış olarak değerlendirilmez (Kağıtçıbaşı, 2006).

Diğer taraftan saldırganlığın bir üst boyutu ise şiddettir; ancak her tür şiddet davranışı saldırganlık içermekte iken, her tür saldırgan davranış şiddet içermez (Aydoğmuş, 2003). Bu bakış açısıyla şiddet; doğal bir süreç olarak var olan saldırganlık eğiliminin gerek bireysel gerekse toplumsal boyutta diğerine zarar verecek şekilde dışa çıkması, yansıması olarak tanımlanabilir (Ayan, 2007). Ya da hukuka aykırı bir biçimde güç kullanımı olarak ele alınabilir (Dönmezer, 1996).

Benzer bir biçimde Köknel (2000, s.20) şiddeti “kızgınlık, öfke, kin, nefret, düşmanlık, gibi duygu durumlarının etkinlik kazandığı saldırganlık biçimi” şeklinde tanımlamıştır. Hâkimiyet kurma, bir işin gerçekleşmesine engel olma, bir işin olmamasına neden olma ya da incitici, örseleyici, yok edici gaye taşıyan bütün davranışları içine alan bir kavram olarak şiddet; saldırganlığın içerisinde kendisine yer bulur (Erten ve Ardalı, 1996). Bu tanımlardan yola çıkılarak şiddetin saldırganlık

temelinde oluştuğu; saldırganlığın uygulamaya dönüşmüş şeklinin ise şiddet olduğu söylenebilir.

Bu tanımlardan farklı olarak şiddet ve saldırganlık arasındaki ilişkiyi bir tür amaç sonuç sarmalında kategorize eden Arendt (2006) ise saldırganlığı sınırlı olanaklara sahip dünya içerisinde yaşayan insan topluluklarının sınırsız ihtiyaçları sonucu ortaya çıktığını ve bu doğrultuda daha fazlasını isteyen insanın şiddete başvurduğu tezini savunmaktadır. Maalesef bu durum kaos, saldırganlık ve şiddetin etki-tepki, amaç-sonuç ilişkisi içerisinde birbirini tırmandırarak artırmasına neden olmaktadır (Köknel, 2000).

Sonuç olarak her iki kavramda detaylı incelendiğinde saldırganlığın bir tür ruh halini ifade etmek için kullanıldığını, şiddetin ise davranışın kendisi olduğu görülmektedir (Vatandaş, 2003). Yani diğer bir ifadeyle; sergilenen tavır şiddet davranışını gösterirken, yaşanan duygu durumu ve ruh hali ise saldırganlığı anlatır.

Saldırganlığı Açıklayan Kuramlar

Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuramcılar insanların saldırganlığı doğuştan getirdiklerini ve saldırganlığın insanın varlığını sürdürebilmesinin bir aracı olduğunu kabul etmektedirler (Kağıtçıbaşı, 2006). Bu doğrultuda Freud ve kuramı savunan diğerleri, insanların açlık, susuzluk, cinsel anlamda uyarılmış hissetmelerine benzer bir şekilde saldırgan da hissedebileceklerini savunmaktadırlar (Freedman, Sears ve Carlsmith, 1989).

Birinci Dünya Savaşı'nın insan yaşamı üzerindeki tahribatına ve insanlık için ölümcül sonuçlarına tanık olan Freud, insanın saldırma içgüdüsünün onun doğasının bir parçası olarak iki temel dürtü; yok edici saldırganlık enerjisi "thanatos" ve yapıcı cinsel enerji "eros" şeklinde var olduğunu belirtmektedir (Freedman, Sears ve Carlsmith, 1989). "Eros", kişiyi hayata bağlayan içgüdüler ve dürtüler; "Thanatos" ise, kişinin ölüm eğilimi, ölmeye yatkın oluşudur (Senemoğlu, 2005). Freud'a göre, tüm insan davranışları saldırganlık da dahil olmak üzere, bu iki temel dürtü arasındaki karmaşık ilişkiden beslenmektedir (Fromm, 1993).

Freud'a göre insanların bu duygulardan arınması söz konusu değildir ancak insanların bu duyguları kullanabilmeleri sağlanarak yok edici olmayan bir davranış

örüntüsüne dönüştürmeleri mümkün olabilir (akt., Challaye, 1968). Bu dürtüler kişinin içine yönelik olarak ortaya çıktığında, insanların kendi kendilerini cezalandırma yoluna gitmelerine, kendilerine acı vermelerine ve daha ileri giderek öz kısıma teşebbüs etmelerine neden olmaktadır (Freedman, Sears ve Carlsmith, 1989). Dışa dönük olarak ortaya çıktığında ise; saldırgan, kavgacı davranışlarla kendini gösterebilmektedir (Freedman, Sears ve Carlsmith, 1989).

Bu nedenle insanlar ölüm içgüdüsünü kontrol altına almak için değişik savunma mekanizmalarına başvururlar (Fromm, 1993). Savunma mekanizmaları aracılığı ile birey içindeki enerjiyi dışarıya aktarır ve böylece saldırgan davranış; bireyin kendisine zarar vermesine yönelik ölüm içgüdüsünün diğer insanlara yönelmesi şeklinde ortaya çıkar (Fromm, 1993).

Diğer taraftan Freud saldırgan davranışların egonun, id ve süper ego arasında denge temin etmeye çalışırken, istediklerinin karşılanması ve doyum almasının önüne geçen olaylar karşısında tepki şeklinde de gözlemlenebileceğini de belirtmektedir (Gençtan, 2004). Buna bağlı olarak Freud insanoğlunun maruz kaldığı saldırı sonrasında kendisini korumaya yönelen, sevgi arayışında olan, iyi huylu, girişimci bir varlık olmadığını ve saldırganlığın insan doğasının bir parçası olarak onun içgüdüsel yanını oluşturduğunu savunmaktadır (Freud, 1971; akt., Budak, 1994).

Erten ve Ardalı (1996) Freud'un insanın tüm eylemlerinin gerçek nedeni olarak gösterdiği içgüdü yaklaşımına farklı bir boyut kazandırarak, insanların içgüdüsel davranış biçiminin ilkelik seviyelerine göre değiştiğini ve organizmanın gelişmesi için geniş olanaklara sahip olmasının gerekliliğini vurgulamaktadırlar. Diğer taraftan içgüdüleri; davranışa yön veren, sinir sisteminde yerini almış kalıtsal şemalar olarak tanımlarken, saldırganlığı temel içgüdü olmaktan ziyade savunma aracı olarak tanımlamaktadırlar (Erten ve Ardalı, 1996).

Fromm (1994) hastalıklı narsisizm, ölüm sevgisi ve kandaşla cinsel ilişki saplantısının insanda kötü eğilimlerin temelini oluşturan iç olgu olduğunu ileri sürerek Freud'un düşüncesine farklı bir düşünsel perspektif kazandırmıştır. Rochlin'e (1982) göre, narsisizm ile saldırganlık insanın duygulanım yaşantısını etkiler, nitekim ne zaman narsisizm tehdit altında olursa aynı zamanda organizmada utanç duygusu kendisini gösterir, öz değerler yaralanır, beraberinde saldırganlık ortaya çıkmaya başlar

(akt., Erten ve Ardalı, 1996). Nitekim Fromm (1994) insanın bu eğiliminin insanı yok etmek için nefret etmeye yönlendiren çürüme belirtisi oluşturduğunu buna karşılık sağlıklı insanda bu üç olgunun yerine insan sevgisi, yaşam sevgisi ve bağımsızlığın bulunduğunu belirtmektedir.

Biyolojik Temelli Kuram

Bu teoriler, insanların saldırgan davranışlar sergilemelerinin nedenlerini biyolojik mekanizmalar aracılığı ile açıklamaya çalışmaktadırlar. Bu bağlamda içgüdü teorilerinden farklılaşarak sinir sistemlerinin ve beyin yapılarının kişinin agresif davranışlar sergilemesine neden olduğunu düşündükleri bölgelerini tespit etmeye çalışmaktadırlar.

İnsanlarda bulunan 23 çift kromozomun 22 çifti kadınlarda ve erkeklerde aynı olup son kromozom cinsiyeti belirleyen kromozomdur ve kadında xx, erkekte ise xy şeklinde bir araya gelmektedir (Senemoğlu, 2004). Kadın veya erkek yumurtalarında çeşitli sebeplerle meydana gelen bozukluklar sonucu erkek cinsiyet kromozomlarının yanına bir y kromozomu daha eklenirse; (xyy) saldırgan davranışlara, şiddet eylemlerine ve suça yatkın insanlar ortaya çıkar (Köknel, 2000). Nitekim ilave olarak bulunan y kromozomu psikozlu hastalarda da fazla oranda görülmekte ve psikiyatrik hastalarda bu durumla normal hastalara oranla üç kat daha fazla karşılaşılmaktadır (Ceylan ve ark., 2007). Bununla beraber y kromozomu suçlularda genel nüfusa oranla daha fazla bulunmakta ve bu nedenle kalıtım saldırganlığı doğrudan etkilemektedir şeklinde açıklama yapılmaktadır (Köknel, 2000). Bu durumun nedeni kromozomların fazla bulunmasının (XXY ve XYY karyotipleri), kişinin santral sinir sistemlerinde gelişimsel kusurlara neden olarak suç unsuru oluşturacak davranış sapmalarına neden olmasıdır (Tardiff, 1995).

Bununla beraber 1931 yılında Johannes Lange ve 1977 yılında Chritiansen'in çift ve tek yumurta ikizleri üzerine yaptıkları çalışmalarda tek yumurta ikizlerinin, çift yumurta ikizlerine göre daha saldırgan oldukları sonucuna ulaşmış ve kromozomların taşıdıkları genlerin içerdiği dezoksiribonükleik asitin (DNA), şiddet eylemlerine, saldırgan davranışlara ve suça yatkın insanların ortaya çıkmasına neden olduğuna ilişkin veriler elde etmişlerdir (akt., Köknel, 2000). Ayrıca çift yumurta ikizlerine oranla tek yumurta ikizlerinin her birisinde intihar davranışı yüksek oranda birbirine benzer

şekilde görülmektedir (Palabıyıkoglu, 1993). Bu durum saldırgan davranışın altında genetik etkenlerin etkisinin olduğunu göstermektedir.

Ayrıca bu yaklaşım saldırgan davranışların beyinin temporal ve frontal lobları ile ilişkili olduğunu ve genel anlamda ise limbik sistemle bağlantılı olduğunu savunmaktadır (Garza, 1994; akt., Güleç ve ark., 2012). Aynı zamanda katiller ve şiddet eyleminin fazlaca olduğu suçlardan hüküm giyen insanların, beyinde hasar ve bozukluk bulgusuna ulaşılanların sayısının çokluğu bu hasarların beyindeki etkiledikleri merkezlerle ilişkili olarak şiddet eylemini tetiklediği varsayımını kuvvetlendirmektedir (Eren, 2005). Diğer taraftan bu insanların davranış kalıplarının anti sosyal kişilik bozukluğu tanımlı kişilerin ortak özellikleri ile örtüştüğü, toplumsal normların, kuralların ve zorunlulukların neredeyse tamamına karşı ilgisiz, son derecede ben-merkezci ve cezaya karşı duyarsız oldukları saptanmıştır (Eren, 2005).

Bir diğer varsayım olarak iç salgı bezlerinin korku, kaygı, kızgınlık, öfke gibi duygu durumu seviyelerinin yükselmesine neden olduğu, bunun saldırganlığı artırdığı, insanı şiddet eylemlerine daha yatkın duruma getirdiği kabul edilmiştir (Köknel, 2000). Ancak androjen kökenli tedavi yaklaşımının şiddet eğilimini önlemede yetersiz kalması bu düşüncüyü doğrulamamıştır (Dabbs and Hargrove, 1997). Sonuç olarak, saldırgan davranışların oluşmasında iç salgı bezlerinin etkisi olabilir ancak anlamlı bir bağlantıdan söz etmek olası görülmemektedir (Köknel, 2000).

Diğer taraftan saldırganlığın biyolojik temelleri üzerine gerçekleştirilen araştırmalar genellikle hayvanlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu araştırmalarda hayvanların duygu kontrolünden sorumlu beyin alanı olarak kabul edilen amigdaların çıkarılması ile birlikte sakin bir davranış hali sergiledikleri ve bu bölgede oluşan tümörlerin ise saldırganlığa neden olduğu gözlemlenmiştir (Uğur, 1994). Ayrıca son yıllardaki hormonlar üzerindeki araştırmalar; hayvan beynindeki seratonin miktarındaki azalmanın hem yıkıcı hem de duygusal saldırganlık ortaya çıkardığını; ayrıca yine seratonin metabolizmasında önemli rolü olan triptofanın beyindeki anlamını artıran lityumun saldırgan davranışı azalttığı gözlemlenmiştir (Önder ve Dilbaz, 1994).

Engellenme-Saldırganlık (Dürtü) Kuramı

Engellenme-saldırganlık(dürtü) kuramı John Dollard ve meslektaşları tarafından çocuğun bir hedefi gerçekleştirmek için yapmakta olduğu etkinliği yapılış esnasında

durdurmak veya gerçekleşmesini engellemekle oluşan durum olarak tanımlanmıştır (akt., Taşkesen, 2011). Kurama göre amacını gerçekleştirmek için harekete geçen kişinin engellendiği her koşulda engellenen amacın özelliğine göre farklı biçimlerde, saldırganlık davranışı ortaya çıkmaktadır (Özgüven, 2001).

Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere engelleme, saldırganlığın oluşması için öncü bir görev üstlenmektedir (Moeller, 2001). Ve saldırgan davranış bireysel anlamda veya çevredeki engellemelere bir tür tepki olarak kendisini göstermektedir (Özgüven, 2001). Ayrıca bu tepki öfkeli bir bireyin öfkesini ifade etmesi için uygun koşullar oluşturulduğu sonraki durumlarda daha hafif düzeyde saldırgan eylem olarak kendisini göstereceği şeklinde kabul edilmektedir (Moeller, 2001).

Berkowitz (1989) ise saldırganlık-engellenme hipotezini yeniden değerlendirerek engellenen bireyin bu durum karşısında kendisini güçsüz kalmış hissetmiyor, aynı zamanda olayların meydana getirebileceği sonuçlardan çekinmiyorsa bireyde engellenmenin sonuçlarının kızgınlık olarak ortaya çıkmadığını aktarmaktadır. Bir anlamda eğer kişi yaşadığı engellenme durumunun kötü niyet taşıdığına yönelik algısı olmazsa, kazara oluşmuş olduğuna ve haklı gerekçelerinin varlığına inanırsa saldırgan tutum sergilememektedir (Freedman, Sears ve Carlsmith, 1989).

Yapılan bir araştırmada; çocuklara odaya girmelerine izin verilmeden bir oda dolusu ilgi çekici oyuncak gösterilmiş sadece dışarıdan oyuncaklara bakmalarına izin verilerek bir süre bekletilen çocuklar oyuncaqlarla oynamak istedikleri halde engellenmişlerdir. Bir süre sonra oynamalarına izin verilmiştir. Diğer taraftan başka bir grup çocuğa ise böyle bir bekletme yapmaksızın oyuncaqlarla hemen oynamalarına izin verilmiştir. Her iki grup öğrenci davranışları gözlemlendiğinde, engellenen ve içeriye geç alınan çocukların oyuncaqları yere vurdukları, duvarlara çarptıkları ve genel olarak yıkıcı davrandıkları gözlemlenirken; içeriye direk alınan çocuklar daha sessiz ve daha az yıkıcı davrandıkları gözlemlenmiştir (Freedman, 2011).

Sosyal Öğrenme Kuramı

Şiddetin öğrenilen bir davranış olduğu düşüncesinin temelini Bandura'nın önce "Sosyal Öğrenme" adını verdiği daha sonra ise insanın bilişsel süreçlerinin de etkisini düşünerek "Sosyal Bilişsel Teori" olarak adlandırdığı kuramı oluşturmaktadır. Kurama göre insanda yakmaya yıkmaya yok etmeye yönelik saldırgan eylemlerin kaynağı

dürtüler değil öğrenilen davranışlardır (Köknel, 2000). Kişinin davranış kalıplarının belirleyicisi onların öğrenme geçmişlerinde aranmalıdır; çünkü birey farklı durumlarda saldırgan davranışları sayesinde isteklerini elde etmiş ve bu davranışları çevresi tarafından pekiştirilerek öğrenilmiştir (Cüceloğlu, 2000).

Bu modelde öğrenme durumlarındaki temel faktör bireyin başkası üzerindeki gözlemleridir (Korkmaz, 2003). Kişi diğerlerinin davranışlarını hem gözlemler hem de gözlemlediği bu davranışları taklit ederek öğrenme gerçekleşir (Akyıldız, 1994). Ancak gözleyerek öğrenilen bilgi, bireyin diğer kişilerin yaptıklarını basit bir biçimde taklit etmesi şeklinde değil, çevresindeki meydana gelen olayların bilişsel olarak işleminden geçirmesiyle kazanılan bilgidir (Senemoğlu, 2004). Ayrıca öğrenilen bilginin etkinliği, öğrenen kişinin model aldığı kişide gözlemlediği davranışları sergileyebilme kabiliyetine bağlıdır (Korkmaz, 2003). Bu tür bir öğrenme aynı zamanda kişiye zaman tasarrufu sağlamaktadır (Akyıldız, 1994).

Kurama göre öğrenme; kişi gerçekleştirdiği gözlem esnasında izlediği davranışlara rehberlik edici nitelikteki model olabilecek davranışların küçük temsillerini alır ve modele dayalı öğrenme biçimini dört basamaklı bir süreç sonrasında gerçekleştirir. Bu süreçlerin oluşumu ise şu şekilde sıralanmaktadır (Bandura, 2001; akt., Demirbaş ve Yağbasan, 2006):

1. Dikkat süreci (Attention)
2. Hatırda tutma süreci (Retention)
3. Uygulama veya davranışı meydana getirme süreci (Motor Reproduction)
4. Güdülenme süreci (Motivation)

Ayrıca model almada yalnızca modele ait davranışlarının sonuçları belirleyici değildir, aynı zamanda modelin taşıdığı özellikler de model almaya yönelik etkiye neden olabilmektedir (Senemoğlu, 2004). Nitekim bu durum kişinin yaşamının ilk yıllarındaki rol modelleri olan anne babanın çocukların davranışları üzerindeki etkileri ile açıklanabilir. Öyle ki anne babanın tutumları, davranışları, saldırganlığa prim verip vermemesi, çocuklarını disipline etme konusunda kullanmış oldukları yöntemler çocuğun saldırgan davranışlar geliştirip geliştirmemesinde etkili olmaktadır (Koç, 2011).

Yapılan açıklamalardaki ortak nokta; öğrenilen bir davranış olan saldırganlığın ortaya çıkması için öfkenin gerekli bir unsur olmadığı, şiddetin çevreden edinilen ve

çeşitli deneyimler sonucunda benzer ortamlarda benzer tepkilerin verilmesine neden olan saldırganlık davranışları olduğudur (Bilgin, 2008). Ayrıca çevresel uyarıcılar olan; gürültü, kalabalık, taklit, aile içinde tanık olunan hatalı davranışlar saldırganlığın oluşmasına katkı sunmaktadırlar (Bandura,1977; akt., Gök, 2009). Nitekim bir sonuç olarak şiddet, saldırgan tutum sergileyen anne-baba başlamak üzere, şiddet sahnelerinin eksik olmadığı medyada dahil çocuğa çevresi aracılığı ile bulaşıcı bir hastalık gibi aktarılmaktadır (Bilgin, 2008).

Kadına Yönelik Şiddet

Eşit olmayan güç unsurunun bir neticesi olarak ortaya çıkan kadına yönelik şiddet olgusu; son derece vahim bir toplumsal sorun ve bir tür insan hakları ihlali olarak sınır tanımaz biçimde dünyanın hemen her yerinde kendisini göstermektedir (Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı, 2012-2015). Ayrıca yaygın biçimde görülmesine rağmen en az tanımlanan, gizlenen, gündemden uzak tutulan, kadının enerjisini yok eden, fiziksel varlığını tehdit eden ve kendine olan saygısını gün be gün yok eden bir problemdir (Altun, 2006). Bu problemin en önemli nedeni ve hatta sonucu kadınların sosyal ve ekonomik statüsünün düşük olmasıdır (Pekin Deklarasyonu, 1995).

Kadına yönelik şiddet karmaşık bir sorundur ve genellikle; aile bireyleri, nadiren de yabancılar tarafından uygulanan fiziksel, ruhsal ve duygusal davranışlar şeklinde ortaya çıkmaktadır (Ellsberg, 2000). Olası saldırganlar göz önüne alındığında dikkat çekici nokta, kadınların yaşamlarının her alanında yaygın olarak şiddete maruz kalabilecekleri gerçeğidir (Çetiner, 2006). Bu nedenle kadına yönelik şiddet; toplumun eşitlik, kalkınma, barış hedeflerine ulaşılmasının önüne geçmekte, kadınların insan olmaktan kaynaklanan haklarını ve temel özgürlüklerini kullanmalarını kısıtlamakta ve kadını değersiz hale getirmektedir (Pekin Deklarasyonu, 1995).

Kadına yönelik şiddet eylemlerini ortaya çıkaran, yaygınlaşmasını sağlayan koşullar şiddetin varlığını sürdürmesini sağlayan bir şiddet kültürü oluşturmakta ve şiddet, kabul gördüğü toplumda eylemlerini artırarak sıradanlaşmaktadır (Moses, 1996). Öyle ki şiddete karşı yeterli donanıma sahip olmayan kadın, şiddet eylemlerini sıradanlaştırarak aile yaşamını sürdürmekte ve çoğu zaman fiziksel şiddet dışındaki şiddet türlerine maruz kaldığının bile farkına varamamaktadır (Özmen, 2004).

Kadın, erkek düzelir düşüncesiyle sabretme, şiddeti kader olarak görme, gidecek ikinci bir yerinin olmaması, daha fazla dayak yemekten korkma, kocadan korkma gibi nedenlerle şiddete karşı sessiz kalmakta ve şiddete maruz kalmaya devam etmektedir (Ayrancı ve ark., 2002). Erkek ise her defasında kadına şiddet uygulamak için yeni bir bahane bularak şiddet eylemlerini artırmakta, hatta kimi zaman kadının kendisini aldattığı fikrine inanarak karısına şiddet uygulamaktadır (Köknel, 2000).

Diğer bir taraftan ataerkil yapının kadına yönelik şiddeti haklılaştırdığı söylemleri ‘Kızını dövmezen dizini döver’, ‘dayak cennetten çıkmadır’, ‘kocam değil mi döver de sever de’ gibi; şiddet eylemini toplum ve maruz kalanlar tarafından da hoş görülür duruma getirerek meşrulaştırılmaktadır (Somersan, 1996). Öyle ki, farklı toplumsal yapılarda kadının aile içerisindeki yeri, erkeği merkeze alan bir yaklaşımla ya da erkeğe göre tanımlanmakta, kadın ise kendisine sunulan “iyi ev hanımı”, “iyi anne” vb. rolleri küçüklüğünden itibaren içinde bulunduğu çevrede sosyalleşebilmesinin bir parçası olarak en başından kabullenerek bağımsız bir kişi olduğunu reddetmektedir (Özmen, 2004). Bu tür bir toplumsal yaşam içerisinde kadına yönelik şiddet gelenekselleşmiş şiddet haline dönüşmektedir. Bu da şiddetin kutsanmasına bir tür ritüele dönüşmesine bile neden olabilmektedir. Bazı toplumlarda kadın sünnetinin bir ritüel halini aldığından şiddet olarak değerlendirilmeyişi bu durumu temsil eden bir örnek olarak gösterilebilir (Somersan, 1996).

Kadına Yönelik Şiddetin Tanımı

Kadına yönelik şiddet, Birleşmiş Milletler Bildirgesinde (1993); cinsiyete dayanan, kadına zarar veren, kadını inciten, fiziksel, ruhsal, cinsel hasarlarla sonuçlanma olasılığı yüksek, özel yaşamda ya da toplum içinde ona baskı kurulmasına neden olan her türlü davranış biçimi olarak tanımlanmaktadır. TBMM Kadının Statüsünü Araştırma Komisyonu (2003) kadına yönelik şiddet kavramını; kadının duygusal, cinsel, sözel, fiziksel, ekonomik anlamda zarar görmesine ve acı çekmesine neden olan, kadının insan olmaktan kaynaklanan temel hak ve özgürlüklerini, en temelde de yaşama hakkını tehdit eden eylemler olarak tanımlamaktadır.

Kadınlara yönelik şiddet, bunlarla sınırlı olmamakla birlikte aşağıdaki şekilleriyle de ortaya çıkmaktadır;

“(a) Dayak ve hırpalama, ev halkına dahil olan kız çocuklarının cinsel suiistimali, drahoma bağlantılı şiddet, evlilik içi tecavüz, kadın cinsel organını sakatlama veya kadına zarar veren

diğer geleneksel uygulamalar, eş haricinde (ev halkına dahil) kişilerce uygulanan şiddet, sömürüyle bağlantılı şiddet dahil olmak üzere aile içinde meydana gelen fiziksel, cinsel veya psikolojik şiddet;

(b) Tecavüz, cinsel suiistimal, iş yerinde, eğitim kurumlarında veya diğer yerlerde meydana gelen cinsel taciz ve sindirme, kadın ticareti ve fahişeliğe zorlama dâhil olmak üzere genel olarak toplum içinde meydana gelen şiddet;

(c) Nerede olursa olsun devlet tarafından işlenen veya göz yumulan fiziksel, cinsel veya psikolojik şiddet (Declaration on the Elimination of Violence against Women, 1993).”

Kadına Yönelik Şiddet Türleri

Fiziksel Şiddet

Doğrudan kadını hedef alan ve direkt bir fiziksel saldırıyı içeren şiddet davranışlarını kapsamaktadır (Baykal, 2008). Bu, fiziksel saldırı; tokat atmak, hırpalamak, saçını çekmek, kaynar su dökerek yakmak, boğazını sıkmak, tekmelemek, vücudunun çeşitli yerlerini ezmek, kolunu bükme, bağlamak, yumruklamak, kesici aletlerle yaralamak, sakat bırakmak, sağlıksız koşullarda yaşamaya mecbur bırakmak, vücuduna sigara basmak, işkence yapmak, sağlık hizmetlerinden yararlanmasını önleyerek fiziksel anlamda zarar görmesine neden olmak gibi eylemler olarak ortaya çıkmaktadır (Korkut-Owen ve Owen, 2008).

Kadına yönelik fiziksel şiddetin bir diğer şeklide namus adına yapılan kadın cinayetleridir. Öyle ki namus cinayetleri büyük toplumsal sorunlara neden olmasına rağmen kültürel olarak onay verilen, hoş karşılanan bir karakteristik özelliğe sahip olduğu için ailedeki namuslu ve uysal rolüne uymadığı düşünülen kızlara karşı artarak uygulanmaya devam etmektedir (Kocacık ve Çağlayandereli, 2009).

Kadınların maruz kaldıkları bu fiziksel şiddet türleri kadının benliğinde birçok tahribata neden olmaktadır. Nitekim fiziksel şiddete bağlı yaralanmalar en çok baş, yüz, boyun, göğüs ve karın bölgesinde görülürken, bu yaralanmalar diş kırıkları, burun dudak yaralanmaları, vücudunda morluklar, bilinç kaybı, ilaç ve alkol kullanımı gibi fiziksel sonuçlar ortaya çıkarmaktadır (Atman, 2003). Ayrıca kadına yönelik şiddet, fiziksel sonuçlarının yanı sıra depresyon, psikiyatrik bozukluklar ve hatta intihar davranışı gibi ruhsal yıpranmalara da neden olmaktadır (Atman, 2003).

Kadına yönelik fiziksel şiddet, kadın sağlığını bu denli olumsuz etkilemesi sebebiyle birçok araştırmacı tarafından incelenmiştir. Ve bu araştırma sonuçları

durumun ne kadar vahim bir noktada olduğunu göstermektedir. Bunlardan birkaçı şu şekilde özetlenebilir:

Eskişehir’de yapılan bir araştırma sonuçlarına göre; hamilelik sırasında yaşanan şiddet olaylarını araştırmak amacıyla görüşülen kadınların %71.4’ü şu andaki veya daha önceki hamilelik dönemlerinden birinde fiziksel, cinsel ya da sözel şiddet türlerinden birine veya bir kaçına maruz kaldıklarını belirtmişlerdir (Ayrancı, Günay ve Ünlüoğlu, 2002).

Kadına yönelik fiziksel şiddetin boyutlarını araştırma maksadıyla yapılan diğer bir araştırmada; 1520 kadına yöneltilen “Eşinizin size tokat attığı, iteklediği, dayak attığı oluyor muydu? Oluyor(du)sa, ne sıklıkta oluyor(du)?” sorusuna kadınların %66’sı bu durumla hiç karşılaşmadıklarını söylerken, %34’u en az bir defa fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir (Altınay ve Arat, 2007).

Psikolojik Şiddet

Psikolojik şiddet özellikle son zamanlarda uzmanlarca üzerinde sıkça durulan ve tartışılan bir şiddet türüdür. Her ne kadar bedensel olarak kadına zarar vermediği için doğrudan gözlemlenemese de kadına ruhsal anlamda büyük zarar vermekte ve kadının kendisini geliştirmesinin önündeki en büyük engel olarak kendisi göstermektedir (İlkkaracan, 1998). Öyle ki Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2008) sonuçları psikolojik şiddetin görünmeyen yüzünü gözler önüne sermektedir. Ülke genelindeki kadınların % 44’ü yaşamlarının herhangi bir döneminde duygusal istismar yaşadığını, %25’i ise son 1 yıl içerisinde duygusal şiddet mağduru olduğunu rapor etmiştir. Diğer bir anlatımla kadınların yaklaşık %50 si bu şiddet türüyle yüzleşmek zorunda kalmaktadır.

Psikolojik şiddet; karşıdaki kişiye baskı kurabilmek için tutarlı bir şekilde duygusal ihtiyaçlarının sömürülmesi, istismar edilmesi, tehdit malzemesi olarak kullanılması ve istemli bir şekilde kişiyi küçük düşürerek, utandırarak, korkutarak yapılan sözel şiddet olarak tanımlanmaktadır (Yanikkerem, 2002). Bazı kaynaklarda duygusal şiddet olarak da yer alabilmektedir.

Kadına yönelik psikolojik şiddet; kadına argo tabirlerle hitap etmek, aşağılamak, çocuklarıyla görüşmekten alıkoymak, diğer kadınlarla kıyaslamak, kadına ne giyeceği, nereye gideceği, kiminle konuşacağı konusunda kısıtlamalar yapmak, kıskançlık

nedeniyle sürekli kontrol altında tutmaya çalışarak kadının hareket alanını daraltmak, eve kapatmak ve kadının kendini geliştirmesine engel olmak şeklinde ortaya çıkmaktadır (Korkut-Owen ve Owen, 2008). Ayrıca korkutarak, terk etmekle tehdit ederek, gereksinim duyduğu ihtiyaçlarından mahrum bırakarak, çevresiyle ilişkisini kesip yalnızlığa iterek, etrafındaki birisine şiddet uygulayıp korkutarak kadının özgüvenini yok etmek şeklinde de kendisini gösterebilmektedir (Bailey, 1997; akt., Yıldız, 2011). Diğer bir taraftan duygusal şiddet her ne kadar fiziksel şiddet içeren davranışları bünyesinde barındırmasa da her an fiziksel şiddete dönüşme tehdidini içerisinde bulundurmaktadır (Kadın Hakları El Kitabı, 2008).

Cinsel Şiddet

Kadınların gerek fiziksel gerekse ruhsal bütünlüğünü tehdit eden bir şiddet türü olan cinsel şiddet; mağdur, fail ve olayın meydana geliş biçimi bakımından oldukça çeşitli ve insanlık tarihi kadar eskidir (Çokar, 2007). Cinsel şiddeti diğer şiddet türlerinden ayıran nokta ise maruz kalan açısından olayın anlatılmasındaki güçlüğü yaşananların saklı kalmasına neden olmasıdır. Öyle ki akrabalar tarafından yapılan cinsel ilişkiye zorlama ‘ensest’ ile “evlilik içi tecavüz” olayları en yaygın yaşanan cinsel şiddet türleri olmasına rağmen aile mahremiyeti adına genellikle açığa çıkmamaktadır (Çetiner, 2006).

Maruz kalınan cinsel şiddet olaylarına ilişkin mahremiyet algısının oluşturduğu baskı araştırma sonuçlarına da yansımaktadır. Nitekim kadının aile içinde yaşanan şiddete bakış açısını belirlemek amacıyla yapılan bir araştırma sonucuna göre kadınlar şiddeti; (%21.4) duygusal, (%47.4) sözel, (%59.7) fiziksel olarak tanımlamışlar araştırmaya katılan kadınlar arasından hiçbirisi cinsel ve ekonomik şiddeti ifade etmemişlerdir (Güler, Tel ve Özkan-Tuncay, 2005).

Bu durumun bir diğer nedeni de ülkemizde tecavüz mağduru kadınların başvuracakları özel donanımlı gerek adli gerekse tıbbi birimlerin var olmayışı, yasal düzenlemelerin yetersizliği ve en önemlisi tecavüzün ispatlanma zorunluluğuna bağlı yaşanan psikolojik yıpranmalardır (Oskay ve Dikencik, 2005). Buna bağlı olarak hukuki yaptırımları olsa da yaşanan olayın üstü örtülmektedir (Korkut-Owen ve Owen, 2008). Bu nedenlerle ülke genelinde evli kadınların %15 gibi azımsanamayacak bir kısmı cinsel şiddet içerikli davranış türlerinden en az birine maruz kalmaktadır (Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Aile İçi Araştırması, 2008). Sonuç olarak bir kısır döngü

biçiminde kimi zaman kadınların tekrar benzer bir şiddete maruz kalmalarına kimi zamanda kadınların yaşamlarını kendi elleriyle sonlandırmalarına neden olabilmektedir.

Cinsel şiddet en genel tanımıyla: Cinselliğin baskı kurma, tehdit etme ve sindirme amacıyla kullanılmasıdır (Sezgin, 2007). Ve bu cinsel davranışlar “Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri”nin (1993) ikinci maddesinde: aile içerisinde meydana gelen kız çocuklarının istismarı, evlilik içi tecavüz, cinsel organı dağlama, toplum içerisinde meydana gelen tecavüz, cinsel istismar, kadının satılması ve zorla fahişe olarak kullanılması, cinsel taciz şeklinde açıklamaktadır. Bunlara ek olarak; evli bulunduğu kişi dahi olsa kadına istemediği zaman içinde, istemediği yerde, istemediği şekilde cinsel birlikteliğe zorlamak (tecavüz etmek), çocuk doğurması için ya da doğurmaması için baskı kurmak, ensest ilişkiye zorlamak, her türlü iletişim kanalıyla cinsel içerikli taciz gibi eylemler de cinsel şiddet içerikli hareketler olarak kabul edilmektedir (Korkut-Owen ve Owen, 2008).

Bir diğer taraftan cinsel şiddet çoğu zaman fiziksel şiddetle birlikte bulunmaktadır. Yapılan araştırmalarda fiziksel şiddete maruz kalan kadınların çoğunluğunun aynı zamanda cinsel aşağılanmadan, cinsel saldırıya varan derecede cinsel şiddete uğradıkları da tespit edilmiştir (Sezgin, 2007). Ayrıca kadına yönelik fiziksel şiddetin boyutlarını araştırma maksadıyla yapılan bir araştırmada da cinsel şiddete uğradığını söyleyen kadınların %67’si aynı zamanda fiziksel şiddete uğradıklarını ifade etmişlerdir (Altınay ve Arat, 2007).

Ekonomik Şiddet

Kadının ekonomik kaynaklarına yönelik doğrudan ya da dolaylı birçok müdahaledir. Bu müdahaleler: Para vermemek ya da verirken kısıtlı davranmak, eve ait masrafları karşılamamak, aile üyelerine harçlık vermemek, kadının çalışmasını engellemek, çalışan eşin kazancına el koymak, evin gelir-gider ve tasarrufları konusunda bilgi vermemek, kadının mallarına el koymak, harcadığı parayı kontrol etmek, aileyle ilgili ekonomik konularda kadına fikrini sormadan yalnız başına karar vermek gibi davranışlar şeklinde ortaya çıkmaktadır (Korkut-Owen ve Owen, 2008).

Kadının yaşamını önemli ölçüde etkileyerek, kadının bağımlı hale gelmesine ve fakirleşmesine neden olan ekonomik şiddet (Fawole, 2008) özellikle erkeğin çalışmadığı durumlarda kendisini göstermektedir (Kemerli, 2003). Aynı zamanda

ailenin ekonomik dinamiklerine bağı olarak farklı biçimlerde de varlığını sürdürmektedir. Örneğin kadının çalışmadığı gelir getirenin sadece erkek olduğu bir aile içerisinde; erkeğin gelirini saklaması, kadına para kazanamadığı için elde edilen kazancın ne şekilde harcanacağına dair söz hakkı tanımaması, harcama yetkisini tek başına eline alması, parayı kendisi için özel yerlerde harcayarak ailenin gerekli harcamalarından kısması, gerçek kazancını saklaması şeklinde ortaya çıkmaktadır (Aktaş, 2006). Kadınlar ise maruz kaldıkları ekonomik şiddeti o kadar kanıksamış duruma gelebilmektedirler ki lüzumsuz yere para harcamaları halinde kadının kocası tarafından dövülebilmemesinin haklı bir davranış olduğunu bile düşünebilmektedirler (Türkiye Nüfus Araştırması-TNSA, 2003).

Diğer taraftan kadının çalıştığı, gelir kaynağının hem erkek hem kadın olduğu bir aile dinamiği içerisinde ise erkeğin kadının kazandığı paranın tamamına el koyması, karısını zorla çalıştırmak istemesi ya da çalışan karısının zorla çalışmasına engel olmaya çalışması, işten atılması için çeşitli olaylar çıkarması, şahsi mallarına el koyması şeklinde meydana gelebilmektedir (Aktaş, 2006). Yapılan araştırma sonuçları açıklamalarla örtüşen bir biçimde; araştırmaya katılan kadınların %23'ünün eşi ya da birlikte olduğu kişi tarafından çalışmasının engellendiğini veya işten ayrılmalarına neden olduğunu göstermektedir (Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, 2008). Başka bir araştırmada ise kadınlara sorulan “gelir getiren bir iş yapmak, çalışmak isteseyiz eşleriniz sizi engeller mi?” sorusuna araştırmaya katılan (çalışmayan) kadınların %36'sı “Evet, engeller” cevabını vermiştir (Altınay ve Arat, 2007).

Bir diğer araştırma sonucuna göre ise kadınların %38'i kendi kazandıkları paranın harcanmasında söz sahibi olduklarını belirtirken, %50'si kocası ya da diğer aile üyeleri ile beraber karar verdiklerini, %10'u ise kararda söz sahibi olmadığını belirtmiştir (TNSA, 2003). Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere kadının kendine ait kazancının olması da onun, ekonomik şiddet mağduru olmasının önüne geçememektedir.

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Araştırmalar

Kadına yönelik şiddet; kadının yaşamını gerek ruhsal, gerekse fiziksel açıdan tehdit eden bir unsur olarak derecesini her geçen gün arttırarak varlığını sürdürmektedir. Ayrıca dünyada kadına yönelik şiddet olgusundan tümüyle arındırılmış bir bölge

bulunmamakta ve bu nedenle kadın hiçbir ülkede aile içi şiddetten tamamen korunmuş durumda değildir (Baykal, 2008). Bu nedenle konu üzerine yapılan araştırmalar da bir o kadar önem arz etmektedir. Bu doğrultuda gerçekleştirilen çalışmalar; kadınların aile içerisinde şiddete maruz kalma sıklıklarına, cinsiyetler arası şiddetin kabul durumuna, şiddet yaşantısının kadın üzerindeki etkilerine, kadına yönelik aile içi şiddetin nedenlerine odaklanmaktadır.

Türkiye’de valilikler aracılığı 2008-2011 yılları arasında adli kolluk mercilerine aile içi şiddet olayları kapsamında yapılan başvurular incelenmiştir. İnceleme sırasında aile içi şiddetin farklı boyutları ile güvenlik güçlerine intikal eden olaylar esas alınmıştır. Buna göre; 2008 yılında nüfus sayısı 71.517.100 iken suç sayısı 48.264’tür, 2009 yılında nüfus sayısı 72.561.312 iken suç sayısı 62.587’dir, 2010 yılında nüfus sayısı 73.722.988 iken suç sayısı 72.257’dir, 2011 yılında nüfus sayısı 74.724.269 iken suç sayısı 80.398’dir (TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu, 2011). Sayılardan da anlaşılacağı üzere aile içi şiddet olayları neredeyse iki kat artış göstermiştir.

Efe ve Ayaz’ın (2010) evli ve 15 yaşından büyük 370 kadın üzerinde gerçekleştirdiği bir araştırmada; şiddetin kadınların çoğunluğu tarafından (%88.1) fiziksel olarak tanımlandığı bulunmuştur. Kadınların bir kısmının (%28.6) erkeklerin sözünü dinlememeyi şiddete maruz kalma nedeni olarak belirttikleri saptanmıştır. Ayrıca kadınların yaklaşık olarak yarısı (%43.2) kadının ihanet etmesi durumunda şiddeti hak ettiğini belirtmişlerdir. Aynı zamanda eşi ile arasındaki yaş farkı fazla olan, eğitim seviyesi düşük, ekonomik anlamda sorunlar yaşayan, kocası çalışmayan kadınların daha fazla şiddete maruz kaldıkları bulunmuştur.

Locke ve Richman’ın (1999) aile içi şiddet araştırmasında: etnik farklılıklar ve cinsiyetler arasındaki farklılıkları incelemişlerdir. Yedi farklı aile içi şiddet senaryosu sunularak aile içi şiddete ilişkin tutumlar değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları cinsiyet ve etnik kökenin aile içi şiddete yönelik tutumları etkilediği yönünde bulgular sunmaktadır.

Öyekçin, Yetim ve Şahin’in (2012) farklı şiddet çeşitleri üzerinde etkili olan psikososyal faktörlerin araştırıldığı 306 kadın üzerinde yaptıkları bir diğer araştırmada; kadınların %30.4’ünün fiziksel, %6.3’ünün cinsel, %54.6’sının psikolojik ve %19.3’ünün ekonomik şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır. Kadına yönelik eş

şiddetinde evlilik süresinin ve eşin yaşının koruyucu etkiye sahip olduğu, evlenme şekli (kaçarak ve görücü usulü evlenme) ile eşin ailesi içerisinde kadına yönelik şiddet yaşantısının varlığı ve evlilik yaşantısında kötölemenin ise şiddet olaylarını artırıcı etkiye sahip olduğu saptanmıştır.

Güler, Tel ve Tuncay'ın (2005) 15-49 yaş aralığındaki evli 162 kadın üzerinde yaptıkları bir diğer araştırmada; kadınların yaklaşık olarak yarısı %40.7'si ailesi içerisinde şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Şiddet mağduru olan kadınların %91'i eşinin, %19.7'si ise eşinin yakınlarının şiddet uyguladığını rapor etmişlerdir. Ayrıca kadınların %59.7'sinin şiddeti fiziksel olarak tanımlamakta oldukları bulunmuş, cinsel ve ekonomik şiddetin kadınlar tarafından tanımlanmadığı görülmüştür. Ayrıca şiddetin en önemli nedeni olarak kadınların %58.8'i tarafından ekonomik yetersizlik gösterilmiştir.

Altun'un (2006) 15-49 yaş grubu arasındaki evli kadınların aile içindeki yaşadıkları şiddet olayları ve bu şiddete ilişkin tutumlarına yönelik yaptığı araştırma sonucuna göre; kadınların yaklaşık olarak yarısı %47.2'si aile içinde çeşitli sebeplerden dolayı fiziksel şiddet gördüğünü bildirmiştir. Ayrıca yaşı ileri olan, fazla çocuğa sahip, ekonomik durumu kötü, eşi aile içinde şiddete maruz kalmış, eğitim durumu düşük, şiddete maruz kalınca karşılık verilmemesi gerektiğini düşünen kadınların daha fazla şiddete maruz kaldıkları bulunmuştur.

15-49 yaş grubundaki evli kadınlar üzerinde gerçekleştirilen bir diğer araştırmada ise; kadınların üçte biri (%32.9) aile içerisinde şiddete maruz kaldığını rapor etmiştir. Ayrıca aile içerisinde şiddete maruz kalma durumu ile kadınların depresyon belirtileri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (Özyurt ve Deveci, 2011).

Vahip ve Doğanavşargil'in (2006) psikiyatri hastaları üzerinde gerçekleştirdikleri bir araştırmada; örneklem grubu içerisindeki hastaların büyük çoğunluğunun (%63) çocukluk yıllarında şiddete maruz kaldığını, yine büyük çoğunluğunun (%62) en az bir defa evliliğinde fiziksel şiddete maruz kaldığını ve yarısının (%51) ise çocuğuna şiddet uyguladığını rapor ettiği görülmüştür. Ayrıca yaşın genç olmasının ve eşin alkol kullanımının eş şiddetine maruz kalma riskini artırdığı saptanmıştır.

Besni (2011) tarafından yapılan üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik tutumlarının incelendiği bir diğer araştırmada; erkeklerin kızlara göre şiddete yönelik daha olumlu tutum sergiledikleri bulunmuştur. Ayrıca erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre, şiddeti olağan karşılama ve şiddeti saklamaya yönelik olarak da daha olumlu bir tutuma sahip oldukları görülmüştür. Daha önce şiddete maruz kalan üniversite öğrencilerinin daha önce şiddete maruz kalmamış öğrencilere göre aile içi şiddete yönelik daha olumlu tutum sergiledikleri bulunmuştur. Ayrıca partnerine şiddet uygulamış olan üniversite öğrencilerinin, partnerine şiddet uygulamamış olan öğrencilere göre şiddete yönelik daha olumlu tutum sergiledikleri bulunmuştur.

Kula'nın (2009) ileri meslek yaşamlarında şiddete maruz kalmış kadınlara sağlık hizmeti sunacak tıp öğrencilerinin evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarının belirlenmesi araştırmasında; kadına yönelik şiddete ilişkin tutum ortalamalarında (duygusal, fiziksel cinsel ve ekonomik) cinsiyetler arası istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıklar bulmuştur. Buna göre erkeklerin ortalamaları kadınlara göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha yüksektir. Erkeklerin kadına yönelik fiziksel şiddete ilişkin tutumları şiddeti destekler niteliktedir.

Baykal'ın (2008) 468 öğrenci ile yaptığı bir diğer araştırma sonucuna göre; katılımcıların %59.8'i çocukluk dönemlerinde babasının annesine psikolojik şiddet uygulamalarına, %30'u ise babasının annesine fiziksel şiddet uygulamalarına tanık olduklarını belirttikleri görülmüştür. Erkeklerin kızlardan daha fazla oranda ebeveynlerinin fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını belirttikleri görülmüştür. Ayrıca kadınların erkeklere göre kadına yönelik daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları ve ailede kadına yönelik şiddeti daha az meşru görme; şiddete maruz kalan kadını daha az suçlama, şiddete maruz kalan kadına daha fazla yardım verilmesi yönünde tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir. Kadına yönelik tutumların daha eşitlikçi yöne kayması ile ailede kadına yönelik şiddeti destekleyen tutumların azaldığı gözlenmiştir.

Sakallı-Uğurlu ve Ulu (2003) tarafından yapılan evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar araştırmasında, erkeklerin kadınlara oranla sözel ve fiziksel şiddete daha toleranslı yaklaştıkları, evlilik içinde şiddete maruz kalan kadının ayrılmasına ilişkin kadın katılımcılardan daha olumsuz tutumlara sahip oldukları bulunmuştur. Diğer bir anlatımla erkekler kadınlara oranla evlilikte kadına yönelik sözel ve fiziksel şiddeti daha kabul edilebilir algılamaktadırlar.

Tok'un (2001) 531 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı bir araştırmada; erkek öğrencilerin saldırganlık düzeyleri kız öğrencilerin saldırganlık düzeylerinden anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca geleneksel cinsiyet rollerini benimseyen erkek öğrencilerin, diğer öğrencilerden daha saldırgan tutumlara sahip oldukları bulunmuştur. Aynı zamanda sınıf düzeyinin, öğrenim görülen fakültenin, öğrencilik sırasında barınılan yerin ve okunan bölümden memnun olma durumunun öğrencilerin saldırganlık düzeylerinde anlamlı etkiye sahip oldukları bulunmuştur.

Demirkan'ın (2009) 444 ortaöğretim öğrencisi üzerinde yaptığı bir diğer araştırmada; kadınlar için, geleneksel kadınlık rolleri, fiziksel şiddet davranışları, psikolojik şiddet davranışları ve şiddet davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak faktörler arasından negatif yönde bir farklılaşmanın olduğu gözlenmiştir. Erkekler için ise geleneksel erkeklik rolleri algıları ve fiziksel şiddet davranışları arasında pozitif ve geleneksel erkeklik rolleri algıları ile psikolojik şiddet davranışları arasında ve geleneksel erkeklik rolleri algıları ile şiddet davranışı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda geleneksel erkeklik rolü şiddetle ilişkilendirilirken kadınlık rolü şiddetle ilişkilendirilmemektedir.

AYRIMCILIK

Bir kavram olarak ayrımcılık ayırt etmek anlamında kullanılmaktadır (Demir ve Acar, 2002). Sözlük anlamı bakımından "Belli insan öbeklerinin ayrımlaşmasını bilinçli bir biçimde gerçekleştirmeyi amaçlayan bir yöneltinin benimsenmesi" şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu-TDK, 1980). Eylem olarak ise; kişilerin din, dil, ırk, renk, ya da etnik kökeni gibi sebeplerden dolayı farklı muamelelere tabi tutularak işe almada, ücret ödemede, okula kabul etmede ya da devletin çeşitli olanaklarından faydalanma konusunda kişilere göre farklı uygulamaların yapılması şeklinde tanımlanmaktadır (Demir ve Acar, 2002).

Ayrımcılık olgusu insanlar arasındaki eşitlik fikri ve ilkesinden yol alarak insanların doğuştan eşit olduğu düşüncesi üzerinde temellendirilmiştir (Göregenli, 2012). Bu bağlamda uluslararası hukuk alanında ilk olarak azınlıkların haklarının korunması noktasında gündeme gelmiştir (Ataöv, 1996). İnsanların dünyanın her yerinde yaşarlarsa yaşasınlar, hangi ten rengine, hangi cinsiyete, hangi etnik kökene, dine, mezhebe, mensup olurlarsa olsunlar temelde insan olma bakımından eşit oldukları

için farklılıkların herhangi bir belirleyici, ayırıcı bir unsuru söz konusu olmadığını temeline dayanmaktadır (Göregenli, 2012).

Ancak insanlar, kendisini diğerlerinden farklı kılan nedenlerden dolayı ayrımcılığa maruz kalmakta ve bundan etkilenmektedirler (International Labour Organisation, 2009). Nitekim bu durum; kişilerin yalnızca belirli bir gruba aidiyeti neticesinde kötü muamele ve davranışlara maruz kalmaları şeklinde olabileceği gibi (Arda ve ark., 2003); sadece benimsedikleri inançlarından, mensubu buldukları etnik kimliklerinden ötürü bireylerin insani haklarına ulaşmasına engel olunması şeklinde de ortaya çıkabilmektedir (Korkut, 2009). Diğer bir deyişle ayrımcılık; toplumsal yaşam içerisinde toplumu oluşturan üyelerin bazılarını, ötekilere sağlanan belli ayrıcalıklardan yoksun bırakma (Ataöv, 1996) ve aynı şartlar altında aynı şekilde davranılması gereken iki bireye farklı şekillerde davranışlar sergilenmesi şeklinde kendisini göstermektedir (Cüceloğlu, 2000). Ayrımcı, seçtiği kurbanını insan olarak değil, bir tür nesne gibi değerlendirdiğinden vahşice davranılmasına izin vermekte ve bir tür işkence yolunu açmaktadır (Korkut, 2009). İnsan hakları açısından kritik bir önem arz eden mevcut durum kavramın uluslararası platformda tartışılmasını, tanımlanması ve sınırlarının çizilmesini zorunlu kılmıştır.

Bu nedenle Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi, 1989 yılındaki otuz yedinci Oturum’unda yaptığı 18 Nolu Genel Yorumunda “Komitenin sözleşmelerde kullandığı şekliyle ayrımcılık:

“ayırma, dışlama, kısıtlama veya ırk, renk, cinsiyet, dil, din, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum, siyasi veya diğer görüşlere dayalı olarak gerçekleştirilen ve bütün hak ve hürriyetlerin herkes tarafından tanınmasını ve kullanılmasını engelleyecek veya tanınmasını ve kullanılmasını sınırlandıracak davranışlar” şeklinde tanımlanmaktadır.

Ayrıca Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi 20 nolu genel yorumunda; ayrımcılığın, kişinin insan olmaktan kaynaklanan haklarının, eşitlik unsuru gözetilerek tanınması, uygulamaya konulması ve bu haklardan faydalanabilmesi noktasında olumsuz bir etkiye sahip bir ayırım, dışarıda bırakma, kısıtlama ve diğer ayrıcalıklı muamelelerden oluştuğunu belirtmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü’nün istihdama yönelik ve iş açısından ayrımcılıkla ilgili 1958 yılındaki C111 nolu sözleşmesinin 1. maddesine göre ise “ayrımcılık; cinsiyet, renk, ırk, ulusal kimlik, siyasi görüş, din veya sosyal köken temelinde yapılan fırsat eşitliğini zedeleyici veya ortadan kaldıracı etkiye sahip, bireyleri dezavantajlı ya da avantajlı duruma

sokacak tercihlerde bulunmak” şeklinde değerlendirilmektedir (International Labour Organisation-ILO, 1958).

Kavramın uluslararası platformda gündeme getirilmesi ve çerçevesinin çizilmesi temel insan hakları açısından son derece önem arz etmektedir. Ancak kavramın sadece tanımlanması tek başına yeterli değildir. Bu nedenle konu temel insan hakları merkezinde insanın haklarına bir saldırı niteliği taşıdığı için bu davranışların yasaklanması gerekliliği gündeme gelmiştir. Her ne kadar bazı toplumlar makul ölçülerde yapıldığı sürece sınıflandırmayı kabul ederek sanki eşit muameleye gerek duymadıklarını belirtmekteyseler de bu tür bir yaklaşım ulusal ve/veya uluslar arası çatışmaların kaynağı olabilmektedir (Ataöv, 1996). Bu durum mağdur olan açısından giderek daha da çekilmez bir hale dönüşmektedir. Nitekim kimi toplumlarda zamanla ayrıcalıklı kesimin ayrıcalık beklentilerinin giderek arttığı, mağduriyetlerin de bu duruma bağlı olarak artma eğilimi gösterdiği ve sonunda egemen grubun ayrıcalıklarını korumak uğruna çatışmayı yoğunlaştırdığı, baskıyı artırdığı hatta kanlı karşılaşmalara da neden olduğu görülmektedir (Ataöv, 1996).

Bu noktada bireylerin özgürlüklerinin sınırlarının çizilmesi ve bireysel haklarının güvence altına alınması konusunda ‘ayrımcılık yasağı’ kavramı ortaya çıkmaktadır. Kavram olarak yeni bir niteliğe sahip olup modern toplumun uluslararası hukuk sisteminin temel parçasını teşkil etmektedir (Öz, 2007). Eşitlik ilkesinin bireyler için sağlam temellere kavuşabilmesi bakımından ulusal ve uluslararası düzlemde tartışılmaya başlanmış ve çeşitli belgelerde konu olmuştur (İnceoğlu, 2006).

Ayrımcılık yasağı konusunda uluslararası zeminde yapılan en temel düzenlemeler; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AIHS), İnsan Hakları Evrensel Beyanname, İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına Dair Sözleşmeye Ek 12 No’lu Protokol ve Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme şeklinde sıralanabilir. Ayrımcılık bu sözleşmelerde ayrı bir kavram olarak tanımlanmamakla birlikte belirtilen sözleşmelere ait metinler incelendiğinde “ırk, soy, cinsiyet etnik köken, renk, milliyet, engellilik, dil yaş, inanç, medeni hal, politik veya diğer fikirler” gibi farklılıklar açısından ayrımcılığın yasaklandığı gözlemlenmektedir (Kalabalık, 2009). Ayrıca genel itibariyle ayrımcılığı yasaklayan maddeler sözleşmelerde belirtilen diğer haklarla birlikte gündeme gelmekte kendi başlarına kullanılmamaktadır (Karan, 2007).

Ayrımcılık Yasağı İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 2. maddesinde şöyle düzenlenmiştir:

“Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu bildirmede ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir.”

“Ayrıca, ister bağımsız olsun, ister vesayet altında veya özerk olmayan ya da başka bir egemenlik kısıtlamasına bağlı ülke yurttaşı olsun, bir kimse hakkında, uyruğunda bulunduğu devlet veya ülkenin siyasal, hukuksal veya uluslararası statüsü bakımından hiçbir ayırım gözetilmeyecektir. “

Türkiye ayrımcılık yasağını uluslararası insan hakları sözleşmelerinin büyük çoğunluğunu imzalayarak taraf olunan sözleşmeleri iç hukukun bir parçası haline getirmiş ve hatta 2004 yılında 5710 sayılı yasa ile anayasanın 90. maddesinde yapılan değişiklik sonrası eklenen madde ile uluslar arası sözleşmelerinin uygulanmasının yolu açılmıştır (Karan, 2007);

“...Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyumsuzluklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır.”

Ayrımcılık Türleri

Öte yandan ayrımcılıkla mücadele açısından ayrımcılık türlerinin belirlenmesi zorunluluk arz etmektedir. Nitekim hangi tür davranışın hangi grup için tehlike oluşturduğunun bilinmesi ayrımcılığın önlenmesi açısından gerekli unsurlardan biridir. Bu nedenle Amerika Birleşik Devletlerinde ayrımcılığı önlemekle görevli Eşit İstihdam Fırsatı Komisyonu çeşitlerine göre ayrımcılığı on bir sınıfa ayırmıştır (Equal Employment Opportunity Commission-EEOC, 2010);

Yaş	Genetik bilgi
Ücret	Misilleme
Hamilelik	Milli (etnik) köken
İrk (renk)	Sakatlık
Cinsiyet	Cinsel taciz
Din	

Diğer bir sınıflandırma ise Wrench tarafından 2002 yılında, ayrımcılık türlerini belirleme noktasında yapmış olduğu ve ABD, Kanada, Avustralya ve Avrupa'yı kapsayan literatür taramasının sonucunda;

1. Doğrudan /Kasten Ayrımcılık
  - a. İstatistiki ayrımcılık
  - b. İrkçı ayrımcılık
  - c. Toplumsal ayrımcılık
2. Yapısal ayrımcılık
  - a. Geçmişe dayalı ayrımcılık
  - b. Yan etki ayrımcılık
  - c. Dolaylı ayrımcılık
3. Göçmen ve etnik azınlıkların istihdamda yaşadıkları eşitsizlikleri içeren ayrımcılıklar
  - a. Kurumsal ayrımcılık
  - b. Fırsatçı ayrımcılık
  - c. Yasal ayrımcılık

Şeklinde olmak üzere üç ana başlık altında toplam dokuz sınıfa ayırmıştır.

Doğrudan Ayrımcılık

Bu ayrımcılık türü ayrımcılığın tipik görünümünü ifade etmektedir (Çayır ve Ceylan, 2012). Şekli eşitlik anlayışının zıt bir tezahürü olarak ortaya çıkan doğrudan ayrımcılığın temel göstergesi; aynı veya benzer durumlardaki bireyler arasında fark oluşturmasıdır (Karan, 2007).

Doğrudan ayrımcılık kavramı uluslararası platformda şu şekilde yer almaktadır: Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi (2005) kadın-erkek eşitliği ile ilgili bir kararında doğrudan ayrımcılık kavramını; açık bir şekilde yalnızca cinsiyete ve cinsiyet özelliklerine dayalı, herhangi bir objektif temeli olmayan ayrımcılık şekli olarak tanımlamaktadır. Ayrıca Avrupa Birliği tarafından yayınlanan 2000/43/EC Sayılı Konsey Yönergesinde doğrudan ayrımcılık kavramı şu şekilde açıklanmıştır:

"...(a) bir kimsenin; karşılaştırılabilir durumlarda, ırk veya etnik kökene dayalı olarak, bir diğer kişiye göre daha az tercih edilir bir muameleye tabi tutulması, şimdiye kadar tutuluyor olması veya tutulma ihtimali olması halinde dolaysız ayrımcılığın ortaya çıktığı anlaşılır".

Bu açıklamalar doğrultusunda doğrudan ayrımcılığın kapsamı; kişilerin benzer durumlarda olmasına karşın bir özelliği nedeniyle maruz kaldığı farklı muameleler olarak belirlenebilir (Avrupa Ayrımcılık Yasağı Hukuku El Kitabı, 2010). Bu duruma

ilişkin örneklerin çoğaltılması mümkün olmakla birlikte birkaç örnek şu şekilde sıralanabilir. İşveren tarafından çalıştırılan kadın ve erkek işçiler arasında sadece cinsiyetlerinden dolayı ücret farklılıklarının oluşturulması; aynı suçu işlemiş farklı ırklara mensup kişilerin birbirinden farklı cezalara çarptırılması ya da biri için suç teşkil eden bir eylemin diğeri için sıradan bir davranış olarak değerlendirilmesi (Korkut, 2009). Ancak belli bir amaç doğrultusunda yapılan benzer kişiler arasındaki farklı muameleler örn; görme engelli öğrencilerin tabi tutulduğu sınavda görsel sorulardan muaf tutulması haklı bir gerekçenin varlığı nedeni ile yapılan davranış olduğu için, doğrudan ayrımcılık olarak değerlendirilmemektedir (Karan, 2007).

Yapılan tanımlar ve açıklamalar doğrudan ayrımcılığın üç temel unsurunun olduğunu göstermektedir. Bunlar;

- İnsanların aynı veya birbirine benzer statüde olma zorunluluğu,
- Bireyler arasında farklılık oluşturacak muamelelerin var olması,
- Farklılık oluşturacak bir muamelenin bulunduğu durumlarda haklı bir nedenden dolayı gerçekleştiriliyor olmaması (Gül, 2006).

Ayrıca doğrudan ayrımcılığın var olup olmadığının tespiti için karşılaştırma yapılması gerekmektedir. Diğer bir ifade ile bir bireyin doğrudan ayrımcılığa maruz kalıp kalmadığının belirlenebilmesi için kişiye yapılan muamele ile başka bir kişiye yapılan ya da yapılacak olan muamelenin kıyaslanması gerekmektedir (Gül, 2006).

Dolaylı Ayrımcılık

Şekli eşitlik yaklaşımı eşit olmayan sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilecek farklılıkları değerlendirmeye almaz (Loenen, 1999). Ancak farklılıklar göz ardı edilerek yapılan benzer ya da aynı muameleler eşit olmayan sonuçlar doğurabileceği için; farklı uygulamalar gibi aynı uygulamalarda ayrımcılık sorgulamasından geçirilmelidir (Fredman, 2005). Nitekim görünüş itibarıyla adaletli veya tarafsız bir uygulama gibi görülen ancak esasında belli bir grubun üyelerini ayırtırmayı hedefleyen uygulamalar söz konusu olabilir (Wrench, 2007). Diğer bir ifadeyle muameleler aynı olsalar da sonuçları farklılık gösterebilir ve farklı niteliklere sahip kişilerce farklı biçimlerde hissedilebilir (Avrupa Ayrımcılık Yasağı Hukuku El Kitabı, 2010). Bu durum sonuç itibarıyla ayrımcılığın ortaya çıkmasına neden olur.

Dolaylı ayrımcılık temelinde birtakım gruplar için uygulanan sistemlerin diğer gruplar için uygun olmayabileceği üzerinde durmaktadır (Wrench, 2002). Bir kavram olarak ise yalnızca farklı muamelelerin değil, görünüş itibariyle tarafsız olan ve her birey için aynı ölçüde geçerli sayılan ancak sonuçları itibariyle kimi birey ve gruplar üzerindeki tesiri diğerlerinden farklı veya olumsuz sonuçlar doğuran yasal düzenleme ve tedbirler olarak açıklanmaktadır (Gül, 2006). Ayrıca kavram AB hukukunda Irk Eşitliği Yonergesinin 2(1)b. maddesinde şu şekilde tanımlanmaktadır; görünüşte tarafsız gibi görünen bir hüküm, ölçüt veya uygulamanın diğer kişilere oranla belli bir ırktan ve etnik kökenden gelen kişileri dezavantajlı bir konuma getirmesi şeklinde yer almaktadır.

Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere dolaylı ayrımcılık şekli eşitlikten ziyade sonuçların eşit olması üzerinde durmaktadır. Bu bağlamda dolaylı ayrımcılık uygulamalarına örnek olarak; bir iş için aranan nitelikler arasına yüksek boy kriterinin konulması, esnek olmayan kıyafet uygulamaları, yemek çeşitleri veya tatil günleri gibi kültürel çeşitliliğe sahip yeni oluşum iş gücüne karşı dolaylı ayrımcılık yapılması potansiyelini oluşturan farklılıkların göz ardı edilmesi verilebilir (Wrench, 2002).

Diğer taraftan dolaylı ayrımcılığın oluşabilmesi için üç unsurun bulunması gerekmektedir. Bunlar;

- Görünüş itibariyle ortada yansız bir uygulama, kural veya tedbirin var olması,
- Bu yansız uygulama, kural veya tedbirin olumsuz neticelerle sonuçlanması ya da böyle bir izlenim oluşturması,
- Bu yansız uygulama, kural veya tedbiri meşrulaştıracak bir sebebin bulunup bulunmadığı (Gül ve Karan, 2011). Neticesinde dolaylı ayrımcılığın var olup olmadığından söz edilebilir.

Doğrudan ve dolaylı ayrımcılık arasındaki birinci temel fark; birincinin kişilere farklı şekillerde muamele edilmesini yasaklaması, ikincisinin ayrımcı sonuçları olan benzer muameleyi yasaklamasıdır (Gül, 2006). İkinci temel fark ise; doğrudan ayrımcılık yalnızca kişisel çözümler üretmekte iken, dolaylı ayrımcılık yapısal olarak ortaya çıkan ayrımcılıkla da mücadele edebilmek için elverişli bir yapıya sahiptir (Gül, 2006).

Pozitif Ayrımcılık

Günümüzde dünyanın birçok yerinde, çeşitli alanlarda ve şekillerde uygulama alanı bulan pozitif ayrımcılık ilk olarak 1950'li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde siyah ırk ayrımcılığına karşı üretilen politikalar aracılığı ile gündeme gelmiştir (Öztan, 2004). Daha sonra 1970'li yıllarda ise dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınlar ilk akla gelen unsur olmuştur ve istihdamdan eğitime erkek egemen bir toplumda yaşadıkları dezavantajları azaltmaya yönelik çeşitli uygulamalarla kavramın çerçevesi çizilmeye başlamıştır (Ünlü, 2009).

Bir kavram olarak Türk Dil Kurumu tarafından; belli grupların toplumu oluşturan diğer bireyler gibi eşit yaşam koşullarına sahip olmadığı düşüncesi ile çeşitli ayrıcalıklar verilerek bu grupların desteklenmesi şeklinde açıklanmaktadır. Pozitif ayrımcılık en gelen şekliyle; kadın-erkek eşitliğini tesis etmek maksadıyla, kadınlar lehine olacak şekilde toplumsal bir takım ayrıcalıklar (kota, öncelik, avantaj vs.) tanınması olarak tanımlanabilir (Özdamar, 2006). Tanımdan da anlaşılacağı üzere bir nevi farklılıklar temelinden beslenen fiili ayrımcılığın engellenmesi amacıyla farklılıklar lehine telafi edici bir ayrımcılığın savunulması şeklinde kendisini göstermektedir (Öztan, 2004).

Bu noktada farklılıklar lehine yapılan telafi edici muamelelerin temel hedefi eşitlik oluşturabilmektir. Nitekim tarihsel süreçte sürekli dışlanmış grupların başta eğitim olmak üzere, istihdam ve siyaset gibi alanlarda var olabilmelerinin sağlanması ile eşitlik olgusu tesis edilmeye çalışılmaktadır (Öztan, 2004). Bir anlamda daha farklı olanaklar sunmak ve farklı haklar tanımak suretiyle, mevcut olan eşitsizliği eşitliğe dönüştürme çabası ortaya çıkmaktadır (Centel, 2009).

Diğer bir anlatımla ayrımcılıktan beslenen eşitsizliğin ortadan kaldırılması için pozitif ayrımcılık fırsatta eşitlik sağlanması yönünde yapılan müdahaleleri içermektedir (Seyyar, 2008). Dışlanan grupların bireyelerine bir ölçüde doğuştan taşıdıkları nitelikler nedeniyle yaşadıkları dışlanmışlıklarını kısmen de olsa azaltmak ve hatta uzun vadeli olarak engellemek pozitif ayrımcılığın perspektifini oluşturmaktadır (Aslan, 2006). Diğer bir anlatımla amaç eşitliğin sözden öte toplumsal yaşamda tesis edilebilmesidir (Centel, 2009).

Diğer bir taraftan pozitif ayrımcılık fırsat eşitsizliğinin ortadan kaldırılması noktasında kesin bir çözüm özelliği taşımamaktadır (Ünlü, 2009). Ancak, geri plana itilen, ayrımcılığa maruz kalan, dezavantajlı bireylerin bir adım öne çıkmasına ve öncelik verilmesine fırsat vererek bir tür ara basamak özelliği taşımaktadır (Ünlü, 2009). Bu noktada tüm pozitif ayrımcılık uygulamalarında ortak bir amaç vardır; tüm kişiler açısından etkin ve tam eşitlik ya da diğer bir anlatımla (de facto) eşitlik (Uysal, 2010).

Negatif Ayrımcılık

Rowe (1990) negatif ayrımcılığı eşitlik ilkesi kapsamında kişinin diğerlerine göre yetersiz veya eksik değerlendirmesi olarak tanımlamaktadır. Diğer bir tanımda ise kişinin benzerlerinin sahip olduğu haklara haklı olmayan nedenlerden dolayı sahip olmasının engellenmesi, eşit davranılmaması şeklinde tanımlanmaktadır (Mollamahmutoglu, 2004; akt., Aras, 2010).

Cinsiyet Ayrımcılığı

Cinsiyet ayrımcılığının sınırlarının iyi bir şekilde çizilebilmesi için biyolojik ve toplumsal cinsiyet kavramlarının ele alınması gerekmektedir. Her ne kadar bu iki kavram uzun süre birbirinin yerine kullanılsalar da 1960'lı yıllardan bu yana farklılaşan toplumsal, ekonomik ve siyasal oluşumlar sonucunda; toplumsal cinsiyet teriminin biyolojik cinsiyetle açıklanamayan siyaset, ataerkillik, toplumsal sınıf ve üretim şekilleri ile bağlantılı farklı bir anlamı olduğu kabul edilmiştir (Illich, 1996). Bu nedenle, “toplumsal cinsiyet” ve “biyolojik cinsiyet” farklı içeriğe sahip kavramlar olarak ele alınmıştır (Towns, 2003).

Bu bağlamda biyolojik cinsiyet; bireylerin doğuştan sahip oldukları iki cinsiyet arasındaki farklılığı üreme sistemleri üzerinde açıklayan bir yaklaşımdır (Savran, 2010). Yani dişil üreme organları ile doğan kadın, eril üreme organları ile doğan kişi ise erkektir (Durudoğan, 2011).

Toplumsal cinsiyet ise biyolojik cinsiyetten farklı olarak; toplumun kadın ve erkeği nasıl gördüğü nasıl algıladığı ile ilgili bir kavramdır (Akın, 2010). Temelinde erkek ve kadın arasındaki farklılıkların biyolojik doğası itibariyle üstlendikleri sorumlulukların özellikle üreme yetisiyle bağlantılı olarak rollerini farklılaştırdığı vardır

(Chaffins & Forbes, 1995). Yani kişinin doğuştan sahip olduğu biyolojik cinsiyeti o bireyin toplumsal cinsiyetinin belirleyici unsuru olarak görev yapmaktadır (Durudoğan, 2011).

Kavramın içeriği toplumdan topluma değişiklik göstermekle birlikte, yine toplum tarafından kurgulanan normlarla belirlenir ve sosyalleşme süreci içerisinde kadın-erkek bu normları öğrenir (Akın, 2010). Bir anlamda belirli bir konuda toplumun hangi tür davranışlara izin verdiği ve kadın ya da erkek bireyden beklentisinin ne olduğunu belirtmektedir (Special Adviser to the Secretary-General on Gender Issues and Advancement of Women- OSAGI). Bu durum kadın erkek rollerinin şekillenmesine de neden olmaktadır.

Nitekim canı yandığında kız çocuklarının ağlamalarına müdahale edilmeden göz yumulurken, aynı davranışı sergileyen erkek çocuklarının ağlamaları kabul görmeyerek bastırılmaya çalışılır ve bu şekilde iki cins arasında bir takım farklı psikolojik özellikler oluşturulmaktadır (KSGM, 1999). Öyle ki bu telkinler doğrultusunda büyüyerek bir yetişkin haline geldiğinde kişiler hayatlarını; alacakları eğitimden, seçecekleri mesleklere kadar geniş bir yelpazede kadın/erkek okulu, kadın/erkek mesleği şeklinde formülize ederek sınıflandırmaktadırlar (Alvesson & Billing, 1994).

Bir anlamda toplumsallaşma süreci içerisinde kadın ve erkekte beklenen bu davranış kalıpları toplumun yönlendirmesi doğrultusunda içselleştirilmekte ve ister olumlu ister olumsuz özellikler taşıyan devamlılığı sağlanmaktadır (Sakallı-Uğurlu, 2003). Öyle ki dikkatli bakıldığı zaman üzeri örtük olsa da kadınların yaşam alanlarının ev ve komşuluk birimleri ile sınırlandırıldığı ve genellikle anne ve eş olma temelinde tanımlanmış olduğu görülebilecektir (Alkan, 2005). Bu nedenle kadın olmanın biyolojik özelliklerin ötesinde kültürel anlamda bir zorlama unsuru olduğu ve bu zorlamaya cinsiyetin neden olmadığı söylenebilir (Butler, 1999).

Dolayısı ile erkek ve kadın arasındaki eşitsizlikler ve farklılıklar biyolojik temelli değildir (Alvesson & Billing, 1994). Eşitsizliğin temelinde toplumsal cinsiyet yaklaşımına dayalı görev paylaşımı, iş bölümü, sorumluluk paylaşımı ve kültürel anlamda kanıksanmış hiyerarşik yapılar mevcuttur (Aksoy, 2006). Bir nevi kadınlar, kendi cinsiyetlerine ilişkin kalıp yargılar nedeniyle erkeklere göre zayıf konumda kalmış ve ayrımcılığa uğrayan taraf olmuştur (Sakallı-Uğurlu, 2003)

Çoğunlukla ise cinsiyete dayalı ayrımcılık çalışma hayatı ve iş yaşamındaki uygulamalarda ortaya çıkmakta iken genellikle;

- Mesleğe yönlendirme,
- İşe eleman alımı
- Örgütlerdeki davranış, değerlendirme ve tutumlar (ücret eşitliği, terfi, cinsel taciz, hamilelik vb.) şekillerinde ortaya çıkmaktadır (KSGM, 1999).

Tüm bu açıklamalardan sonra cinsiyet ayrımcılığı, cinsiyeti nedeniyle bir kişinin bir erkeğe/kadına, bir erkeğe/kadına davrandığından daha negatif ya da daha az pozitif davranması veya her ne kadar biçimsel olarak eşit uygulamalar gibi gözükse de uygulamaların sonradan kadın/erkek üzerinde ayrılıkçı tutum yaratması olarak tanımlanabilir (Acar ve ark., 1999). Tanımdan da anlaşılacağı üzere toplumda kadın ve erkek arasındaki dengesiz güç dağılımı ve ekonomik, sosyal güç dağılımındaki eşitsizlik temelinde kendisine yer bulmaktadır.

Bu durum kadınların aleyhine sonuçlar doğurmaktadır. Kadınların toplumsal yaşam içerisinde temel ihtiyaçlarının karşılanmaması, fırsatlara ulaşma ve kaynaklara sahip olma konusunda erkeklerle eşit olmayan uygulamalar yaşaması, şiddete maruz kalması, siyasi hayatta ve çalışma yaşamında yeterli oranda temsil edilmemesi şeklinde ortaya çıkmaktadır (Gender Equality: Practise Note, 2002).

Diğer taraftan cinsiyete dayalı ayrımcılık, her ne kadar kavramsal olarak her iki cinse de göndermelerde bulunmakla birlikte, neredeyse tüm göstergelerinde, kadınların ikincil konumunu ön plana çıkararak insan hakları başta olmak üzere erkeklerle eşit oranda hak ve fırsatlardan yararlanmama noktasına vurgu yapmaktadır (Alkan, 2005). Öyle ki kadınlar sayısal olarak dünya nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan bir toplumsal grup olsa da, tarihin hemen her döneminde toplumsal kaynaklara ulaşma konusunda bu tür güçlükler yaşamışlardır (Acuner, 2008).

Nitekim bu durum erkeklerin daha baskın olarak söz sahibi oldukları bir toplumsal yapı içerisinde kadın cinsiyetine ilişkin olumsuz yargıların varlığını göstermektedir (Sakallı-Uğurlu, 2002). Bu tutumların günlük yaşam içerisinde kendisini ayrımcılık olarak göstermesi ile kadınlar sosyal, politik, ekonomik ve kültürel alanlarda erkeklere oranla daha aşağı konumlarda bulundurulmuş cinsiyete dayalı ayrımcılığın mağduru olmaktadır (Sakallı-Uğurlu, 2002).

Yaşanan mağduriyet göstergeleri aslında konunun ne denli önemli olduğunun bir kanıtıdır. Bu noktada diğer bir önemli husus da öncelikle cinsiyetinden dolayı ayrımcılığa uğrayan bu toplumsal grubun ayrıca; etnik kimlikleri, dini inanışları gibi diğer özelliklerinden dolayı da ikinci bir defa daha ayrımcılığa maruz kalarak çoklu ayrımcılık biçimlerinin mağduru olmalarıdır (Acuner, 2008).

Öyle ki yapılan araştırma sonuçları da kadınların yaşadıkları mağduriyetin boyutlarını gözler önüne sermektedir. 115 ülkede Dünya Ekonomik Forumu tarafından kadınlar ve erkekler arasındaki ayrımcılığı araştırmak üzere hazırlanan Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporunda (Global Gender Gap Report) 2006 yılında kadın erkek arasındaki eşitsiz uygulamaları; ekonomik katılım ve fırsat, eğitim durumu, sağlık ve yaşam, siyasi güçlenme başlıkları altında incelenmiştir. Rapor, dünya genelinde, kadınların maruz kaldıkları cinsiyet ayrımcılığının boyutlarını ülkeler bazında raporlaştırarak durumun önemini gözler önüne sermiştir. Rapor sonuçları incelendiğinde dünyanın birçok ülkesinde erkekler ve kadınların eşit muamelelere maruz kalmadıkları fikri doğrulanmaktadır. Yine rapor sonuçlarına göre; 2006 yılında 115 ülke arasında 105. 2013 yılında ise 136 ülke arasında 120. sırada yer alan Türkiye, cinsiyet ayrımcılığı uygulamaları konusunda ilerleme kaydedememiştir (World Economic Forum, 2006-2013).

Ayrıca son dönemlerde geleneksel cinsiyetçilik anlayışına Glick ve Fiske yeni bir bakış açısı kazandırmışlardır. Kadına karşı yapılan düşmanlık besleyen tutumların bir tür yansıması olarak ele alınan kavramı, kadınlara yönelik olumlu duyguların da olumsuz duygularla birlikte var olduğu ve olumsuz duygular içerebileceği yaklaşımıyla çelişik duygulu cinsiyetçilik kuramını geliştirmişlerdir (Glick ve Fiske, 1996). Diğer bir anlatımla olumsuz tutumlar kadar olumlu tutumlarda kadınlara yönelik cinsiyetçi tutumları içerebilir. Bu bağlamda çelişik duygulu cinsiyetçilik kavramının farkına varılması zaman zaman olumlu olduğu düşünülen kimi uygulamaların gerçekte ne anlama gelebileceğinin anlaşılması açısından önemli olacaktır.

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik

Erkek ve kadın arasındaki ilişkinin biçimi cinsellik ve üreme noktasında birbirlerine ihtiyaç duymaları nedeniyle diğer dış grup ilişkilerden farklıdır. Kadınlar annelik, eş olma ve romantik ilişkiler bağlamında önemli bir güce sahip iken; erkekler

diğer konularda güç olgusunu elinde bulundurmaktadır (Sakallı-Uğurlu, 2003). Bu ilişki biçimi kadının statü bakımından düşük konumda olmasına neden olmaktadır (Sakallı-Uğurlu, 2003).

Glick ve Fiske (1997); cinsiyetçilik üzerine yapılan çalışmalar ve açıklamaların kadınlara yönelik olumsuz tutumlar üzerinde yoğunlaştığı ancak kadınlara yönelik olumlu tutum ve davranışların da cinsiyetçiliği barındırabileceği noktasının ihmal edildiği ve araştırılması gerekliliğini belirterek “çelişik duygulu cinsiyetçilik kuramını” (Ambivalent Sexism) öne sürmüşlerdir. Bu doğrultuda toplumsal cinsiyetçiliği; düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik şeklinde sınıflayarak açıklamışlardır (Sakallı-Uğurlu, 2002).

Korumacı cinsiyetçilik (benevolent sexism); erkek popülasyonun egemenliği ve kadının güçsüz, zayıf, korunması gereken varlıklar olarak gösterilmesi temeline dayanır ve geleneksel cinsiyet rollerinin kabul edilerek gizli bir tür önyargı şeklinde ortaya çıkar (Glick ve Fiske, 1996). Her ne kadar korumacı cinsiyetçilik algılayan bireylerin bir kısmı pozitif duygular yaşadıklarını belirtmiş olsalar da geleneksel cinsiyet rollerini destekleyen bir cinsiyetçilik yaklaşımı olarak kadın hürriyetine zarar vermektedir (Glick ve Fiske, 1997).

Düşmanca cinsiyetçilik ise (hostile sexism), daha açık bir şekilde gözlemlenebilecek düzeyde kadınlara karşı olumsuz tutum ve davranışlar yapılmasıdır (Glick ve Fiske, 1996). Diğer bir deyişle kadının erkeğe nazaran daha zayıf ve yaşamını devam ettirebilmesi için ona bağımlı şekilde algılanıp cinsiyet ayrımcılığına maruz bırakılmasıdır (Sakallı-Uğurlu, 2002).

Araştırmacılar çelişik duygulu cinsiyetçilik yaklaşımı içerisinde korumacı cinsiyetçilik iyi, düşmanca cinsiyetçilik kötü gibi bir çıkarımda bulunmamaktadırlar (Sakallı-Uğurlu, 2002). Bu durumun nedeni düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçiliğin kadınlara verdikleri değer açısından farklı gibi görünmelerine rağmen, aslında her iki kavramın da aynı doğrultuda hareket eden varsayımların ürünü olmalarıdır (Glick ve Fiske, 1997). Hatta bazı bireylerde pozitif duygulara neden olsa da korumacı cinsiyetçiliğin geleneksel cinsiyet rollerinin ve erkeğe ait egemenlik anlayışının devamlılığını desteklediği açık bir biçimde görülebilmektedir (Sakallı-Uğurlu, 2002).

Diğer taraftan kavramlar biraz detaylandırıldığında her iki kavramında geleneksel cinsiyet rollerinden beslenmekte oldukları ve her iki kavramında geleneksel ataerkil sosyal yapıların devamlılığını sağlamaya hizmet ettikleri fark edilmektedir (Glick ve Fiske, 1997). Bir başka anlatımla her iki tür cinsiyetçilik de kadınların zayıf olduklarını ve toplumsal yaşam içerisinde ev işleri yapmak gibi dar kapsamda yaşamlarını sürdürmeleri gerektiği üzerinde durmaktadır (Sakallı-Uğurlu, 2002).

Ayrıca Glick ve Fiske (1997), düşmanca ve korumacı cinsiyetçiliği açıklarken karşı cinsellik (heterosexuality), cinsiyetler arası farklılaşma (gender differentiation) ve ataerkillik (paternalism) şeklinde sıralanan üç alt faktör kullanmaktadır. Bu üç öge ve alt faktörleri: erkeğin kadını yönetmesi ve kontrol altında tutması anlamıyla, baskıcı ataerkillik; zayıf olarak algılanan kadının bu nedenle korumaya ihtiyacı olduğu biçimiyle, koruyucu ataerkillik; erkeğin üstlendiği rollerin daha değerli durumda gösterilerek abartılmasını, cinsiyetler arası farklılaşma; kadınların cinsel nesne olarak algılanmasını, karşı cinsellik; bu cinsel çekiciliklerini erkekler üzerinde otorite kazanmak yönünde kullandıkları şeklinde, düşmanca heteroseksüellik; erkeklerin kadınlara yönelen cinsel isteklerinin gerçek anlamda bir psikolojik yakınlık temelinde olabileceği şekliyle, heteroseksüel yakınlık, şeklinde açıklanmaktadır (Glick ve Fiske, 1997). Bu kavramlardan koruyucu ataerkillik, heteroseksüel yakınlık korumacı cinsiyetçiliğin alt boyutları iken baskıcı ataerkillik ve heteroseksüel düşmanlık, düşmanca cinsiyetçiliğin alt boyutlarıdır (Glick ve Fiske, 1996).

Cinsiyetçilikle İlgili Yapılan Araştırmalar

Turgut'un (2007) 311 üniversite öğrencisi ile yaptığı araştırma sonuçlarına göre; cinsiyet, düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçiliğin cinsel tacizin kadınların kışkırtması sonucu olduğuna yönelik tutumları etkilediği bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin cinsiyetinin, erkeklere yönelik korumacı tutumların, korumacı cinsiyetçiliğin ve yaşın cinsel tacizi normal flörtleşme olarak kabul etmeyi etkilediği bulunmuştur. Aynı zamanda yaş, korumacı cinsiyetçilik bölüm ve ekonomik sınıfın cinsel tacizin sosyal bir problem olarak algılanmasını yordadığı saptanmıştır.

Salman'ın (2007) 311 üniversite öğrenci üzerinde yaptığı bir diğer araştırma sonuçlarına göre; cinsel tacize ilişkin tutumlar ve cinsiyetçi düşüncelerin kontrol odağı inancının birtakım alt boyutları ile anlamlı bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Ayrıca cinsel taciz olaylarını kadınların kışkırtıcı eylemleri neticesinde meydana gelen olaylar olarak

değerlendiren kişilerin, kişisel kontrol inancı yüksek kişiler olduğu bulunmuştur. Dışsal güçlere daha çok bağlı kişilerin daha yoğun cinsiyetçi düşüncelere sahip oldukları, bu nedenle cinsel tacize yönelik daha toleranslı oldukları saptanmıştır.

Işık (2008) tarafından 351 lisans öğrencisi ile yapılan namus adına kadına uygulanan şiddet araştırması sonuçlarına göre erkeklerde; erkeklere ve kadınlara yönelik yüksek cinsiyetçi tutumların erkeğin namusu koruma konusunda sorumluluk sahibi olduğuna yönelik olumlu tutumlarla ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca yine yüksek cinsiyetçi tutumların namus algısını kadının bekâretiyle ilişkilendirmeye ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda namusun muhafaza edilebilmesi adına kadınlara uygulanan şiddete yönelik tutumların ise erkeklerin ve kadınların erkeklere ilişkin korumacı tutumları ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Güzelgün (2011) tarafından İzmir'in farklı semtlerinde oturan 302 katılımcı üzerinde gerçekleştirilen tecavüze ilişkin yanlış inanışların altında yatan dinamikler çalışmasının sonucuna göre; cinsel saldırganlığa ilişkin mitlerin kabulü ile sosyal üstünlük yönelimi arasındaki ilişkide, kadınlara ve erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumların aracı rolünün olduğu bulunmuştur. Ayrıca sosyal hiyerarşinin devam ettirilmesine yönelik eğilimlerin tecavüz olayına, mağdura ve saldırganla ilişkin atıflarda da etkili olduğu saptanmıştır.

Glick, ve ark. (2002) tarafından yapılan Brezilya ve Türkiye'de kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları inceledikleri araştırma sonuçlarına göre; her iki ulus içinde hem düşmanca cinsiyetçilik hem de korumacı cinsiyetçilik puanları ile kadına yönelik şiddet puanları arasında pozitif yönde korelasyon olduğu bulunmuştur.

Russell ve Trigg (2004) tarafından yapılan cinsiyet, cinsiyet rolleri ve sosyal egemenlik rollerinin cinsel tacize yönelik tolerans bakımından etkisinin incelendiği araştırma sonuçlarına göre; kadınların cinsel tacize ilişkin daha az toleranslı olduğu bulunmuştur. Ayrıca erkeklerin düşmanca cinsiyetçilik puanlarının kadınlardan daha yüksek, korumacı cinsiyetçilik puanlarının kadınların erkeklerden daha yüksek ve toplam cinsiyetçilik puanlarının ise erkeklerin kadınlardan daha yüksek puanlara sahip oldukları bulunmuştur.

Feather ve Boeckmann (2007) tarafından yapılan kurumlardaki terfi ile cinsiyet ayrımcılığının araştırıldığı çalışmada; korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik puanlarına

bağlı anlamlı sonuçlar bulunmuştur. Ayrıca erkeklerin düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik puanlarının kadınlara oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Sakallı-Uğurlu, Yalçın ve Glick'in (2007) yaptıkları tecavüz mağdurlarına yönelik bakış açısının araştırıldığı çalışmada; erkek (kadın ile karşılaştırıldığında) katılımcıların tecavüz mağdurlarına karşı daha az olumlu tutumlarının olduğu bulunmuştur. Ayrıca erkek ve kadın katılımcılar için adil dünya inancı, korumacı cinsiyetçilik yanı sıra düşmanca cinsiyetçilik puanlarının tecavüz mağdurlarına karşı daha az olumlu tutumu yordadığı, empatik eğilimin ise daha olumlu tutumu yordadığı bulunmuştur.

Yalçın (2006) üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği cinsiyetçilik araştırmasında; düşmanca cinsiyetçilik, empati, eğitim, içten denetim odaklı düşünceler, adil dünya inancı, korumacı cinsiyetçilik, ve gelir düzeyinin, tecavüz kurbanlarına yönelik önyargılı tutumları anlamlı şekilde açıkladığını ortaya koymuştur. Buna ek olarak, erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre tecavüz kurbanlarına karşı olumsuz tutumları daha çok onayladıkları bulunmuştur.

Çoklar (2007) tecavüze ilişkin tutumlar ve kadına yönelik cinsel şiddetin meşrulaştırılması çalışmasında, kadınlara yönelik şiddetin bir diğer biçimi tecavüz olaylarına ilişkin kadın ve erkek katılımcıların görüşlerini tecavüz olaylarına yönelik mitler perspektifinde incelemiştir. Tecavüze ilişkin mitler ise literatürde mağduru suçlama eğilimi olarak kavramsallaştırılmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik ile cinsel saldırganlığa ilişkin mitlerin kabulü arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Korumacı ve düşmanca cinsiyetçi tutumların artması tecavüz olaylarına ilişkin kadını suçlama eğilimini artırmaktadır. Başka bir ifade ile bu bulgular kadınların toplumsal cinsiyet normlarına aykırı davranışlar sergileyerek (içki içme, yabancı bir erkekle aynı ortamda bulunma vb.) kendilerini, oluşabilecek bir cinsel saldırı karşısında savunmasız bıraktıkları için yaşadıkları düşünülen tecavüz olayından doğrudan sorumlu tutulmaktadır.

Özkan'ın (2006) yönetici durumundaki kadınların yönetici pozisyonuna gelmeleri ile ilgili yapılan yüklemeler üzerine yaptığı araştırmada; erkek katılımcıların yönetici kadınlara ilişkin olumsuz tutumlarının kadın katılımcılardan daha fazla olduğu bulunmuştur. Ayrıca, yönetici pozisyonunda olan kadınlara yönelik olumsuz tutumların düşmanca cinsiyetçilikle ilişkili olduğu bulunmuştur. Buna göre düşmanca cinsiyetçilik

düzeıı yüksek olan katılımcıların kadın yöneticilere yönelik daha olumsuz tutumlara sahip oldukları bulunmuştur.

Gülçür (2006) 217 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada; cinsiyet, bölüm, politik görüş, bölümden memnuniyet ile erkeklere yönelik korumacı tutumların sosyal bilimlerde okuyan erkeklere yönelik tutumları anlamlı olarak yordadığını bulmuştur. Ayrıca cinsiyet, bölüm, politik görüş, düşmanca cinsiyetçilik, erkeklere yönelik korumacı tutumlar ve erkeklere yönelik düşmanca tutumlar fen bilimlerinde okuyan kadınlara yönelik tutumları anlamlı olarak yordamaktadır.

Nilüfer'in (2009) evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddete ilişkin tutumların belirlenmesine ilişkin yaptığı araştırma sonuçlarına göre; erkekler ve kadınlar arasında evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar ve evlilikte kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran içerikler ölçekleri arasında cinsiyete göre anlamlı farklılıklar bulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre erkekler kadınlara göre ailede kadına yönelik şiddete ilişkin daha olumlu tutumlara sahip olmakla birlikte evlilikte kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran içeriklere ilişkin de kadınlara oranla anlamlı derecede daha olumlu tutumlara sahiptirler. Diğer bir anlatımla erkekler kadınlara oranla ailede kadına yönelik şiddeti daha kabul edilebilir bulmaktadırlar.

Ercan (2009) evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddete ilişkin tutumların belirlenmesine yönelik yaptığı araştırmada; aşırı tutucu dini yönelimin evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti destekler tutumları yordadığını bulmuştur. Çelişik duygulu cinsiyetçilik ve erkeklere yönelik çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeklerinin alt boyutları olan, erkeklere yönelik korumacı tutumlar ve kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçilik, evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddeti daha destekler tutumları yordarken, erkeklere yönelik düşmanca tutumlar ve kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçilik ise evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddete ilişkin daha negatif tutumları yordamaktadır.

Sakallı-Uğurlu ve Glick (2003) Türkiye'de erkeklerin ve kadınların evlilik öncesi cinsel ilişkide bulunan kadınlara yönelik tutumları üzerine yaptıkları araştırma sonucuna göre; diğer değişkenlerin kontrol altına alındığı durumda düşmanca ve korumacı cinsiyetçiliğin evlilik öncesi cinsel ilişkiye giren kadınlara yönelik olumsuz tutumları yordadığı bulunmuştur. Ayrıca yaş itibarıyla daha büyük, cinsel açıdan daha az deneyimli, politik açıdan daha muhafazakâr olan erkek ve kadın katılımcıların evlilik öncesi cinsel ilişkiye girmiş kadınları onaylamadıkları bulunmuştur. Sonuç olarak tüm

diğer değişkenler kontrol altına alındığında, hem düşmanca hem de korumacı cinsiyetçiliğın, erkeklerin bir bakireyle evlenme yönündeki tercihlerini belirlediğı bulunmuştur.

Glick ve arkadaşlarının (2002) yaptıkları bir diğer araştırma sonucun göre; düşmanca ve korumacı cinsiyetçiliğın birbirlerini tamamlayan unsurlar olduğı bulunmuştur. Ayrıca her iki cinsiyetçilik türünün de cinsiyet eşitsizliğini yordadığı saptanmıştır. Diğer taraftan erkeklere kıyasla kadınların sürekli olarak düşmanca cinsiyetçiliğı reddetme eğiliminde oldukları, buna karşın korumacı cinsiyetçiliğı kabul ettikleri görülmüştür.

ÖZNEL İYİ OLUŞ

Filozoflar tarih boyunca insan davranışlarının en temel, en yüksek motivasyon kaynağının mutluluk olduğunu kabul etmişler, buna karşın psikologlar mutsuzluk üzerine çok fazla durarak yakın zamana kadar mutluluğı ihmal etmişlerdir (Yetim, 1991). Diğer taraftan son yıllarda, davranış bilimciler bu eksikliğı gidererek mutluluk üzerine gerek uygulamalı gerekse kuramsal çalışmalar gerçekleştirmişlerdir (Yetim, 1991). Mutluluğın kaynağı olarak görülen psikolojik sağlığın kuramsal zemini oluşturulmuştur.

Psikolojik sağlığın tanımı yapılırken “iyilik hali” kavramı yerine kimi zaman; yaşam kalitesi, yaşam doyumu, psikolojik iyi oluş, öznel iyi oluş, olumlu-olumsuz duygulanım, iyi oluş kavramlarının tercih edildiğı görülmektedir (Gülaçtı, 2009). Diğer taraftan mutluluk, doyum, toplumsal iyi olma, haz, yaşam kalitesi, öznel iyi olma insanın iyilik durumunu karşılayan çok sayıdaki sözcük arasından öne çıkanlardır (Yetim, 2001). Ancak bu kavramlar önemli ölçüde birbiriyle ilişkili olsalar da birbirini tam olarak karşılamamaktadırlar (Gülaçtı, 2009).

Örneğın öznel iyi oluş gibi iyilik hali kavramı da kişilerin olumlu işlevselliğı noktasıyla ilgilenir (Tuzgöl-Dost, 2005). Fakat iyilik hali kişinin kendisini iyi hissetmesini temin edecek bir yaşam biçimi ile ilişkili iken, öznel iyi oluş kişinin yaşamına ilişkin bireysel duygu ve yargılarıyla ilişkilidir (Tuzgöl-Dost, 2005).

Yaşam kalitesi ise; öznel boyutu ile yaşam doyumunu, sıklıkla iyi olma halini ve bireyin mutlu olması durumlarını içermekte iken; nesnel boyutunda ise, bireyin sosyal

yaşantısı içerisinde çevresi ile ilişkileri, boş zamanlarını değerlendirmeye yönelik çabaları, bağımsız hareket edebilme becerisi gibi gözlemlenebilir yaşam durumlarını içermektedir (Şimsek, 2000). Bir anlamda kesin bir tanımları olmayan bu terimler kavramsal netliğin bulunmaması nedeniyle birbirinin yerine kullanılmaktadırlar (Tuzgöl-Dost, 2006).

Tüm bu kavramların çıkış noktası, kişinin dünyayı nasıl algıladığıyla yakından ilişkilidir (Yetim, 2001). Nitekim bu algılayış iyi yaşamın ne olduğu sorusu üzerinde şekillenmekte ve başkalarını sevmek, zevk hissi gibi ölçütler iyi yaşamın tanımlanmasında kullanılırken, konuşma dilinde mutluluk olarak yer alan iyi yaşam literatüre “öznel iyi oluş” şeklinde girmektedir (Diener ve Lucas, 1999). Daha bütüncül bir yaklaşımla yaşamdan alınan doyum öznel iyi oluş kavramıyla ifade edilmektedir (Cihangir-Çankaya, 2005).

İyi oluşla ilgili açıklamaların hazcılık (iyi olmaya ilişkin kişisel durum ulaşılan hazla doğru orantılıdır) ve psikolojik işlevsellik (ulaşılan her haz unsuru kişi için iyi değildir ve her durumda iyi olmaya katkı sağlamayabilir) akımları etrafında şekillendiği görülmektedir (Deci ve Ryan, 2008). Aynı zamanda öznel iyi oluş anlık ruhsal değişimler ya da hislerle değil daha uzun dönemli duygulara odaklanmaktadır (Yetim, 2001). Çünkü çoğunlukla anlık yaşanan mutluluk hissi uzun dönem öznel iyi oluşla aynı sonucu vermemekte ve yaşanan her yeni olayda bireyin ruhsal durumu değişmektedir (Diener, Suh ve Oishi, 1997).

Öznel iyi oluş, kişinin yaşamındaki olayları değerlendirme biçimlerinin farklı şekillerini içeren (başarma duygusu, neşe, yaşam doyumu, özsaygı) bir tür şemsiye kavramdır (Diener, 2007). Temelde insanların yaptığı bu değerlendirmeler bilişsel ve yaşanan hoş duygularla hoş olmayan duyguların sıklığı noktasında toplanarak kişinin bütün bir hayatına ya da hayatının bir kısmına ilişkin yargıda bulunmasını sağlamaktadır (Yetim, 2001). Kişi yaşamını daha iyi anlayabilmek ve yaşam şartlarını iyileştirebilmek için değişen, gelişen dünyada nasıl doyuma ulaşabildikleri ve mevcut yaşam kalitelerini nasıl artırabileceklerini bu şekilde sorgulamaktadır (Şimşek, 2000). Çünkü kişinin amaçlarına ne oranda ulaşabildiği duygularını ve yaşam doyumunu etkilemektedir (Diener, 1984).

Diğer taraftan öznel iyi oluş geleneksel psikolojik bakış açısından farklı olarak dışsal referans çevresinden ziyade içsel deneyimlerin üzerine odaklanmakta ve kişinin mutluluğu yine kendi bakış açısından ölçülmektedir (Diener, Suh ve Oishi, 1997). Yani bir anlamda kişi yaşamının iyi devam ettiğini düşünüyorsa mevcut zaman ve durum içerisinde iyi gidiyordur (Diener, Suh ve Oishi, 1997). Ayrıca olumsuzluğun olmayışı, olumluluğa yol açmayabilir çıkış noktasıyla yaşamın istenmeyen durumlarla sınırlı olmadığı tam tersine az mutluyu mutludan, mutluyu çok mutludan ayıran etmenlerle de ilgili olduğu vurgulanmaktadır (Yetim, 2001). Aynı zamanda yalnızca depresyon, çaresizlik gibi istenmeyen durumlarla sınırlı kalınmaz ve bunun yerine olumlu durumdaki iyi olmalar arasındaki farklılıklarda önemli görülerek incelenir (Yetim, 2001). Bu incelemeler ise kişinin duyguları üzerine odaklanılarak gerçekleştirilir.

Öznel iyi oluş halinin açıklanmasında duyguların merkezde olmasının ilk nedeni belli bir düzeyde de olsa insanların hemen hemen tüm zaman dilimlerinde belli oranda az ya da çok duygu hissetmesi ve bu duyguların hoşlanma veya hoşlanmamaya kaynaklık etmesidir (Yetim, 2001). Bir diğer neden ise duyguların yaşam olaylarına yönelik kişinin yorumlarından kaynaklandığı düşüncesidir (bilişsel değerlendirmelerin duygulara neden olduğu yaklaşımı) (Diener ve Lucas, 1999). Bu yaklaşımda kişinin yaşamını daha olumlu değerlendirmesinin nedeninin, karşılaştığı kabul edilebilir olayların çokluğunun bir tür işareti ve buna bağlı olarak yaşamdan aldığı hoşnutluğun bir tür göstergesi olarak kabul edilmesidir (Diener ve Lucas, 1999). Diğer bir anlatımla kişinin yaşamını algılayış biçimi ne kadar olumlu duygularla ilintili ise öznel iyi oluş düzeyi de o kadar yüksektir (Cihangir-Çankaya, 2005). Bu nedenle daha çok duygular üzerine odaklanılmıştır.

Öznel iyi oluş kuramsal alt yapısında kavramı tamamlayan farklı bileşenleriyle açıklanmaktadır. Diener (1984), öznel iyi oluşu oluşturan üç bileşeni şu şekilde sıralamaktadır; olumlu duygulanım (positive affect), olumsuz duygulanım (negative affect) ve yaşam doyumu (life satisfaction). Diener, Suh, Lucas ve Smith (1999) bu bileşene ek olarak "yaşam alanlarından alınan doyum (domain satisfaction) bileşenini de eklemek suretiyle kavramın kapsamını biraz daha genişletmiştir. Olumlu duygu boyutu yaşanan sevinçleri, hazları, hoş duyguları; olumsuz duygu boyutu kötü, acı hissettiren, kötü duyguları, yaşam doyumu ise yaşamın geneliyle ilişkili değerlendirmeleri kapsar (Yetim, 2001).

Öznel iyi oluşun bileşenleri Diener, Suh, Lucas ve Smith (1999) tarafından şu şekilde sınıflandırılmıştır:

Olumlu Duygulanım	Olumsuz Duygulanım	Yaşam Doyumu	Yaşam Alanları
<ul style="list-style-type: none"> • Haz • Coşku • Sevinç • Gurur • Sevgi • Mutluluk 	<ul style="list-style-type: none"> • Üzüntü • Öfke • Kıskançlık • Depresyon • Utanç • Kaygı • Stres • Suçluluk 	<ul style="list-style-type: none"> • Şimdiki yaşam anından alınan doyum • Gelecek yaşamdan alınan doyum <ul style="list-style-type: none"> • Yaşantıyı değiştirme arzusu • Diğerlerinin yaşamları hakkındaki görüşler • Geçmiş yaşamdan alınan doyum 	<ul style="list-style-type: none"> • Benlik • İş • Aile • Boş zaman etkinlikleri • Gelir • Sağlık • Arkadaş

Bu değerlendirme, bireyin kendi bakış açısından yaşamını değerlendirerek verdiği tepkileri ve yargıları içermektedir (Yetim, 2001). Yapılan değerlendirmeler ise kişinin öznel iyi oluş düzeyini belirlemektedir.

Seligman (2002), olumlu duyguları geçmişe, geleceğe ve şimdiki zamana yönelik olmak üzere üç kısma ayırmaktadır. Bunlar;

- Olumlu duygular (geçmiş zaman): Hoşnut olma, doyum, gurur ve huzur duyma,
- Olumlu duygular (gelecek zaman): Umut, güven ve inanç, iyimserlik ve özgüven,
- Olumlu duygular (şimdiki zaman): Sıcaklık, güzellik, neşe, sevinç, rahatlık gibi zevklerdir,

Bu doğrultuda ‘Hoşa giden yaşam’ ise şimdiki, geçmiş ve gelecek zamanla ilişkili olumlu duyguların ağırlıklı olarak yaşandığı bir yaşam biçimidir (Seligman, 2002)

Ayrıca olumlu duygulanım üç seviyede ortaya çıkarak; zayıf düzey (memnuniyet), orta düzey (hoşlanma), yüksek düzey (coşku); kişinin yaşadığı hoş duyguların düzeyini ve ruh halini yansıtır (Diener, 2007). Bu durumda öznel iyi olması yüksek olan kişinin yaşam doyumunun yüksek olması, genellikle hoş duygular

yaşamı ve haz içerisinde olması beklenir (Yetim, 2001). Ayrıca nadiren üzüntü, keder, öfke gibi duygular hissetmesi muhtemeldir (Yetim, 2001).

Diğer taraftan negatif duygulanım ise; yaşam içinde kendini kızgınlık, üzüntü, anksiyete, stres, suçluluk, engellenme, düşmanlık gibi temel şekillerde gösteren, kişinin yaşamındaki olaylara verdikleri olumsuz tepkilerle ortaya çıkan ruh halidir ve fazlalığı öznel iyi oluşun düşük olduğuna işaret eder (Diener, 2007). Bu durum kişinin yaşamdan doyum almasını engeller (Yetim, 2001). Olumsuz duyguların uzaması durumunda ise etkili davranımı engelleyerek yaşamı mutsuz kılar (Diener, 2007).

Bu açıklamalar doğrultusunda öznel iyi oluşun yüksek olması için olumlu duygulanımın olumsuz duygulanımdan yüksek ve bireyin kendi yaşamına ilişkin bilişsel değerlendirmesinin olumlu olması gerekmektedir (Tuzgöl-Dost, 2004). Ayrıca bireyin o andaki yaşadığı durumla ilişkili ne derecede kendisini mutlu hissettiği, ne kadar çok pozitif duyguya sahip olduğu, ne derecede az negatif duygu yaşadığı ve yaşamından ne derecede doyum aldığı öznel iyi oluşunu belirler (Diener, 1984). Bu alanda ilk doktora çalışmasını yapan Wilson (1967; akt., Yetim, 2001) "en avantajlı durumda olanlar en mutludur" sonucuna ulaşmış ve mutlu kişileri sağlıklı, iyi eğitim almış, genç, ekonomik olarak iyi, tasasız, dindar, evli, ılımlı, zeki kişiler olarak tanımlamıştır.

Öznel İyi Olma Kuramları

Öznel iyi oluşu açıklamaya yönelik yaklaşımların bir tarafında biyolojik anlamda mutluluk olarak belirtilebilecek haz anlayışı, diğer tarafında ise üst düzey benliğe ulaşma noktasında doludizgin mutluluk yer almaktadır (Deci & Ryan, 2008). Bu bölümde geniş bir yelpazede değerlendirilen öznel iyi oluşla ilişkili kuramsal açıklamalar yer alacaktır.

Ereksel (Telic) Kuramlar

"Erek" kelimesinin anlamı, Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde "gerçekleştirmek için tasarlanan ve erişmek istenilen amaç, maksat hedef, gaye" olarak tanımlanmıştır. Wilson (1960; akt., Yetim, 2001) ihtiyaçların karşılanması mutluluğa, karşılanmayan ihtiyaçlar mutsuzluğa yol açar şeklindeki önermesiyle; ilk kez ereksel yaklaşımı ifade etmiş ve betimlemiştir.

Kişilerin istekleriyle bağlantılı mutluluk açıklamaları felsefeciler tarafından da yapılmıştır. Hedonist görüşte isteklerin karşılanması, alınan hazzın en yükseğe çıkarılması her kişinin ulaşmak istediği bir amaçtır ve kişi bunu gerçekleştirmek için çaba harcar (Ekin, 2010). Aristippos'a göre tüm davranışların temel nedeni mutlu olma isteğidir ve isteklerin doyurulması ön plandadır (Hançerlioğlu, 2000). Bu bağlamda iyi oluş için isteklerin doyurulması önemlidir.

Diğer taraftan hazcılık anlayışının tersi yönde isteklerin bastırılmasının mutluluğa neden olacağını savunan çeşitli yaklaşımlarda bulunmaktadır. Bu bağlamda asketizm; bireyin Tanrının rızasını elde etme amacıyla dünyevi zevk ve hazlardan uzak kalması çileci bir yaşama şeklini kendisine hayat tarzı edinerek isteklerini bastırmasını önemli görmektedir (Duran, 2011).

Öznel iyi olmaya yönelik ereksel açıklamalarda ise mutluluğun, amaç veya gereksinimlere ulaşıldığında elde edildiği ifade edilmiştir (Yetim, 1991). Kişinin amaçlarının var olması onun günlük hayatına anlam kazandırmakta, yaşamındaki çeşitli türden problemlerle mücadele etmesine yardımcı olmaktadır (Diener, 1984). Amaçları elde etmenin mutluluğu beraberinde getireceği kabulü ile hareket eden kuram aynı zamanda hazzın ve acının da birbiriyle ilişkili olduğunu savunmaktadır (Yetim, 1991). Amaçlar kişiye günlük yaşamında planlı hareket etme becerisi kazandırırken aynı zamanda çeşitli problemlerle baş etme ve sıkıntılı zamanlarda bile iyi oluşun devamlılığını sağlayabilmeleri konusunda yardımcı olabilmektedir (Diener, Lucas, & Smith, 1999).

Ancak amaçlar kişiyi mutlu edebileceği gibi kişinin mutsuzluğuna da neden olabilir. Bir anlamda amaçların öznel iyi oluşa etkileri kişinin seçtiği amaçların tipleri ile fark oluşturmaktadır (Diener, Lucas, & Smith, 1999). Kişi kısa sürede mutluluğa götürecek amaçlar doğrultusunda hareket edebilir, fakat bu amaçlar uzun vadedeki amaçların gerçekleştirmesini engelleyebileceğinden kişinin mutluluğunu önleyebilir (Yetim, 1991). Bazı durumlarda ise kişinin ihtiyaçları doğrultusunda gerçekçi amaçlar belirlemesinin ulaştığı mutluluğun uzun süreli olmasını sağlayabileceği de vurgulanmaktadır (Diener, 1984).

Ayrıca kişinin istekleri ve amaçları birbiriyle çatışmalı ise hepsinin birlikte karşılanmasının söz konusu olamayacağı ve hepsinin bütünleştirilmesi güçleşeceği için bireyin doyum yaşaması engellenebilir (Yetim, 1991). İnsanlar günlük yaşantılarını

kolaylaştırabilecek biçimde amaçlar belirleyip takip ettiklerinde ise doyum sağlayabilmekte ve iyi oluşları artmaktadır (Diener, Lucas, & Smith, 1999). Dolayısıyla erek kuramda kişinin öznel iyi oluşunun artması amaçlarının kişi için ulaşılabilir olup olmaması ve gerçekçiliğine bağlıdır (Tuzgöl-Dost, 2004).

Etkinlik Kuramı

Etkinlik kuramı mutluluğu insan aktivitesinin bir ürünü olarak değerlendirmektedir (Yetim, 1991). Bu durumu dağın doruğuna erişmektense dağa tırmanma aktivitesinin kişide daha büyük mutluluk oluşturabileceği örneği ile formülize etmektedirler (Yetim, 1991). Diğer bir anlatımla öznel iyi oluşu artıran kişilerin amaçlarından ziyade amaçlarını gerçekleştirme noktasındaki etkinlikleridir (Diener, 1984).

Etkinlik kuramın en önemli temsilcisi Aristotalestir. Aristo mutluluğu; insan yaşamının hedefi, iyi ruhun mükemmel olana uygun şekilde veya çeşitli mükemmellikler arasından en iyisine uygun olacak etkinliği şeklinde açıklar ve bu etkinliğin yaşam boyu devam ettiğini belirtir (Joachim, 1951; akt., Büyükdüvenci, 1993). Bireyin yeteneklerine uygun hedefler belirlenmesi ve bu hedefler doğrultusunda yaptığı çeşitli etkinliklerle ilerlemesi bu doğrultuda bireye doyum sağlamaktadır (Tuzgöl-Dost, 2005).

Mutluluğu aktiviteler sonucunda istenmeden gelecek bir sonuç olarak değerlendiren kuram, mutluluk üzerine gereksiz odaklanmanın kişiyi mutsuzluğa sürükleyeceği ve kişinin aktivitelere konsantre olmasının daha önemli olduğunu vurgulamaktadır (Yetim, 1991). Nitekim hayatımızı sürdürürken ölmeye yakınlaştığımız yaşam kalitemizi belirler ve kişiyi mutlu eder (Csikszentmihaly, 2005). Bu nedenle kişinin aktivitelere odaklanmak suretiyle hayalindeki resmi tamamlamaya yönelik gayretini anlamlı bulur.

Diğer taraftan etkinlik kuramı içerisinde yer alan ‘akış kuramı’ öznel iyi oluşun formüle edildiği bir modeldir. Csikszentmihaly’ye (2005) göre akış: kişinin yaptığı işe başka bir şeyi göremeyecek kadar kendini vermesidir, kişinin yalnızca o işi yapmak için yapmaya devam etmesi sonucunda ulaştığı zihinsel bir süreçtir. Yani kişinin etkinliğe odaklanmasıdır.

Akış kuramına göre kişinin zihinsel anlamdaki sınırları bir anda birden fazla işlemi yapmasını engellemektedir (Csikszentmihalyi, 2005). Kişi yaptığı işe o kadar yoğunlaşır ki konuyla ilgisi olmayan bir sorunla ilgilenecek ya da kaygılanacak vakti olmaz (Csikszentmihalyi, 2005).

Diğer bir anlatımla bir sorun üzerinde düşünen insan, aynı anda oluşan duyguları (sevinç hüznün) yaşayamaz, çünkü bu etkinliklerin her birisi dikkat gerektiren eylemlerdir (Csikszentmihalyi, 2005). Bu durum kişiyi üretken bir yaşantının içine attığında o kadar doyurucu bir özellik kazanır ki kişi zorluk ya da tehlikeye aldirmaksızın hatta elde edeceği ürünü bile düşünmeksizin ekinliğin içerisinde bulunmak ister (Csikszentmihalyi, 2005). Bir anlamda hazlar kişiyi o derecede meşgul eder ki kişinin kendisinden geçmesine neden olur ve zamanın adeta durduğu bir akış durumu oluşturur (Seligman, 2002).

Akış kuramı bireyin yeterli düzeyde beceriye sahip olması durumunda zamanla ilerleyişinin hazzı beraberinde getireceğini öngörmekte ancak olayların zorluk derecesine göre kişide oluşturacağı tepkilerin farklılaşacağını belirtmektedir (Yetim, 1991). Örneğin; eğer uğraşı kolay ise can sıkıntısına neden olurken aksine zor olması durumunda ise anksiyeteye neden olacağı, her iki durumun ortası sayılabilecek düzeyde, kişi için yoğun uğraş gerektirmeyen ve zaman almayan becerileri ile eşit zorlukta bir işin ise hazların akışını getireceği kabul edilmektedir (Yetim, 1991).

Ayrıca kişi var olan gerçekten ziyade zihnindeki gerçekle ilgili algısını değiştirerek de kendisini mutlu ya da mutsuz edebilmektedir (Csikszentmihalyi, 2005). Bir anlamda kişi bazı projeleri devam ettirirken sorun yaşasa da genel anlamda istediği için haz duyabilir (Yetim, 2001).

Tavandan Tabana (Top-down) ve Tabandan Tavana (Bottom-up) Kuramları

Çağdaş psikolojide oldukça popüler olan kuramlar, öznel iyi olma literatürü açısından da oldukça önem arz etmektedir. Bu bağlamda tabandan-tavana görüşü kişinin anlık haz ve acılarının bir sentezini yaparak kendisini mutlu veya mutsuz olarak görmesi ve mutlu yaşamın mutlu anların bütünü olarak değerlendirmesi yaklaşımıdır (Yetim, 1991).

Tabandan-tavana yaklaşımında, öznel iyi olma kişinin yaşam alanındaki önemli doyum alanlarının toplamıyla ilişkilidir ve mutlu olmanın nedeni kişinin birçok mutlu an yaşamış olmasıdır (Tuzgöl-Dost, 2004). Bir anlamda kişinin yaşam koşulları onun mutluluğunun öncelikli belirleyicisidir (Brief ve ark., 1993; akt., Kaya ve Osmanoglu, 2013).

Tavandan-tabana kuramında ise insanların kendilerini mutlu hissetmelerinin nedeni mutlu bir an yaşamalarından kaynaklanmaktadır (Cihangir-Çankaya, 2005). Çünkü mutluluk kişinin hoş olan ve olmayan anlarının birikimiyle ortaya çıkmaktadır (Cihangir-Çankaya, 2005). Bir başka anlatımla kişi mutludur çünkü elde ettiği küçük hazzardan hoşlanmaktadır (Yetim, 2001). Bu durum, kişilik özelliklerinin öznel iyi olma üzerindeki etkisi olarak açıklanmakta ve yaşam olaylarının kişi üzerindeki etkilerinde kişiliğin önemli bir yere sahip olduğu belirtilmektedir (DeNeve ve Cooper, 1998).

Bu kurama göre mutluluk deneyimlerle çerçevesi çizilen dış dünyanın objektif değerlendirmelerinden oluşmakla birlikte yaşam doyumunun hissedilmesiyle ortaya çıkar ve öznel iyi olma kişinin evrensel bir özelliği olarak mutluluğun asıl noktasını oluşturur (Diener, 1984). Ayrıca mutlulukta odak nokta tutumlardır ve mutlu bir dünya görüşünün oluşum süreci için tavandan tabana bir gelişme gerekmektedir (Yetim, 2001).

Diğer taraftan mutlu bireylerin aynı zamanda şanslı bireyler olduğu düşünülmektedir. Bunun nedeni bu kişilerin öznel iyi oluşun belirleyicisi olan doyum alanları (iş, aile, arkadaşlık vb) içerisinde yaşadıkları olaylarla ilgili aldıkları zevktir (Lyubomirsky ve Dickerhoof, 2010). Buna göre kişi iş, aile, arkadaşlık gibi kişisel önem arz eden doyum alanlarından memnun ise öznel iyi oluş düzeyi yüksektir (Tuzgöl-Dost, 2004).

Yargı Kuramı

Festinger düşünce ve yeteneklerini geliştirme yetisine sahip insanların bu amaçları doğrultusunda diğer insanların düşünce ve yetenekleriyle kendi sahip olduklarını karşılaştırdıkları varsayımı üzerine kuramını oluşturmuştur (Festinger, 1954). Kurama göre kişinin kendisini nasıl hissettiği birtakım ölçütler ile var olan koşulları arasındaki yaptığı kıyaslama sonucuna bağlıdır (Diener, 1984). Kişinin belirlediği ölçüt gerçek koşullarını aşarsa öznel iyi olma düşerken, tam tersi durumda

ise gerçek koşulların kişinin ölçütlerinden yüksek olması durumunda öznel iyi olma yükselir (Diener, 1984). Bu kendine ait olan özellikleri değerlendirme eğilimi ise doğuştan getirilen bir özelliktir (Festinger, 1954).

Doğuştan getirilen bu eğilim sosyal kültürel yaşam içerisinde belirginleşmektedir. Öyle ki yaşanan kültürün insanın kendisini geliştirmesine yönelik baskısının bir ürünü olarak ve kişinin kendisini farklı biriyle karşılaştırma yapmasından daha çok kendisine benzeyen birisiyle karşılaştırması şeklinde ortaya çıkmaktadır (Festinger, 1954). Bireylerin kendisinden daha yüksek ya da daha düşük duruma sahip kişiler arasında yaptıkları bu karşılaştırmalar öznel iyi oluşlarının gelişmesini sağlamaktadır (Diener ve ark., 1997).

Karşılaştırma olgusu yapıldıkları yöne göre yukarı yönlü ve aşağı yönde olmak üzere iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Yukarı yönlü, kişinin kendisini kendisine oranla daha iyi durumda olanlarla karşılaştırması, aşağı yönlü ise kişinin kendisini kendisine oranla daha kötü şartlara sahip durumdakilerle karşılaştırması şeklindedir (Festinger, 1954).

Aşağı doğru yapılan karşılaştırma ile öznel iyi olma arasındaki ilişki iki şekilde açıklanmaktadır: Birincisi, bireyin kendisinden daha kötü duruma sahip olanla karşılaştırma yapması (aşağı düzeyde karşılaştırma) öznel iyi olmayı artırır “Benden daha kötü durumda olanlar da var, demek oluyor ki benim durumum aslında iyi” düşüncesi kişinin kendisini mutsuz hissetmesini önler (Yetim, 2001). İkincisi, kişinin kendisiyle aynı durumu yaşayan birisinin var olduğunun anlaşılması neticesinde yaşanan öznel iyi olma şeklindedir “Bu sorun sadece benim yaşadığım bir şey değil benimle aynı sorunu yaşayanlarda var” düşüncesi kişiyi rahatlatır (Yetim, 2001).

Olumlu sonuç beklentisi ile yapılan karşılaştırmalar genellikle kişinin kendisinden kötü durumda olanlarla yaptığı karşılaştırma olarak ortaya çıkmaktadır (Sur ve ark., 2007). Kendisinden daha kötülerin varlığını bilmek rahatlatıcı etki yapmakta ise de bu tür karşılaştırmalar kişinin kendi itibarını koruması adına süreklilik kazanması durumunda her zaman doğru sonuç vermez (Sur ve ark., 2007).

Yukarı doğru yapılan karşılaştırmalarda ise kişinin kendisini daha üst düzeye sahip birisiyle karşılaştırması durumunda kendisine yönelik algılarında olumsuzluklar yaşayacağı, kendisini yeteneksiz göreceği için böyle bir karşılaştırma içersine istisnai

olarak girmektedir (Yetim, 2001). Örneğin “O çok paraya sahip ama çocuk sevgisinden mahrum; evinde mutlu değil” şeklinde değerlendirme yaparak öznel iyi olmayı düşürebilecek bir noktadan, benzemezliğin oluşturduğu olumlu kazançtan yararlanarak öznel iyi olmasını artırmaktadır (Yetim, 2001).

Öznel İyi Oluşu Etkileyen Etmenler

Öznel iyi oluşa etkisi olduğu düşünülen birçok değişken mutluluk üzerine yapılan araştırmaların konusunu oluşturmuştur. Diener (1984) bu değişkenleri üç başlık altında toplamıştır bunlar; a) Biyo-sosyal özellikler (cinsiyet ve yaş), b) Kişilik özellikleri (dışa dönüklük ve öz saygı) c) Sosyal destek durumları (aile ve iş yaşamı). Aşağıda bu değişkenlerden bir kısmına yer verilmiştir.

Cinsiyet

Öznel iyi oluş ve cinsiyet ilişkisine yönelik kimi araştırmalar cinsiyetler arası anlamlı farklılıklar bulamamışlardır (Fugl-Meyer, Fugl-Meyer & Melin, 2002; Hintitka, 2001; Tuzgöl-Dost, 2004; Sezer, 2011; Hampton & Marshall, 2000). Bununla birlikte araştırma sonuçlarında genel anlamda kadınların erkeklere oranla daha fazla olumsuz duygu bildirmelerine rağmen yaşamlarından daha fazla haz aldıkları da bulunmuştur (Braun, 1977; akt., Yetim, 2001). Aynı zamanda kadınların hoş olmayan ve hoş olan duygu durumlarını erkeklere nazaran daha yoğun hissettiklerini gösteren araştırma sonuçları da bulunmaktadır (Diener, Sandvik ve Larsen,1985).

Wood, Rhodes & Whelan 1989 yılında iyi oluşla ilgili yapılmış çalışmaların genel bir analizini yapmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre; kadınların mutluluk seviyelerinin erkeklerden daha yüksek ve yaşam memnuniyeti puanlarının da benzer biçimde yüksek olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Ayrıca olumlu duygu durumu açısından bu farklılıkların anlamlı olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Ülkemizde yapılan cinsiyetler arası öznel iyi oluş çalışmalarında ise şu şekilde sonuçlar elde edilmiştir;

Gündoğdu ve Yavuzer’in (2012) üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmada; kadınların öznel iyi oluş düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Benzer sonuçlar; Eryılmaz ve Ercan, 2011; Yavuz-Güler ve İşmen-Gazioğlu, 2008; Dilmaç ve Bozgeyikli, 2009; Sezer, 2011; Tümkaya,

2011 araştırmalarında da elde edilmiştir. Tuzgöl-Dost'un (2010) alışmasında ise cinsiyetler arası öznel iyi oluş düzeylerinde anlamlı farklılık bulunmamış olsa da kadınların öznel iyi oluş puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu görölmektedir.

Yaş

Yaş ve öznel iyi oluşla ilgili ilk çalışmalar gençlerin yaşlılara oranla daha mutlu olduğuna yönelik sonuçlar elde etmiştir (Bradburn ve Caplovitz, 1965). Ancak günümüze yaklařtıķça yaş değişkeni ile öznel iyi olma arasındaki ilişkinin birbirini bu kadar etkilemediği sonucu ağır basmaya başlamıştır (Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999).

Yaşamın farklı evreleri olan ergenlik dönemi, orta yaş krizi ve yaşlılık gibi geçiş dönemlerinde öznel iyi olmanın nasıl etkilendiğine ilişkin açıklamalar; yaşanan duygularda değişmeler görölmekle birlikte öznel iyi olma ve genel mutluluk düzeyleri bakımından yaşın önemli bir etkisi bulunmadığına yöneliktir (Yetim, 2001). Yaşlılıkla birlikte değişen Şey duyguların yoğunluğudur (Seligman, 2002).

Bu durum araştırma sonuçlarında Şu Şekilde kendisini göstermektedir. Seligman (2002) tarafından yapılan 60.000 yetişkin üzerindeki bir araştırmada; yaşa bağlı olarak, yaşam doyumunun da birlikte hafif yükseldiği, hoşa giden duyguların hafif azaldığı ve hoşa gitmeyen duyguların ise değişmediği bulunmuştur.

Ülkemizde yapılan yaş değişkenine ilişkin öznel iyi oluş çalışmalarında ise Şu Şekilde sonuçlar elde edilmiştir;

Eryılmaz ve Ercan'ın (2011) yaptığı bir araştırma sonucuna göre; 14-17 yaş aralığındaki kişilerin ve 26-45 yaş aralığındaki kişilerin 19-25 yaş aralığındaki kişilere kıyasla daha yüksek öznel iyi oluşa sahip oldukları, kendilerini daha iyi hissettikleri saptanmıştır.

Saygın'ın (2008) üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği tez çalışmasında ise yaş değişkeni ile yaşam doyumunu arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur. Genel olarak yaştaki artışla yaşam doyumunun da yükseldiği araştırmacı tarafından elde edilen sonuçlar arasındadır.

Kişilik

Kişisel yatkınlığın öznel iyi olma ile ilişkisi öteden beri merak konusu olmuş ve bu konuda birçok çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda ise kalıtsal alt yapının bireyin hoş ve hoş olmayan yaşantılara sahip olmasının, olaylardan haz almasının ve olumsuz davranışlar sergilemesinin arka planında yer aldığına ilişkin sonuçlar bulunmuştur (Yetim, 2001).

Bir anlamda mutlu bireylerin yaşamları süresince olumlu yaşantılara sahip olmaları ya da yaşama daha pozitif bakabilmeleri bir mutluluk yanlılığının göstergesidir (Yetim, 2001). Bu bağlamda öznel iyi olma ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalar; genel itibariye nevrozizm, dışadönüklük, uyumluluk, açıklık, öz disiplin gibi kişilik özellikleri üzerinde yoğunlaşmaktadır (Diener ve ark., 1999). Ayrıca batı örneklemelerinde hoş duyguları oluşturan etkenlerle ilgili çalışmalar meydana gelen değişkenliğin yarısından fazlasının kalıtım tarafından küçük bir kısmının ise çevre ve aile tarafından etkilediğini rapor etmektedir (Yetim, 2001).

Örneğin; DeNeve ve Cooper (1998) araştırmalarında yaşam doyumu ve mutluluğun güçlü bir yordayıcısı olarak kişilik özelliklerini gösterir sonuçlar elde etmişlerdir. Chang'ın (1998) psikoloji öğrencileri üzerinde yaptığı bir diğer çalışmada ise; iyimserlik duygusunun depresyonla ters orantılı olduğu, yaşam doyumu ile doğru orantılı olduğu ve buna bağlı olarak iyimserliğin stresin etkisini azalttığı, kişinin iyi oluşunu artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye de yapılan bir çalışmada kişilerin öznel iyi oluşlarının kişilik özellikleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu araştırma sonucu kişilerin öznel iyi oluşlarının sorumluluk, dışa dönük olma ve duygusal yönden dengesizlik gibi kişilik özellikleri ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Eryılmaz ve Ercan, 2011). Diğer taraftan başka bir çalışmada ise nevrozizmin mantık dışı davranışlar sergilemeye yatkınlıkla ilişkili olmakla beraber, depresyon, korku, kaygı gibi olumsuz duygularla da ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Eysenck ve Eysenck, 1975; akt., Karancı ve ark., 2007).

Doğan (2013) öznel iyi olma ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi araştırmasında; öznel iyi oluş ile nevroitik kişilik özelliği arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptamıştır. Ayrıca öznel iyi oluş ve sorumluluk kişilik özelliği,

dışadönüklük kişilik özelliği, deneyime açık olma ve yumuşak başlı olma kişilik özellikleri arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Terzi'nin (2005) üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği bir araştırma sonucuna göre ise; stresli yaşam durumları bilişsel değerlendirme ve iyi olmayı dolaylı olarak etkilemektedir. Ayrıca stresli yaşam durumlarıyla başa çıkma iyi olmayı dolaylı olarak etkilemektedir. Psikolojik dayanıklılık kişilik özelliği bilişsel değerlendirme ve başa çıkma aracılığı ile iyi olmayı dolaylı olarak etkilemektedir.

Yaşam olayları

Yaşanan olaylar ile öznel iyi olma arasında bir bağlantının olduğu düşüncesi araştırmacıların yaşam olaylarının öznel iyi olma üzerindeki etkileri üzerine çalışmalar yapmalarına neden olmuştur. Miller (1980) 65 yaş üstü 1261 katılımcı üzerinde gerçekleştirdiği doktora çalışmasında; genel olarak stresli yaşam olaylarının yaşam doyumunu kesitsel olarak etkilediğini tespit etmiştir. Ayrıca sağlık durumu kötü olan kişilerin sağlıklı kişilere kıyasla stresli yaşam olaylarının bir sonucu olarak yaşam doyumunda düşüşün gözlemlendiği ancak bu durumun orta düzeyde etkiye sahip olduğu bulunmuştur.

Ayrıca araştırmalar iyi olayların olumlu duygularla, kötü olayların ise olumsuz duygularla ilişkili olarak ortaya çıktığını göstermektedir (Yetim, 1991). Yaşam olayları ile öznel iyi olma arasındaki ilişki yaşam olaylarının kodlanması sırasında kullanılan bilişsel süreçlerle doğrudan bağlantılıdır (Yetim, 2001). Olaylar önem sıralarına göre değil, benlik algımızı besledikleri, genişlettikleri ölçüde iyi olmamızı sağlar ve olumlu olayların bu etkiyi oluşturmada baskın olmaları nedeniyle hatırlanma etkisi daha yüksektir (Yetim, 2001).

Aynı zamanda istenmeyen yaşam olaylarının negatif duygulara neden olduğu birçok araştırma sonucuna da yansımaktadır. Örneğin; Eskin ve ark. (2006) tarafından psikiyatri hastaları üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada dikkat çekici nokta; araştırma yapılan gruptaki bireylerin yaklaşık olarak yüzde yetmiş beşinin en az bir defa travmatik olay yaşadıklarını rapor etmeleridir. Bu travmatik olaylar arasında en sık karşılaşılanlar ise; kötü muamelelere maruz kalmak, başından hayati bir olay geçmek, depremle karşılaşmak, kaza ya da bir şiddet olayı sırasında bir yakınını kaybetmek ve önemli bir kaza geçirmek şeklinde sıralanmaktadır.

Aile ve Evlilik

Evlilik ve aile yaşantısından hissedilen doyum genel iyi oluş açısından önemli yordayıcılar olarak değerlendirilmektedir (Yetim, 1991). Nitekim toplumsallaşma süreci içerisindeki bireyin ilk öğrenmeleri bu yapı içerisinde gerçekleşmektedir. Öyle ki evliliğin bir meyvesi olarak çocuk insan ilişkilerinin sergilendiği bir sahne niteliğindeki ailesinde iyi bir gözlemci olarak bulunur ve yaşar (Yörükoğlu, 2006). Diğer taraftan bireyin evlilik, duygusal anlamdaki ilişki algısı da yine aile içindeki bu gözlemleri doğrultusunda anne-babasına ait rol model kalıpları doğrultusunda şekillenir (Yetim, 2001).

Aile içerisinde sürekli suçlamalara maruz kalan ve dayak yiyen çocuklar duygusal anlamda örselenme yaşar (Yörükoğlu, 2006). Bu huzursuz ortam güvensizliği, içe kapanmayı beraberinde getirir ve en sonunda yetişkin yaşamına adım attıkları dönemde kişinin yaşamından doyum alamamasına neden olur (Yetim, 2001). Ancak her ne kadar evlilik ve aile doyumunu öznel iyi oluşu etkileyen önemli değişken olarak görülse de bu etki her zaman güçlü bağlarla ortaya çıkmayabilir (Diener, 1984).

Öznel İyi Oluşla İlgili Yapılan Araştırmalar

Öznel iyi oluşa ilişkin yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde, cinsiyet, ekonomik gelir, kişilik özellikleri, baş etme becerileri, dindarlık, sosyal-bilişsel uyum, sosyal destek, yaş, sosyo-demografik değişkenler, genetik faktörler, algılanan ayrımcılık, depresyon ve anksiyete, yaşam olayları, ailesel faktörler, yaşam koşulları gibi değişkenler ile öznel iyi oluş düzeyi arasındaki ilişkilerin incelendiği görülmektedir. Bu araştırmaların bazılarının bulguları aşağıda verilmiştir:

Çevik'in (2010) lise öğrencileri üzerinde yapmış olduğu bir araştırmada; öz saygı, algılanan aile ve arkadaş desteği değişkenlerinin, öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri üzerinde birer yordayıcı değişken olduğu ve bu değişkenlerin öznel iyi oluş puanlarına ait toplam varyansın %63.5'ini açıkladığı, diğer değişkenlerin ise (cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, algılanan özel kişi sosyal desteği) önemli birer yordayıcı değişken olmadıkları bulunmuştur. Bu bulgular lise öğrencilerinin öz saygı, algılanan aile desteği ve arkadaş desteği düzeyi yükseldikçe öznel iyi oluş düzeyinin de yükseleceğini ortaya koymaktadır.

Saygın (2008) tarafından yapılan bir diğerk araştırmada; öğretmenlerden alınan sosyal destek ve benlik saygısı düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı, aileden ve arkadaş grubundan algılanan sosyal destek düzeylerinin cinsiyete bağılı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Ayrıca yapılan regresyon analizine göre sosyal desteğin öznel iyi oluşu açıklayabildiği; öznel iyi oluş ve sosyal desteğin benlik saygısını açıklayamadığı bulgusu elde edilmiştir.

Yavuz (2006) tarafından yapılan bir diğerk araştırma sonucuna göre; psikolojik danışma ve rehberlik bölümü ve iletişim fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimlerinin mühendislik fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimlerinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. PDR 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri, benlik saygısı ve empatik eğilimlerinin anlamlı bir farklılık göstermediği ancak, PDR 1. sınıf öğrencilerinin psikiyatrik belirtilerinin 4. sınıf öğrencilerinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca yapılan regresyon analizinde benlik saygısının olumlu duyguyu, psikiyatrik belirtilerin olumsuz duyguyu ve empatik eğilimin yaşam doyumunu en yüksek düzeyde yordayan değişkenler olduğu bulunmuştur.

Tuzgöl-Dost'un (2004) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı bir diğerk araştırmada; öğrencilerin öznel iyi oluşlarının cinsiyetlerine ve fiziksel sağlık durumlarına bağılı olarak farklılıklar göstermediği bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin okuduğu bölümden memnun olma ve olmama durumuna göre öznel iyi oluş düzeyleri arasında, okuduğu bölümden memnun olanlar lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Akademik ortalamının öznel iyi oluş üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Buna göre akademik anlamda başarılı öğrencilerin orta düzeyde ve başarısız öğrencilere göre öznel iyi oluş düzeyleri anlamlı düzeyde yüksektir. Aynı zamanda öznel iyi oluşun algılanan ekonomik durumla ilişkili olduğu ve bu ilişkinin ekonomik durumunu orta ve iyi düzeyde algılayanlar lehine olduğu saptanmıştır. Algılanan ana-baba tutumu demokratik olan öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri ile algılanan ana-baba tutumu ilgisiz ve aşırı koruyucu olan öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri arasında algılanan ana-baba tutumu demokratik olan öğrenciler lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.

Canbay'ın (2010) 445 lise öğrencisi ile yaptığı bir diğerk araştırma sonucuna göre; öznel iyi oluş ile sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca sosyal beceri düzeyleri ve öznel iyi oluş düzeyleri ile

akademik başarı, aileye ait gelir durumu ve yapılan aktiviteler arasında anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Boysan (2012) 645 üniversite öğrencisi ile yaptığı bir diğer araştırmada yaşam doyumu düzeyinin; elde edilen gelir düzeyine, babanın eğitim seviyesine ve cinsiyete göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Yaşam doyumu; gelir durumunun yüksek olduğu, babanın eğitim düzeyinin yüksek olduğu ailelerdeki çocuklarda ve kız öğrencilerde yüksek bulunmuştur. Negatif duygulanım puanlarında cinsiyetler arası anlamlı fark bulunmazken, pozitif duygulanım puanlarında erkeklerin daha yüksek puanlar aldıkları bulunmuştur. Ayrıca kız öğrencilerin daha fazla duygusal başa çıkma stratejilerini kullandıkları saptanmıştır.

Kermen'in (2013) üniversite öğrencilerinin ihtiyaç doyumu düzeyi ve öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi araştırmasında; yaş ve cinsiyete göre öznel iyi oluşun farklılaşmadığı bulunmuştur. Gelir düzeyine göre ise; yüksek ve orta düzey ekonomik düzeye sahip olan öğrencilerin düşük ekonomik düzeye sahip öğrencilere oranla öznel iyi oluş düzeylerinin anlamlı seviyede yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca iyi oluş ve ihtiyaç doyumu arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Gündoğdu ve Yavuzer'in (2012) 331 üniversite öğrencisi ile yaptığı bir diğer araştırmada; öznel iyi oluş ve temel psikolojik ihtiyaç puanları ile cinsiyet ve öğrenim görülen bölümün temel etkileri anlamlı bulunmuştur.

Şahin ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan bir diğer araştırmada ise; öznel iyi oluş düzeyinin cinsiyetler açısından farklılaşmadığı ancak sınıf düzeyi açısından anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. Ayrıca yaşamda anlam arayışında olma ve yaşamda anlamın varlığının kişinin öznel iyi oluşunun yordayıcısı olduğu bulunmuştur.

Tuzgöl-Dost'un (2006) 700 üniversite öğrencisi ile yaptığı bir diğer araştırmada; öznel iyi oluş düzeyinin cinsiyetler arasında anlamlı farklılıklar göstermediği bulunmuştur. Diğer taraftan öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerinin fiziksel görünüşten memnuniyet, dini inanç, algılanan ekonomik durum ve denetim odağı açısından anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur.

Köker'in (1991) normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeylerini saptamak amacıyla yaptığı bir diğer araştırmada; yaşam doyumu üzerinde cinsiyet ve

yaş değişkeninin anlamlı bir etkiye sahip olmadığı bulunmuştur. Problem durumu açısından ise normal denek grubunu oluşturan öğrencilerin diğer iki grubu oluşturan (nörotik-sorunlu) öğrencilere göre yaşamdan daha fazla doyum aldıkları bulunmuştur.

Cenkseven'in (2004) 500 üniversite öğrencisi ile yaptığı bir diğer araştırmada; cinsiyete göre psikolojik iyi olma ve öznel iyi olmanın bazı boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük ve dış kontrol odağı düzeylerine göre psikolojik iyi olmanın ve öznel iyi oluşun anlamlı biçimde farklılaştığı bulunmuştur. Bulgular yüksek iç kontrol odağı ve öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip bireylerin daha fazla psikolojik iyi olma ve öznel iyi olma ifade ettiklerini göstermektedir. Ayrıca yapılan regresyon analizi sonucuna göre de öznel iyi olmayı yordayan değişkenler nevrozizm, dışa dönüklük, cinsiyet, elde edilen akademik başarıdan hissedilen hoşnutluk, ebeveynleri ve flörtü ile ilişkisinden algıladığı hoşnutluk, dış kontrol odağı inancı, öğrenilmiş güçlülük, sosyo-ekonomik statü, sağlık durumu, boş vakit uğraşlarından algılanan hoşnutluk şeklinde sıralanmıştır. Bu değişkenlerin toplam varyansın % 63.9'unu açıkladığı bulunmuştur.

Erbaş'ın (2012) öğretmen adayları üzerinde yaptığı bir diğer araştırma sonucuna göre; öğrencilerin öznel iyi oluş puanları ile mükemmeliyetçilik ve ret duyarlılığı puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca kızların öznel iyi oluş puanlarının erkeklerin öznel iyi oluş puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer taraftan öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri ile tertip ve düzen eğilimi arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu bağlamda öznel iyi oluş yükseldikçe düzen tertip eğilimi güçlenirken, öznel iyi oluş düştükçe düzen tertip eğilimi zayıflamaktadır. Aynı zamanda anne babadan bireye yöneltilen eleştiri arttıkça öznel iyi oluş düşerken, anne babadan bireye yöneltilen eleştiri azaldıkça öznel iyi oluş yükselmektedir. Bir diğer bulgu ise; öznel iyi oluş düzeyi düştükçe hatalara aşırı ilginin yükseldiği öznel iyi oluş yükseldikçe hatalara aşırı ilginin azaldığı bulunmuştur.

Saföz-Güven'in (2008) lise öğrencileri üzerinde yaptığı bir diğer araştırma sonuçlarına göre; psikolojik belirtiler açısından cinsiyetler arası farklılıklar olduğu bulunmuştur. Buna göre kız öğrencilerin aldığı puanlar stres düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca psikolojik belirtiler bakımından fen lisesi öğrencilerinin genel lise öğrencilerine oranla daha iyi durumda oldukları bulunmuştur. Diğer taraftan öznel iyi oluş puanlarının cinsiyetler arası farklılaştığı

bulunmuştur. Bu bağlamda erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha yüksek öznel iyi oluşa sahip oldukları saptanmıştır. Ayrıca akranları tarafından sosyo-ekonomik statü açısından kabul edilen öğrencilerin öznel iyi oluşlarının, reddedilenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Gündoğdu ve Yavuzer (2012) tarafından eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan 331 öğrenci ile yapılan bir araştırma sonucuna göre öğrenim görülen lisans programının ve cinsiyetin; öğrencilerin öznel iyi oluş puanları ve temel psikolojik ihtiyaçları üzerindeki temel etkileri anlamlı bulunmuştur. Öğrenim görülen lisans programı ve cinsiyet değişkenlerinin öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri ve temel psikolojik ihtiyaçları üzerindeki ortak etkisi ise anlamlı değildir.

Dilmaç ve Bozgeyikli'nin (2009) 600 öğretmen adayı üzerinde yaptıkları bir diğer araştırma sonucuna göre; karar verme stilleri ile öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca öznel iyi oluş düzeylerinin öğretmen adaylarının cinsiyetleri açısından da farklılaştığı bulunmuştur. Farklılığın ise kadın öğretmen adaylarının lehine olduğu tespit edilmiştir.

Tümkaya'nın (2011) 376 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı bir diğer araştırma sonucuna göre ise; öznel iyi oluş düzeyleri açısından erkeklerin puanları kızların puanlarından anlamlı bir biçimde yüksek bulunmuştur. Ayrıca erkeklerin saldırgan ve kendini yıkıcı mizah puanlarının da kızlardan anlamlı bir biçimde yüksek olduğu görülmüştür. Aynı zamanda yapılan regresyon analizi sonucunda, saldırgan mizah, kendini geliştirici mizah, romantik ilişki, sosyoekonomik statü ve cinsiyetin öznel iyi oluşu yordamada önemli olduğu saptanmıştır.

Sezer'in (2011) 410 ortaöğretim öğrencisi üzerinde yaptığı bir diğer çalışmada; sporla uğraşmanın ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin öznel iyi oluşlarına pozitif yönde etkisinin olduğu bulunmuştur. Ayrıca kız öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerinin erkek öğrencilere oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Düzenli bir şekilde sporla uğraşmanın öznel iyi oluş düzeyine olumlu etkisi tespit edilmiştir.

Leman'ın (2010) algılanan ayrımcılığın iyilik hali üzerindeki etkisi çalışmasında; birey ve grup düzeyindeki kaynakların kişinin öznel iyi oluşunu olumlu yönde etkilediği bulunmuştur. Bireyin kendisine yönelik algıladığı ayrımcılığın kişinin

negatif duygularını arttırdığı, kendi gurubuna yönelik algıladığı ayrımcılığın ise hem pozitif duygulara hem de negatif duygulara neden olduğu bulunmuştur.

Türkdoğan'ın (2010) 627 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı bir diğer araştırmada; öğrencilerin temel ihtiyaçlarının doyumuna ilişkin algıları sınıf düzeyine, cinsiyete, yerleşim birimine, barınma durumuna, algılanan ekonomik doyuma, ailenin gelir düzeyine ve eğitim programına ilişkin yapılan seçimin niteliğine göre anlamlı şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Aynı zamanda öğrencilerin temel ihtiyaçlarına ilişkin algıladıkları doyumun, tüm ihtiyaç boyutlarında öznel iyi oluşu anlamlı olarak yordadığı görülmüştür. Bununla birlikte özgürlük ve eğlence ihtiyaçlarının üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyinin daha güçlü yordayıcıları oldukları saptanmıştır.

Cihangir-Çankaya'nın (2005) 414 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı diğer bir araştırma sonucuna göre; özerklik desteğinin ihtiyaç doyumunu olumlu yönde etkilediği bulunmuştur. Ayrıca kişinin temel psikolojik ihtiyaçlarının doyumunu onların özsaygı düzeylerini olumlu yönde etkilemektedir. Kişinin temel psikolojik ihtiyaçlarının doyumunu kaygı düzeylerini olumsuz yönde etkilediği bulunmuştur. Ayrıca kişilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının doyumunu yaşam doyumunu olumlu yönde etkilemektedir. Son olarak bireylerin aile ve arkadaş çevresinden aldıkları özerklik desteğinin, kişinin temel psikolojik ihtiyaçlarının doyumunu etkilediği, temel psikolojik ihtiyaçların doyumunun da öznel iyi olmayı olumlu yönde etkilediği bulunmuştur.

Diener, Diener ve Diener (1995) tarafından yapılan üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeylerinin belirleyicisi olan faktörlerin araştırıldığı çalışmada; gelir artışının, bireyselliğin ve kişisel değerlerin öznel iyi oluş üzerinde pozitif yönde bir etkisinin olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda bireysellik faktörünün toplumsal eşitlik, toplumsal homojenlik ve gelir artışı değişkenleri kontrol altına alındığında öznel iyi oluş için en önemli faktör özelliği taşıdığı saptanmıştır.

Fugl-Meyer, Fugl-Meyer and Melin (2002) on alanda hayattan memnuniyet algısını ölçmüşlerdir. 18-64 yaş arasında 1207'si kadın 1326'sı erkek toplam 2533 kişi üzerinde yapılan araştırma sonucuna göre; hayattan memnuniyet algısının cinsiyetten bağımsız olduğu bulunmuştur. Yaş ise meslek ve mali yönden pozitif ilişkilidir.

Hampton ve Marshall (2000) 133 Amerikalı ve 130 Çinli ile yaptıkları kişiler arasında kültür, cinsiyet, öz yeterlilik ve hayattan memnuniyet algısı araştırması

sonuçlarına göre ise; Amerikalıların Çinlilere göre hayattan daha memnun olduğu bulunmuştur. Her iki ülkede de yaşamdan memnuniyetle cinsiyet arasında bir ilişki bulunmamıştır. Amerikalılarda sağlık durumu, öz yeterlilik, özgüven ve medeni durum memnuniyetle ilişkilidir. Çinlilerde ise sadece öz yeterlilik sağlık durumu algısı hayattan memnuniyet durumlarıyla ilişkilidir.

Hintikka'nın (2001) 869 kadın ve 773 erkek üzerinde dini görevleri yerine getirme ile hayattan memnuniyetin araştırıldığı araştırmada: Kadınların erkeklerden daha dindar oldukları bulunmuştur. Ayrıca hayattan memnuniyetle sosyal destek ve dindarlık arasında ilişki bulunmuştur.

Wood, Rhodes ve Whelan (1989) tarafından yapılan refah seviyesinde cinsiyet farklılıklarının araştırıldığı araştırma sonuçlarına göre; mutluluğun sosyal rollerle ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca evli olan kadınlar bekâr kadınlara göre daha mutludur. Aynı zamanda kadınların mutluluk seviyelerinin erkeklerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yaşam memnuniyeti puanlarının da benzer biçimde kadınların erkeklerden daha yüksek puanlara sahip oldukları görülmektedir. Diğer taraftan olumlu duygu durumu açısından bu farklılıkların anlamlı olmadığı bulgusuna ulaşmışlardır.

Deneve ve Cooper (1998) öznel iyi oluşla bağlantılı olduğunu düşündükleri 137 farklı kişilik yapısını incelemişlerdir. Araştırma sonucuna göre; kişilik özellikleri mutluluk, yaşandan alınan doyum ve olumlu duyguyu yordayıcı bir değişken olarak saptanmıştır. Ayrıca kişilik özelliklerinin olumsuz duyguyu anlamlı şekilde ancak düşük bir oranda yordadığı bulunmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve çalışma grubu veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizinde kullanılan yöntem ve teknikler, veri toplama araçlarının güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin, ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme, cinsiyetçilik ve öznel iyi oluş düzeylerinin maruz kalınan negatif ayrımcılık, yapılan negatif ayrımcılık, cinsiyet ve politik görüşlerine göre incelenmesi amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Karasar'a (2005) göre tarama modelleri bireyi içinde bulunduğu koşullar içinde var olduğu şekliyle ve etkileme, değiştirme çabası içerisine girmeden mevcut durumu uygun bir şekilde betimlemeyi amaçlar.

Evren ve Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni, Türkiye'de 2012 yılında öğrenim görmekte olan tüm üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu ise uygunluk ve ulaşılabilirliğe göre belirlenen Orta Karadeniz Bölgesinde bir üniversite yerleşkesinde yer alan 3 fakültede (Eğitim Fakültesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi) öğrenim gören 606 öğrenciden oluşmaktadır.

Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin belirttikleri kişisel bilgilere ait istatistiklere yer verilmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülterlere göre dağılımı tablo 3.1'de sunulmuştur.

Tablo-3.1. Araştırmaya katılan öğrencilerin fakültelerine göre dağılımları.

Fakülte	n	%
1. Eğitim Fakültesi	266	43.9
2. Fen Edebiyat Fakültesi	188	31
3. İ.İ.B. Fakültesi	152	25.1
Toplam	606	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin 266'sı (%43.9) Eğitim Fakültesine, 188'i (%31) Fen Edebiyat Fakültesine, 152'si (%25.1) ise İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesine devam etmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlere göre dağılımları Tablo- 3.2'de sunulmuştur.

Tablo-3.2. Araştırmaya katılan öğrencilerin bölümlere göre dağılımları.

Bölüm	n	%
1. Sınıf Öğretmenliği	52	8.6
2. Fen Bilgisi Öğretmenliği	30	5
3. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	59	9.7
4. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	86	14.2
5. İktisat	34	5.6
6. İşletme	23	3.8
7. Kamu Yönetimi	61	10.1
8. Maliye	30	5
9. Matematik	37	6.1
10. Türk Dili Ve Edebiyatı	75	12.4
11. Biyoloji	28	4.6
12. Tarih	31	5.1
13. Sanat Tarihi	21	3.5
14. Türkçe Öğretmenliği	39	6.4
Toplam	606	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin %8.6'sı Sınıf Öğretmenliği, %5'i Fen Bilgisi Öğretmenliği, %9.7'si Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, %14.2'si Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, %5.6'sı İktisat, %3.8'i İşletme, %10.1'i Kamu Yönetimi, %5'i Maliye, %6.1'i Matematik, %12.4'ü Türk Dili ve Edebiyatı, %4.6'sı Biyoloji, %5.1'i Tarih, %3.5'i Sanat Tarihi, %6.4'ü Türkçe Öğretmenliği bölümünde öğrenimlerine devam etmektedirler.

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre dağılımları Tablo- 3.3'te sunulmuştur.

Tablo-3.3. Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre dağılımları.

Sınıf Düzeyi	n	%
1.Sınıf	271	44.7
2.Sınıf	132	21.8
3.Sınıf	101	16.7
4.Sınıf	102	16.8
Toplam	606	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin %44.7'si 1.sınıfta, %21.8'i 2.sınıfta, %16.7'si 3.sınıfta, %16.8'i 4.sınıfta öğrenimlerine devam etmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo-3.4'te sunulmuştur.

Tablo-3.4 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.

Özellikler	Kategoriler	n	%
Cinsiyet	Erkek	231	38.1
	Kız	375	61.9
	Toplam	606	100

Tablo-3.4'te görüldüğü gibi çalışma grubunu oluşturan 606 öğrencinin cinsiyete göre dağılımı şu şekilde oluşmuştur; kız %61.9; erkek %38.1.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlarına göre dağılımları Tablo-3.5'te sunulmuştur.

Tablo-3.5 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaşlarına Göre Dağılımları.

Özellikler	Kategoriler	n	%
Yaş	18 ve 19 yaş	121	20.0
	20	148	24.4
	21	136	22.4
	22	104	17.2
	23 yaş ve üstü	97	16.0
	Toplam	606	100

Tablo-3.5'te gösterildiği gibi çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin yaşları 18-32 aralığında değişmekte olup en çok yığılma 18-22 yaş arasında olmuştur (toplam %84). Dağılım ise şöyledir; 18-19 yaş %20; 20 yaş %24.4; 21 yaş %22.4; 22 yaş %17.2; 23 yaş ve üzeri %16'dır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin kardeş sayılarına göre dağılımları Tablo-3.6'da sunulmuştur.

Tablo-3.6 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Dağılımları.

Özellikler	Kategoriler	n	%
Kardeş Sayısı	Hiç	17	2.8
	1	101	16.7
	2	161	26.6
	3	113	18.6
	4	72	11.9
	5	44	7.3
	6	41	6.8
	7 ve daha fazla	57	9.4
	Toplam	606	100

Tablo-3.6'da gösterildiği gibi çalışma grubunu oluşturan öğrencinin kardeş sayılarına bakıldığında en az çıkan grup %2.8 ile hiç kardeşe sahip olmadığını belirten gruptur. En çok kardeşe sahip olan grup ise %26.64 ile 2 kardeşe sahip olduğunu

belirten gruptur. Dağılım ise şöyle oluşmuştur; hiç kardeşi olmayanlar %2.8, 1 kardeşi olanlar %16.7, 2 kardeşi olanlar %26.6, 3 kardeşi olanlar %18.6, 4 kardeşi olanlar %11.9, 5 kardeşi olanlar %7.3, 6 kardeşi olanlar %6.8, 7 ve daha üzeri kardeşi olanlar ise %9.4'dür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim durumlarına göre dağılımları Tablo-3.7'de sunulmuştur.

Tablo-3.7 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Anne Eğitim Durumları.

Özellikler	Kategoriler	N	%
Anne Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	114	18.8
	Okur Yazar	46	7.6
	İlkokul Mezunu	306	50.5
	Ortaokul Mezunu	73	12.0
	Lise Mezunu	59	9.7
	Üniversite Mezunu	8	1.3
	Toplam	606	100

Tablo-3.7'de belirtildiği gibi çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin anne eğitim durumları incelendiğinde; annelerin en fazla ilkokul mezunu %50.5, en az ise üniversite mezunu oldukları görülmektedir %1.3. Anne eğitim durumuna göre dağılım ise şöyle oluşmuştur; okur yazar değil %18.8, okur yazar %7.6, ilkokul mezunu %50.5, ortaokul mezunu %12.0, lise mezunu %9.7, üniversite mezunu %1.3

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba eğitim durumlarına göre dağılımları Tablo-3.8'de sunulmuştur.

Tablo-3.8 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Baba Eğitim Durumları.

Özellikler	Kategoriler	n	%
Baba Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	18	3
	Okur Yazar	30	5
	İlkokul Mezunu	258	42.6
	Ortaokul Mezunu	102	16.8
	Lise Mezunu	132	21.8
	Üniversite Mezunu	63	10.4
	Yüksek Lisans	3	0.5
Toplam	606	100	

Tablo-3.8'de belirtildiği gibi çalışma grubunu oluşturan öğrencinin baba eğitim durumları incelendiğinde; babaların en fazla ilkokul mezunu %42.6, en az ise yüksek lisans yapmış oldukları görülmektedir %0.5. Baba eğitim durumuna göre dağılım ise

şöyle oluşmuştur; okur yazar değil %3, okur yazar %5, İlkokul mezunu %42.6, ortaokul mezunu %16.8, lise mezunu %21.8, üniversite mezunu %10.4, yüksek lisans %0.5.

Araştırmaya katılan öğrencilerin aile gelir durumlarına göre dağılımları Tablo-3.9'da sunulmuştur.

Tablo-3.9 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Aile Gelir Durumları.

Özellikler	Kategoriler	n	%
Gelir Düzeyi	500 ve altı	34	5.6
	501-1000	199	32.8
	1001-1500	100	16.5
	1501-2000	92	15.2
	2000 ve üstü	76	12.5
	Belirtmeyen	105	17.3
	Toplam	606	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin aile gelir durumlarına ilişkin veriler toplanırken veri toplama aracında her hangi bir sınıflandırma yapılmaksızın öğrencilerin gelir durumlarını miktar olarak yazabilecekleri bir seçenek oluşturulmuştur. Daha sonra verilerin değerlendirme işlemlerinin kolay yürütülebilmesi için araştırmacı tarafından gelir durumları için aralıklar belirlenip bu aralıklar doğrultusunda veriler yeniden gruplandırılmıştır.

Tablo-3.9'da belirtildiği gibi çalışma grubunu oluşturan öğrencinin aile gelir durumları incelendiğinde; en büyük grubu %32.8 ile 501-1000 TL arasında kazanç belirtmiş öğrenciler oluşturmaktadır. Aile gelir durumu dağılımı ise Tablo-3.9'da şöyle gösterilmiştir: 500 ve altı, %5.6; 501-1000, %32.8; 1001-1500, %16.5; 1501-2000 %15.2; 2000 ve üstü, %12.5; 105 (%17.3) öğrenci ise ailesinin gelir durumunu belirtmemiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin politik görüşlerine göre dağılımları Tablo-3.10'da sunulmuştur.

Tablo-3.10 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Politik Görüşlerine Göre Dağılımları.

Özellikler	Kategoriler	n	%
Politik Görüş	Merkez Sağ	72	11.9
	Liberal	54	8.9
	Muhafazakâr	121	20
	Milliyetçi	183	30.2
	Belirtmeyen	128	21.1
	Sol	48	7.9
	Toplam	606	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin politik görüşlerini belirlemek amacıyla yöneltilen “Politik görüşünüze uygun olan seçeneği işaretleyiniz “sorusuna verilen cevaplar arasında diğer (belirtiniz) seçeneğine verilen farklı cevaplar arasında bulunan küçük örneklem grupları araştırmacı tarafından karşılaştırma olanağı sağlanabilmesi için benzer grup içerisine dâhil edilmiştir. Bu doğrultuda kendisini sosyalist (8), sosyal demokrat (6), kemalist (3), komünist (2), anarşist (2) olarak tanımlayan öğrenciler politik görüşünü sol olarak belirten öğrenciler içerisine, kendisini aşırı sağcı (7) olarak tanımlayan öğrenciler politik görüşünü merkez sağ olarak belirten öğrenciler içerisine, kendisini kapitalist (1) olarak tanımlayan öğrenciler politik görüşünü liberal olarak belirten öğrenciler içerisine, kendisini milli görüşçü (2) olarak tanımlayan öğrenciler politik görüşünü muhafazakâr olarak belirten öğrenciler içerisine, hiçbiri (3) hümanist (2) yok (8) şeklinde politik görüş bildiren öğrenciler ise diğer seçeneğini işaretleyerek herhangi bir politik görüş belirtmeyen grup içersine dâhil edilerek veriler yeniden gruplandırılmıştır.

Tablo-3.10’da belirtildiği gibi çalışma grubunu oluşturan öğrencinin politik görüşlerine göre durumları incelendiğinde; en büyük gurubu %30.2 milliyetçi, en küçük grubu ise %7.9 ile sol grup oluşturmaktadır. Öğrencilerin politik görüşleri Tablo-3.9’da şöyle gösterilmiştir: %30.2 milliyetçi; %20 muhafazakar; %21.1 belirtmeyen (diğer seçeneğini işaretleyip açıklama yapmayan); %11.9 merkez sağ; %8.9 liberal; %7.9 sol.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada kullanılan ölçekleri uygulayabilmek için ilk olarak uygulama yapılan Üniversitenin Rektörlüğünden izin alınmıştır. Verilerin elde edildiği ölçekler araştırmacı tarafından ilgili bölüm öğrencilerine bireysel ve grup şeklinde uygulanmıştır. Her bir anketin tamamlanması yaklaşık olarak 15’ dk zaman almaktadır.

Ölçme Araçları

Araştırmada üniversite öğrencilerinin, ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme, cinsiyetçilik, öznel iyi oluş düzeylerini belirlemek amacıyla dört ölçek kullanılmıştır. Bunlar; “Pozitif ve Negatif Duygu Durum Ölçeği”, “Yaşam doyumu Ölçeği”, “Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Ölçeği”, “Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği”dir. Ayrıca öğrencilerin pozitif-negatif ayrımcılığa maruz kalma-maruz bırakma durumları ve derecelerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen anket soruları kullanılmıştır.

Son olarak araştırmadaki bağımsız değişkenlerle ilgili bilgi toplamak için araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın bağımsız değişkenleriyle ilgili verileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen ve 10 sorudan oluşan, “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır (Form için bkz., Ek 1).

Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Ölçeği

Kadına yönelik şiddete ilişkin tutumu ölçmek amacıyla Baykal (2008) tarafından geliştirilen “Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme” ölçeği kullanılmıştır.

Ölçeğin geliştirilme aşamasında benzer nitelikte dört açık uçlu soru hazırlanarak araştırma grubu ile aynı yaş özelliğine sahip 54 kişiye uygulanmış ve verilen cevapların içerik analizleri sonucuna dayalı olarak ölçek maddeleri oluşturulmuştur. Margolin ve arkadaşlarının (1998) çalışmasında kullandıkları maddeler ve literatür taraması yapılarak benzer çalışmalarda kullanılan maddelerden kültüre uygun bulunanlar seçilmiştir.

Yapılan içerik analizi doğrultusunda belirlenen maddeler ile literatür taraması sonucunda belirlenen maddeler bir araya getirilerek 62 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan maddeler aile içerisinde ortaya çıkabilecek çeşitli sorunlu durumları içermekte ve bu belirtilen durumların meydana gelmesi halinde erkeğin karısına vurmasının ne ölçüde mazur görülebileceği sorulmaktadır. Ölçek 5’li Likert tip olarak hazırlanmıştır (1=‘Hiç mazur görülemez’, 2= “Mazur görülemez”, 3=“ Kısmen mazur görülebilir, Kısmen görülemez”, 4=“Mazur görülebilir”, 5=‘Tümüyle mazur görülebilir’).

Bu doğrultuda oluşturulan madde havuzu araştırma popülasyonu ile yaş ve cinsiyet dağılım alanlarında benzerlik gösteren 130 öğrenciye uygulanmıştır. Verilerin faktör analizi (varimax rotasyon) ve psikometrik analizleri yapılarak 28 madde belirlenmiştir. Ön çalışma sonrası belirlenen bu 28 madde ile uygulama gerçekleştirilmiştir. Bu 28 maddenin Cronbach alpha değeri 0.969 bulunmuştur. Yapılan faktör analizinde (varimax rotasyon); iki faktör yapısı belirlenmiştir, her iki

faktörde de yakın faktör yüklülüğüne sahip 3 madde, ölçekten çıkarılarak ölçeğe son hali verilmiştir.

25 madde ile yapılan güvenilirlik analizinde, Cronbach alpha değeri 0.97 olarak saptanmıştır. Belirlenen iki faktör, toplam varyansın %65.14'ünü açıklamaktadır. 1. faktörün, Cronbach Alpha değeri 0.97, 2. Faktörün Cronbach alpha değeri 0.86 olarak bulunmuştur. 1. Faktör, ağırlıklı olarak kadının sadakati, çocuklarla ilgilenmesi, kocaya ve ailesine saygılı davranması ve itaat etmesi ile ilgili 19 maddeden oluşmaktadır. 2. faktör ise, ağırlıklı olarak kadının kocasına karşı görevleri ve kocanın durumsal gerginliği ile ilişkili 6 maddeden oluşmaktadır.

1. Faktör'den alınabilecek muhtemel en düşük puan 19, en yüksek puan 95, aralık 76'dır. 2. Faktör'den alınabilecek muhtemel en düşük puan 6, en yüksek puan 30 ve aralık 24'tür. (Ölçek için Bkz., Ek 2).

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇCDCÖ)

Araştırma kapsamında kadınlara yönelik cinsiyetçi tutumların ölçülebilmesi amacıyla, Glick & Fiske (1996) tarafından geliştirilen ve Sakallı-Uğurlu (2002) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (Ambivalent Sexism Inventory) kullanılmıştır.

Çelişik duygulu cinsiyetçilik yaklaşımı korumacı ve düşmanca cinsiyetçiliğin kişide birlikte bulunması nedeniyle bireylerin kadınlara karşı çelişik duygular hissettikleri varsayımı üzerinde durmaktadır. Bu nedenle Glick ve Fiske (1996) tarafından çelişik duygulu cinsiyetçiliği ölçmek amacıyla; 11'i düşmanca, diğer 11'i ise korumacı cinsiyetçiliği ölçen 22 maddelik bir ölçek geliştirilmiştir.

Glick ve Fiske'in (1996) üniversite öğrencilerinin katılımı ile gerçekleştirdikleri çalışmalar ve analizler sonucunda; çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeğini en iyi şekilde temsil eden faktör yapısını korumacı cinsiyetçilik (korumacı cinsiyetçiliği oluşturan üç alt faktörle birlikte bunlar; koruyucu ataerkillik, cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma ve heteroseksüel yakınlık) ve düşmanca cinsiyetçilik olarak belirtmişlerdir. Ölçeğin tümü için iç tutarlılık katsayısı .83 ile .92 arasında hesaplanırken, korumacı cinsiyetçilik için .73 ile .85, düşmanca cinsiyetçilik için ise .80 ile .92 arasında hesaplanmıştır.

Ölçeğin Türkçeye uyarlanması

Ölçek Türkçeye Sakallı-Uğurlu (2002) tarafından uyarlanmıştır. ÇDCÖ'nin yapı geçerliğinin belirlenmesi amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda; öz değeri 1.0'dan büyük 4 faktör bulunmuştur ve bulunan faktörler toplam varyansın %57'sini açıklamaktadır. Bu faktörler sırasıyla bir faktörden oluşan düşmanca cinsiyetçilik ve üç alt faktörden (koruyucu ataerkillik, cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma ve heteroseksüel yakınlık) oluşan korumacı cinsiyetçiliktir. Ayrıca düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik arasında pozitif yönde korelasyon ($r = .29$, $N = 1023$, $p < .01$) bulunmuştur. Faktör analizi sonuçlarına göre ölçek orijinal faktör yapısına uygun olarak üç alt faktörü içeren korumacı cinsiyetçilik ve düşmanca cinsiyetçilik alt faktörlerinden oluşmaktadır.

ÇDCÖ'nin ölçüt bağımlı geçerliğini belirlemek amacıyla benzer konuları ölçen Burt (1980) tarafından geliştirilmiş Cinsiyet Rollerine ilişkin Kalıp Yargılar Ölçeği (CRKÖ) kullanılmış ve katılımcıların bir kısmına ($n = 107$) her iki ölçek de uygulanmıştır. CRKÖ ile ÇDCÖ ve ÇDCÖ'nin faktörleri arasındaki korelasyon ise şu şekilde oluşmuştur: CRKÖ ile ÇDCÖ'nin toplam puanları arasındaki korelasyon katsayısı ($r = .60$, $p < .01$) olarak bulunurken, CRKÖ ile düşmanca cinsiyetçilik ($r = .59$, $p < .01$) ve korumacı cinsiyetçilik ise ($r = .33$, $p < .01$) bulunmuştur.

ÇDCÖ'nin güvenilirlik çalışması doğrultusunda, iç tutarlık güvenilirliği ve zaman içinde tutarlık güvenilirliği incelenmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa (iç tutarlık) katsayısı .85 ($N = 1022$) olarak hesaplanırken ölçeğin iki alt boyutu olan düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik için yapılan güvenilirlik hesaplamalarında; düşmanca cinsiyetçilik için belirlenen Cronbach alfa katsayısı .87, korumacı cinsiyetçilik için ise .78 olarak belirlenmiştir.

ÇDCÖ'nin zaman içindeki tutarlık güvenilirliğini belirlemek amacıyla test tekrar test yöntemi kullanılmıştır ve iki uygulama arasındaki korelasyon değeri .87 ($n = 82$, $p < .01$) olarak saptanmıştır.

Katılımcıların maddelerin her birisi ile ne derecede hemfikir olduklarını ölçen 6 dereceli likert tarzında hazırlanan ölçek "1(Kesinlikle katılmıyorum), 2 (Katılmıyorum), 3 (Biraz katılmıyorum), 4 (Biraz katılıyorum), 5 (Katılıyorum), 6 (Kesinlikle katılıyorum)" şeklinde numaralandırılmıştır (Ölçek için Bkz., Ek 3). Ölçeğin düşmanca

cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik alt faktörlerinden alınabilecek muhtemel en düşük puan 11, en yüksek puan 66 aralık ise 55'tir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, korumacı ve düşmanca cinsiyetçi tutumların yüksek olduğunu göstermektedir.

Öznel İyi Oluş İle İlgili Ölçekler

Öznel iyi oluş kavramsal olarak bilişsel ve duyuşsal olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Literatürde öznel iyi oluşun bu iki alt boyutunu ölçmek amacıyla farklı ölçme araçlarının birlikte kullanıldıkları görülmektedir. Bu alanda en yaygın olarak birlikte kullanılan ölçekler ise "Pozitif negatif duygu durumu ölçeği" ve "Yaşam doyumu ölçeğidir". Bu araştırmada öznel iyi oluşun kuramsal tanımlamasında yer alan bilgiler doğrultusunda "Öznel İyi Oluş= (Olumlu Duygu + Yaşam Doyumu) – Olumsuz Duygu" (Sheldon ve Bettencourt, 2002) eşitliğinden yararlanılarak öznel iyi oluş için toplam puan elde edilmiştir. Veri analizleri ise bu veriler kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Bu bölümde araştırma kapsamında öznel iyi oluşu ölçmek için kullanılan ölçme araçlarının psikometrik özellikleri yer almaktadır.

Pozitif Negatif Duygu Durum Ölçeği

Araştırma kapsamında öznel iyi oluş duyuşsal bileşenini ölçmek amacıyla "Pozitif negatif duygu durum ölçeği" kullanılmıştır.

Ölçek (Positive and Negative Affect Schedule: PANAS) Watson, Clark ve Tellegen (1988) tarafından geliştirilmiştir. Duygu yapısındaki pozitif ve negatif boyutları ölçen 10'ar maddeden oluşan (20 maddelik) bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Orijinal ölçeğe ait iç tutarlılık katsayısı pozitif duygu için .88 ve negatif duygu için ise .85 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca ölçeğe ait test tekrar test güvenilirlik katsayısı ise her iki duygu (pozitif-negatif) için .47 olarak belirlenmiştir.

Pozitif duygulanım alt ölçeğinden alınan puanlardaki artış kişinin yaşamdan keyif alma düzeyinin yüksek olduğunu, negatif duygulanım puanlarındaki artış ise kişinin yaşadığı stres düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin Türkçeye uyarlanması

Ölçeğin ilk uyarlama çalışması Dürü (1998) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ve cronbach alfa katsayıları negatif duygu için .86 ve pozitif duygu için ise .85 olarak bulunmuştur.

Gençöz (2000) Dürü'nün (1998) çevirisinde “tetikte” maddesini “uyanık” şeklinde düzenleyerek geçerlik güvenirlik çalışmasını gerçekleştirmiştir. Gençöz (2000) 199 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirdiği geçerlik güvenirlik çalışması sonucunda orijinal ölçekteki faktör sayısı göz önünde bulundurularak kullanılan varimax çözümlene yöntemi ile; ölçeğin negatif duygu faktöründeki yüklemelerin .46 ve .76 arasında, pozitif duygu faktöründeki yüklemeler ise .48 ve .74 arasında değiştiği bulunmuştur.

Cronbach alfa katsayısı ile 10'ar maddeden meydana gelen negatif duygu ve pozitif duygu faktörlerinin iç tutarlılıkları sırasıyla .83 ve .86 olarak bulunmuştur. Aynı zamanda madde toplam korelasyon katsayısı negatif duygu için .33 ile .67 arasında değiştiği ve pozitif duygunun ise .35 ile .67 arasında değiştiği bulunmuştur.

Faktörün zaman içerisindeki tutarlılığı çalışmasında 3 hafta sonra gerçekleştirilen (her iki uygulamaya da katılan 165 öğrenci üzerinde gerçekleştirilen analiz doğrultusunda) ikinci uygulama ile birinci uygulama arasında test tekrar test güvenirliği Negatif duygu için; (birinci uygulama $\bar{X} = 21.41$ $ss=7.31$ ikinci uygulama $\bar{X} = 20.50$, $ss=6.95$) .40 olarak belirlenirken, Pozitif duygu için (birinci uygulama $\bar{X} = 29.58$ $ss=7.19$ ikinci uygulama $\bar{X} = 28.28$, $ss=7.10$) .54 olarak belirlenmiştir.

10 pozitif 10 negatif duygu ifadesi içeren ölçek her bir maddesi için “ 1 (Çok az veya hiç), 2 (Biraz), 3 (Ortalama), 4 (Oldukça), 5 (Çok fazla) 5’li likert tipi tarzında numaralandırılmıştır (Ölçek için bkz., Ek 4). Böylece her bir duygu boyutu için alınabilecek puanlar 10 ile 50 (aralık 40) arasında değişmektedir.

Yaşam Doyumu Ölçeği

Araştırma kapsamında öznel iyi oluşun bilişsel diğer bir boyutunun ölçülebilmesi amacıyla “Yaşam doyumu ölçeği” kullanılmıştır.

Kişinin yaşamdan aldığı doyum seviyesini belirleyebilmek amacıyla orijinal adı “Satisfaction with life scale” olan ölçek kullanılmıştır. Ölçek Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilmiştir. Orijinal ölçeğin test tekrar test güvenilirliği $\alpha = .87$ olarak bulunmuştur. Ayrıca aynı çalışmada ölçeğin ölçüt bağımlı geçerliğinin $.82$ olduğu saptanmıştır.

Ölçeğin Türkçeye uyarlanması

Literatüre “Yaşam Doyumu Ölçeği” olarak kazandırılan ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışmasını Köker (1991) yapmıştır. Ölçek genel yaşam doyumunun düzeyini ölçmekte olup, 7 dereceli likert tipinde ve yanıtlanan 5 maddeden oluşan bir tür kendini değerlendirme ölçeğidir. Her bir soru maddesi için 1 “Kesinlikle katılmıyorum”, 2 “Katılmıyorum”, 3 “Kısmen katılmıyorum”, 4 “Kararsızım”, 5 “Kısmen katılıyorum”, 6 “Katılıyorum”, 7 “Kesinlikle katılıyorum” şeklinde puanlama yapılmaktadır (Ölçek için bkz., Ek 5). Bu doğrultuda ölçekten alınabilecek en düşük puan 5 iken, alınabilecek en yüksek puan ise 35’tir. Ölçekten alınan yüksek puanlar sorulara cevap veren kişinin yaşam doyumunun yüksek olduğunu gösterirken; alınacak düşük puanlarda ise kişinin yaşam doyumunun düşük olduğunu göstermektedir.

Köker (1991) tarafından yapılan test-tekrar test güvenilirliği analiz sonuçlarına göre iki uygulama arasındaki korelasyon $.85$ düzeyinde hesaplanmıştır.

Yetim’in (1993) yaptığı çalışmada ise ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik analiz sonuçları iki uygulama arasında $.73$ düzeyinde hesaplanmıştır. Ayrıca ölçeğin iç tutarlılık analizleri sonucunda Cronbach-alfa iç tutarlılık katsayısı $.86$ olarak saptanmıştır.

Cinsiyet Ayrımcılığı Soru Maddeleri

Araştırma anketinin son kısmında;

- Öğrencilerin sadece cinsiyetlerinden dolayı pozitif ayrımcılığa maruz kalıp kalmadıkları
  - Sadece cinsiyetlerinden dolayı maruz kaldıkları pozitif ayrımcılık durumlarını kaç kez yaşadıkları,
- Öğrencilerin sadece cinsiyetlerinden dolayı negatif ayrımcılığa maruz kalıp kalmadıkları

- Sadece cinsiyetlerinden dolayı maruz kaldıkları negatif ayrımcılık durumlarını kaç kez yaşadıkları,
- Öğrencilerin sadece cinsiyetinden dolayı bir erkeğe pozitif ayrımcılık yapıp yapmadıkları
  - Sadece cinsiyetinden dolayı bir erkeğe kaç kez pozitif ayrımcılık yaptıklarını,
- Öğrencilerin sadece cinsiyetinden dolayı bir kadına pozitif ayrımcılık yapıp yapmadıkları
  - Sadece cinsiyetinden dolayı bir kadına kaç kez pozitif ayrımcılık yaptıklarını,
- Öğrencilerin sadece cinsiyetinden dolayı bir erkeğe negatif ayrımcılık yapıp yapmadıkları
  - Sadece cinsiyetinden dolayı bir erkeğe kaç kez negatif ayrımcılık yaptıklarını
- Öğrencilerin sadece cinsiyetinden dolayı bir kadına negatif ayrımcılık yapıp yapmadıkları
  - Sadece cinsiyetinden dolayı bir kadına kaç kez negatif ayrımcılık yaptıklarını,

Belirlemek amacıyla gerekli uzman görüşleri alınarak araştırmacı tarafından oluşturulan '12' soruluk bir bölüm yer almaktadır (Sorular için bkz., Ek 6).

Bu bölümde yer alan ayrımcılığa maruz kalıp kalmama/ayrımcılık yapıp yapmamaya ilişkin sorular ayrımcılığın bir hak ihlali olduğu açıklaması doğrultusunda temellendirilmiştir. Nitekim ayrımcılık kavramı BM (1989) tarafından çeşitli özellikleri nedeniyle kişilerin bütün haklarının tanınmasını ve kullanılmasını engelleyecek veya sınırlandıracak davranışlar şeklinde ele alınmaktadır. Bir anlamda ayrımcılık kişinin sahip olduğu haklarının ihlali olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle sorular sadece cinsiyetinden dolayı bir kadına/erkeğe haksızlık yapıp yapmadığı, sadece cinsiyetinden dolayı haksızlığa maruz kalıp kalmadığı şeklinde düzenlenmiştir.

Ayrıca soru maddelerine verilecek cevaplar öznel iyi oluş literatüründe yer alan bilgiler doğrultusunda yaşam olaylarının kişinin öznel iyi oluşuna etkisini daha net yansıtabilmesi açısından alınan uzman görüşleri doğrultusunda öğrencilerin son 1 yıllık yaşam olayları içerisinde değerlendirme yapmaları ve cevap vermeleri üzerine şekillendirilmiştir.

Ayrımcılığa maruz kalma, maruz bırakma soruları olayın yaşanmış olması ya da yaşanmamış olması üzerine oluşturulduğu için cevapları “Evet” “Hayır” şeklinde düzenlenmiştir.

Maruz kalma-maruz bırakma durumlarının kaç kez yaşandığını belirlemek için uygulama esnasında 5’li likert tipi ölçek kullanılmıştır ”1 Kez”, “2 Kez”, “3 ya da 4 kez”, “5 kez”, “6 ya da daha fazla”. Uygulama sonucunda öğrencilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda veriler “1 ya da 2 kez”, “3 ya da 4 kez”, 5” ya da 5’ten fazla” şeklinde yeniden gruplandırılmıştır.

İlgili bölüm uygulama esnasında cevaplayıcılar üzerinde yönlendirici etkiye sahip olmaması amacıyla son bölüme konulmuştur. Ayrıca yine aynı maksatla sorular pozitif ve negatif ayrımcılık maddeleri biçiminde bir araya getirilmiştir. Ancak araştırmanın amacı doğrultusunda sadece negatif ayrımcılık maddeleri değerlendirmeye alınmıştır. Pozitif ayrımcılık sorularına verilen cevaplar ise bulgular bölümünde sadece frekans ve yüzde olarak verilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Veri toplama araçları bilgisayar ortamında SPSS 15.00 paket programına: “Pozitif ve Negatif Duygu Durum Ölçeği”, “Yaşam Doyumu Ölçeği”, “Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Ölçeği”, “Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği” puanlanarak, kişisel bilgi formu ve cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma-maruz bırakma soruları ise kodlanarak aktarılmıştır”. Analizler de yine SPSS 15.00 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Verilerin analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama tekniklerinden yararlanılmıştır. Ayrıca;

- Öznel iyi oluş, Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme, Çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeklerinden elde edilen puanların cinsiyetlere göre farklılaşma durumu için “Bağımsız Örneklem T Testi”,
- Öznel iyi oluş, Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme, Çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeklerinden elde edilen puanların öğrencilerin politik görüşlerine göre farklılaşma durumu için “One-Way Anova Testi (ANOVA)”,

- Öznel iyi oluş, Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme, Çelişik duygulu cinsiyetçilik puanları arasındaki ilişki için “Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı”,
- Cinsiyet ayrımcılığına maruz kalan-kalmayan ve cinsiyet ayrımcılığı yapan-yapmayan öğrencilerin “Öznel iyi oluş, Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme, Çelişik duygulu cinsiyetçilik puanları” “Bağımsız Örneklem T Testi”

Analiz yöntemlerinden yararlanılarak karşılaştırma yapılmıştır. Araştırmada hata payı üst sınırı 0.05 olarak alınmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ve alt boyut puanları, çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları, öznel iyi oluş ve alt boyut puanları ile ayrımcılığa maruz kalıp kalmama, ayrımcılık yapıp yapmama durumları ve demografik değişkenler arasında farklılaşma olup olmadığına ait bilgilere yer verilmiştir. Araştırma problemi ve alt problemlere ilişkin analizler ve bulgular özetlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri ve alt boyut puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Üniversite öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanları ve alt boyut puanları cinsiyet değişkenine göre bağımsız örneklem t testi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan t testi sonuçları tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo-4.1.Cinsiyetlerine Göre Üniversite Öğrencilerinin Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Puanları ve Alt Boyut Puanları T Testi Sonuçları.

Boyutlar	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	sd	T	p	
Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme	Sadakat	Kız	375	49.45	19.564	604	-6.567	0.00**
		Erkek	231	60.60	21.429			
	Görev	Kız	375	11.24	5.232	604	-8.804	0.00**
		Erkek	231	15.25	5.789			
	Şiddet Toplam	Kız	375	60.69	22.814	604	-7.729	0.00**
		Erkek	231	75.85	24.152			

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo 4.1. incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanları arasında anlamlı bir fark olduğu [$t_{(604)} = -7.729$, $p < .000$] bulunmuştur. Erkek öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanları ($\bar{X} = 75.85$) kız öğrencilerin ($\bar{X} = 60.69$) ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanlarından daha yüksektir.

Tablo-4.1.'deki diğer analiz sonuçları, araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ölçeği sadakat alt boyut puanlarında anlamlı bir farklılık [$t_{(604)} = -6.567, p < .000$] olduğunu göstermektedir. Erkek öğrencilerin sadakat alt boyutu puanları ($\bar{X} = 60.60$) kız öğrencilerin ($\bar{X} = 49.45$) sadakat alt boyutu puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo-4.1. incelendiğinde ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ölçeği görev alt boyutu puanlarının cinsiyetler arası farklılık [$t_{(604)} = -8.804, p < .000$] gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Erkek öğrencilerin görev alt boyutu puanları ($\bar{X} = 15.14$) kız öğrencilerin ($\bar{X} = 11.24$) görev alt boyutu puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Üniversite öğrencilerinin çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Üniversite öğrencilerinin çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları cinsiyet değişkenine göre bağımsız örneklem t testi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan t testi sonuçları tablo 4.2'de verilmiştir

Tablo-4.2.Cinsiyet Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ve Alt Boyut Puanları T Testi Sonuçları.

Boyutlar	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Düşmanca Cinsiyetçilik	Kız	375	37.67	10.431	604	-9.389	0.000**
	Erkek	231	45.66	9.718			
Korumacı Cinsiyetçilik	Kız	375	45.91	9.498	604	5.661	0.000**
	Erkek	231	41.40	9.565			
Toplam Cinsiyetçilik	Kız	375	83.59	16.330	604	-2.577	0.010*
	Erkek	231	87.06	15.770			

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Yukarıdaki tabloda yer alan bilgiler incelendiğinde çelişik duygulu cinsiyetçilik puanlarının cinsiyetler arasında anlamlı düzeyde farklılaştığı [$t_{(604)} = -2.577, p < .010$] görülmektedir. Erkek öğrencilerin çelişik duygulu cinsiyetçilik puanlarının ($\bar{X} = 87.06$) kız öğrencilerin ($\bar{X} = 83.59$) çelişik duygulu cinsiyetçilik puanlarından

anlamli düzeyde daha yuksek olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler ışığında erkeklerin kadınlardan daha cinsiyetçi tutumlara sahip oldukları söylenebilir.

Tablo-4.2. incelendiğinde çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeği düşmanca cinsiyetçilik alt boyut puanlarında cinsiyete göre anlamlı farklılıklar [$t_{(604)} = -9.389$, $p < .000$] olduğu görülmektedir. Erkek öğrencilerin düşmanca cinsiyetçilik puanlarının ($\bar{X} = 45.66$) kız öğrencilerin ($\bar{X} = 37.67$) düşmanca cinsiyetçilik puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo-4.2'deki diğer bir bulgu ise çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeği korumacı cinsiyetçilik alt boyut puanlarında cinsiyete göre anlamlı farklılıklar [$t_{(604)} = 5.661$, $p < .000$] olduğudur. Buna göre erkek öğrencilerin korumacı cinsiyetçilik puanlarının ($\bar{X} = 41.40$) kız öğrencilerin ($\bar{X} = 45.91$) korumacı cinsiyetçilik puanlarından daha düşük olduğu görülmektedir.

Diğer bir anlatımla erkek öğrencilerin düşmanca cinsiyetçilik puanları kız öğrencilere göre daha yüksekken, kız öğrencilerin korumacı cinsiyetçilik puanları erkek öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ve alt boyut puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ve alt boyut puanları cinsiyet değişkenine göre bağımsız örneklem t testi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan t testi sonuçları tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo-4.3 Cinsiyet Değişkenine Göre Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ve Alt Boyut Puanları T Testi Sonuçları.

Boyutlar	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Pozitif Duygu	Kız	375	31.38	6.72	604	-1.905	0.057
	Erkek	231	32.48	7.22			
Negatif Duygu	Kız	375	22.91	7.50	604	-0.403	0.687
	Erkek	231	23.16	7.33			
Yaşam Doyumu	Kız	375	19.48	6.65	604	1.908	0.057
	Erkek	231	18.43	6.40			
Öznel İyi Oluş	Kız	375	27.95	14.70	604	0.164	0.87
	Erkek	231	27.75	14.25			

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo 4.3'te farklı cinsiyetteki öğrencilerin öznel iyi oluş ve bileşenleri olan pozitif-negatif duygu, yaşam doyumu puanlarının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonucuna yer verilmiştir. Yapılan t testi sonuçlarına göre cinsiyetlerine (kadın-erkek) göre; öznel iyi oluş puanlarında [$t_{(604)} = .164, p = .87 > .05$], öznel iyi oluş duyusal boyutu olan pozitif duygu puanlarında [$t_{(604)} = -1.905, p = .057 > .05$], diğer öznel iyi oluş duyusal boyutu olan negatif duygu puanlarında [$t_{(604)} = -0.403, p = .687 > .05$] ve öznel iyi oluş bilişsel boyutu olan yaşam doyumu puanlarında [$t_{(604)} = 1.908, p = .57 > .05$] anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ve alt boyut puanları politik görüşlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Üniversite öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ve alt boyut puanları politik görüşlerine göre one-way anova testi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan one-way anova testi sonuçları tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo-4.4. Politik Görüşlerine Göre Üniversite Öğrencilerinin Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme ve Alt Boyut Puanları One-Way Anova Testi Sonuçları.

Boyutlar	Politik Görüş	n	$\bar{X}$	ss	sd	F	p	Fark
Sadakat	1.Merkez Sağ	72	50.43	20.088				
	2.Liberal	54	51.11	20.367				
	3.Muhafazakâr	121	59.07	20.408				
	4.Milliyetçi	183	54.55	21.037	5,600	3.562	.004**	3-5
	5.Belirtmeyen	128	49.26	20.764				
	6.Sol	48	56.58	22.086				
	Toplam	606	53.70	20.989				
Görev	1.Merkez Sağ	72	12.28	5.617				
	2.Liberal	54	12.11	4.554				
	3.Muhafazakâr	121	13.52	5.224				
	4.Milliyetçi	183	12.73	6.037	5,600	1.677	.138	-
	5.Belirtmeyen	128	12.09	5.731				
	6.Sol	48	14.29	7.369				
	Toplam	606	12.77	5.785				
Toplam Şiddet	1.Merkez Sağ	72	62.71	23.360				
	2.Liberal	54	63.22	23.042				
	3.Muhafazakâr	121	72.60	23.277				
	4.Milliyetçi	183	67.27	25.031	5,600	3.565	.003**	3-5
	5.Belirtmeyen	128	61.35	24.520				
	6.Sol	48	70.88	26.172				
	Toplam	606	66.47	24.563				

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo 4.4. incelendiğinde yapılan Anova analizi sonucuna göre, üniversite öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme puanların politik görüşlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır [$F(3.565) = 0.003, P < .05$]. Bu farklılığın hangi grup ya da gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan Post-Hoc Tukey testi sonucuna göre kendisini muhafazakar olarak tanımlayanların lehine bir farklılık olduğu görülmektedir. Yani kendisini muhafazakâr olarak tanımlayan öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ölçeğinden aldıkları puanların ($\bar{X} = 72.60$), politik görüşünü belirtmeyen öğrencilerin aldığı puanlardan ($\bar{X} = 61.35$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Ayrıca ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ölçeği sadakat alt boyutunda yapılan Anova analizi sonucuna göre üniversite öğrencilerinin politik görüşlerine göre anlamlı farklılık olduğu anlaşılmaktadır [$F(3.562) = 0.004, P < .05$]. Bu farklılığın hangi grup ya da gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan Post-Hoc Tukey testi sonucuna göre kendisini muhafazakar olarak tanımlayanların lehine bir farklılık olduğu görülmektedir. Yani kendisini muhafazakâr olarak tanımlayan öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme sadakat alt boyut puanlarının ($\bar{X} = 59.07$), politik görüşünü belirtmeyen öğrencilerin puanlarından ($\bar{X} = 49.26$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ölçeği görev alt boyut puanları üzerinde yapılan Anova analizi sonucuna göre ise üniversite öğrencilerinin politik görüşlerine göre anlamlı farklılık oluşmadığı anlaşılmaktadır [$F(1.677) = 0.138, P > .05$].

Üniversite öğrencilerinin çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları politik görüşlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Üniversite öğrencilerinin çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları politik görüşlerine göre one-way anova testi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan one-way anova testi sonuçları tablo 4.5'te verilmiştir.

Tablo-4.5.Politik Görüşe Göre Üniversite Öğrencilerinin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ve Alt Boyut Puanları One-Way Anova Testi sonuçları

Boyutlar	Politik Görüş	n	$\bar{X}$	ss	sd	F	p	Fark
Düşmanca Cinsiyetçilik	1.Merkez Sağ	72	39.10	10.104				
	2.Liberal	54	38.65	10.152				
	3.Muhafazakâr	121	42.89	9.425				
	4.Milliyetçi	183	42.66	11.864	5,600	4.510	.000**	5-3,4
	5.Belirtmeyen	128	38.18	10.645				
	6.Sol	48	39.38	10.876				
	Toplam	606	40.72	10.873				
Korumacı Cinsiyetçilik	1.Merkez Sağ	72	41,29	10.319				
	2.Liberal	54	43,33	10.475				
	3.Muhafazakâr	121	44,69	8.016				
	4.Milliyetçi	183	46,20	10.201	5,600	3.509	.004**	4-1,5
	5.Belirtmeyen	128	42,87	9.542				
	6.Sol	48	44,15	9.746				
	Toplam	606	44,19	9.765				
Toplam Cinsiyetçilik	1.Merkez Sağ	72	80,39	16.455				
	2.Liberal	54	81,98	15.921				
	3.Muhafazakâr	121	87,58	12.522				
	4.Milliyetçi	183	88,86	16.768	5,600	6.080	.000**	1-3,4 5-3,4
	5.Belirtmeyen	128	81,05	17.070				
	6.Sol	48	83,52	15.540				
	Toplam	606	84,91	16.194				

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo 4.5. incelendiğinde yapılan Anova analizi sonucuna göre, üniversite öğrencilerinin toplam cinsiyetçilik puanlarının politik görüşlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır [$F(6.080) = 0.000$, $P < .05$]. Bu farklılığın hangi grup ya da gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan Post-Hoc Tukey testi sonucuna göre; kendisini merkez sağ politik görüşe sahip olarak tanımlayan öğrencilerin cinsiyetçilik ölçeği puanları ($\bar{X} = 80.39$) kendisini muhafazakar olarak tanımlayan ($\bar{X} = 87.58$) ve kendisini milliyetçi olarak tanımlayan ($\bar{X} = 88.86$) öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde daha düşüktür. Diğer bir fark ise politik görüşünü belirtmeyen öğrencilerin cinsiyetçilik puanları ($\bar{X} = 81.05$) kendisini muhafazakâr olarak tanımlayan ($\bar{X} = 87.58$) ve kendisini milliyetçi olarak tanımlayan ($\bar{X} = 88.86$) öğrencilerin cinsiyetçilik puanlarından anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Düşmanca cinsiyetçilik alt boyutunda da öğrencilerin politik görüşlerine göre anlamlı farklılıklar görülmektedir [$F(4.510) = 0.000$, $P < .05$]. Bu farklılığın hangi

grup yada gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan Post-Hoc Tukey testi sonucuna göre; politik görüşünü belirtmeyen öğrencilerin düşmanca cinsiyetçilik puanları ($\bar{X} = 38.18$) kendisini muhafazakar olarak tanımlayan ($\bar{X} = 42.89$) ve milliyetçi olarak tanımlayan ($\bar{X} = 42.16$) öğrencilerin düşmanca cinsiyetçilik puanlarından anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Korumacı cinsiyetçilik alt boyutunda öğrencilerin politik görüşlerine göre anlamlı farklılıklar görülmektedir [$F(3.509) = 0.004, P < .05$]. Bu farklılığın hangi grup ya da gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan Post-Hoc Tukey testi sonucuna göre; kendisini milliyetçi olarak tanımlayan öğrencilerin korumacı cinsiyetçilik puanları ($\bar{X} = 46.20$) politik görüşünü belirtmeyen öğrencilerin ($\bar{X} = 42.87$) ve kendisini merkez sağ politik görüşüne sahip bir birey olarak tanımlayan öğrencilerin ($\bar{X} = 41.29$) korumacı cinsiyetçilik puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş ve alt boyut puanları politik görüşlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş ve alt boyut puanları politik görüş değişkenine göre one-way anova testi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan one-way anova testi sonuçları tablo 4.6'da verilmiştir.

Tablo-4.6. Politik Görüşlerine Göre Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş ve Alt Boyut Puanları One-Way Anova Testi Sonuçları.

Boyutlar	Politik Görüş	n	$\bar{X}$	ss	sd	F	p	Fark
Pozitif duygu	1.Merkez Sağ	72	30.72	8.003	5,600	1.815	.108	-
	2.Liberal	54	31.67	6.194				
	3.Muhafazakâr	121	31.97	6.198				
	4.Milliyetçi	183	32.49	6.943				
	5.Belirtmeyen	128	32.56	6.577				
	6.Sol	48	33.42	8.191				
	Toplam	606	31.80	6.929				
Negatif duygu	1.Merkez Sağ	72	22.78	8.850	5,600	1.841	.103	-
	2.Liberal	54	20.70	6.561				
	3.Muhafazakâr	121	23.65	6.642				
	4.Milliyetçi	183	23.28	7.457				
	5.Belirtmeyen	128	22.51	7.041				
	6.Sol	48	24.58	8.485				
	Toplam	606	23.00	7.435				
Yaşam doymu	1.Merkez Sağ	72	19.50	7,059	5,600	2.061	.069	-
	2.Liberal	54	18.31	6,155				
	3.Muhafazakâr	121	20.14	6,256				
	4.Milliyetçi	183	18.21	6,990				
	5.Belirtmeyen	128	19.82	6,137				
	6.Sol	48	18.00	6,425				
	Toplam	606	19.08	6,593				
Öznel iyi oluş	1.Merkez Sağ	72	28.69	19,208	5,600	1.519	.182	-
	2.Liberal	54	30.17	12,951				
	3.Muhafazakâr	121	28.98	11,707				
	4.Milliyetçi	183	25.65	15,067				
	5.Belirtmeyen	128	28.98	11,729				
	6.Sol	48	26.83	18,196				
	Toplam	606	27.88	14,515				

$p < 0.05$

Tablo 4.6. incelendiğinde yapılan Anova analizi sonucuna göre üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş puanları [$F(1.519) = 0.182, P > .05$] ile alt boyutları olan pozitif duygu [$F(1.815) = 0.108, P > .05$], negatif duygu [$F(1.841) = 0.103, P > .05$] ve yaşam doymu [$F(2.061) = 0.069, P > .05$] puanlarının politik görüşlerine göre anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır. Başka bir ifadeyle öğrencilerin öznel iyi oluş ve alt boyut puanları politik görüşlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

Cinsiyet ayrımcılığı soru maddelerine verilen cevapların frekans ve yüzdeleri

Tablo-4.7. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Son Kısımında Yer Alan Cinsiyet Ayrımcılığına İlişkin Verilen Cevapların Frekans ve Yüzdelerine Ait Veri Tablosu.

	Evet		Hayır			1 ya da 2 kez		3 ya da 4 kez		5 ya da daha fazla	
	n	%	n	%		n	%	n	%	n	%
Ayrımcılık 1. Soru	79	13	527	87	Ayrımcılık 2. Soru	50	8.3	23	3.8	6	1
Ayrımcılık 3. Soru	205	33.8	401	66.2	Ayrımcılık 4. Soru	54	8.9	53	8.7	98	16.2
Ayrımcılık 5. Soru	71	11.7	535	88.3	Ayrımcılık 6. Soru	28	4.6	15	2.5	28	4.6
Ayrımcılık 7. Soru	231	38.1	375	61.9	Ayrımcılık 8. Soru	66	10.9	65	10.7	100	16.5
Ayrımcılık 9. Soru	101	16.7	505	83.3	Ayrımcılık 10. Soru	48	7.9	33	5.4	20	3.3
Ayrımcılık 11. Soru	76	12.5	530	87.5	Ayrımcılık 12. Soru	48	7.9	19	3.1	9	1.5

Tablo 4.7. incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %13'ü son bir yıl içerisinde yalnızca cinsiyetinden dolayı negatif ayrımcılığa maruz kaldığını belirtmiştir. Ayrıca bu öğrencilerin %8.3'ü '1 ya da 2 kez', %3.8'i '3 ya da 4 kez', %1'i ise '5 ya da daha fazla' kez negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını rapor etmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %33'ü kendisine son bir yıl içerisinde yalnızca cinsiyetinden dolayı pozitif ayrımcılık yapıldığını bildirmiştir. Ayrıca bu öğrencilerin %8.9'u '1 ya da 2 kez', %8.7'si '3 ya da 4 kez', %16.2'si ise '5 ya da daha fazla' kez pozitif cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin %11.7'si son bir yıl içerisinde sadece cinsiyetinden dolayı bir erkeğe pozitif ayrımcılık yaptığını bildirmiştir. Bu öğrencilerin %4.6'sı '1 ya da 2 kez', %2.5'i '3 ya da 4 kez', %4.6'sı ise '5 ya da daha fazla' kez bir erkeğe pozitif ayrımcılık yaptığını rapor etmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %38.1'i son bir yıl içerisinde sadece cinsiyetinden dolayı bir kadına pozitif ayrımcılık yaptığını bildirmiştir. Bu öğrencilerin

%10.9'u '1 ya da 2 kez', %10.7'si '3 ya da 4 kez', %16.5'i ise '5 ya da daha fazla' kez bir kadına pozitif ayrımcılık yaptığını bildirmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %16.7'si son bir yıl içerisinde sadece cinsiyetinden dolayı bir erkeğe negatif ayrımcılık yaptığını bildirmiştir. Ayrıca bu öğrencilerin %7.9'u '1 ya da 2 kez', %5.4'ü '3 ya da 4 kez', %3.3'ü ise '5 ya da daha fazla' kez sadece cinsiyetinden dolayı bir erkeğe negatif ayrımcılık yaptıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %12.5'i son bir yıl içerisinde sadece cinsiyetinden dolayı bir kadına negatif ayrımcılık yaptığını bildirmiştir. Ayrıca bu öğrencilerin %7.9'u '1 ya da 2 kez', %3.1'i '3 ya da 4 kez', %1.5'i ise '5 ya da daha fazla' kez bir kadına sadece cinsiyetinden dolayı negatif ayrımcılık yaptığını belirtmiştir.

Cinsiyetlerinden dolayı negatif ayrımcılığına maruz kalıp-kalmama durumuna göre üniversite öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

Üniversite öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanları ve alt boyut puanları negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalıp kalmamalarına göre bağımsız örneklem t testi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan t testi sonuçları tablo 4.8'de verilmiştir.

Tablo-4.8.Negatif Cinsiyet Ayrımcılığına Maruz Kalıp Kalmama Durumuna Göre Üniversite Öğrencilerinin Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin T Testi Sonuçları.

Boyutlar	Ayrımcılığa		n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
	Maruz Kalma Durumu							
Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme	Sadakat	Evet	79	59.43	19.088	604	2.615	.009**
		Hayır	527	52.84	21.142			
	Görev	Evet	79	12.78	5.528	604	.029	.977
		Hayır	527	12.76	5.828			
	Şiddet Toplam	Evet	79	72.22	22.159	604	2.238	.026*
		Hayır	527	62.61	24.808			

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo 4.8. İncelendiğinde negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumuna göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanları arasında anlamlı bir fark olduğu [$t_{(604)} = 2.238, p = .026 < .05$] bulunmuştur. Negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını rapor eden öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme puanları ($\bar{X} = 72.22$), maruz kalmadığını rapor eden öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme puanlarından ($\bar{X} = 65.61$) anlamlı derecede daha yüksektir. Başka bir anlatımla negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalan öğrenciler ailede kadına yönelik şiddeti maruz kalmayan öğrencilere kıyasla daha kabul edilebilir bulmaktadırlar.

Tablo-4.8'deki diğer analiz sonuçlarına bakıldığında, araştırmaya katılan öğrencilerden negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını belirten öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ölçeği sadakat alt boyut puanlarında anlamlı bir farklılık [$t_{(604)} = 2.615, p = .009 < .05$] olduğu anlaşılmaktadır. Negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını belirten öğrencilerin sadakat alt boyutu puanları ($\bar{X} = 59.43$) negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadığını belirten öğrencilerin puanlarından ($\bar{X} = 52.84$) anlamlı derecede daha yüksektir.

Tablo-4.8. incelendiğinde diğer bir analiz sonucuna göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ölçeği görev alt boyutu puanları negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumuna göre farklılık [$t_{(604)} = .029, p = .977 > .05$] göstermemektedir.

Cinsiyetlerinden dolayı negatif ayrımcılığa maruz kalıp-kalmama durumuna göre üniversite öğrencilerinin çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları farklılaşmakta mıdır?

Üniversite öğrencilerinin çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalıp kalmama durumlarına göre bağımsız örneklem t testi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan t testi sonuçları tablo 4.9'da verilmiştir.

Tablo-4.9. Negatif Cinsiyet Ayrımcılığına Maruz Kalıp Kalmama Durumuna Göre Üniversite Öğrencilerinin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ve Alt Boyutlarına İlişkin T Testi Sonuçları.

Boyutlar	Ayrımcılığa Maruz Kalma Durumu		n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
	Evet	Hayır						
Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik.	Düşmanca Cinsiyetçilik	Evet	79	40.75	10.512	604	.025	.980
		Hayır	527	40.71	10.936			
	Korumacı Cinsiyetçilik	Evet	79	46.92	9.196	604	2.679	.008**
		Hayır	527	43.78	9.790			
	Toplam Cinsiyetçilik	Evet	79	87.67	16.173	604	1.627	.104
		Hayır	527	84.50	16.172			

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Yukarıdaki tabloda yer alan bilgiler incelendiğinde çelişik duygulu cinsiyetçilik puanları [$t_{(604)} = 1.627$, $p = .104 > .05$] ve düşmanca cinsiyetçilik puanları [$t_{(604)} = .25$, $p = .980 > .05$] negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalıp kalmama durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Ancak Tablo-4.9'daki diğer bir bulguda ise çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeği korumacı cinsiyetçilik alt boyut puanlarının negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalıp kalmama durumuna göre [$t_{(604)} = 2.679$, $p = .008 < .05$] anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Buna göre cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını rapor eden öğrencilerin korumacı cinsiyetçilik puanları ($\bar{X} = 46.92$) maruz kalmadığını rapor eden öğrencilerinkinden ($\bar{X} = 43.78$) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Cinsiyetlerinden dolayı negatif ayrımcılığa maruz kalıp-kalmama durumuna göre üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ve alt boyut puanları cinsiyetlerinden dolayı negatif ayrımcılığa maruz kalıp kalmama durumlarına göre bağımsız örneklem t testi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan t testi sonuçları tablo 4.10'da verilmiştir.

Tablo-4.10. Negatif Cinsiyet Ayrımcılığına Maruz Kalıp Kalmama Durumuna Göre Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ve Alt Boyut Puanlarına İlişkin T Testi Sonuçları.

Boyutlar	Ayrımcılığına		n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
	Maruz Kalma Durumu							
Pozitif duygu Durum	Evet	79	29.81	7.698	604	-2.750	.006**	
	Hayır	517	32.10	6.764				
Negatif Duygu Durum	Evet	79	26.66	8.676	604	4.767	.000**	
	Hayır	527	22.46	7.079				
Yaşam Doymu	Evet	79	16.05	7.425	604	-4.450	.000**	
	Hayır	517	19.54	6.344				
Öznel İyi Oluş	Evet	79	19.20	17.882	604	-5.850	.000**	
	Hayır	527	29.18	13.488				

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo 4.10'da negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmış ve kalmamış öğrencilerin öznel iyi oluş ve bileşenleri olan pozitif-negatif duygu, yaşam doyumu puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonucuna yer verilmiştir. Yapılan t testi sonuçlarına göre negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumuna göre (Evet-Hayır) öznel iyi oluş puanlarında anlamlı farklılıklar olduğu [$t_{(604)} = -5.850$, $p = .000 < .05$] bulunmuştur. Buna göre negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını belirten öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri ($\bar{X} = 19.20$) negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadığını belirten öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerinden ($\bar{X} = 29.18$) anlamlı derecede daha düşüktür.

Tablo-4.10'daki diğer analiz sonuçlarına bakıldığında, araştırmaya katılan öğrencilerin öznel iyi oluş duyuşsal boyutu olan pozitif duygu puanlarının negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumuna göre farklılaştığı [$t_{(604)} = -2.750$, $p = .006 < .05$] bulunmuştur. Negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını belirten öğrencilerin pozitif duygu puanları ($\bar{X} = 29.81$) negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadığını belirten öğrencilerin pozitif duygu puanlarından ($\bar{X} = 32.10$) anlamlı derecede daha düşüktür.

Tablo-4.10. incelendiğinde diğer öznel iyi oluş duyusal boyutu olan negatif duygu puanlarının negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumuna göre farklılaştığı [$t_{(604)} = 4.767, p = .000 < .05$] bulunmuştur. Negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını belirten öğrencilerin negatif duygu puanları ($\bar{X} = 26.66$) negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadığını belirten öğrencilerin negatif duygu puanlarından ($\bar{X} = 22.46$) anlamlı derecede daha yüksektir.

Ayrıca öznel iyi oluş bilişsel boyutu olan yaşam doyumu puanlarının negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumuna göre farklılaştığı [$t_{(604)} = -4.450, p = .000 < .05$] bulunmuştur. Negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını belirten öğrencilerin yaşam doyumu puanları ($\bar{X} = 16.05$) negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadığını belirten öğrencilerin yaşam doyumu puanlarından ($\bar{X} = 19.54$) anlamlı derecede daha düşüktür.

Üniversite öğrencilerinin erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

Üniversite öğrencilerinin erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapıp yapmama durumuna göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ölçeği ve alt boyut puanları bağımsız örneklem t testi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan t testi sonuçları tablo 4.11’de verilmiştir.

Tablo-4.11. Erkeklere Yönelik Negatif Cinsiyet Ayrımcılığı Yapıp Yapmadıklarına Göre Üniversite Öğrencilerinin Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin T Testi Sonuçları.

Boyutlar	Erkeklere Ayrımcılık Yapma Durumu		n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
	Evet	Hayır						
Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme	Sadakat	Evet	101	64.33	16.683	604	5.718	.000**
		Hayır	505	51.57	21.129			
	Görev	Evet	101	15.27	5.850	604	4.845	.000**
		Hayır	505	12.27	5.646			
	Şiddet Toplam	Evet	101	79.59	20.336	604	6.054	.000**
		Hayır	505	63.84	24.510			

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo 4.11. incelendiğinde erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapıp yapmama durumuna göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanları arasında anlamlı bir fark olduğu [$t_{(604)} = 6.054, p = .000 < .05$] bulunmuştur. Buna göre erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme puanları ($\bar{X} = 79.59$) erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme puanlarından ($\bar{X} = 63.84$) anlamlı derecede daha yüksektir. Başka bir anlatımla erkeklere karşı negatif cinsiyet ayrımcılığı yapan öğrenciler yapmayanlara oranla ailede kadına yönelik şiddeti daha meşru görmektedir.

Tablo-4.11.'deki diğer analiz sonuçlarına bakıldığında, araştırmaya katılan öğrencilerden erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapıp yapmama durumuna göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ölçeği sadakat alt boyut puanlarında anlamlı bir farklılık [$t_{(604)} = 5.718, p = .000 < .05$] olduğu anlaşılmaktadır. Erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin sadakat alt boyutu puanları ($\bar{X} = 64.33$) erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin sadakat alt boyutu puanlarından ($\bar{X} = 51.57$) anlamlı derecede daha yüksektir.

Tablo-4.11. incelendiğinde erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapıp yapmama durumuna göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ölçeği görev alt boyutu puanlarında anlamlı farklılık [$t_{(604)} = 4.845, p = .000 < .05$] olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin görev alt boyutu puanları ($\bar{X} = 15.27$) erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin puanlarından ($\bar{X} = 12.27$) anlamlı derecede daha yüksektir.

Üniversite öğrencilerinin erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları farklılaşmakta mıdır?

Üniversite öğrencilerinin erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapıp yapmama durumuna göre çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları bağımsız örneklem t testi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan t testi sonuçları tablo 4.12'de verilmiştir.

Tablo-4.12. Erkeklerle Yönelik Negatif Cinsiyet Ayrımcılığı Yapıp Yapmadıklarına Göre Üniversite Öğrencilerinin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ve Alt Boyutlarına İlişkin T Testi Sonuçları.

	Boyutlar	Erkeklerle Ayrımcılık Yapma Durumu	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik.	Düşmanca Cinsiyetçilik	Evet	101	44.00	9.019	604	3.351	.001**
		Hayır	505	40.06	11.099			
	Korumacı Cinsiyetçilik	Evet	101	48.26	8.800	604	4.660	.000**
		Hayır	505	43.38	9.753			
	Toplam Cinsiyetçilik	Evet	101	92.26	13.725	604	5.096	.000**
		Hayır	505	83.44	16.262			

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo 4.12. incelendiğinde yapılan bağımsız örneklem t testi sonucuna göre, üniversite öğrencilerinin çelişik duygulu cinsiyetçilik puanları erkeklerle yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapıp yapmama durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır [$t_{(604)} = 5.096$, $p = .000 < .05$]. Buna göre erkeklerle yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin cinsiyetçilik puanları ($\bar{X} = 92.26$) erkeklerle yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin cinsiyetçilik puanlarından ($\bar{X} = 83.44$) anlamlı derecede daha yüksektir. Başka bir anlatımla erkeklerle karşı negatif cinsiyet ayrımcılığı yapan öğrenciler yapmayanlara oranla daha cinsiyetçi tutumlara sahiptirler.

Düşmanca cinsiyetçilik alt boyutunda öğrencilerin erkeklerle yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapıp yapmama durumuna göre anlamlı farklılıklar görülmektedir [$t_{(604)} = 3.351$, $p = .001 < .05$]. Erkeklerle yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin düşmanca cinsiyetçilik alt boyut puanları ($\bar{X} = 44.00$) erkeklerle yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin düşmanca cinsiyetçilik alt boyut puanlarından ($\bar{X} = 40.06$) anlamlı derecede daha yüksektir.

Korumacı cinsiyetçilik alt boyutunda öğrencilerin erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapıp yapmama durumuna göre anlamlı farklılıklar görülmektedir [$t_{(604)} = 4.660, p = .000 < .05$]. Erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin korumacı cinsiyetçilik alt boyut puanları ($\bar{X} = 48.26$) erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin korumacı cinsiyetçilik alt boyut puanlarından ($\bar{X} = 43.38$) anlamlı derecede daha yüksektir.

Üniversite öğrencilerinin erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre öznel iyi oluş ve alt boyut puanları farklılaşmakta mıdır?

Üniversite öğrencilerinin erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapıp yapmama durumuna göre öznel iyi oluş düzeyleri ve alt boyut puanları bağımsız örneklem t testi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan t testi sonuçları tablo 4.13’de verilmiştir.

Tablo-4.13. Erkeklere Yönelik Negatif Cinsiyet Ayrımcılığı Yapıp Yapmadıklarına Göre Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ve Alt Boyut Puanları T Testi Sonuçları.

Boyutlar	Erkeklere Ayrımcılık Yapma Durumu	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Pozitif duygu Durum	Evet	101	28.46	7.004	604	-5.436	.000**
	Hayır	505	32.47	6.724			
Negatif Duygu Durum	Evet	101	28.71	8.590	604	8.993	.000**
	Hayır	505	21.86	6.624			
Yaşam Doyumu	Evet	101	16.16	6.409	604	-4.977	.000**
	Hayır	505	19.67	6.479			
Öznel İyi Oluş	Evet	101	15.90	16.071	604	-9.765	.000**
	Hayır	505	30.27	12.930			

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo 4.13’te erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını-yapmadığını belirten öğrencilerin öznel iyi oluş ve bileşenleri olan pozitif-negatif duygu, yaşam doyumu puanlarının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonucuna yer verilmiştir. Yapılan t testi sonuçlarına göre erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre (Evet-Hayır) öznel iyi oluş puanlarında anlamlı farklılıklar olduğu [$t_{(604)} = -9.765, p = .000 < .05$] bulunmuştur. Buna göre

erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri ($\bar{X} = 15.90$) erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerinden ($\bar{X} = 30.27$) anlamlı derecede daha düşüktür. Diğer bir anlatımla erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapan öğrenciler erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilere oranla kendilerini daha kötü hissetmektedirler.

Tablo-4.13.'teki diğer analiz sonuçlarına bakıldığında, araştırmaya katılan öğrencilerin öznel iyi oluş duyuşsal boyutu olan pozitif duygu puanlarının erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre farklılaştığı [$t_{(604)} = -5.436, p = .000 < .05$] görülmektedir. Erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin pozitif duygu puanları ($\bar{X} = 28.46$) erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin pozitif duygu puanlarından ($\bar{X} = 32.47$) anlamlı derecede daha düşüktür.

Tablo-4.13. İncelendiğinde diğer öznel iyi oluş duyuşsal boyutu olan negatif duygu puanlarının erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre farklılaştığı [$t_{(604)} = 8.993, p = .000 < .05$] bulunmuştur. Erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin negatif duygu puanları ($\bar{X} = 28.71$) erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin negatif duygu puanlarından ($\bar{X} = 21.86$) anlamlı derecede daha yüksektir.

Ayrıca öznel iyi oluş bilişsel boyutu olan yaşam doyumu puanlarının erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre farklılaştığı [$t_{(604)} = -4.977, p = .000 < .05$] bulunmuştur. Erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin yaşam doyumu puanları ($\bar{X} = 16.16$) erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin yaşam doyumu puanlarından ($\bar{X} = 19.67$) anlamlı derecede daha düşüktür.

Üniversite öğrencilerinin kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ve alt boyut puanları farklılaşmakta mıdır?

Üniversite öğrencilerinin kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapıp yapmama durumuna göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme puanları ve alt

boyut puanları bağımsız örneklem t testi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan t testi sonuçları tablo 4.14'te verilmiştir.

Tablo-4.14. Kadınlara Yönelik Negatif Cinsiyet Ayrımcılığı Yapıp Yapmadıklarına Göre Üniversite Öğrencilerinin Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin T Testi Sonuçları.

Boyutlar		Kadınlara Ayrımcılık Yapma Durumu	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme	Sadakat	Evet	76	68.05	18.733	604	6.595	.000**
		Hayır	530	51.64	20.500			
	Görev	Evet	76	16.63	6.134	604	6.431	.000**
		Hayır	530	12.21	5.522			
	Şiddet Toplam	Evet	76	84.68	22.499	604	7.198	.000**
		Hayır	530	63.85	23.743			

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo 4.14. İncelendiğinde kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapıp yapmama durumuna göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanları arasında anlamlı bir fark olduğu [$t_{(604)} = 7.198$, $p = .000 < .05$] bulunmuştur. Buna göre kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme puanları ($\bar{X} = 84.68$) kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme puanlarından ($\bar{X} = 63.85$) anlamlı derecede daha yüksektir. Başka bir anlatımla kadınlara karşı negatif cinsiyet ayrımcılığı yapan öğrenciler yapmayanlara oranla ailede kadına yönelik şiddeti daha meşru görmektedir.

Tablo-4.14'teki diğer analiz sonuçlarına bakıldığında, araştırmaya katılan öğrencilerden kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapıp yapmama durumuna göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ölçeği sadakat alt boyut puanlarında anlamlı bir farklılık [$t_{(604)} = 6.595$, $p = .000 < .05$] olduğu anlaşılmaktadır. Kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin sadakat alt boyut puanları ($\bar{X} = 68.05$) kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin puanlarından ($\bar{X} = 51.64$) anlamlı derecede daha yüksektir.

Tablo-4.14. incelendiğinde kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapıp yapmama durumuna göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ölçeği görev alt boyutu puanlarında anlamlı farklılıklar [$t_{(604)} = 6.431, p = .000 < .05$] olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin görev alt boyutu puanları ($\bar{X} = 16.63$) kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin puanlarından ($\bar{X} = 12.21$) anlamlı derecede daha yüksektir.

Üniversite öğrencilerinin kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları farklılaşmakta mıdır?

Üniversite öğrencilerinin kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapıp yapmama durumuna göre çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları bağımsız örneklem t testi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan t testi sonuçları tablo 4.15'te verilmiştir.

Tablo-4.15. Kadınlara Yönelik Negatif Cinsiyet Ayrımcılığı Yapıp Yapmadıklarına Göre Üniversite Öğrencilerinin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ve Alt Boyutlarına İlişkin T Testi Sonuçları.

	Boyutlar	Kadınlara Ayrımcılık Yapma Durumu	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik.	Düşmanca Cinsiyetçilik	Evet	76	45.33	9.605	604	4.002	.000**
		Hayır	530	40.06	10.892			
	Korumacı Cinsiyetçilik	Evet	76	45.45	9.916	604	1.198	.231
		Hayır	530	44.01	9.739			
	Toplam Cinsiyetçilik	Evet	76	90.78	15.222	604	3.406	.001**
		Hayır	530	84.07	16.169			

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo 4.15. incelendiğinde üniversite öğrencilerinin çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapıp yapmama durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır [$t_{(604)} = 3.406, p = .001 < .05$]. Buna göre kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin cinsiyetçilik ölçeği puanları ($\bar{X} = 90.78$) kadınlara yönelik negatif

cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin cinsiyetçilik ölçeği puanlarından ($\bar{X} = 84.07$) anlamlı derecede daha yüksektir. Başka bir anlatımla kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapan öğrenciler yapmayanlara oranla daha cinsiyetçi tutumlara sahiptirler.

Düşmanca cinsiyetçilik alt boyutunda öğrencilerin kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapıp yapmama durumuna göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir [$t_{(604)} = 4.002, p = .000 < .05$]. Kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin düşmanca cinsiyetçilik alt boyut puanları ($\bar{X} = 45.33$) kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin düşmanca cinsiyetçilik alt boyut puanlarından ($\bar{X} = 40.06$) anlamlı derecede daha yüksektir.

Korumacı cinsiyetçilik alt boyutunda ise öğrencilerin kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapıp yapmama durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir [$t_{(604)} = 1.198, p = .231 > .05$]. Kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin korumacı cinsiyetçilik alt boyut puanları ile ($\bar{X} = 45.45$) kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin korumacı cinsiyetçilik alt boyut puanları ($\bar{X} = 44.01$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Üniversite öğrencilerinin kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre öznel iyi oluş ve alt boyut puanları farklılaşmakta mıdır?

Üniversite öğrencilerinin kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapıp yapmama durumuna göre öznel iyi oluş düzeyleri ve alt boyut puanları bağımsız örneklem t testi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan t testi sonuçları tablo 4.16'da verilmiştir.

Tablo-4.16. Kadınlara Yönelik Negatif Cinsiyet Ayrımcılığı Yapıp Yapmadıklarına Göre Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ve Alt Boyut Puanları T Testi Sonuçları.

Boyutlar	Kadınlara Ayrımcılık Yapma Durumu	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Pozitif duygu	Evet	76	28.33	7.463	604	-4.751	.000**
	Hayır	530	32.30	6.711			
Negatif Duygu	Evet	76	29.12	9.076	604	8.060	.000**
	Hayır	530	22.13	6.738			
Yaşam Doyumu	Evet	76	14.71	6.717	604	-6.381	.000**
	Hayır	530	19.71	6.339			
Öznel İyi Oluş	Evet	76	13.92	17.912	604	-9.616	.000**
	Hayır	530	29.88	12.786			

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo 4.16’da kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını belirten ve yapmadığını bildiren öğrencilerin öznel iyi oluş ve bileşenleri olan pozitif-negatif duygu, yaşam doyumu puanlarının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklem t sonucuna yer verilmiştir. Yapılan t testi sonuçlarına göre kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre (Evet-Hayır) öznel iyi oluş puanlarında anlamlı farklılıklar olduğu [$t_{(604)} = -9.616$, $p = .000 < .05$] bulunmuştur. Buna göre kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri ($\bar{X} = 13.92$) kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerinden ($\bar{X} = 29.88$) anlamlı derecede daha düşüktük. Diğer bir anlatımla kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapan öğrenciler kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmamış öğrencilere oranla kendilerini daha kötü hissetmektedirler.

Tablo-4.16’deki diğer analiz sonuçlarına bakıldığında, araştırmaya katılan öğrencilerin öznel iyi oluş duyuşsal boyutu olan pozitif duygu puanlarının kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre farklılaştığı [$t_{(604)} = -4.751$, $p = .000 < .05$] bulunmuştur. Kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin pozitif duygu puanları ($\bar{X} = 28.33$)

kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin pozitif duygu puanlarından ($\bar{X} = 32.30$) anlamlı derecede daha düşüktür.

Tablo-4.16. İncelendiğinde diğer öznel iyi oluş duyuşsal boyutu olan negatif duygu puanlarının kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre farklılaştığı [$t_{(604)} = 8.060, p = .000 < .05$] bulunmuştur. Kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin negatif duygu puanları ($\bar{X} = 29.12$) kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin negatif duygu puanlarından ($\bar{X} = 22.13$) anlamlı derecede daha yüksektir.

Ayrıca öznel iyi oluş bilişsel boyutu olan yaşam doyumu puanlarının kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre farklılaştığı [$t_{(604)} = -6.381, p = .000 < .05$] bulunmuştur. Kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin yaşam doyumu puanları ($\bar{X} = 14.71$) kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin yaşam doyumu puanlarından ($\bar{X} = 19.71$) anlamlı derecede daha düşüktür.

Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ve alt boyut puanları ile öznel iyi oluş ve alt boyut puanları arasında bir ilişki var mıdır?

Üniversite öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme puanları ile öznel iyi oluş puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı analiz yöntemi ile incelenmiştir. Yapılan pearson korelasyon analizi sonuçlarına tablo 4.17.'de yer verilmiştir.

Tablo-4.17. Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Ölçeği Ve Alt Boyut Puanları İle Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarına İlişkin Pearsan Korelasyon Analizi Sonuçları.

Boyutlar	Öznel iyi oluş				Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme	
	Pozitif duygu	Negatif duygu	Yaşam doyumu	Öznel iyi oluş	Sadakat	Görev
Pozitif duygu	r					
Negatif duygu	r	-.154**				
Yaşam doyumu	r	.250**	-.257**			
Öznel iyi oluş	r	.670**	-.703**	.705**		
Sadakat	r	-.215**	.299**	-.304**	-.394**	
Görev	r	-.133**	.214**	-.252**	-.288**	.533**
Toplam Şiddet	r	-.215**	.306**	-.319**	-.404**	.980**
					.980**	.691**

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo-4.17. incelendiğinde üniversite öğrencilerin öznel iyi oluşları ile ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($r = -.404$, $p = .000 < .05$). Buna göre öznel iyi oluş düzeyi arttıkça şiddeti meşru görme düzeyi düşerken, öznel iyi oluş düzeyi düştükçe şiddeti meşru görme düzeyi artmaktadır.

Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanları ile pozitif duygu arasında ($r = -.215$, $p = .000 < .05$) ve ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanları ile yaşam doyumu arasında ($r = -.319$, $p = .000 < .05$) negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanları ile negatif duygu arasında ($r = .306$, $p = .000 < .05$); ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanları ile ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme sadakat alt boyutu arasında ($r = .980$, $p = .000 < .05$) ve ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanları ile ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme görev alt boyutu arasında ($r = .691$, $p = .000 < .05$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme sadakat alt boyutu ile pozitif duygu arasında ($r = -.215$, $p = .000 < .05$); ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme sadakat alt

boyutu ile yaşam doyumu arasında ($r = -.304, p=.000<.05$) ve ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme sadakat alt boyutu ile öznel iyi oluş arasında ($r = -.394, p=.000<.05$) negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme sadakat alt boyutu ile negatif duygu arasında ($r = .299, p=.000<.05$) ve ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme sadakat alt boyutu ile ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme görev alt boyutu ($r = .533, p=.000<.05$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme görev alt boyutu ile pozitif duygu arasında ($r = -.133, p=.000<.05$); ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme görev alt boyutu ve yaşam doyumu arasında ($r = -.252, p=.000<.05$) ve ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme görev alt boyutu ile öznel iyi oluş arasında ($r = -.288, p=.000<.05$) negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme görev alt boyutu ile negatif duygu arasında ($r = .299, p=.000<.05$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Öznel iyi oluş ve alt boyut puanları ile çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş puanları ve çelişik duygulu cinsiyetçilik puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı analiz yöntemi ile incelenmiştir. Yapılan pearson korelasyon analizi sonuçlarına tablo 4.18'de yer verilmiştir.

Tablo-4.18.Öznel İyi Oluş Ve Alt Boyut Puanları İle Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ve Alt Boyut Puanlarına İlişkin Pearsan Korelasyon Analizi Sonuçları.

Boyutlar	Öznel İyi Oluş				Çelişik duygulu cinsiyetçilik	
	Pozitif duygu	Negatif duygu	Yaşam doyumu	Öznel iyi oluş	Düşmanca Cinsiyetçilik	Korumacı Cinsiyetçilik
Düşmanca Cinsiyetçilik	r -.085*	.176**	-.160**	-.203**		
Korumacı Cinsiyetçilik	r -.061	.139**	-.034	-.116**	.229**	
Toplam Cinsiyetçilik	r -.093*	.202**	-.128**	-.206**	.810**	.757**

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo-4.18. incelendiğinde üniversite öğrencilerin öznel iyi oluş puanları ile toplam cinsiyetçilik puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($r = -.206, p=.000<.05$). Buna göre öznel iyi oluş düzeyi arttıkça cinsiyetçi tutumlar azalırken, öznel iyi oluş düzeyi azaldıkça cinsiyetçi tutumlar artmaktadır. Ayrıca öznel iyi oluş ile düşmanca cinsiyetçilik ($r = -.203, p=.000<.05$) ve öznel iyi oluş ile korumacı cinsiyetçilik ($r = -.116, p=.000<.05$) puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Aynı zamanda toplam cinsiyetçilik puanları ile pozitif duygu puanları arasında ($r = -.093, p=.000<.05$) ve toplam cinsiyetçilik puanları ile yaşam doyumu puanları arasında ($r = -.128, p=.000<.05$) negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca toplam cinsiyetçilik puanları ile negatif duygu puanları arasında ($r = .202, p=.000<.05$); toplam cinsiyetçilik puanları ile düşmanca cinsiyetçilik puanları arasında ($r = .810, p=.000<.05$) ve toplam cinsiyetçilikle korumacı cinsiyetçilik puanları arasında ($r = .757, p=.000<.05$) ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Korumacı cinsiyetçilik puanları ile pozitif duygu puanları arasında ($r = -.085, p=.000<.05$) negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aynı zamanda korumacı cinsiyetçilik puanları ile negatif duygu puanları ($r = .139, p=.000<.05$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Korumacı cinsiyetçilik puanları ile yaşam doyumu puanları arasında ise ($r=-.034, p=.000>.05$) anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Düşmanca cinsiyetçilik puanları ile negatif duygu puanları ($r = .176, p=.000<.05$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Düşmanca cinsiyetçilik ile pozitif duygu arasında ($r = -.085, p=.037<.05$) ve düşmanca cinsiyetçilik ile yaşam doyumu ($r = -.160, p=.000<.05$) puanları arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Düşmanca cinsiyetçilik ile korumacı cinsiyetçilik ($r = .229, p=.000<.05$) puanları arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanları ile ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ve alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Üniversite öğrencilerinin çelişik duygulu cinsiyetçilik puanları ile ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı pearson

momentler çarpım korelasyon katsayısı analiz yöntemi ile incelenmiştir. Yapılan pearson korelasyon analizi sonuçlarına tablo 4.19’te yer verilmiştir.

Tablo-4.19. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ve Alt Boyut Puanları İle Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Puanları ve Alt Boyut Puanlarına İlişkin Pearsan Korelasyon Analizi Sonuçları.

Boyutlar	Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme			
		Sadakat	Görev	Toplam Şiddet
Düşmanca Cinsiyetçilik	r	.390**	.252**	.392**
Korumacı Cinsiyetçilik	r	.190**	.033	.170**
Toplam Cinsiyetçilik	r	.376**	.189**	.366**

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo-4.19. incelendiğinde üniversite öğrencilerin cinsiyetçi tutumları ile ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($r = .366$, $p = .000 < .05$). Buna göre öğrencilerin cinsiyetçi tutumları arttıkça ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri de artmaktadır, cinsiyetçi tutumları azaldığında ise ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri de azalmaktadır.

Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanları ile düşmanca cinsiyetçilik ($r = .392$, $p = .000 < .05$) ve ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanları ile korumacı cinsiyetçilik ($r = .170$, $p = .000 < .05$) puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme sadakat alt boyutu ile düşmanca cinsiyetçilik puanları arasında ($r = .390$, $p = .000 < .05$); ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme sadakat alt boyutu ile korumacı cinsiyetçilik arasında ($r = .190$, $p = .000 < .05$) ve ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme sadakat alt boyutu ile toplam cinsiyetçilik ($r = .376$, $p = .000 < .05$) puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme görev alt boyutu ile düşmanca cinsiyetçilik ($r = .252$, $p = .000 < .05$) ve ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme görev alt boyutu ile toplam cinsiyetçilik ($r = .189$, $p = .000 < .05$) puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme görev alt boyutu ile korumacı cinsiyetçilik alt boyutu arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma sürecinde uygulanan veri toplama araçlarından elde edilen veriler üzerinde gerçekleştirilen istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgular, diğer araştırma sonuçları ile karşılaştırılmış, tartışılmış ve değerlendirmelerde bulunulmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar ve yapılan değerlendirmeler aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeylerine ilişkin bulgulara yönelik yorum.

Araştırma sonucuna göre üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre erkekler ailede kadına yönelik şiddeti kadınlara göre daha meşru görmektedir. Ayrıca erkekler aile içinde kadınların sadakatsiz davranışları ve görevlerini yerine getirmemeleri durumunda uygulanabilecek şiddeti de kadınlara göre daha kabul edilebilir bulmaktadırlar. Bu noktada ulaşılan sonuçlar birçok araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir (Nilüfer, 2009; Sakallı-Uğurlu ve Ulu, 2003; Besni, 2011; Kula, 2009; Baykal, 2008).

Şiddet, şiddete neden olan etmenler ve şiddet eğilimi birçok araştırmanın konusu olmuştur. Yapılan araştırmalara ait sonuçlar erkeklerin kadınlara göre şiddet eğilimlerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir (Uysal, 2003; Haskan, 2009; Çetin, 2004; Yavuz, 2009; Özgür, Yörükoğlu ve Arabacı, 2011; Haskan ve Yıldırım, 2012). Diğer bir anlatımla erkekler şiddete daha yatkın görülmektedirler. Bu bağlamda erkeklerin kendi cinslerinin uygulayacağı şiddeti kadınlara oranla daha kabul edilebilir bulmalarının nedenlerinden birisi olarak bu eğilim gösterilebilir.

Diğer taraftan ataerkil bir toplumsal yapı içerisinde toplumsal cinsiyet rolleri bireylerin davranış kalıplarını belirleyen unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Kadına ve erkeğe özgü roller belirginleşerek toplumsal yaşam şekillenmektedir. Bu doğrultuda kadınlara özgü özellikler: duygusallık, sadakat, yumuşak başlılık, fedakarlık, şefkat, konuşkanlık, aileye yönelik olmak, boyun eğmek, sıcak kanlılık ve titizlik şeklinde sıralanırken; erkeklere özgü özellikler ise: sertlik, soğukkanlılık, gerçekçilik,

bağımsızlık, hırs, geniş ilgileri olmak, kendine güven, atılganlık, etrafına hükmetmek, üstünlük duygusu, katılık ve saldırganlık olarak sıralanmaktadır (Kandiyoti, 1978; akt., Baykal, 1991).

Geleneksel cinsiyet rolleri bakış açısının temelini oluşturan bu kabul kadın ve erkeğin yaşam içerisinde nasıl hareket etmesi gerektiğinin sınırlarını çizen bir unsur olarak görev yapmaktadır. Bu doğrultuda yapılan araştırmalarda geleneksel cinsiyet rollerini benimseyen kadınların düşük şiddet eğilimine, erkeklerin ise yüksek şiddet eğilimine sahip olduğunu gösteren sonuçlar üretmektedir (Tok, 2001; Demirkan, 2009). Diğer bir anlatımla geleneksel cinsiyet rolleri anlayışı, erkeğin şiddet davranışını yücelttiği için şiddetin erkekler tarafından daha kabul edilebilir bir unsur şeklinde algılanmasına neden olabilmektedir.

Ayrıca ataerkil toplumsal bir yapı içerisinde erkek avantajlı konumunu koruma aracı olarak şiddeti kullanmayı haklı görebilir (Ercan, 2009). Diğer taraftan kadının erkeğin korunmasına ihtiyacı olduğu algısı, erkeğin kadını koruma amaçlı baskı altına alabileceğine olan inanç şiddetin cinsiyetler arası kabul edilebilme durumunu etkileyebilir (Ercan, 2009).

Son olarak kadınlar benzer bir şiddete maruz kalma ihtimalleri olduğu için ve kendi cinsiyetinden olanları destekleme ihtiyaçlarından ötürü şiddet mağdurlarını anlamaya daha eğilimli olabilirler (Locke ve Richman, 1999). Erkekler ise kendi cinsiyetlerini koruma ihtiyaçlarından veya şiddete sebep olan nedenleri anlayamadıkları için kadınlara göre şiddet gösteren erkekleri daha az suçlama eğilimi gösterebilmektedirler (Locke ve Richman, 1999).

Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre cinsiyetçi tutumlarına ilişkin bulgulara yönelik yorum.

Araştırma bulgularına göre üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre cinsiyetçi tutumları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha yüksek oranda cinsiyetçi tutuma sahiptir. Ayrıca cinsiyetçilik ölçeğinin alt boyutları olan düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik puanları arasında da anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Erkek öğrencilerin düşmanca cinsiyetçilik puanları kız öğrencilerin puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksekken kız öğrencilerin korumacı cinsiyetçilik puanları da erkek öğrencilerin

puanlarına oranla daha yüksektir. Diğer bir anlatımla erkek öğrenciler kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçi tutumlara sahipken, kız öğrenciler kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçi tutuma sahiptir.

Cinsiyet ve cinsiyetçi tutumlar arasındaki ilişki birçok araştırmanın konusu olmuş durumdadır. Ancak araştırma sonuçları büyük çoğunlukla benzeş de birbirinden farklı sonuçlar üreten çalışmalar da görülmektedir.

Bazı çalışmalar araştırma bulgularını destekler nitelikte erkeklerin düşmanca cinsiyetçilik puanlarını kadınlardan daha yüksek, korumacı cinsiyetçilik puanlarında kadınların erkeklerden daha yüksek ve toplam cinsiyetçilik puanlarında ise erkeklerin kadınlardan daha yüksek puanlara sahip olduklarını göstermektedir (Sakallı-Uğurlu, 2008; Sakallı-Uğurlu, 2002; Güzelgün, 2011; Sakallı-Uğurlu ve Taşdemir, 2010; Russell and Trigg, 2004).

Diğer bir takım araştırmalar ise erkeklerin düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik puanlarının kadınlara oranla daha yüksek olduğu göstermektedir (Turgut, 2007; Salman 2007; Işık, 2008; Ercan, 2009; Çoklar, 2007; Sakallı-Uğurlu, Yalçın ve Glick, 2007; Sakallı-Uğurlu, 2010; Gülçür, 2006; Özkan, 2006; Click ve arkadaşları, 2002; Feather ve Boeckmann, 2007).

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde toplam cinsiyetçilik ve düşmanca cinsiyetçilik puanlarında araştırmaların aynı doğrultuda sonuçlar ürettikleri görülmektedir. Ancak diğer taraftan korumacı cinsiyetçilik boyutunda cinsiyetler arasında farklı sonuçlar ortaya çıkabilmektedir.

Cinsiyetçilik, temelde biyolojik farklılıklarla ilişkilendirilse de geleneksel cinsiyet rolleri perspektifinde sosyal yaşamın şekillendirilmesi ve kadınlık-erkeklik rolleri doğrultusunda yaşamın düzenlenmesi bağlamında kullanılan, erkeğin yüceltilmesi şeklinde kendisini gösteren bir kavramdır (Glick ve Fiske, 1997). Bu açıdan kadının sosyal yaşamda söz sahibi olmaya başlaması erkeklerin toplumsal yaşam üstünlüklerini tehdit eden bir unsur şeklinde algılanabilir ve erkekler daha cinsiyetçi tutumlara sahip olabilirler. Bu bağlamda araştırma sonuçları cinsiyetçilik kuramlarının cinsiyetler arası açıklamaları ile örtüşmektedir.

Korumacı cinsiyetçilik boyutundaki farklılaşma ise toplumsal kabuller ve kültürel boyutta tartışılabilir. Cinsiyetçiliğin yüksek olduğu toplumlarda kadınların düşmanca cinsiyetçiliğe yönelik olumsuz tutumlar gösterdikleri, bunun yanında korumacı cinsiyetçiliği kendilerini güvende hissetme ihtiyaçlarını karşıladığı için onayladıkları şeklinde açıklamalar yapılmıştır (Sakallı-Uğurlu ve Glick, 2003). Bir anlamda kadınlar düşmanca cinsiyetçiliği bir tür ayrımcılık ve önyargı şeklinde algılamakta, korumacı cinsiyetçiliği bu önyargılardan farklı olarak olumlu algılama eğilimi göstermektedirler (Sakallı-Uğurlu, 2003). Bu doğrultuda korumacı cinsiyetçilik; ataerkil bir toplumsal yaşam biçimi içerisinde, cinsiyetçi tutumların yaygınlığına bağlı olarak bir tür savunma mekanizması şeklinde kendisini kadın popülasyonu içerisinde daha kabul edilebilir bir şekilde göstermektedir şeklinde açıklama yapılabilir.

Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre öznel iyi oluş düzeylerine ilişkin bulgulara yönelik yorum.

Araştırma bulgusuna göre üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre öznel iyi oluş düzeyleri ve öznel iyi oluşu oluşturan pozitif duygu, negatif duygu, yaşam doyumu alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır.

İlgili alan yazın incelendiğinde cinsiyet ve öznel iyi oluş arasındaki ilişki üzerinde gerçekleştirilen araştırmalarda birbirinden farklı sonuçlar dikkat çekmektedir. Bir kısım çalışmalar (Fugl-Meyer, Fugl-Meyer & Melin, 2002; Hintitka, 2001; Tuzgöl-Dost, 2004; Yavuz, 2006; Arslan, 2008; Çevik, 2010; Canbay, 2010; Şahin, Karabeyoğlu ve Akman, 2010; Boysan, 2012; Hampton ve Marshall, 2000; Kermen, 2013; Yavuzer ve Gündoğdu, 2012; Şahin ve ark., 2012; Tuzgöl-Dost, 2006) araştırma sonuçlarını destekler nitelikte cinsiyetler arası öznel iyi oluşun farklılaşmadığına ilişkin sonuçlar sunarken; diğer bir takım araştırmalar ise cinsiyetler arası öznel iyi oluşun anlamlı düzeyde farklılaştığına yönelik sonuçlar sunmaktadır (Wood, Rhodes ve Whelan, 1989; Diener, E., Sandvik, E. & Larsen, R. J., 1985; Köker, 1991; Cenkseven, 2004; Erbaş, 2012; Dilmaç ve Bogeyikli, 2009; Saföz-Güven, 2008; Gündoğdu ve Yavuzer, 2012; Tümkaya, 2011; Sezer, 2011).

Cinsiyetler arası öznel iyi oluş düzeylerine ilişkin bulgular arasında farklılıklar olmasının nedeni; kişilerin etkileşimde buldukları kültürel çevreye ait taşıdıkları normların yaşama bakış açıları üzerindeki etkileri olarak değerlendirilebilir. Bu normlar

toplumsal cinsiyet rolleri etrafında şekillenerek bireylerin kültürel kabullerini belirleyen nitelikler olarak ortaya çıkmaktadır.

Ülkemizde toplumsal cinsiyet ayrımcılığının temelini oluşturan bu kalıp yargılar erkeğin daha fazla değer görmesini, istediklerini daha kolay elde edebilmesini sağlarken kadınlar açısından tam tersi bir durumun oluşmasına neden olabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında erkeklerin kadınlara oranla öznel iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olması beklenmektedir. Ancak araştırma sonucunda kız ve erkek öğrenciler arasında öznel iyi olma açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Bu sonuç çalışma grubunun üniversite öğrencileri olduğu göz önünde bulundurulduğunda; üniversite sınavını kazanmış olmanın bir anlamda kadın olarak genel bir ayrımcılığın kırılması anlamı taşıdığı için yaşanan iyilik halinin etkisi şeklinde değerlendirilebilir. Ayrıca erkek egemen bir toplumda yaşamının erkekler açısından oluşturduğu dezavantajlar olarak ele alınabilecek sorumluluklar ve yüksek beklentiler erkekler üzerinde stres kaynağı oluşturarak iyi olmayı olumsuz etkileyebilir.

Diğer bir değişle kadının eğitim olanaklarına ulaşması kendisini iyi hissetmesine neden olurken erkekten yüksek beklenti iyi olmasını olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle var olan toplumsal yapı doğrultusunda avantajlı durumda olan erkekler; hissettikleri baskı nedeniyle kendilerini kötü hissederken, kadınlar ise bir tür ayrımcılığın üstesinden geldikleri için kendilerini iyi hissetmektedirler. Bu durum cinsiyetler arasındaki iyi oluş farklılığın ortadan kalkmasına neden olmaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Üniversite öğrencilerinin politik görüşlerine göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeylerine ilişkin bulgulara yönelik yorum.

Araştırma bulgusuna göre üniversite öğrencilerinin politik görüşlerine göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme puanları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre kendisini muhafazakâr olarak tanımlayan kişiler politik görüşü diğer olarak işaretleyip belirtmeyen öğrencilere göre ailede kadına yönelik şiddeti daha kabul edilebilir bulmaktadır.

Diğer bir bulgu olarak ise; ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme görev alt boyutunda öğrencilerin politik görüşlerine göre anlamlı farklılıklar bulunmazken

sadakat alt boyutunda anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre kendisini muhafazakâr olarak tanımlayan öğrenciler ailede kadının sadakatsiz davranışlarına yönelik şiddet eylemlerini politik görüşü diğer olarak işaretleyerek belirtmeyen öğrencilere göre daha kabul edilebilir bulmaktadırlar.

İlgili alan yazın incelendiğinde politik bakış açısı ve şiddet eğilimi arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu durum karşılaştırma yapılabilmesini güçleştirmektedir.

Diğer taraftan yapılan bir araştırma sonucuna göre kendisini sağ politik görüşe daha yakın hisseden bireylerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme puanlarının da arttığı bulunmuştur. Katılımcıların siyasi eğilimleri soldan sağa doğru kayarken, ölçek puanları da artmaktadır. Diğer bir anlatımla kendisini sağ politik görüşe daha yakın hisseden kişiler ailede kadına yönelik şiddeti daha kabul edilebilir bulmaktadırlar (Baykal, 2008). Aynı zamanda üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir diğer araştırma sonucunda ise; muhafazakâr ve milliyetçi görüşe sahip öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddet ölçeği puanları diğer politik görüşlere sahip öğrencilerin puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur (Besni, 2011). Bu noktada araştırma sonucuna göre kendisini muhafazakar olarak tanımlayan bireylerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeylerinin diğer politik görüşlere mensup bireylerden daha yüksek olması sonucu belirtilen araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Ayrıca araştırmada kullanılan ölçeğin sadakat alt boyutu ailede kadının sadakatsiz davranışlarda bulunması durumunda uygulanan şiddete yönelik tutumları belirlemeye yöneliktir. Görev alt boyutunda ise kadının görevlerini yerine getirmediği durumlarda ailede kadına uygulanan şiddete yönelik tutumların belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma sonuçları sadakat alt boyutunda anlamlı farklılıkların oluştuğunu gösterirken görev alt boyutundan anlamlı farklılıkların oluşmadığı görülmektedir. Nitekim araştırma sonuçları kendisini muhafazakâr ve milliyetçi olarak tanımlayan bireylerin kadında namus değerine daha fazla önem verdiklerini göstermektedir (Güldü, 2010). Bu nedenle kadının sadakatsiz davranışlar sergilemiş olması durumunda uygulanacak şiddeti hak etti yönünde bir algı oluşabilmektedir. Bu bağlamda kadına uygulanan şiddette namus algısı bağlamında meşru görülmektedir şeklinde açıklanabilir.

Üniversite öğrencilerinin politik görüşlerine göre cinsiyetçi tutumlarına ilişkin bulgulara yönelik yorum.

Araştırma bulgularına göre üniversite öğrencilerinin politik görüşlerine göre cinsiyetçi tutumları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre merkez sağ politik görüşe sahip bireyler ile politik görüşünü diğer olarak işaretleyerek belirtmeyen öğrencilerin cinsiyetçi tutumları muhafazakâr ve milliyetçi politik görüşü benimseyen öğrencilerin cinsiyetçi tutumlarından anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Ayrıca çelişik duygulu cinsiyetçilik alt boyutu düşmanca cinsiyetçilik puanlarında da politik görüşe göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre politik görüşünü diğer olarak işaretleyip belirtmeyen öğrencilerin düşmanca cinsiyetçilik puanları muhafazakâr ve milliyetçi öğrencilerin düşmanca cinsiyetçilik puanlarından anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Bir diğer bulgu ise çelişik duygulu cinsiyetçilik alt boyutu korumacı cinsiyetçilik puanlarında da politik görüşe göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre milliyetçi politik görüşe sahip öğrencilerin korumacı cinsiyetçilik puanları politik görüşünü diğer olarak işaretleyerek belirtmeyen öğrenciler ve merkez sağ politik görüşüne sahip öğrencilere göre anlamlı derecede daha yüksektir.

İlgili alan yazın incelendiğinde politik bakış açısı ve çelişik duygulu cinsiyetçilik arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu durum karşılaştırma yapılabilmesini güçleştirmektedir.

Diğer taraftan yapılan bir araştırma sonucuna göre; politik görüşteki soldan sağa değişimle düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik arasında anlamlı düzeyde pozitif yönde ilişki bulunduğu görülmektedir. Politik görüş sağa yaklaştıkça kişinin düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik puanları artarken politik görüş sola yaklaştıkça düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik puanları düşmektedir (Gülçür, 2006). Bu sonuç araştırma sonucu ile benzerlik göstermektedir. Nitekim araştırma sonucunda kendisini muhafazakar ve milliyetçi olarak tanımlayan bireylerin cinsiyetçi tutumlarının diğer politik görüşe mensup bireylere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda araştırma sonucu desteklenmektedir. Sonuç olarak kendisini muhafazakar ve milliyetçi olarak tanımlayan bireylerin daha geleneksel cinsiyet rollerini benimsedikleri, bu nedenle cinsiyetçilik puanlarının daha yüksek çıktığı söylenebilir.

Üniversite öğrencilerinin politik görüşlerine göre öznel iyi oluş düzeylerine ilişkin bulgulara yönelik yorum.

Araştırma bulgusuna göre üniversite öğrencilerinin politik görüşlerine göre öznel iyi oluş düzeyleri ve öznel iyi oluşu oluşturan pozitif duygu, negatif duygu, yaşam doyumu alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır.

Politik bakış açısının kişinin öznel iyi oluşuna bir etkisinin bulunmadığına yönelik araştırma bulguları ile karşılaştırılabilecek bir çalışma bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalarda öznel iyi oluşa etkisi olduğu düşünülen cinsiyet, yaşam olayları, kişilik, aile, evlilik durumu, benlik saygısı, sağlık gibi faktörler incelenirken politik bakış açısından bir karşılaştırma bulgusuna rastlanmamıştır.

Üniversite öğrencilerinin negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumuna göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeylerine ilişkin bulgulara yönelik yorum.

Araştırma bulgularına göre üniversite öğrencilerinin negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumlarına göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Buna göre negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını belirten öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadığını belirten öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeylerinden anlamlı seviyede daha yüksektir. Diğer bir anlatımla negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalan öğrenciler ailede kadına yönelik şiddeti daha kabul edilebilir bulmaktadır.

Diğer bir bulguya göre negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını belirten öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme sadakat alt boyut puanları negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadığını belirten öğrencilerin puanlarına göre daha yüksekken; ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme görev alt boyutunda anlamlı derecede bir farklılık bulunmamıştır.

Her ne kadar cinsiyet ayrımcılığı kavramsal olarak her iki cinse de göndermelerde bulunsa da neredeyse tüm göstergelerinde kadınların mağduriyeti üzerine vurgu yapmaktadır (Alkan, 2005). Kadınların karşılaştığı ayrımcılığın en bariz örnekleri kadınların toplumsal yaşamın farklı alanlarında maruz kaldıkları şiddet

olayları şeklinde ortaya çıkmaktadır (Karal ve Aydemir, 2012). Bu şiddet olayları kadının enerjisini yok eden, fiziksel varlığını tehdit eden ve kendine olan saygısını gün be gün yok eden bir problem haline dönüşmektedir (Altun, 2006). Bu bağlamda birbiri içinde yer alan şiddet ve ayrımcılık kadının yaşamını olumsuz etkilemektedir.

Araştırma kapsamında negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalan bireylerin ailede kadına yönelik şiddeti daha kabul edilebilir buldukları görülmektedir. Bu durumun nedeni yaşamının bir döneminde şiddet mağduru olmuş bireylerin zamanla şiddet uygulayıcısı olması gibi, ayrımcılığa maruz kalan bireylerin zamanla maruz kaldığı eşitsiz uygulamaları başka birine uygulama konusunda istekli olması şeklinde açıklanabilir (Şahin, 2012). Nitekim yapılan araştırma sonuçları şiddete maruz kalan bireylerin şiddet uygulama konusundaki yatkınlıklarını ortaya koymaktadır (Vahip ve Doğanavşargil, 2006; Besni, 2011; Kendirci, 2013; Ünalmiş, 2010). Bu bağlamda negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalan bireylerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görmelerinin nedeni; ayrımcılığın, şiddet yaşantısının davranışlar üzerindeki etkisine benzer bir etki oluşturması şeklinde açıklanabilir.

Üniversite öğrencilerinin negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumuna göre çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut puanlarına ilişkin bulgulara yönelik yorum.

Araştırma bulgularına göre üniversite öğrencilerinin negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumlarına göre cinsiyetçilik toplam puanları ve düşmanca cinsiyetçilik alt boyut puanları anlamlı düzeyde farklılaşmazken korumacı cinsiyetçilik alt boyut puanları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını rapor eden öğrencilerin korumacı cinsiyetçilik puanları negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadığını rapor eden öğrencilere oranla anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Korumacı cinsiyetçilik kadının güçsüz, zayıf, korunması gereken bir varlık olarak görülmesi temeline dayanır (Glick ve Fiske, 1996). Bir anlamda bu durum düşmanca cinsiyetçiliği ortadan kaldırma, var olan eşitsiz uygulamaları ört bas etme ve kişilerin kendilerini daha iyi hissedebilmek için başvurdukları bir tür önyargıdır (Sakallı-Uğurlu, 2002). Bu önyargının ayrıca kadınların düşmanca cinsiyetçiliğe tepki göstermesini önleyici bir tür işlev görmektedir (Glick ve Fiske, 1996). Bu bağlamda

araştırma sonucu bir anlamda düşmanca cinsiyetçilik mağduru bireylerin korunma ihtiyacının bir sonucu olarak korumacı cinsiyetçilik puanlarının yükselmesi şeklinde okunabilir. Bu doğrultuda araştırma sonucu çelişik duygulu cinsiyetçilik yaklaşımının kuramsal açıklamalarıyla da örtüşmektedir.

Üniversite öğrencilerinin negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumuna göre öznel iyi oluş puanlarına ilişkin bulgulara yönelik yorum.

Araştırma bulgularına göre üniversite öğrencilerinin negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumlarına göre öznel iyi oluş düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Buna göre negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını belirten öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadığını belirten öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerinden anlamlı derecede düşük bulunmuştur. Diğer bir anlatımla negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma öğrencilerin öznel iyi oluşlarını düşürmektedir. Cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmış öğrenciler, yaşamdan daha az doyum elde ederken pozitif duyguları daha az yaşamakta ve negatif duyguları ise daha yoğun olarak hissetmektedirler.

İlgili alan yazın incelendiğinde araştırma sonuçları ile doğrudan bir karşılaştırma yapılabilecek nitelikte bir araştırma bulunmamaktadır. Ancak cinsiyet temelli olmasa da algılanan ayrımcılığın kişide negatif duygulara neden olduğuna yönelik sonuçlar bulunmaktadır (Leman, 2010). Diğer bir anlatımla kişi ayrımcılığa maruz kaldığında kendisini kötü hissetmektedir. Bu noktada araştırma sonucu desteklenmektedir.

Diğer taraftan ayrımcılık mağduru olma durumu istenmeyen yaşam olaylarının iyi oluş üzerindeki etkisi bağlamında da değerlendirilebilir. Çünkü bir tür hak kaybı olarak ortaya çıkan cinsiyet ayrımcılığı birey açısından istenmeyen bir nitelik taşımakla birlikte bir tür şiddet eylemi olarak da değerlendirilmektedir. Nitekim yapılan araştırmalar iyi olayların olumlu duygularla, kötü olayların ise olumsuz duygularla ilişkili olarak ortaya çıktığını göstermektedir (Yetim, 1991).

Bu bağlamda yaşam olaylarının kişinin iyi oluşuna etkisi şu şekilde açıklanmaktadır. Karşılaşılan yaşam olayının bilişsel değerlendirmelerine dayalı kötü veya iyi oluşu kişinin yaşadığı duygu durumunu etkilemektedir (Folkman, 1984). Değerlendirme sonucu elde edilen veriler kişinin zarar görmesine neden olabilecek ve tehdit unsuru oluşturan bir nitelik taşıyor ise oluşan duygu olumsuz olurken; fayda

sağlanacak bir sonucun ortaya çıkacağına yönelik ise duygu olumlu olmaktadır (Türküm, 1999). Ayrımcılıkta bu noktada istenmeyen bir yaşam olayı olarak bir tür hak kaybı niteliğinde kişinin iyi oluşunu olumsuz etkilemektedir şeklinde açıklanabilir.

Aynı zamanda negatif cinsiyet ayrımcılığı kişilerin yalnızca belirli bir grubun mensubu olmaları nedeniyle toplumsal kaynaklara eşit ulaşmalarının engellenmesidir (Arda ve ark., 2003). Bu nedenle kişinin özgürlüğünün kısıtlanması, özerkliğine müdahale ve kişinin insan olmaktan kaynaklanan haklarına ulaşmasına engel olma anlamı taşımaktadır. Aynı zamanda ihtiyaçlarını karşılamasına engel olma ve kişinin yaşam hakkını kısıtlama anlamı taşımaktadır.

Bu bağlamda bireyin temel ihtiyaçlarının karşılanamaması kişi üzerinde nasıl etkiye neden olmaktadır sorusu akla gelmektedir. Nitekim yapılan bir araştırma sonucuna göre; bireyin temel ihtiyaçlarının karşılanma düzeyinin iyi oluşuna etkisi noktasında yapılan analizlerde en güçlü yordayıcı olarak tespit edilen özgürlük ihtiyacı toplam varyansın %25.6'sını açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır (Türkdoğan, 2010). Diğer bir deyişle kişinin kendi eylemlerinin başlatıcısı ve bitiricisi olarak davranışta bulunma konusundaki iradesinin öznel iyi olma üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır.

Yine benzer bir araştırma sonucuna göre; özerklik, yeterlik ve ilişkili olma ihtiyaçları, öznel iyi oluş üzerinde %58.4 oranında etkili bulmuştur (Kermen, 2013). Diğer bir anlatımla kişi ihtiyaçlarını karşıladığı oranda kendisini iyi hissetmektedir. Benzer bir sonuç Cihangir-Çankaya (2005) tarafından da bulunmuştur.

Araştırma sonuçları bu perspektiften değerlendirildiğinde özerklik ihtiyacına yapılan müdahalenin ve özgürlüklerinin kısıtlanmasının kişi üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya çıkardığı düşünülebilir. Kişi engellendiği, özerklik ihtiyacı kısıtlandığı için cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığında kendisini iyi hissetmemektedir.

Üniversite öğrencilerinin erkeklere ve kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre öznel iyi oluş, ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ve cinsiyetçilik puanlarına ilişkin bulgulara yönelik yorum.

Araştırma bulgularına göre üniversite öğrencilerinin erkeklere ve kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumlarına göre öznel iyi oluş düzeyleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre erkeklere ve kadınlara yönelik negatif

cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri erkeklere ve kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerine göre anlamlı derecede daha düşüktür. Diğer bir anlatımla erkeklere ve kadınlara yönelik cinsiyet ayrımcılığı yapan öğrencilerin iyi oluşları düşüktür.

Araştırma bulgularına göre üniversite öğrencilerinin erkeklere ve kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumlarına göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre erkeklere ve kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri erkeklere ve kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeylerine göre anlamlı derecede daha yüksektir. Diğer bir anlatımla erkeklere ve kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını bildiren öğrenciler ailede kadına yönelik şiddeti daha kabul edilebilir olarak değerlendirmektedirler. Benzer bulgular ölçeğin alt boyutları olan sadakat ve görev faktörleri için de elde edilmiştir.

Araştırma bulgularına göre üniversite öğrencilerinin erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumlarına göre çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyutları düşmanca cinsiyetçilik, korumacı cinsiyetçilik puanları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Bu bulgudan farklı olarak kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumlarına göre çelişik duygulu cinsiyetçilik ve alt boyut düşmanca cinsiyetçilik puanları anlamlı düzeyde farklılaşırken korumacı cinsiyetçilik alt boyut puanları anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Buna göre erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin cinsiyetçik ve alt boyut puanları erkeklere yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin cinsiyetçilik ve alt boyut puanlarına göre anlamlı derecede daha yüksektir. Kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin ise korumacı cinsiyetçilik puanları dışındaki toplam cinsiyetçilik ve düşmanca cinsiyetçilik puanları kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını bildirenlere oranla daha yüksektir.

Burada dikkat çekici olan nokta cinsiyet ayrımcılığının erkeklere ya da kadınlara yönelik olmasının uygulayanların özellikleri açısından farklılık taşımadığıdır. Diğer bir

anlatımla erkeklere ve kadınlara yönelik cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin ortak özellikleri; öznel iyi oluşları düşük, ailede kadına yönelik şiddeti kabul düzeyleri yüksek ve cinsiyetçi tutumlara sahip oldukları görülmektedir.

Bu durum tutum davranış ilişkisi bağlamında açıklanabilir. Tutum; kişilerin nasıl davranacaklarına yön veren psikolojik bir ögedir (Bain, 1930; akt., Özmenteş ve Özmenteş, 2009). Bir anlamda tutumlar kişinin davranışının ne yönde olabileceğine yönelik veriler taşımaktadır (Özmenteş ve Özmenteş, 2009). Bu nedenle olayları incelerken ara bir unsur olarak tutumlar incelenebilir (Kağıtçıbaşı, 2006).

Diğer taraftan tutumların üç ögesi bulunmaktadır. Bunlar: 1.Bilişsel öge; tutum ögesi hakkında sahip olunan bilgi, 2.Duyuşsal öge; tutum ögesine karşı gözlemlenebilen duyuşsal tepki, 3.Davranışsal öge; tutum ögesine karşı gözlemlenebilen davranışlardır (Kağıtçıbaşı, 2006, s.105). Bu bağlamda araştırma kapsamında değerlendirilen ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ve cinsiyetçilik tutumun bilişsel boyutunu; bu tutum objesine karşı davranışın ise cinsiyet ayrımcılığı olarak ortaya çıktığı kabul edilebilir. Nitekim tutum kişiyi davranışa hazırlayıcı bir eğilim taşıdığı için gözlemlenebilen bazı davranışlara yol açmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2006). Bu etki araştırma bulguları arasında şu şekilde yer almaktadır: Kadınlara ve erkeklere yönelik cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrenciler (davranış) ailede kadına yönelik şiddeti daha kabul edilebilir bulmaktadırlar (tutum) ve daha cinsiyetçi tutumlara sahiptirler. Bu sonuçlar tutum davranış bağlamında tutumun bilişsel boyutu ve davranış arasındaki ilişkiyi açıklayıcı görünmektedir ve tutumun davranışı yordayabilmesi açısından anlamlıdır. Ayrıca korumacı cinsiyetçilik puanları arasında farklılık olmaması da bu noktada ayırıcı unsur olarak değerlendirilebilir. Türk kültüründe korumacı tavrın cinsiyetçilik ve ayrımcılık gibi algılanmadığı düşünülebilir.

Aynı zamanda araştırma sonuçlarına göre kadınlara ve erkeklere yönelik cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin düşük öznel iyi oluşa sahip oldukları görülmektedir. Düşük öznel iyi oluşa sahip öğrencilerin olumsuz duyguları olumlu duygulara oranla daha yoğun olarak yaşadıkları bilinmektedir. Olumlu duygulanım, ilgi, neşe, güven, uyanıklık, heyecan gibi duyguları içerisinde barındırırken; olumsuz duygulanım ise içerisinde olumsuz nitelik taşıyan nefret, suçluluk, öfke, üzüntü, korku gibi duyguları barındırmaktadır (Ben-Zur 2003, s.68). Ayrıca araştırmada kullanılan pozitif-negatif duygu ölçeğinde değerlendirmeye alınan negatif duygular “sıkıntılı,

mutsuz, suçlu, ürkmüş, düşmanca, asabi, utanmış, sinirli, tedirgin, korkmuş” şeklinde sıralanmaktadır. Bu bağlamda negatif duyguların yoğunluğu kişilerin davranışları üzerinde etkiye sahip olmuş olabilir. Bu nokta negatif duyguların tutum davranış ilişkisi bağlamında duygusal öge şeklinde, her ne kadar tutum objesine yönelik ortaya çıkan biçimde olmasa da, bir tür aracı unsur teşkil ettiğini düşündürmektedir.

Sonuç olarak bilişsel öge bağlamında, ailede kadına yönelik şiddeti daha meşru gören ve daha cinsiyetçi tutumlara sahip; duygusal öge bağlamında ise tutum objesine yönelik ortaya çıkmamakla birlikte negatif duyguları daha yoğun yaşayan, yaşamdan daha az doyum alan bireyler; cinsiyet ayrımcılığı yaptıklarını rapor etmişlerdir.

Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri ve cinsiyetçi tutumları arasındaki ilişkiye yönelik bulgulara ilişkin yorum.

Araştırma sonucuna göre üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri ve alt boyutları arasında anlamlı düzeyde negatif yönde ilişki bulunmaktadır. Buna göre öğrencilerin öznel iyi oluşları düştükçe ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri artarken, öznel iyi oluş düzeyleri yükseldikçe ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri düşmektedir. Diğer bir anlatımla düşük öznel iyi oluşa sahip öğrenciler ailede kadına yönelik şiddeti yüksek öznel iyi oluşa sahip öğrencilere göre daha kabul edilebilir bulmaktadırlar. Benzer sonuçlar ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme sadakat ve görev alt boyutları açısından da elde edilmiştir. Bu doğrultuda öznel iyi oluş ile ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme sadakat-görev alt boyutları arasında anlamlı düzeyde negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Ayrıca araştırma sonucuna göre öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri ve cinsiyetçi tutumları arasında anlamlı düzeyde negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Diğer bir anlatımla öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyi düşerken cinsiyetçi tutumlarının arttığı, öznel iyi oluş düzeyleri yükselirken cinsiyetçi tutumlarının azaldığı bulunmuştur. Benzer sonuçlar cinsiyetçilik ölçeği alt boyutları olan korumacı-düşmanca cinsiyetçilik içinde elde edilmiştir. Buna göre öznel iyi oluş düşerken düşmanca ve korumacı cinsiyetçi tutumlar artmakta, öznel iyi oluş yükseldiğinde ise düşmanca ve korumacı cinsiyetçi tutumlar azalmaktadır.

Öznel iyi oluş ile ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme karşılaştırması ve cinsiyetçilik karşılaştırmalarında benzerlik görülmektedir. Öznel iyi olma arttıkça ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyi azalmakta aynı zamanda cinsiyetçi tutumlarda azalmaktadır. Bu nedenle her iki sonuç birlikte değerlendirilebilir görülmektedir.

Düşük öznel iyi oluş düzeyine sahip öğrencilerin olumsuz duyguları, olumlu duygulara oranla daha yoğun olarak yaşadıkları bilinmektedir. Ayrıca araştırmada kullanılan pozitif-negatif duygu ölçeğinde değerlendirmeye alınan negatif duygular “sıkıntılı, mutsuz, suçlu, ürkmüş, düşmanca, asabi, utanmış, sinirli, tedirgin, korkmuş” şeklinde sıralanmaktadır.

Bu bağlamda düşük öznel iyi oluşa sahip kişiler yüksek öznel iyi oluşa sahip bireylere oranla kendilerini daha mutsuz, daha sıkıntılı, daha düşmanca, daha asabi, daha sinirli, daha tedirgin, daha korkmuş olarak tanımlamaktadırlar. Bu kişilerin yaşam doyumu daha düşüktür. Bu nedenle yaşanan olumsuz duyguların etkisi altında cinsiyetçi tutumların arttığı ve ailede kadına yönelik şiddetin daha meşru görüldüğü düşünülebilir. Diğer taraftan doğrudan bu tür tutum ve davranışlara neden olmaktadır şeklinde bir açıklama yapılması mümkün değildir. Sadece bir anlamda birbirine eşlik eden duygular ve tutumlar şeklinde ortaya çıktıkları düşünülebilir.

Üniversite öğrencilerinin cinsiyetçi tutumları ile ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgulara ilişkin yorum.

Araştırma bulgularına göre; üniversite öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri ile cinsiyetçi tutumları arasında anlamlı düzeyde pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin kadınlara yönelik cinsiyetçi tutumları arttıkça ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri de artmaktadır. Diğer bir anlatımla kadınlara yönelik yüksek cinsiyetçi tutuma sahip öğrenciler ailede kadına yönelik şiddeti daha kabul edilebilir bulurken, düşük cinsiyetçi tutumlara sahip öğrenciler ailede kadına yönelik şiddeti daha az kabul edilebilir bulmaktadır.

Araştırma bulgularına göre; düşmanca cinsiyetçilikle ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişkilidir. Buna göre yüksek düşmanca cinsiyetçi tutuma sahip öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanları ve sadakat, görev alt boyut puanları yüksekken, düşük

düşmanca cinsiyetçi tutuma sahip öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanları ve sadakat, görev alt boyut puanları düşüktür. Diğer bir anlatımla daha yüksek düşmanca cinsiyetçi tutuma sahip öğrenciler ailede kadına yönelik şiddeti daha kabul edilebilir bulmaktadır.

Araştırma bulgularına göre; korumacı cinsiyetçilik ile ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme toplam puanları ve sadakat alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Görev alt boyutunda ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna göre korumacı cinsiyetçilik puanları arttıkça ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme puanları ve sadakat alt boyut puanları da artmaktadır. Düşmesi durumunda ise azalmaktadır. Görev alt boyut puanlarında ise buna bağlı bir değişim olmamaktadır.

Cinsiyetçilik ve kadına yönelik şiddet arasındaki ilişki birçok araştırmanın konusu olmuştur. Bu noktada yapılan araştırmalar (Işık, 2008; Glick, ve ark., 2002; Sakallı-Uğurlu ve Ulu, 2003) araştırma sonucunu destekler bir nitelikte; düşmanca ve korumacı cinsiyetçi tutumlar ile kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar arasında anlamlı düzeyde pozitif yönde ilişki olduğu sonucunu üretmektedir. Bu noktada düşmanca cinsiyetçilik kadınlara yönelik önyargılı tutumları barındığı için geleneksel yaşamı desteklemekte ve bu nedenle evlilikte kadına yönelik şiddeti yordaması anlamlı görülmektedir (Sakallı-Uğurlu ve Ulu, 2003).

Diğer taraftan bir takım araştırma sonuçlarında ise düşmanca cinsiyetçilik açısından benzer sonuçlar görülmekte iken korumacı cinsiyetçilik açısından negatif bir durumun söz konusu olduğu görülmektedir. Diğer bir anlatımla korumacı cinsiyetçi tutumlara sahip bireylerin kadına uygulanan şiddete yönelik tutumları daha negatiftir (Ercan, 2009).

Ayrıca kadına uygulanan şiddetin bir başka yüzü ve gerek fiziksel sonuçları, gerekse psikolojik sonuçları açısından en ağır biçimi olan tecavüz olaylarına ilişkin yapılan araştırmalarda da benzer sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir. Buna göre; (Güzelgün, 2011; Çoklar, 2007; Sakallı-Uğurlu, Yalçın ve Glick, 2007; Yalçın, 2006) yapılan çalışmalarda korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik ile cinsel saldırganlığa ilişkin mitlerin kabulü arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer bir anlatımla korumacı ve düşmanca cinsiyetçi tutumların artması tecavüz olaylarına ilişkin kadını suçlama eğilimini artırmaktadır.

Araştırma sonuçları genel anlamda literatürdeki diğer araştırmalarla benzerlik göstermektedir. Kullanılan ölçek ailede kadına yönelik şiddetin meşru görülebileceği alanları sadakat ve görev alt boyutlarında değerlendirmektedir. Her ne kadar kadınlara yönelik korumacı tutumlar, kadınların korunması, yüceltilmesi gereken özel varlıklar oldukları üzerinde yoğunlaşmakta olsa da durum namus algısı perspektifinde farklı sonuçlar üretebilmektedir.

Sadakat alt boyutu göz önüne alındığında namus adına kadına yönelik şiddetin korumacı-düşmanca ve genel cinsiyetçilikle orantılı sonuçları araştırma sonuçları içinde daha anlamlı görülmektedir. Kadının namusunu koruması konusunda sorumluluğuna atıfta bulunan tecavüz olayında mağduru suçlama eğilimi araştırma sonuçlarında da kendisini göstermektedir. Nitekim bu yaklaşım geleneksel cinsiyet rollerine uygun davranmayan tecavüz olayının mağduru kadın da ahlaki olmayan bir biçimde davranmış olarak algılanmakta, daha fazla korunmayı hak etmediği düşünülmekte ve yaşadığı olaydan ötürü suçlanmaktadır.

Bununla beraber kadınların görevlerini yerine getirmedikleri durumlarda şiddetin meşru görülebileceği alt boyutunda korumacı cinsiyetçilikle ilişkili olmaması Sakallı-Uğurlu ve Ulu'nun (2003) çalışmasıyla da benzerlik göstermektedir. Bu sonuç kadınların kendisine yüklenen evlilik yaşamının sorumluluklarına yönelik görevlerini yerine getirmemeleri şiddetle cezalandırılacak bir davranış olarak görülmemektedir şeklinde yorumlanabilir. Buna göre toplumsal cinsiyet yüklemeleri bağlamında kadının kocasına yönelik sadakati daha önemli görülmekte ve korumacı cinsiyetçilik kadının korunması yönünde etkisini göstererek şiddet tutumunu azaltmaktadır şeklinde açıklanabilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme, cinsiyetçilik ve öznel iyi oluş düzeylerinin maruz kalınan negatif ayrımcılık, yapılan negatif ayrımcılık, cinsiyet ve politik görüşlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre;

- Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre erkekler ailede kadına yönelik şiddeti kadınlara göre daha meşru görmektedir.
- Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre cinsiyetçi tutumları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Araştırma sonucuna göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha yüksek oranda cinsiyetçi tutuma sahiptir.
- Araştırma bulgusuna göre üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre öznel iyi oluş düzeyleri ve öznel iyi oluşu oluşturan pozitif duygu, negatif duygu, yaşam doyumu alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır.
- Araştırma bulgusuna göre kendisini muhafazakâr olarak tanımlayan kişiler politik görüşü diğer olarak işaretleyip belirtmeyen öğrencilere göre ailede kadına yönelik şiddeti daha kabul edilebilir bulmaktadır.
- Araştırma bulgularına göre merkez sağ politik görüşe sahip bireyler ile politik görüşünü diğer olarak işaretleyerek belirtmeyen öğrencilerin cinsiyetçi tutumları muhafazakâr ve milliyetçi politik görüşü benimseyen öğrencilerin cinsiyetçi tutumlarından anlamlı düzeyde daha düşüktür.
- Araştırma bulgusuna göre üniversite öğrencilerinin politik görüşlerine göre öznel iyi oluş düzeyleri ve öznel iyi oluşu oluşturan pozitif duygu, negatif duygu, yaşam doyumu alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır.
- Araştırma bulgularına göre negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını belirten öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeyleri

negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadığını belirten öğrencilerin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme düzeylerinden anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Araştırma bulgularına göre üniversite öğrencilerinin negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumlarına göre cinsiyetçilik toplam puanları ve düşmanca cinsiyetçilik alt boyut puanları anlamlı düzeyde farklılaşmazken korumacı cinsiyetçilik alt boyut puanları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını rapor eden öğrencilerin korumacı cinsiyetçilik puanları negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadığını rapor eden öğrencilere oranla anlamlı düzeyde daha yüksektir.
- Araştırma bulgularına göre negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığını belirten öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadığını belirten öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerinden anlamlı derecede daha düşüktür. Diğer bir anlatımla negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma, öğrencilerin öznel iyi oluşlarını düşürmektedir. Cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmış öğrenciler, yaşamdan daha az doyum elde ederken pozitif duyguları daha az yaşamakta ve negatif duyguları ise daha yoğun olarak hissetmektedirler.
- Araştırma bulgularına göre erkeklere ve kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yaptığını rapor eden öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri erkeklere ve kadınlara yönelik negatif cinsiyet ayrımcılığı yapmadığını rapor eden öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerine göre anlamlı derecede daha düşüktür. Diğer bir anlatımla erkeklere ve kadınlara yönelik cinsiyet ayrımcılığı yapan öğrencilerin iyi oluşları düşüktür.
- Ayrıca araştırma sonuçlarına göre ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ve cinsiyetçilik arasında pozitif yönde, ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ve öznel iyi oluş arasında negatif yönde, cinsiyetçilik ve öznel iyi oluş arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Bu doğrultuda bu bölümde uyulayıcılara ve araştırmacılara yönelik bazı öneriler sunulmuştur.

Öneriler

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Araştırma bulguları ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme ile cinsiyetçi tutumların pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu çalışma nedensel bir çalışma olmamakla birlikte ayrımcılığın ve şiddetin davranışsal boyut, cinsiyetçiliğin bilişsel boyut olduğu göz önüne alındığında cinsiyetçi tutumların değiştirilmesinin ayrımcılık ve şiddetin önlenmesinde önemli rol oynayabileceği söylenebilir. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için;

- Birey toplumsal cinsiyet rollerine ait dinamiklerle ilk olarak ailesi içerisinde anne-babası arasındaki iletişim yoluyla tanışmaktadır. Sonrasında ise kültürel çevre ile olan etkileşimi aracılığı ile cinsiyet rollerini şekillendirmektedir. Bu nedenle çocuğun ilk bilgi kaynağı olan anne-baba arasındaki iletişim biçiminin zenginleştirilmesi ve sağlam bir zemine oturtulması için çeşitli eğitim faaliyetleri düzenlenebilir.
- Diğer bir bilgi kaynağı olan okullarda ise ders kitaplarının içeriğinden, sınıf içi öğretmen tutumlarına kadar eğitim faaliyetleri gözden geçirilerek öğrencilerin daha eşitlikçi, daha demokratik, daha özgürlükçü bir tutum kazanabilmeleri hedeflenmelidir. Bu amaçla Talim Terbiye Kurulu kitapların bilgi bakımından eksiklikleriyle ilgili değerlendirmelerinin yanı sıra ikincil mesajlar olarak ortaya çıkan cinsiyet algısına yönelik yanlış mesajların da incelenmesini sağlamalıdır. Ayrıca öğretmenlerin de bu amaçla çeşitli hizmet içi eğitim faaliyetlerinden geçirilmeleri gerekmektedir.
- Diğer taraftan gerek sözlü gerekse yazılı medya iletişim araçlarının birey üzerindeki etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Gerek çizgi filmlerde gerekse çeşitli programlarda reyting kaygısının ön planda tutularak toplumsal cinsiyetçiliğin ve şiddetin önü açılabilir. Bu nedenle televizyon programlarının denetçisi olarak görev yapan RTÜK'ün hazırlanan programların toplumsal eşitlik düşüncesine yön verecek nitelikte düzenlenmesi doğrultusunda önderlik etmesi gerekmektedir. Reyting kaygısı nedeniyle toplumsal erozyona neden olacak, şiddeti özendirecek programların yapılmasına izin vermemelidir.

- Diğer bir önemli husus ise bilgisayar oyunları aracılığı ile oluşturulmaya çalışılan sanal gerçeklik algısıdır. Görsel bir kültür ve yeni bir medya aracı olarak kullanılan bilgisayar oyunlarındaki kadın ve erkek temsilleri gerçeğin ötesinde sanal dünya içerisinde yeni temsiller oluşturmaktadır. Bu nedenle kişinin zihnindeki ideal kadın ve erkek simgesi oyunlardaki karakterlerle özdeşleşmekte ve yeni cinsiyetçilik olarak kendisini göstermektedir. Bu doğrultuda internet oyunları konusunda gerek ailelerin gerekse öğrencilerin bilinçlendirilmesi önemlidir. Bu amaçla öğrencilerin bilişim teknolojisini daha sağlıklı kullanabilmesi için okullarda yeni dersler eklenebilir.

2. Cinsiyetçi tutumların oluşmasının önüne geçilebilmesi kadar var olan cinsiyetçi tutumların farkına varılması ve değiştirilmesi de önem arz etmektedir. Bu amaçla araştırma yapılan çalışma grubunun üniversite öğrencileri olduğu düşünüldüğünde öneriler şu şeklide sıralanabilir;

- Üniversiteler çeşitli sempozyum ve paneller aracılığı ile toplumsal cinsiyet algısı konusunda öğrencilerin farkındalıklarının artmasını sağlayabilir.
- Öğrencilerin fikirlerini paylaşabilecekleri ve yaşadıkları negatif olayları anlatabilecekleri bir zemin oluşturularak kendi aralarındaki paylaşımları aracılığı ile empati kurmaları sağlanabilir.
- Araştırma sonuçları erkeklerin daha cinsiyetçi tutumlara sahip olduğunu ve ailede kadına yönelik şiddeti daha meşru gördüğünü göstermektedir. Bu nedenle üniversiteler bünyesinde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik çeşitli kulüpler kurulabilir ve bu kulüplerde erkeklerin aktif rol almaları sağlanabilir.

3. Bir taraftan toplumsal cinsiyetçilik ve aile içi şiddetin önlenmesi için çeşitli çalışmalar yapılırken diğer taraftan bu doğrultuda gerekli yasal zeminin oluşturulması gerekmektedir. Her ne kadar aile içi şiddetin önlenmesine ilişkin çeşitli yasalar olsa da gerek emniyet genel müdürlüğünün verilerine göre, gerekse medyada yer alan haberlere göre kadına yönelik şiddet olgusu önlenememiş değildir. Ayrıca özellikle koruma altına alınan kadınların bu şiddet nedeniyle yaşamlarının son bulması üretilen politikaların sonuç odaklı olduğunun ve sürecin önüne geçme konusunda yetersiz kaldığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu nedenle;

- Yasaların Avrupa birliği uyum süreci kapsamında çıkarılmaktan öte toplumun ihtiyaçları ön planda tutularak oluşturulması gerekmektedir.
- Şiddet olaylarının ortaya çıkmadan önlenmesi amacıyla önleyici birimlerin kurulması gerekmektedir.
- Yasal zemini oluşturularak evlilik öncesi bireyler çeşitli eğitim faaliyetlerinden geçirilmeli ve evlilik okulundan mezun olmaları sağlanmalıdır.
- Ayrıca şiddete maruz kalmış kadına yardım edecek özel bir birimin kurulması gerekmektedir.
- Diğer taraftan ailenin korunması üzerinde politikalar üretilirken bireyin korunması ihmal edilmemelidir. Bir anlamda ailenin devamlılığı için birey feda edilmemelidir.

4. Araştırma sonuçları ayrımcılığa maruz kaldığını rapor eden bireylerin iyi oluş düzeylerinin ayrımcılığa maruz kalmayanlara göre daha düşük olduğunu göstermektedir. Bu nedenle ayrımcılığa ve şiddete maruz kalan bireyler için psikolojik destek sunacak çeşitli birimler oluşturularak yardım sunulabilir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler.

- Bu araştırmanın çalışma grubunu Orta Karadeniz bölgesindeki bir üniversitede öğrenimine devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Benzer araştırmaların farklı çalışma gruplarında tekrar edilmesi durum tespiti açısından önemli görülmektedir.
- Özellikle evli bireylerin aile içinde maruz kaldıkları şiddet yaşantıları, bu şiddet yaşantılarına bakış açıları, cinsiyetçi tutumları ve iyi oluşları birlikte değerlendirildiğinde farklı veriler ortaya koyacaktır.
- Yapılan araştırmalar genellikle maruz kalınan şiddet, ayrımcılık sonrası bireylerin neler hissettikleri ve neler yaşadıkları üzerine odaklandığı için konunun bütüncül bir bakış açısıyla görülememesine neden olmaktadır. Maruz bırakan açısından durumun değerlendirilmesi önemli görülmektedir ve sosyal, politik adımların daha gerçekçi atılabilmesi için zorunluluk arz etmektedir. Bu bağlamda yeni çalışmalar ayrımcılık yapan bireylerin farklı özelliklerinin araştırılması üzerine odaklanarak gerekli önleyici hizmetlerin gerçekleştirilebilmesi için ön bilgi oluşturabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, F., Ayata A. G. ve Varoğlu D. (1999). *Cinsiyete dayalı ayrımcılık: türkiye'de eğitim sektörü örneği*. Ankara: T.C. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.
- Acuner, S. (2008). *Avrupa birliği kadın-erkek eşitliği politikaları ve Türkiye. Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitsizliği: Sorular, öncelikler ve çözüm önerileri*. İstanbul: Tüsiad Yayını.
- Akar, T., Aksakal, N., Demirel, B., Durukan, E., ve Özkan, S. (2010). The prevalence of domestic violence against women among a group woman: Ankara, Turkey. *Journal of family violence*. 25(5),449-460.
- Akın, A. ve Subaşı, N. (2003). *Kadına yönelik şiddet nedenleri ve sonuçları*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Ve Araştırma Merkezi Yayınları. <http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/HuksamYayin.php> adresinden alınmıştır.
- Akın, A. (2010, 20-23 Mayıs). *Tıp alanında toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ile mücadele*. II. Kadın Hekimlik Ve Kadın Sağlığı Kongresi'nde Sunuldu, Ankara. <http://www.ttb.org.tr/kutuphane/2kadinsagkong.pdf#page=17> adresinden alınmıştır.
- Aksoy, H. N. ve Odabaşı, A. (2006). *Şiddet: Aile içi şiddetin, kadın ve çocuk açısından ele alınması*. <http://www.ayseodabasi.com/images/kadin%20siddet.pdf> adresinden alınmıştır.
- Aksoy, N. (2006). *Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ve kadının statüsü genel müdürlüğünün rolü*. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/kadininstatusu.gov.tr/mce/eski_site/Pdf/butceleme.pdf adresinden alınmıştır.
- Aktaş, A. M. (2006). *Aile içi şiddet*. Ankara: Elma Yayıncılık.
- Aktaş, A. M. (2008). Aile içi şiddet. *Doğu Batı Dergisi*. 10(43),151-158.
- Akyıldız, H. (1994). *Öğrenme sürecine ilişkin kuramsal açıklamalar*. İzmir: Neşa Ofset.
- Alkan, A. (2005). *Yerel yönetimler ve cinsiyet kadınların kentte görünmez varlığı*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Altınay A. G. ve Arat, Y. (2007). *Türkiyede kadına yönelik şiddet*. İstanbul: Punto Baskı Çözümleri.
- Altun, M. (2006). *Denizli ili kırsalında bir sağlık ocağı bölgesinde 15-49 yaş evli kadınların fiziksel şiddet görme durumları ve kadınların şiddete ilişkin tutumları*. Yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Alvesson, M. & Billing, Y. (1994). *Gender managers and organizations*. Berlin: Walter de Gruyter. http://www.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=O-8ivziiZtsC&oi=fnd&pg=PA3&dq=Gender+Managers+And+Organizations&ots=d-Zr9j-rm1&sig=RJdwX2rQ2GODgNvk1rj3_VLFFERE&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false adresinden alınmıştır.
- Aras, D. (2010). *Türk iş hukuku'nda ayrımcılık yasağı*. Yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

- Arda, E., Kılıçgedik, N., Bakan, İ., Kemer, B. & Bakan, S. (2003). Sosyal bilimler el sözlüğü. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Arendt, H. (2006). *Şiddet Üzerine Seçme Eserler 6* (çev. B. Peker). İstanbul: İletişim Yayınevi.
- Aslan, Y. K. (2006). *Avrupa insan hakları sözleşmesi ve avrupa insan hakları mahkemesi kararları bağlamında ayrımcılık yasağı*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ata, N. (2010). *Temel haklardan yararlanmada cinsiyete dayalı ayrımcılık yasağı*. Yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ataöv, T. (1996). *Çatışmaların kaynağı olarak ayrımcılık*. Ankara: AÜ SBF İnsan Hakları Merkezi Yayınları. <http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/016.pdf> adresinden alınmıştır.
- Atman, Ü. C. (2003). Kadına yönelik şiddet: Cinsel taciz/ırza geçme. *Sted Dergisi*. 12(9), 333-335.
- Avrupa ayrımcılık yasağı hukuku el kitabı*. (2010). Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı. http://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_non_discr_law_TUR.pdf adresinden alınmıştır.
- Avrupa birliği hukuku, ırk ayrımcılığı yönergesi, (Konsey Direktifi 2000/43 / EC 29 Haziran 2000 ırk veya etnik kökene bakılmaksızın kişilere eşit muamele ilkesinin uygulanması) http://eur-lex.europa.eu/search.html?instInvStatus=ALL&or0=DTS%3D3,DTS%3D0&or1=DTT%3DL&DTN=0043&DTA=2000&qid=1396288716201&DTC=false&DTS_DOM=ALL&type=advanced&SUBDOM_INIT=ALL_ALL&DTS_SUBDOM=ALL_ALL adresinden alınmıştır.
- Ayan, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 8(3), 206-214.
- Aydoğmuş, K. (2003). *Ana-Baba okulu: Çocuklarda Uyum ve Davranışları Bozuklukları*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Ayrancı, Ü., Günay, Y., ve Doğan, O. (2002). Hamilelikte aile içi eş şiddeti: Birinci basamak sağlık kurumuna başvuran kadınlar arasında bir araştırma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 3, 75-87.
- Balcıoğlu, İ. (2001). *Şiddet ve toplum*. İstanbul: Bilge Yayıncılık.
- Baykal, Ş. (1991). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*. 1(2), 66-75.
- Baykal, T. (2008). *Ailede kadına yönelik fiziksel şiddet, bu şiddete ilişkin tutumlar ve kadının şiddet yaşantısı*. Yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Ben-Zur, H. (2003). Happy adolescents: The link between subjective well-being, internal resources and parental factors. *Journal of Youth and Adolescence*. 32(2), 67-79.
- Berkowitz, L. (1989). Frustration-aggression hypothesis: Examination and reformulation. *American Psychological Association Psychological Bulletin*. 106(1), 59-73.

- Besni, İ. (2011). *Üniversite öğrencilerinin kadına karşı aile içi şiddete yönelik tutumlarının cinsiyet, politik görüş ve şiddete maruz kalma açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Tokat.
- Bilgin, A. (2008). *Okullarda şiddeti önlemede bir yöntem çatışma çözme*. Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, 20 No'lu Genel Yorum. <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cescr/docs/E.C.12.GC.20.doc> adresinden alınmıştır.
- Birleşmiş Milletler, "Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri". (1993). <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:SwRAVHEt5v4J:www.ombudsman.gov.tr/contents/files/207b4--Kadinlara-Karsi-Siddetin-Tasfiye-Edilmesine-Dair-Bildiri.pdf+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr> adresinden alınmıştır.
- Bora, A. ve Üstün, İ. (2005). *Sıcak aile ortamı: Demokratikleşme sürecinde kadın ve erkekler*. İstanbul: Tesev Yayınları. http://www.tesev.org.tr/assets/publications/file/Sicak%20Aile%20Ortami%2010_2005%20.pdf adresinden alınmıştır.
- Boysan, M. (2012). *Üniversite öğrencilerinde erken dönem uyumsuz şemalar, başa çıkma stilleri ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkilere yönelik bir model sınaması*. Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Bradburn, N. M. & Caplovitz, D. (1965). *Reports on happiness*. Chicago: Aldine. <http://isp.sagepub.com.proxy.gop-elibrary.com:90/content/13/1/77.full.pdf+html> adresinden alınmıştır.
- Budak, S. (2000). Psikoloji sözlüğü. İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Butler, J. (1999) *Gender Trouble, Feminism and the subversion of edentity* Routledge. New York And London: Routledge. <http://site.ebrary.com.proxy.gop-elibrary.com:90/lib/gop/docDetail.action?docID=10054731&p00=%E2%80%9Cvariations%20sex%20gender%3A%20beauvoir%2C%20wittig%2C%20foucault%E2%80%9D> adresinden alınmıştır.
- Büyükdüvenci, S. (1993). Aristotale'te mutluluk kavramı. *Felsefe Dünyası Dergisi*. 9, 41-45.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Canbay, H. (2010). *Lise öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Cenkseven, F. (2004). *Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi*. Doktora tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Centel, T. (2009). Kıdem tazminatında pozitif ayrımcılık. *Sicil dergisi*. 4(15), 5-10.
- Ceylan, G. G., Özbey, Ü., Yüce, H. ve Elyas, H. (2007). 47 XYY Sendromlu bir olgu. *Fırat Tıp Dergisi*. 12(3),239-42.
- Chaffins, S. & Forbes, M. (1995), The glass ceiling: Are women where they should be? *Education Vol.* 115(3), 380-388.

- Challaye, F. (1968). *Bütün yönleriyle freud ve freud doktrini* (çev. H. Özgü). İstanbul: Özgü Yayınevi.
- Chang, E. C. (1998). Does dispositional optimism moderate the relation between perceived stress and psychological well-being?: A preliminary investigation. *Personality and Individual Differences*. 25,233-240.<http://www.sciencedirect.com> adresinden alınmıştır.
- Cihangir-Çankaya, Z. (2005). *Öz belirleme modeli: Özerklik desteği, ihtiyaç doyumu ve iyi olma*. Doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Csikszentmihalyi, M. (2005). *Akış: Mutluluk bilimi*(çev. S. Akbaş).Ankara: Hyb Yayıncılık.
- Cüceloğlu, D. (2000). *İnsan ve davranışı psikolojinin temel kavramları*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çayır, K. ve Ceyhan, M. A. (2012). *Ayrımcılık çok boyutlu yaklaşımlar*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. www.aciktoplumvakfi.org.tr/pdf/ayrimcilikanakitap.pdf adresinden alınmıştır.
- Çetin, H. (2004). *Öğrenci ergenlerin şiddete yönelik tutumları: Yaş ve cinsiyete göre bir inceleme*. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Çetiner, G. (2006). *Aile içi şiddet yaşayan kadınlarda cinsel sorunlar ve intihar olasılığı*. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Çevik, N. (2010). *Lise öğrencilerinin öznel iyi oluşlarını yordayan bazı değişkenler*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Çoklar, I. (2007). *Kadına yönelik cinsel şiddetin meşrulaştırılması ve tecavüze ilişkin tutumlar*. Yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Çotuksöken, B. (2009). Şiddetin antropolojik temeli. *Felsefelogos Dergisi*. 13(37),7-11.
- Dabbs, J.M. & Hargrove, M. F. (1997). Age, testosterone, and behavior among female prison inmates. *Psychosom Med*. 59, 477-480.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2008). Facilitating optimal motivation and psychological well-being across life's domains. *Canadian Psychology*. 49(1), 14-23.
- Delice, E. (2009). Şiddetin epistemolojisi ya da bilincin gerçeklik restorasyonu. *Felsefelogos Dergisi*. 13(37), 61-76.
- Demir, Ö. ve Acar, M. (2002). Sosyal bilimler bölüğü. Ankara: Vadi Yayınları.
- Demirbaş, M. & Yağbasan, R. (2006). Fen bilgisi öğretiminde sosyal öğrenme teorisine dayalı öğretim etkinliklerinin, öğrencilerin akademik başarılarına olan etkisinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 14(1), 113-128.
- Demirkan, U. Z. (2009). *Toplumsal cinsiyet bağlamında gençlerin şiddet davranışları*. Yüksek lisans tezi. Muğla üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Muğla.
- DeNeve, K. M. ve Cooper, H. (1998). The happy personality: A meta-analysis of 137 personality traits and subjective well-being. *Psychological Bulletin*. 124, 197-229.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*. 95(3), 542-575.

- Diener, E. (2007). Frequently Asked Questions (FAQ's), About Subjective Well-Being (Happiness and Life Satisfaction).
<http://internal.psychology.illinois.edu/~ediener/faq.html#SWB> adresinden alınmıştır.
- Diener, E., Diener, M. & Diener, C. (1995). Factors predicting the subjective well-being of nations. *Journal of Personality and Social Psychology*. 5(69), 851 -864.
- Diener, E., Oishi, S., & Lucas, R. E. (2003). Personality, culture, and subjective well-being: Emotional and cognitive evaluations of life. *Annual review of psychology*. 54(1), 403-425.
- Diener, E., Sandvik, E. & Larsen, R. J. (1985). Age and sex effects for emotional intensity. *Developmental Psychology*. 21(3), 542- 546.
- Diener, E., Suh, E., Lucas, R.E. & Smith, H.L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*. 125, 276-302.
- Diener, E., ve Lucas, R. E. (1999). Explaining differences in social levels of happiness: Relative standarts, need fulfillment, culture, and evaluation theory. *Journal of Happiness Studies*, 1, 47-78.
- Diener, E., Suh, E. & Oishi, S. (1997). Recent findings on subjective well-being (invited article). *Indian Journal of Clinical Psychology*. 24, 25-41.
- Dılmaç, B. ve Bozgeyikli, H. (2009). Öğretmen adaylarının öznel iyi olma ve karar verme stillerinin incelenmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*. 11(1), 171-187.
- Doğan, T. (2013). Beş faktör kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*. 14(1), 56-64.
- Dönmezer, S. (1996). Çağdaş toplumlarda şiddet ve mafia suçları. *Cogito dergisi*. 6-7, 215-220.
- DPT, (2001) Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı İşgücü Piyasası Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Yayın No: DPT:2548-ÖİK:564. Ankara.
- Duran, B. (2011). *Aktif asketizm/radikal hedonizm ya da kanaat ahlakı*.
<http://www.cangungen.com/2011/03/03/asketizmpuritenlikmodern-yasamhazcilikweber/> adresinden alınmıştır.
- Durudoğan, H. (2011). Biyolojik Cinsiyet - Toplumsal Cinsiyet ve Cinsel Arzu Kesişiminde Cinsellik. Cinsellik ve cinsel eğitim türkiye aile sağlığı ve planlaması vakfı konferans kitabı. s: 17-22.
http://www.tapv.org.tr/content/file/Kitaplar/Kitap_CinsellikCinselEgitimKonferansi.pdf#page=17 adresinden alınmıştır.
- Dündar, C.(1996). Televizyon ve Şiddet. *Cogito dergisi*. 6-7, 385-389.
- Dürü, Ç.(1998). *Anxiety and depression: Searching the distinct and overlapping features*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Efe, Ş. Y. ve Ayaz, S. (2010). Kadına yönelik aile içi şiddet ve kadınların aile içi şiddete bakışı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 11, 23-39.
- Ekin, V. (2010). *Tüketim toplumu, hedonizm ve araç olarak yazılı basın*. Doktora tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

- Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, Genel Yorum no: 16, (2005). Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Hakları Kullanmada Erkek ve Kadınlara Eşit Hak Sağlanması (Madde 3) Otuz Dördüncü Oturum, (çev. U. Lema).
http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/Books/khuku/ayrimcilik_yasaginin_kapsami/ayrimcilik_yasagi_eskhk_16_no_lu_genel_yorumu_eskh_kullanmad.pdf adresinden alınmıştır.
- Ellsberg, M. (2000). *Violence against women: the health sector responds*. Washington D.C.: PAHO, (Occasional Publication No. 12) Pan American Health Organization.
<http://www1.paho.org/english/ad/ge/VAW-HealthSectorResponds.pdf> adresinden alınmıştır.
- Equal Employment Opportunity Commission, (2010) Discrimination By Type.
<http://www.eeoc.gov/laws/types/index.cfm> adresinden alınmıştır.
- Erbaş, M. D. (2012). *Öğretmen adaylarının mükemmeliyetçilik düzeylerinin red duyarlılığı ve öznel iyi oluş düzeylerine göre incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Ondokuzmayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Samsun.
- Erbek, E., Eradamlar, N., Beştepe, E., Akar, H. ve Alpkan, L. (2004). Kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddet: Üç grup evli çiftte karşılaştırmalı bir çalışma. *Düşünen Adam*. 17(4), 196-204.
- Ercan, N. (2009). *Evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddete ilişkin tutumların yordayıcıları: Çelişik duygulu cinsiyetçilik, sistemi meşrulaştırma ve dini yönelim*. Yüksek lisans tezi. Ortadoğu teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Erdem M. ve Muslu, L. (2002). Kırsal bölgede eşi tarafından fiziksel şiddet gören ve görmeyen kadınların bazı özellikleri. *Hemşirelik Forumu Dergisi*, 5(5), 42-47.
- Eren, A. (2005). Korku kültürü, değerler kültürü ve şiddet. *Aile ve Toplum Dergisi*. 2(8), 23-35.
- Erşen, Ö. (2008). Psikanalitik bir deneme şiddet: Ötekinin yıkımı. *Doğu Batı Dergisi*. 10(43), 129-137.
- Erten, Y. ve Ardalı, C. (1996). Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları. *Cogito Dergisi* 6-7, 143-164.
- Eryılmaz, A. ve Ercan, L. (2011). Öznel iyi oluşun cinsiyet, yaş grupları ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 4(36), 139-149.
- Eskin, M., Akoğlu, A. ve Uygur, B. (2006). Ayaktan tedavi edilen psikiyatri hastalarında travmatik yaşam olayları ve sorun çözme becerileri: İntihar davranışıyla ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 17(4), 266-275.
- Fawole, O. I. (2008). Economic violence to women and girls. Is it receiving the necessary attention?. *Travma, Violence & Abuse*. 9 (3), 167-177.
- Feather, N. T. & Boeckmann, R. J. (2007). Beliefs about gender discrimination in the workplace in the context of affirmative action: Effects of gender and ambivalent attitudes in an Australian sample. *Sex Roles*, 57(1-2), 31-42.
- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human Relations*. 7, 117-140.
<http://kslab.kaist.ac.kr/kse612/Festinger1954.pdf> adresinden alınmıştır.

- Folkman, S. (1984). Personal control and stress and coping processes: A theoretical analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*. 46, 939-952.
- Fredman, S. (2005). *Disability equality: A challenge to the existing anti-discrimination paradigm? Disability rights in Europe: From theory to practice*. Oxford ;Hart Publishing. http://books.google.com.tr/books?id=XMnbxvdi8lwC&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false adresinden alınmıştır.
- Freedman, J. L., Sears, D.O. & Carlsmith, J. M. (1989). *Sosyal Psikoloji*. (çev. A. Dönmez, 2003). Ankara: İmge Kitapevi.
- Freedman, S. (2011). *Discrimination law*. New York: Oxford University Press. http://books.google.com.tr/books?id=XMnbxvdi8lwC&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false adresinden alınmıştır.
- Freud, S. (1971). *Introductory Lectures on Psychoanalysis*, Londra: Hogarth Press, (çev. S. Budak, 1994). *Psikanalize Giriş Dersleri*. Ankara: Öteki Yayınevi.
- Fromm, E. (1993). *İnsandaki yıkıcılığın kökenleri* (çev. S. Alpagut). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Fromm, E. (1994). *The Heart of Man – Its Genius for Good and Evil* (çev. Y. Salman ve İ. İçten, 2008. Çev.). *Sevgi Ve Şiddetin Kaynağı*. İstanbul: Payel yayıncılık.
- Fugl-Meyer, A. R., Fugl-Meyer, K. S. & Melin R. S. (2002). Life satisfaction in 18- to 64-year-old swedes: In relation to gender, age, partner and immigrant status. *J Rehabil Med*. 34: 239–246. <http://www.medicaljournals.se/jrm/content/download.php?doi=10.1080/165019702760279242> adresinden alınmıştır.
- Gençöz, T. (2000). Pozitif ve negatif duygu durum ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*. 15(46), 19-28.
- Gençtan, E. (2004). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gender Equality: Practise Note, (2002). <http://www.undp.org/content/dam/undp/library/corporate/fast-facts/english/FF-Gender-Equality-and-UNDP.pdf> adresinden alınmıştır.
- Glick P. & Fiske, S. T. (1996). The ambivalent sexism inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*. 70, 491-512.
- Glick P. & Fiske, S. T. (1997). Hostile and benevolent sexism measuring ambivalent sexist attitudes toward women. *Psychology of Women Quarterly*. 21, 119-135.
- Glick, P., Sakalli-Ugurlu, N., Ferreira, M. C. & de Souza, M. A. (2002). Ambivalent sexism and attitudes toward wife abuse in Turkey and Brazil. *Psychology of Women Quarterly*. 26(4), 292-297.
- Gök, M. (2009). Aile içi şiddet ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Göregenli, M. (2012). *Önyargı kalıp yargılar ve ayrımcılık*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. www.aciktoplumvakfi.org.tr/pdf/ayrimcilikanakitap.pdf adresinden alınmıştır.

- Göze, A. (1995). *Siyasal düşünceler ve yönetimler*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Gül, I. İ. ve Karan, U. (2011). *Ayrımcılık Yasağı Eğitim Rehberi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
http://www.uglakademi.org/upload/mce/ayrimcilik_yasagi_egitim_rehberi.pdf adresinden alınmıştır.
- Gül, İ. I. (2006). *Fiziksel engellilerin uluslararası hukukta korunması ve uluslar arası standartların iç hukuka yansımaları*. Doktora tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Gülaçtı, F. (2009). *Sosyal beceri eğitimine yönelik programın üniversite öğrencilerinin, sosyal beceri, öznel ve psikolojik iyi olma düzeylerine etkisi*. Doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Gülçür, G. (2006). *Çelişik duygulu cinsiyetçilik, erkeklere yönelik çelişik tutumlar ve demografik bilgilerin sosyal bilimlerde okuyan erkekler ve fen bilimlerinde okuyan kadınlara yönelik tutumlar üzerindeki etkisi*. Yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Güldü, Ö. (2010). *Üniversite öğrencilerinde siyasal kimlik*. Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D., ve Altıntaş, M. (2012). Bir kısır döngü olarak şiddet. *Psikiyatride Guncel Yaklasimler*. 4(1), 112-137.
- Güler, N. Tel, H. ve Özkan-Tuncay, F. (2005). Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 27(2), 51-56.
- Gündoğdu, R. & Yavuzer, Y. (2012). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öznel iyi oluş ve psikolojik ihtiyaçlarının demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12(23), 115-130.
- Gürgün, S. (1998). *Siyasal değişimde kadın boyutu*. İstanbul: Kurtiş Matbaacılık.
- Güzelgün, G. G. (2011). *Toplumumuzda kadına yönelik cinsel saldırganlığın sosyal psikolojik arka planı*. Yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Hampton, N. Z. & Marshall, A. (2000). Culture, gender, self efficacy and life satisfaction: A comparison between Americans and Chinese people with spinal cord injuries. *Journal of Rehabilitation*, 66(3), 21-29. <http://cirrie.buffalo.edu/database/16407/> adresinden alınmıştır.
- Hançerlioğlu, O. (2000). *Düşünce tarihi*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Haskan, Ö. & Yıldırım, İ. (2012). Şiddet eğilimi Ölçeği'nin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 37(163), 165-177.
- Haskan, Ö. (2009). *Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek*. Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Helvacıoğlu, F. (1996). *Ders kitaplarında cinsiyetçilik*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Hintikka, J. (2001). Religious attendance and life satisfaction in the finnish general population. *Journal of Psychology and Theology*. 29(2), 158.

- Illich, I. (1996). *Gender* (çev. A. Fethi). Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Imbusch, P. (2000). Uygarlık kuramları ve şiddet sorunu. *Toplum ve Bilim Dergisi*, (84), 91-111.
- Işık, R. (2008). *Namus algısının ve namusu korumak adına kadına uygulanan şiddete yönelik tutumların yordayıcıları: Çelişik duygulu cinsiyetçilik ve sistemi meşrulaştırma*. Yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- İlkkaracan P. (1998). Doğu Anadolu'da kadın ve aile.
http://www.bianet.org/files/doc_files/000/000/134/original/Dogu_Anadolu_da_Kadin_ve_Aile_ilkkaracan.pdf adresinden alınmıştır.
- İnceoğlu, S. (2006). Türk anayasa mahkemesi ve insan hakları Avrupa mahkemesi kararlarında eşitlik ve ayrımcılık yasağı. *Çalışma ve Toplum Dergisi*. 4, 41-70.
- İnsan hakları evrensel beyannamesi. 10 Aralık 1948
www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf adresinden alınmıştır.
- International Labour Organisation, (1958). Convention Discrimination in Respect of Employment and Occupation. www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C111 adresinden alınmıştır.
- International Labour Organisation, (2009). An Overview of the ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work.
http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_095898.pdf adresinden alınmıştır.
- K. S. G. M. (2012). Kadına yönelik şiddetle mücadele ulusal eylem planı 2012-2015.
http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/kadininstatusu.gov.tr/mce/2012/kadina_yonelik_sid_2012_2015.pdf adresinden alınmıştır.
- Kadın Hakları El Kitabı, (2008). Ankara barosu kadın hakları merkezi.
<http://www.ankarabarosu.org.tr/Siteler/1940-2010/Kitaplar/pdf/k/kadin2008.pdf> adresinden alınmıştır.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (1999). Çalışmaya hazır işgücü olarak kentli kadın ve değişimi. Ankara: Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Karakuş, Y. (2006). *Türkiye'de ve avrupa'da pozitif ayrımcılık: karşılaştırmalı bir çalışma*. Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Karal, D. ve Aydemir, E. (2012). *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*. Usak sosyal araştırmalar merkezi. Usak raporları no:12-01. http://www.usak.org.tr/images_upload/files/12-01%20kadına%20yönelik%20şiddet.pdf adresinden alınmıştır.
- Karan, U. (2007). Türk hukukunda ayrımcılık yasağı ve Türk ceza Kanunu'nun 122. maddesinin uygulanabilirliği. *TBB Dergisi*. 73, 146-173.
- Karancı, A., Dirik, N. G. ve Yorulmaz, O. (2007). Eysenck kişilik anketi-gözden geçirilmiş kısaltılmış formunun (EKA-GGK) Türkiye'de geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*.18(3), 254- 261.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Kaya, İ. H. ve Osmanoğlu, D. E. (2013). Öğretmen adaylarının yükseköğretime dair memnuniyet durumları ile öznel iyi oluş durumlarının değerlendirilmesi: Kafkas üniversitesi örneği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.12, 45-70.
- Keane, J. (1996). *Şiddetin uzun yüzyılı*. (çev. P. Peker). Ankara: Dost Kitapevi.
- Keleş, R. (1980). Kent bilim terimleri sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kemerli, N. (2003). Aile içinde kadına yöneltilen şiddet. *Kadına Yönelik Şiddet ve Hekimlik Sempozyum Kitabı*. Ankara: Ankara Tabip Odası Yayınları. s.41-58.
- Kendirci, A. (2013). *Evlü bireylerin öfke ifade tarzları ve şiddet sorumluluğunun incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Tokat.
- Kermen, U. (2013). *Üniversite öğrencilerinin ihtiyaç doyumu ve öznel iyi oluş düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bolu.
- Kocacık, F. ve Çağlayandereli, M. (2009). Ailede kadına yönelik şiddet: Denizli ili örneği. *Uluslar Arası İnsan Bilimleri Dergisi*. 6(2), 24-43.
- Koç ,B. (2011). *Okullarda şiddet, lise öğrencilerinde şiddet, saldırganlık ve dindarlık ilişkisi*. Samsun: E Yazı Yayınevi.
- Koç, E. ve Kaya, A. (2006). *Kadının el kitabı (Yasalardaki haklarımız)*. İstanbul: Çağın Matbaacılık. http://www.hyd.org.tr/staticfiles/files/kadin_yurttas_-_turkce.pdf adresinden alınmıştır.
- Korkmaz, İ. (2003) Sosyal Öğrenme Kuramı. Y. Binnur (Editör). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi* (s.246-269). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Korkut, L. (2009). *Ayrımcılık karşıtı hukuk*. Ankara: İnsan Hakları Gündemi Derneği. www.rightsagenda.org/attachments/209_ayrimcilikkarsitihukuk.pdf adresinden alınmıştır.
- Korkut-Owen F. ve Owen, V. D. (2008). *Kadına yönelik aile içi şiddet*. Ankara: Duman ofset. <http://www.aileicisiddet.net/egitim/set/KYAIS.pdf> adresinden alınmıştır.
- Korur, S. (2003). Kadına yönelik şiddete adli tıp açısından yaklaşım. *Kadına Yönelik Şiddet ve Hekim Sempozyumu*, 85-94.
- Köker, S. (1991). *Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeyinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Köknel, Ö. (1994). *Kaygıdan mutluluğa kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Basımevi.
- Köknel, Ö. (2000). *Bireysel ve toplumsal şiddet*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- KSSGM (2003). *T.B.M.M. kadının statüsünü araştırma komisyonu raporu*. Ankara: Cem Ofset.
- Kula, A. (2009). *Kocaeli üniversitesi 2008–2009 akademik yılı 1.ve 6. sınıf tıp öğrencilerinin evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları*. Yüksek lisans tezi. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Kocaeli.

- Leman, K. (2010). *Algılanan ayrımcılık ve iyilik hali arasındaki ilişkiyi etkileyen birey ve grup temelli faktörler: Bulgaristan'daki Türk azınlık örnekleme*. Yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Locke, L. M. & Richman, C. L. (1999). Attitudes toward domestic violence: Race and gender issues. *Sex Roles*. 40, 227–247.
- Loenen, T. (1999). Indirect discrimination: Oscillating between containment and revolution. Non-Discrimination Law: Comparative Perspectives, Ed. By Titia Loenen, Peter R. Rodrigues, The Hague, Kluwer Law International. s. 198-199. http://www.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=c3ENQUzACIOC&oi=fnd&pg=PA1&dq=Titia+Loenen,+Indirect+Discrimination:+Oscillating+Between+Containment+and+Revolution&ots=Mg8WH1vQop&sig=deB9ScY_qBDDv_H2umeqZnijWq8&redir_esc=y#v=onepage&q=Titia%20Loenen%2C%20Indirect%20Discrimination%3A%20Oscillating%20Between%20Containment%20and%20Revolution&f=false adresinden alınmıştır.
- Lyubomirsky, S. & Dickerhoof, R. (2010). A construal approach to increasing happiness. In J. Tangney & J. E. Maddux (Eds.), *Social psychological foundations of clinical psychology* (pp. 229-244). New York: Guilford Press. <http://sonjalyubomirsky.com/wp-content/themes/sonjalyubomirsky/papers/LDinpress.pdf> adresinden alınmıştır.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1986). Personality, Coping, and Coping Effectiveness in an Adult Sample. *Journal of Personality*. 54, 385-405.
- Michaud, Y. (1991). *Şiddet* (çev. C. Muhtaroglu). İstanbul. İletişim yayınları.
- Miller, M. L. (1980). *Adaptation and life satisfaction of the elderly*. (Order No. 8016611, Boston College). *ProQuest Dissertations and Theses*, , 220-220 p. Retrieved from [http://search.proquest.com/docview/302998624?accountid=15959.\(302998624\)](http://search.proquest.com/docview/302998624?accountid=15959.(302998624)) adresinden alınmıştır.
- Moeller, T. G. (2001). *Youth Aggression and Violence: A Psychological Approach*. USA: Lawrence Erlbaum Associates. <http://books.google.com.tr/books?id=7MGXsBw7Ik4C&printsec=frontcover&dq=Moeller,+T.+G.+Youth+Aggression+and+Violence:+A+Psychological&hl=tr&sa=X&ei=UmJQUeKACorEtQaxh4H4Aw&ved=0CCsQ6AEwAA#v=onepage&q=Moeller%2C%20T.%20G.%20Youth%20Aggression%20and%20Violence%3A%20A%20Psychologica&f=false> adrsinden alınmıştır.
- Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı (1998). *Geleceğim elimde*. İstanbul: Mor Çatı Yayınları.
- Moses, R. (1996). Şiddet nerede başlıyor? *Cogito Dergisi*. 6–7, 23-27.
- Nilüfer, E. (2009). *Evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddete ilişkin tutumların yordayıcıları: çelişik duygulu cinsiyetçilik, sistemi meşrulaştırma ve dini yönelim*. Yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Oskay, Ü. Y. Dikencik, B. K. (2005). Tecavüz ve hemşirelik bakımı. *Sağlık ve Toplum Dergisi*. 15(1),1-13.
- Oxford Sözlüğü. <http://oxforddictionaries.com/definition/violence?q=violence> adresinden alınmıştır.
- Önder, M. E. ve Dilbaz, N. (1994). Agresyon psikofarmakolojik tedavi. *Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmaoloji (3p) Dergisi*. 2(1), 81-88.

- Öyekçin, D. G., Yetim, D. ve Şahin, E. M. (2012). Kadına yönelik farklı eş şiddeti tiplerini etkileyen psikososyal faktörler. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 23(2).
- Öz, S. (2007). *İnsan hakları düzenlemelerinin Türk kamu yönetimine etkisi*. Yüksek lisans tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- Özdamar, D. (2006). Pozitif (olumlu) ayrımcılık yönü ile, Avrupa birliğinde ve Türkiye’de kadının hukuki konumuna ilişkin son gelişmeler. *Hukuk Fakültesi Dergisi*. 14(2), 11-67.
- Özgür, G., Yörükoğlu, G. ve Arabacı, L. B. (2011). Lise öğrencilerinin şiddet algıları, şiddet eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Journal of Psychiatric Nursing*. 2(2), 53-60.
- Özgüven, E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özkan, D. (2006). *Kadınların yönetici pozisyonuna gelmeleri ile ilgili yapılan yüklemeler, cinsiyetçilik, kadın yöneticilere ilişkin tutumlar ve cinsiyet farklılıkları arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Özmen, S. (2004). Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. (2), 27-39.
- Özmenteş, S. ve Özmenteş, G. (2009). Çalgı çalışmaya ilişkin tutum, bireysel özellikler ve performans düzeyi ilişkileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 17(1), 353-360.
- Öztan, E. (2004). Toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları ve olumlu ayrımcılık. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 59(1), 203-235.
- Özyurt, B. C. ve Deveci, A. (2011). Manisa’da kırsal bir bölgedeki 15-49 yaş evli kadınlarda depresif belirti yaygınlığı ve aile içi şiddetle ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 22, 10-6.
- Palabıyıkoglu, R. (1993). İntihar davranışında ailenin rolü ve önemi. *Kriz Dergisi*. 1(2), 62-68.
- Pekin Deklarasyonu (1995). 4-15 Eylül 4. Dünya Kadın Konferansı Çeviri Metni. T.C. Başkanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. Ankara. <http://www.google.com.tr/url?q=http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf&sa=U&ei=nzc5U6OYNMK47Ab4jICADg&ved=0CCQQFjAB&usg=AFQjCNGN7oF-1VmAdcmnV9HpSgZ7JDyWFA> adresinden alınmıştır.
- Rowe, M. P. (1990). Barriers to equality: the power of subtle discrimination to maintain unequal opportunity. *Employee Responsibilities and Rights Journal*. 3(2), 153-163. <http://web.mit.edu/ombud/publications/barriers.pdf> adresinden alınmıştır.
- Russell, B. L. & Trigg, K. Y. (2004). Tolerance of sexual harassment: An examination of gender differences, ambivalent sexism, social dominance, and gender roles. *Sex Roles*, 50(7-8), 565-573.
- Saföz-Güven, İ. G. (2008). Fen ve genel lise öğrencilerinin cinsiyet ve sosyometrik statülerine göre öznel iyi oluş düzeyleri, genel sağlık örüntüleri ve psikolojik belirti türleri. Yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Sakallı-Uğurlu, N. & Glick, P. (2003). Ambivalent sexism and attitudes toward women who engage in premarital sex in Turkey. *The Journal of Sex Research*, 40, 296-302.
- Sakallı-Uğurlu, N. ve Taşdemir, N. (2010). The relationships between ambivalent sexism and religiosity among Turkish university students. *Sex Roles*, 62(7-8), 420-426.

- Sakallı-Uğurlu, N. & Ulu, S. (2003). Evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar: Çelişik duygulu cinsiyetçilik, yaş, eğitim ve gelir düzeyinin etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 6, 53-65.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2002). Çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 47-58.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2003). Cinsiyetçilik: Kadınlara ve erkeklere ilişkin tutumlar ve çelişik duygulu cinsiyetçilik kuramı. *Türk Psikoloji Yazıları*, 6(11-12), 1-20.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2008). Erkeklere yönelik çelişik tutumlar ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11, 1-14.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2010). Ambivalent sexism, gender, and major as predictors of Turkish college students' attitudes toward women and men's atypical educational choices. *Sex Roles*, 62(7-8), 427-437.
- Sakallı-Uğurlu, N., Yalçın, Z. S. ve Glick, P. (2007). Ambivalent sexism, belief in a just world, and empathy as predictors of Turkish students' attitudes toward rape victims. *Sex Roles*, 57(11-12), 889-895.
- Salman, S. (2007). *Cinsel tacize ilişkin tutumları yordayan faktörler: Kontrol odağı inancı, çelişik duygulu cinsiyetçilik ve cinsiyet farklılıkları*. Yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Savran, G. (2011). *Modern tıp ve bilimin kadın bedenini denetleme biçimi*. II.Kadın Hekimlik Ve Kadın Sağlığı Kongresi Kongre Kitabı. s: 23-30. <http://www.ttb.org.tr/kutuphane/2kadinsagkong.pdf#page=17> adresinden alınmıştır.
- Saygın, Y. (2008). *Üniversite öğrencilerinin sosyal destek, benlik saygısı ve öznel iyi oluş düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Seligman, M. E. P. (2002), *Authentic Happiness: Using the New Positive Psychology to Realize Your Potential for Lasting Fulfillment*, New York: Free Pres. http://www.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=3L0BCCoFMRgC&oi=fnd&pg=PA1&dq=Authentic+Happiness:+Using+the+New+Positive+Psychology+to+Realize+Your+Potential+for+Lasting+Fulfillment,+New+York:+Free+Pres.&ots=__COgccHd7&sig=k9fQj5BHGGjYujzVbVG5YHZOgZw&redir_esc=y#v=onepage&q=Authentic%20Happiness%3A%20Using%20the%20New%20Positive%20Psychology%20to%20Realize%20Your%20Potential%20for%20Lasting%20Fulfillment%2C%20New%20York%3A%20Free%20Pres.&f=false adresinden alınmıştır.
- Senemoğlu, N. (2004) *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Senemoğlu, O. (2005). Eros / Thanatos savaşımından izlenimler. *Ankem Dergisi*, 19(4), 210-212.
- Seyyar, A. (2008). Sosyal siyaset ekseninde yerel özürülüler politikası. *Yerel Siyaset Dergisi*, (27), 80-85.
- Sezer, F. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin öznel iyi oluş durumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 192, 74-85.
- Sezgin, H. (2007), *Partneri tarafından şiddet görmüş ve kadın sığınma evinde barınan kadınların kullandıkları baş etme yöntemleri ile algıladıkları sosyal desteğin ruhsal*

sağlıkları ile ilişkisinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü. İstanbul.

- Sheldon, K. M. & Bettencourt, B. A. (2002). Psychological need-satisfaction and subjective well-being within social groups. *British Journal of Social Psychology*, 41, 25–38. <http://web.missouri.edu/~sheldonk/pdfarticles/BJSP01.pdf> adresinden alınmıştır.
- Somersan, S. (1996). Şiddetin iki yüzü. *Cogito Dergisi*. 6–7, 41-50
- Special Adviser to the Secretary-General on Gender Issues and Advancement of Women (OSAGI)-Office of the The Office of the Special Adviser on Gender Issues and Advancement of Women Department of Economic and Social Affairs, Concepts and Definitions. <http://www.un.org/womenwatch/osagi/conceptsanddefinitions.htm> adresinden alınmıştır.
- Sur, H., Gemlik, N. Ve Sığırı, Ü. (2007). Sosyal karşılaştıra ve öğrenişmiş güçlülük ilişkisinin yönetsel etkileri hastane yöneticileri ve çalışanları üzerinde bir çalışma. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Dergisi*. 18(57), 55-66
- Şahin, H. ve Karabeyoğlu A. Y. (2010). Well-being of university students who have lived abroad: the case of hacettepe university. *Eurasian Journal of Educational Research*. 40, 171-187.
- Şahin, M., Aydın, B., Sarı, S. V., Kaya, S. ve Pala, H. (2012). Öznel iyi oluşu açıklamada umut ve yaşamda anlamın rolü. *Kastamonu Eğitim Dergisi*.20(3), 827-836.
- Şahin, R. (2012). Önyargı ve ayrımcılık. *Sosyal Psikoloji*, Hamit Coşkun (edt.). Lisans Yayıncılık, İstanbul.
- Şenol, D. ve Yıldız, S. (2013). *Kadına Yönelik Şiddet Algısı (Kadın Ve Erkek Bakış Açılılarıyla)*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları. http://kasumer.kku.edu.tr/anasayfa/dokumanlar/KADINA_YONELIK_SIDDET_ALGI_SI_KITABI.pdf adresinden alınmıştır.
- Şimşek, Z. T. (2000). *Ruhsal bozukluğu olan kişilerin yaşam kaliteleri ve toplum içinde bakım ve tedavilerine örgütsel bir yaklaşım*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Tardiff, K. (1995). *Adult Antisocial Behavior and Criminality. Comprehensive Textbook of Psychiatry*, HI Kaplan, BJ Sadock (Ed), Baltimore, Williams & Wilkins, s:1622- 1631. http://www.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=jkUTm7qreh8C&oi=fnd&pg=PR6&dq=Adult+Antisocial+Behavior+and+Criminality.+Comprehensive+Textbook+of+Psychiatry,+HI+Kaplan,+BJ+Sadock&ots=pMAoJue1Uu&sig=Jf9mxIw9_yV-ujYBJmjMTFTVeAU&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false adresinden alınmıştır.
- Taşkesen, O. (2011). *Güzel sanatlar ve spor liselerinin resim bölümleri ile genel liselerde verilen görsel sanatlar eğitiminin öğrencilerin şiddete yönelik davranışlarına etkileri üzerine bir araştırma*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Taşkın, L. (2004). Uluslararası sözleşmeler ışığında kadının durumu. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 8(2), 16-22.
- TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu (2011).

http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/29_05_2012.pdf adresinden alınmıştır.

- Tepe, H. (2009). Şiddetsiz bir dünya olanaklı mıdır: Şiddetin antropolojik ve etik temelleri. *Felsefelogos Dergisi*. 13(37), 29-40.
- Terry, G. (2004). Poverty reduction and against women: exploring links, assessing impact. *Development in Practice*, 14(4), 469-480.
- Terzi, Ş. (2005). *Öznel iyi olmaya ilişkin psikolojik dayanıklılık modeli*. Yayımlanmış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Tok, Y. (2001). *Cinsiyet rolleri ile ilgili farklı kalıp yargılara sahip üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri*. Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Towns, A. (2003). Women Governing for Modernity: Women Governing for Modernity: International Hierarchy and Legislature Sex Quotas Philadelphia. http://www.quotaproject.org/Conference_papers/APSA_2003.pdf adresinden alınmıştır.
- TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, (2008). Hane Halkı İş Gücü Anketi Verileri. <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul?kod=2> adresinden alınmıştır.
- Turgut, S. (2007). *Cinsel tacize ilişkin tutumların yordayıcıları: çelişik duygulu cinsiyetçilik, erkeklere yönelik çelişik tutumlar ve cinsiyet*. Yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Turpçu, M. (2004). *Avrupa birliği hukukunda iş yerinde ayrımcılık*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Tuzgöl-Dost, M. (2004). *Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri*. Doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Tuzgöl-Dost, M. (2005). Ruh sağlığı ve öznel iyi oluş. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 20, 223-231.
- Tuzgöl-Dost, M. (2006). Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 31, 188-197.
- Tuzgöl-Dost, M. (2010). Güney Afrika ve Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin bazı değişkenlere göre öznel iyi oluş ve yaşam durumlarının incelenmesi. *Eğitim Ve Bilim Dergisi*. 35(158), 75-89.
- Tümkiye, S. (2011). Türk üniversite öğrencilerinde öznel iyi oluşu yordayan sosyo demografik değişkenler ve mizah tarzları. *Eğitim ve Bilim*. 36, 158-170.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü, (2013). Pozitif Ayrımcılık <http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx>.
- Türkdoğan, T. (2010). *Üniversite öğrencilerinde temel ihtiyaçların karşılanma düzeyinin öznel iyi oluş düzeyini yordamadaki rolü*. Yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Denizli.
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı (1995). Aile içi şiddetin sebep ve sonuçları. Ankara: Bizim Büro Basımevi. http://istifhane.files.wordpress.com/2013/03/aile_ici_siddetin_sebeb_ve_sonuc_lari_1995.pdf adresinden alınmıştır.

- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2008). *Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet*. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık. <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2008-AnaRapor.pdf> adresinden alınmıştır.
- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (2003). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/pdf/TNSA2003-AnaRapor.pdf> adresinden alınmıştır.
- Türküm, A. S. (1999). Stresle başa çıkma ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2(18) 25-34.
- Türmen, T. (2003). *Toplumsal cinsiyet sağlık ve kadın kitabı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi, 18 No’lu Genel Yorum: Ayrımcılık Yasağı, 37.Oturum 1989; Türkçe çevirisi için bkz. Lema Uyar (derleyen ve çeviren). http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/Books/khuku/ayrimcilik_yasaginin_kapsami/ayrimcilik_yasagi_insan_haklari_komitesinin_18_no_lu_genel_y.pdf adresinden alınmıştır.
- Uğur, M. M. (1994). *Medikal psikoloji*. İstanbul: Safahat Kitap Sarayı.
- Uluslararası Af Örgütü–Türkiye (2004). Kadına Yönelik şiddet sayacı–İstatistikî bilgiler– Özet <http://www.amnesty.org.tr/ai/node/301> adresinden alınmıştır.
- UN Women (2011). Violence Against Women Prevalence Data: Surveys By Country Compiled By Un Women (as of March 2011). <http://www.endvawnow.org/en/articles/299-fast-factsstatistics-on-violence-against-women-and-girls-.html> adresinden alınmıştır.
- United Nation (2006). Report of the Secretary-General, In-depth study on all forms of violence against women. 61st session of the General Assembly, Item 60 (a) on advancement of women. A/61/122 Add.1; United Nation (2006). Ending Violence against Women-From words to action-Study of the Secretary General, United Nations Publication. <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/419/74/PDF/N0641974.pdf?OpenElement> adresinden alınmıştır.
- United Nations General Assembly (1993) Declaration on the Elimination of Violence Against Women. A/RES/48/104. (çev. D. Özbek, 2009). http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/Books/khuku/kadinlara_karsi_siddet/siddet_kadnlara_yonelik_siddetin_ortadan_kaldirilmasina_dai.pdf adresinden alınmıştır.
- Uysal, A. (2003). *Şiddet karşıtı programlı eğitimin öğrencilerin çatışma çözümü, şiddet eğilim ve şiddet davranışlarına yansımaları*. Doktora tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Uysal, O. Z. (2010). *Bir insan hakkı olarak kadının siyasal hayata katılımı;avrupa birliği ülkelerindeki durum ve türkiye*. Doktora tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Ünalmiş, M. (2010). *Lise 1.sınıf öğrencilerinin zorba/kurban davranışları ile sosyal beceri ve şiddete yönelik tutumları*. Yüksek lisans tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Tokat.
- Ünlü, T. (2009). *Eşitlik ilkesi ve pozitif ayrımcılık*. Yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

- Ünsal, A. (1996). Genişletilmiş bir şiddet tipolojisi. *Cogito Dergisi*. 6-7, 29-36.
- Vahip, I. ve Doğanavşargil, Ö. (2006). Aile içi fiziksel şiddet ve kadın hastalarımız. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 17(2), 107-114.
- Vatandaş, C. (2003). *Aile ve şiddet: Türkiye’de eşler arası şiddet*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları.
- Watson, D., Clark, L. A. & Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: The PANAS scales. *Journal of Personality and Social Psychology*. 54(6): 1063-1070. <http://www.cnbc.pt/jpmat05/28.Watson.pdf> adresinden alınmıştır.
- WHO. (2002). The world health report 2002: reducing risks, promoting healthy life. World Health Organization.s,80 http://www.who.int/whr/2002/en/whr02_en.pdf adresinden alınmıştır.
- WHO. <http://www.who.int/topics/violence/en/> adresinden alınmıştır.
- Wood, W., Rhodes, N. ve Whelan, M. (1989). Sex differences in positive well-being: A consideration of emotional style and marital status. *Psychological Bulletin*. 106(2): 249-264. <http://dornsife.usc.edu/assets/sites/208/docs/Wood.Rhodes.Whelan.1989.pdf> adresinden alınmıştır.
- World Economic Forum (2006). Global Gender Gap Report. http://www3.weforum.org/docs/WEF_GenderGap_Report_2006.pdf
<http://www.weforum.org/reports/global-gender-gap-report-2013> adresinden alınmıştır.
- Wrench, J. (2002). *Diversity management and discrimination: Immigrants and ethnic minorities in the EU*. England: Ashgate Publishing. <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:235700/FULLTEXT01> adresinden alınmıştır.
- Yalçın, Z. S. (2006). *Çelişik duygulu cinsiyetçilik, kontrol odaklı düşünceler, empati ve adil dünya inancının tecavüz kurbanlarına ilişkin tutumlara etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Yanikkerem, E. (2002). 15-49 yaş evli kadınların aile içi şiddete ilişkin görüşlerinin ve şiddete maruz kalma durumlarının incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Yavuz, Ç. (2006). *Rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğrencilerinde öznel iyi olma hali, psikiyatrik belirtiler ve bazı kişilik özellikleri: Karşılaştırmalı bir çalışma*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Yavuz, N. (2009). *İlköğretim 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi kocaalicili gebze ilçesi örneği*. Yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Yavuz-Güler, Ç. & İşmen-Gazioglu, A. S. (2008). Rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğrencilerinde öznel iyi olma hali, psikiyatrik belirtiler ve bazı kişilik özellikleri: Karşılaştırmalı bir çalışma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 23, 107-114.
- Yetim, Ü. (1991). *Kişisel projelerin organizasyonu ve örüntüsü açısından yaşam doyumu*. Doktora tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.

- Yetim, Ü. (1993). Life satisfaction: A study based on the organization of personal projects. *Soc Indic Res.* 29, 277-289.
- Yetim, Ü. (2001). *Toplumdan bireye mutluluk resimleri*. İstanbul: Bağlam yayınları.
- Yıldız, E. (2003). Toplumsal cinsiyetle yoksulluk ilişkisi nasıl kurulabilir? Bu ilişki nasıl çalışılabilir. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*.25 (4), s.83-88.
- Yıldız, T. (2011). Kadına yönelik şiddet ve şiddeti tanılamada acil hemşiresinin rolü. *Anadolu Hemşirelik Ve Sağlık Bilimleri Dergisi*.14(3).
- Yörükoğlu, A. (2006). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür yayınları.

EKLER

EK-1. Kişisel Bilgi Formu

Değerli katılımcı,

Bu çalışma Gaziosmanpaşa Üniversitesinde Yürütülmekte olan “ Üniversite Öğrencilerinin Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme, Cinsiyetçilik ve Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Maruz Kalınan Negatif Ayrımcılık, Yapılan Negatif Ayrımcılık, Cinsiyet Ve Politik Görüşlerine Göre İncelenmesi” konulu yüksek lisans tezi kapsamında sizden anket yöntemiyle bilgi almayı amaçlamaktadır.

Anket 3 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde sizinle ilgili genel bilgileri içeren 10 madde, ikinci bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda sizden bilgi almayı amaçlayan ölçekler üçüncü bölümde ise son bir yıl içinde karşılaştığımız olaylarla ilgili değerlendirmelerinizi içeren 11 soru yer almaktadır. Anketi cevaplarken, sizden istenen ankette yer alan soruları boş madde bırakmadan, içtenlikle ve kendinize en uygun olan seçeneğe “X” işareti koyarak cevaplamanızdır.

Bu anketin sonuçları bireysel olarak değerlendirilmeyeceği için; kimliğinizi açığa çıkaracak yönde (ad, soyad, okul adı; öğrenci numarası, vb.) hiçbir soru yoktur. Sizlerin sağlamış olduğu bilgiler araştırma kapsamı dahilinde kullanılacak; bunun dışında başka kişi veya kuruluşlara verilmeyecektir. Tüm bu nedenler yüzünden kendinizi tam güvende hissedebilirsiniz.

Çalışmayla ilgili sorularınız için (mahmutbizancir@hotmail.com) mail adresinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Katkılarınız için teşekkür ederim!

Mahmut BIZANCIR
Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

I.BÖLÜM

KATILIMCI BİLGİLERİ

1- Fakülte :

2- Sınıf :

3- Bölüm :

4- Yaşınız :

5- Cinsiyetiniz: ( ) Kadın ( ) Erkek

6- Kaç kardeşiniz var?

( ) 0 ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ( ) 5 ( ) 6 ( ) 7 ve daha fazla

7- Annenizin eğitim durumu:

( ) Okur-Yazar değil ( ) Okur-Yazar ( ) İlkokul ( ) Ortaokul

( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora

8- Babanızın eğitim durumu:

( ) Okur-Yazar değil ( ) Okur-Yazar ( ) İlkokul ( ) Ortaokul

( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora

9- Ailenizin aylık gelir durumu

Belirtiniz .....TL

10.Politik görüşünüze uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

- Merkez Sağ   Liberal   Muhafazakâr
 Aşırı Sağ   Milliyetçi   Diğer (Belirtiniz) .....

EK-2. Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Ölçeği

Aşağıda evli çiftler arasında yaşanabilen çeşitli durumlara ilişkin cümleler sunulmuştur. Belirtilen bu durumlar gerçekleştiğinde; bir erkeğin karısına vurmasını ne kadar mazur (uygun) görebileceğinize ilişkin kişisel değerlendirmenizi öğrenmek istiyoruz. Lütfen her durum için, yandaki kolonlardaki “hiç mazur görülemez”, “mazur görülemez”, ” kısmen mazur görülebilir, kısmen görülemez”, “mazur görülebilir”, “tümüyle mazur görülebilir” şıklarından size en yakın gelen şıkkı (X) işaretleyiniz. (Durumun kendisini ne kadar mazur görebileceğiniz değil, durum gerçekleştiği takdirde bir erkeğin karısına vurabilmesi ya da tokat atabilmesini ne kadar mazur görebileceğiniz sorulmaktadır.)

		Hiç Mazur Görülemez	Mazur görülemez	Kısmen mazur görülebilir, Kısmen görülemez	Mazur görülebilir	Tümüyle Mazur Görülebilir
Bir erkek karısına vurabilir ya da tokat atabilir, eğer;						
1	Karısı baş başa bir konuşmada ona "erkekliğinden kuşku duyduğunu" söylerse	1	2	3	4	5
2	Kadın kocası ve kocasının arkadaşlarının önünde bir başka erkekle flört ediyorsa	1	2	3	4	5
3	Karısı sarhoşsa, saldırgansa ve deli gibi davranıyorsa	1	2	3	4	5
4	Karısının bir başka erkekle bir gönül ilişkisi olduğunu anlarsa	1	2	3	4	5
5	Koca işte çok gergin ve kötü bir gün geçirmişse	1	2	3	4	5
6	Karısı kocasının arkadaşlarının önünde ona küfrederse	1	2	3	4	5
7	Karısı kocasına sürekli saygısızca davranıyorsa	1	2	3	4	5
8	Karısı çocuklarını bakımsız bırakıyorsa	1	2	3	4	5
9	Karısı kocasını silah çekmekle tehdit ediyorsa	1	2	3	4	5
10	Karısı başkalarının önünde kocasının erkekliğinden kuşku duyduğunu söylerse	1	2	3	4	5
11	Karısı sürekli olarak eşinin söylediğinin tersini yapıyorsa	1	2	3	4	5
12	Karısı kocasının annesinden hep kötü, çirkin kelimelerle bahsediyorsa	1	2	3	4	5
13	Karısı kocasını akrabalarının ve	1	2	3	4	5

	arkadaşlarının yanında küçük düşürürse					
14	İşten geldiğinde evde yemek bulamıyorsa	1	2	3	4	5
15	Koca sarhoşsa ve kontrolünü kaybetmişse	1	2	3	4	5
16	Karısını yatakta başka bir erkekle yakalarsa	1	2	3	4	5
17	Karısı sadık değilse	1	2	3	4	5
18	Karısı çocuklarını nedensiz yere dövüyorsa	1	2	3	4	5
19	Karısı sürekli olarak kocasıyla cinsel ilişkiye girmeyi reddediyorsa	1	2	3	4	5
20	Çok önemli bir toplantıya yetişmeye çalışırken yine karısının giyeceklerini yıkamamış olduğunu fark ederse	1	2	3	4	5
21	Bir tartışma sırasında önce karısı ona vurursa	1	2	3	4	5
22	Kendisi sinirliyken karısı ona kaldıramayacağı şeyler söylese	1	2	3	4	5
23	Karısı başkalarının yanında kocasıyla alay ederse	1	2	3	4	5
24	Karısı yalnızlarken kocasına küfrederse	1	2	3	4	5
25	Koca işten atıldığı için çok üzüntülüyse	1	2	3	4	5

EK-3. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği

Lütfen her bir ifade ile ne derece hemfikir olup olmadığınızı verilen ölçekteki sayılardan uygun olan ifadenin yanındaki rakamlardan yalnız bir tanesini işaretleyerek (X) belirtiniz .

1	2	3	4	5	6
Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz katılmıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum

1	Ne kadar başarılı olursa olsun bir kadının sevgisine sahip olmadıkça bir erkek gerçek anlamda bütün bir insan olamaz.	1	2	3	4	5	6
2	Gerçekte birçok kadın “eşitlik” arıyoruz maskesi altında işe alınmalarda kendilerinin kayırılması gibi özel muameleler arıyorlar.	1	2	3	4	5	6
3	Bir felaket durumunda kadınlar erkeklerden önce kurtarılmalıdır.	1	2	3	4	5	6
4	Birçok kadın masum söz veya davranışları cinsel ayrımcılık olarak yorumlamaktadır.	1	2	3	4	5	6
5	Kadınlar çok çabuk alınırlar.	1	2	3	4	5	6
6	Karşı cinsten biri ile romantik ilişki olmaksızın insanlar hayatta gerçekten mutlu olamazlar.	1	2	3	4	5	6
7	Feministler gerçekte kadınların erkeklerden daha fazla güce sahip olmalarını istemektedirler.	1	2	3	4	5	6
8	Birçok kadın çok az erkekte olan bir saflığa sahiptir.	1	2	3	4	5	6
9	Kadınlar erkekler tarafından el üstünde tutulmalı ve korunmalıdır.	1	2	3	4	5	6
10	Birçok kadın erkeklerin kendileri için yaptıklarına tamamen minnettar olmamaktadırlar.	1	2	3	4	5	6
11	Kadınlar erkekler üzerinde kontrolü sağlayarak güç kazanmak hevesindedirler.	1	2	3	4	5	6
12	Her erkeğin hayatında hayran olduğu bir kadın olmalıdır.	1	2	3	4	5	6
13	Erkekler kadınsız eksiktirler.	1	2	3	4	5	6
14	Kadınlar işyerlerindeki problemleri abartmaktadırlar.	1	2	3	4	5	6
15	Bir kadın bir erkeğin bağlılığını kazandıktan sonra genellikle o erkeğe sıkı bir yular takmaya çalışır.	1	2	3	4	5	6
16	Adaletli bir yarışmada kadınlar erkeklere karşı kaybettikleri zaman tipik olarak kendilerinin ayrımcılığa maruz kaldıklarından yakınırırlar.	1	2	3	4	5	6
17	İyi bir kadın erkeği tarafından yüceltilmelidir.	1	2	3	4	5	6
18	Erkeklere cinsel yönden yaklaşılabilir olduklarını gösterircesine şakalar yapıp daha sonra erkeklerin	1	2	3	4	5	6

	tekliflerini reddetmekten zevk alan birçok kadın vardır.						
19	Kadınlar erkeklerden daha yüksek ahlaki duyarlılığa sahip olma eğilimindedirler.	1	2	3	4	5	6
20	Erkekler hayatlarındaki kadın için mali yardım sağlamak için kendi rahatlarını gönüllü olarak feda etmelidirler.	1	2	3	4	5	6
21	Feministler erkeklere makul olmayan istekler sunmaktadırlar.	1	2	3	4	5	6
22	Kadınlar erkeklerden daha ince bir kültür anlayışına ve zevkine sahiptirler.	1	2	3	4	5	6

EK-4. Pozitif-Negatif Duygu Durum Ölçeği

Bu ölçek farklı duyguları tanımlayan bir takım sözcükler içermektedir. Son iki hafta nasıl hissettiğinizi düşünüp her maddeyi okuyun. Uygun cevabı her maddenin yanında ayrılan yere (puanları daire içine alarak) işaretleyin. Cevaplarınızı verirken aşağıdaki puanları kullanın.

1. Çok az veya hiç
2. Biraz
3. Ortalama
4. Oldukça
5. Çok fazla

	Çok az veya hiç	Biraz	Ortalama	Oldukça	Çok fazla
1. İlgili	1	2	3	4	5
2. Sıkıntılı	1	2	3	4	5
3. Heyecanlı	1	2	3	4	5
4. Mutsuz	1	2	3	4	5
5. Güçlü	1	2	3	4	5
6. Suçlu	1	2	3	4	5
7. Ürkmüş	1	2	3	4	5
8. Düşmanca	1	2	3	4	5
9. Hevesli	1	2	3	4	5
10. Gururlu	1	2	3	4	5
11. Asabi	1	2	3	4	5
12. Uyanık (dikkati açık)	1	2	3	4	5
13. Utanmış	1	2	3	4	5
14. İlhamlı (yaratıcı düşüncelerle dolu)	1	2	3	4	5
15. Sinirli	1	2	3	4	5
16. Kararlı	1	2	3	4	5
17. Dikkatli	1	2	3	4	5
18. Tedirgin	1	2	3	4	5
19. Aktif	1	2	3	4	5
20. Korkmuş	1	2	3	4	5

EK-5. Yaşam Doyumu Ölçeği

Aşağıda 5 cümle ve her bir cümlenin yanında da cevaplarınızı işaretlemeniz için 1'den 7'ye kadar rakamlar verilmiştir. Her cümlede söylenenin sizin için ne kadar çok doğru olduğunu veya olmadığını belirtmek için o cümlenin yanındaki rakamlardan yalnız bir tanesini daire içine alarak işaretleyiniz. Bu şekilde 5 cümlenin her birine bir işaret koyarak cevaplarınızı veriniz. Sizce doğruya en yakın olan rakamı işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.Hayatım bir çok yönden idealimdekine yakın.	1	2	3	4	5	6	7
2.Hayat şartlarım mükemmel	1	2	3	4	5	6	7
3.Hayatımdan memnunum	1	2	3	4	5	6	7
4.Hayattan şimdiye kadar istediğim önemli şeyleri elde ettim	1	2	3	4	5	6	7
5.Eğer hayata yeniden başlasaydım hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.	1	2	3	4	5	6	7

EK-6. Cinsiyet Ayrımcılığı Soru Maddeleri

Bu bölüm sizin son bir yıl içerisindeki karşılaştığınız olaylarla ilgili değerlendirmelerinizi içeren 12 sorudan oluşmaktadır. Lütfen son 1 yıl içerisinde yaşadığınız olaylar çerçevesinde düşünerek soruları cevaplandırınız.

1. Geçtiğimiz 1 yıl içerisinde sadece cinsiyetinden dolayı haksızlığa maruz kaldım

Evet ( ) Hayır ( )

Cevabınız evetse aşağıda belirtilen seçeneklerden size uygun olanı işaretleyiniz.

2.

1 Kez ( )	2 Kez ( )	3 ya da 4 Kez ( )	5 Kez ( )	6 ya da daha fazla ( )
--------------	--------------	----------------------	--------------	---------------------------

3. Geçtiğimiz 1 yıl içerisinde sadece cinsiyetinden dolayı bana hoşgörülü davranıldı.

Evet ( ) Hayır ( )

Cevabınız evetse aşağıda belirtilen seçeneklerden size uygun olanı işaretleyiniz.

4.

1 Kez ( )	2 Kez ( )	3 ya da 4 Kez ( )	5 Kez ( )	6 ya da daha fazla ( )
--------------	--------------	----------------------	--------------	---------------------------

5. Geçtiğimiz 1 yıl içerisinde sadece cinsiyetinden dolayı bir erkeğe hoşgörülü davrandım.

Evet ( ) Hayır ( )

Cevabınız evetse aşağıda belirtilen seçeneklerden size uygun olanı işaretleyiniz.

6.

1 Kez ( )	2 Kez ( )	3 ya da 4 Kez ( )	5 Kez ( )	6 ya da daha fazla ( )
--------------	--------------	----------------------	--------------	---------------------------

7. Geçtiğimiz 1 yıl içerisinde sadece cinsiyetinden dolayı bir kadına hoşgörülü davrandım.

Evet ( ) Hayır ( )

Cevabınız evetse aşağıda belirtilen seçeneklerden size uygun olanı işaretleyiniz.

8.

1 Kez ( )	2 Kez ( )	3 ya da 4 Kez ( )	5 Kez ( )	6 ya da daha fazla ( )
--------------	--------------	----------------------	--------------	---------------------------

9. Geçtiğimiz 1 yıl içerisinde sadece cinsiyetinden dolayı bir erkeğe haksızlık yaptım.

Evet ( ) Hayır ( )

Cevabınız evetse aşağıda belirtilen seçeneklerden size uygun olanı işaretleyiniz.

10.

1 Kez ( )	2 Kez ( )	3 ya da 4 Kez ( )	5 Kez ( )	6 ya da daha fazla ( )
--------------	--------------	----------------------	--------------	---------------------------

11. Geçtiğimiz 1 yıl içerisinde sadece cinsiyetinden dolayı bir kadına haksızlık yaptım.

Evet ( ) Hayır ( )

Cevabınız evetse aşağıda belirtilen seçeneklerden size uygun olanı işaretleyiniz.

12.

1 Kez ( )	2 Kez ( )	3 ya da 4 Kez ( )	5 Kez ( )	6 ya da daha fazla ( )
--------------	--------------	----------------------	--------------	---------------------------

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Mahmut BIZANCIR
Kişisel Bilgiler	Uyruğu: T.C. Doğum Tarihi ve Yeri: 11.10.1984 / Tokat
İletişim Bilgileri	Tel: 0 530 328 11 08 E-posta: mahmutbizancir@hotmail.com
Öğrenim Bilgileri	Lise: 1998–2002 Sivas Kongre Lisesi Lisans: 2003–2007 Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Yüksek Lisans: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışma Yüksek Lisans Programı
İş Deneyimi	2007–2008: Milli Eğitim Bakanlığı İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü Dostluk İÖO Rehber Öğretmen 2008-2010: Milli Eğitim Bakanlığı Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğü Yeşilyurt Çok Programlı Lisesi Rehber Öğretmen 2010-2011: Milli Eğitim Bakanlığı Kars İl Milli Eğitim Müdürlüğü Sarıkamış Başköy Yatılı İlköğretim Bölge Okulu Rehber Öğretmen 2011-2013: Milli Eğitim Bakanlığı Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğü Yeşilyurt Çok Programlı Lisesi Rehber Öğretmen 2013- Halen: Milli Eğitim Bakanlığı Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü İMKB Anadolu Lisesi Rehber Öğretmen